

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

YALOVA HALKININ SURİYELİ ALGISI:
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Abdullah Selim DOĞAN
2502130565

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Faruk TAŞCI

İSTANBUL – 2020

ÖZ
YALOVA HALKININ SURİYELİ ALGISI: SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
ABDULLAH SELİM DOĞAN

Türkiye, coğrafi konumundan dolayı uzun yıllardır transit göçlerin geçiş güzergâhı olan bir ülkedir. Ancak son zamanlarda komşu ülkelerde yaşanan sosyal ve siyasal çalkantılar sebebiyle kitlesel göç alan bir hedef ülke haline gelmiştir. Özellikle 911 kilometre ile en uzun sınır komşusu olan Suriye’de 2011 yılında patlak veren iç savaş milyonlarca Suriyelinin Türkiye’ye göç etme zorunluluğunu doğurmuştur. Türkiye, krizin başından beri insani gerekçelerle Suriyelilere yönelik “açık kapı politikası” sürdürmüştür. Bunun neticesinde kitlesel ölçekte yaşanan göç dalgaları kamuoyu nezdinde göçmenlerin statüsü, vatandaşlık, ekonomik külfet, uyum ve güvenlik tartışmalarını beraberinde getirmiştir.

Suriye krizi başından beri geçici bir durum olarak ele alınmış ve Suriyeliler “misafir” olarak görülmüşlerdir. Ancak 2011 yılından beri geçen süre ve yakın gelecekte Suriye’ye geri dönüşü kolaylaştıracak gelişmelerin gözlemlenmemesi Suriyelilerle ilgili sürecin kalıcılığa doğru evirildiğini göstermektedir. Bu anlamda Türk vatandaşları ve Suriyeliler arasındaki etkileşimlerin incelenmesi elzemdir.

Yapılan çalışmada Yalova’daki Türk vatandaşlarının, Suriyelileri nasıl algıladıkları irdelenmiştir. Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında en çok endişe duydukları faktörlerin ekonomi, güvenlik, toplumsal uyum, eğitim ve sağlık olduğu tespit edilmiştir. Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında kanaatini öğrenmek için anket formu ile veri toplanmıştır. Veri toplama yöntemi olarak hem elektronik anket türlerinden biri olan “internet tabanlı anket tekniği” hem de “yüz yüze anket tekniği” uygulanmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi ile 436 katılımcıdan elde edilen veriler SPSS paket programı yardımı ile analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Türk vatandaşlarının, Suriyelilerle ilgili düşüncelerinin genel itibarıyla olumsuz olduğu görülmüştür. Buna ek olarak toplumsal kabul ve uyum noktasında isteksizlik olduğu da gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Algı, Göç, Sosyal Dışlanma, Sosyal Politika, Suriyeliler

ABSTRACT
SYRIAN PERCEPTION OF YALOVA PEOPLE: PROBLEMS
AND SOLUTIONS
ABDULLAH SELİM DOĞAN

Turkey is a country with a long pass route of transit migration over the years because of its geographical location. However, due to the social and political turmoil in neighboring countries, it has recently become a target country receiving mass immigration. Especially with the 911 kilometer long border with the civil war that erupted in 2011, millions of Syrians in Syria has led to the necessity to migrate to Turkey. Turkey since the beginning of the Syrian crisis for humanitarian reasons "open door policy" has continued. As a result, massive migration waves brought the discussions on the status of migrants, citizenship, economic burden, harmony and security to the public.

The Syrian crisis has been treated as a temporary situation since the beginning and Syrians have been seen as “guests”. However, the absence of developments observed to facilitate the return to Syria in the period since 2011 and in the near future indicates that the process related to Syrians has evolved towards permanence. In this sense, it is essential to examine the interactions between Turkish citizens and Syrians.

The study conducted examines how Turkish citizens in Yalova perceive Syrians. It was determined that the factors that Turkish citizens worry about Syrians the most are economy, security, social cohesion, education and health. Data was collected with a questionnaire to find out the opinion of Turkish citizens about Syrians. As the data collection method, both “internet based survey technique”, which is one of the electronic survey types, and “face to face survey technique” have been applied. The data obtained from 436 participants with the snowball sampling method were analyzed with the help of SPSS package program. According to the findings, Turkish citizens' thoughts about Syrians were generally negative. In addition, it was observed that there was reluctance at the point of social acceptance and harmony.

Keywords: Migration, Perception, Social Exclusion, Social Policy, Syrians

ÖNSÖZ

Göç olgusu Türkiye'nin gündeminden hemen hemen hiçbir zaman düşmemiştir. Geçmişten günümüze genel bir değerlendirme yapıldığında Türkiye'nin transit ülke olarak da tabir edilen bir geçiş ülkesi olduğu görülmektedir. Fakat özellikle Ortadoğu coğrafyasında yaşanan askeri, siyasi ve sosyal çalkantılar Türkiye'yi bir hedef ülke konumuna getirmiştir.

Türkiye'nin 911 kilometre ile en uzun sınır komşusu olan Suriye'nin Dera kentinde 2011 yılının mart ayında başlayan halk gösterileri kısa zamanda ülkenin tamamını etkilemiştir. Esad yönetiminin göstericileri aşırı güç kullanarak bastırmaya çalışması ülkeyi yıkıcı bir iç savaşa sürüklemiştir. Ülkelerinde can ve mal güvenliği kalmayan insanlar en yakın komşu ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır.

Türkiye, insani gerekçelere dayalı olarak 2011 yılından günümüze Suriyelilere “açık kapı politikası” uygulamıştır. Bunun neticesinde kitlesel göç dalgaları yaşanmıştır. Başlangıçta geçici barınma merkezlerinde ağırlanan Suriyelilerin, krizin uzamasına bağlı olarak Türkiye'nin tüm illerinde ikamet etmelerine izin verilmiştir. Bu aşamadan itibaren Türk vatandaşları ile yaşamaya başlayan Suriyelilerin görünürlüğü artmış ve kamuoyunda hükümetin göç politikası ile ilgili tartışmalar hız kazanmıştır. Krizin başından beri Suriyelilere yönelik olarak “geçici” ya da “misafir” politikaları izlenmektedir. Cenevre Sözleşmesi'ne konulan coğrafi şerh sebebiyle mülteci statüsü verilmemektedir. Bunun yerine Suriyeliler çıkarılan yönetmelik ile “geçici koruma” altına alınmıştır.

Türk vatandaşları ise başlangıçta Suriyelileri “zulümden kaçan masum insanlar” olarak görmüş ve eşine az rastlanır bir hüsnükabul göstermişlerdir. Fakat sürecin uzamasına bağlı olarak rahatsızlıklar artmıştır. Gün geçtikçe Suriyelilerin artık misafir olmadığı kanaati yaygınlaşmaktadır. Bu anlamda Türk vatandaşlarının Suriyelileri nasıl algıladıkları hususu büyük önem arz etmektedir.

Suriyeli göçmen olarak statüsü, vatandaşlık meselesi, ekonomik maliyeti, güvenlik, eğitim ve sağlık sistemlerine etkileri Türk vatandaşları arasında derin endişelere sebep olmaktadır. Bu endişelerin bir kısmı haklı iken bir kısmı da yanlış bilgilere ve önyargılara dayanmaktadır. İşte bu çalışma Yalova'daki Türk

vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki kanaatlerini öğrenerek toplumsal kabul ev uyumun önündeki engelleyici unsurları tespit etmektir. Suriyelilerin uzun vadede Türk toplumuyla uyumlu ve sorunsuz bir kesim olması için sosyal dışlanmaya maruz kalmaması gerekmektedir. Misafirlikten çıkan ve artık ötekileştirilmeye başlanan Suriyelilerin sosyal içermesi anlamında katkı sunulması hedeflenmektedir.

Bu tezin yazım sürecinde ve eksiklerinin mümkün olduğunca giderilerek tamamlanmasında emeği geçen birçok insan bulunmaktadır. Doğal olarak bu insanların başında tez danışmanım Doç. Dr. Faruk TAŞCI gelmektedir. Tez konusu, içerik ve hipotezlerin belirlenmesinden sürecin tamamlanmasına kadar tüm aşamaları titizlikle takip eden ve desteklerini esirgemeyen Hocama şükranlarımı sunarım.

Ayrıca tez izleme jüri üyeleri Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY'a ve Doç. Dr. Başak Işıl ALPAR'a tez yazım sürecinde değerli vakitlerini ayırıp görüş ve önerileriyle katkı sağladıkları için teşekkür ederim.

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitim sürecimin farklı dönemlerinde kendilerinden ders alma şansına eriştiğim başta Prof. Dr. Sedat MURAT, Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR, Prof. Dr. Halil İbrahim SARIOĞLU, Prof. Dr. Mustafa DELİCAN ve Dr. Öğr. Üyesi Hasan ŞENOCAK olmak üzere tüm hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Hayatımın her döneminde maddi ve manevi destekleri ile hep arkamda olan sevgili anneme, babama ve kardeşime ne kadar teşekkür etsem azdır. Son olarak, tez sürecinde kendilerine yeterince vakit ayıramadığım halde üstün fedakârlık örneği göstererek desteğini esirgemeyen “yol arkadaşım” Fahriye Kübra Hanım'a ve hanemizin neşe kaynağı oğlum Zekeriyya'ya şükranlarımı sunarım.

Abdullah Selim DOĞAN

Yalova-2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM GÖÇ OLGUSU

1.1. GÖÇ VE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	6
1.1.1. Göç Kavramı	6
1.1.2. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma.....	9
1.2. GÖÇ SINIFLANDIRMALARI	13
1.2.1. Yönüne Göre Göçler	14
1.2.1.1. İç Göçler	14
1.2.1.2. Dış Göçler.....	15
1.2.2. İrade Açısından Göçler.....	17
1.2.2.1. Gönüllü Göçler	17
1.2.2.2. Zorunlu Göçler.....	18
1.2.3. Hukuki Açıdan Göçler.....	19
1.2.3.1. Yasal Göçler	20
1.2.3.2. Yasadışı Göçler.....	20
1.2.3.3. İnsan Ticareti ve İnsan Kaçakçılığı	22
1.2.4. Süre Açısından Göçler.....	26
1.2.4.1. Geçici Göçler	26
1.2.4.2. Kalıcı Göçler.....	28

1.3. GÖÇÜN SEBEPLERİ	28
1.3.1. Ekonomik Faktörler.....	28
1.3.2. Siyaset ve Güvenlik.....	30
1.3.3. Sosyokültürel Şartlar	32
1.4. GÖÇÜN SONUÇLARI.....	34
1.4.1. Ekonomik Sonuçlar	34
1.4.2. Sosyokültürel Sonuçlar.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DEKİ SURİYELİ ALGISI

2.1. SURİYELİ ALGISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	44
2.1.1. Medyada Suriyeliler	45
2.1.2. Ekonomik Algı	47
2.1.3. Sosyokültürel Bağlam: Geçicilik-Kalıcılık Ekseninde Toplumsal Gerilim ..	48
2.1.4. Güvenlik Bağlamı.....	51
2.2. 2011 YILINDAN İTİBAREN TÜRKİYE'DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURİYELİLERİN DURUMU	52
2.2.1. Demografik Bilgiler	52
2.2.2. Ekonomik Etki.....	63
2.2.3. Eğitim	66
2.2.4. Sağlık.....	70
2.2.5. Güvenlik	75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALOVA HALKININ SURİYELİ ALGISINA YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. LİTERATÜR TARAMASI	84
--------------------------------------	-----------

3.2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ	91
3.2.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı.....	91
3.2.2. Araştırmanın Problemleri ve Hipotezleri	91
3.2.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar	92
3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	93
3.2.5. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları.....	95
3.3. BULGULAR	96
3.3.1. Demografik Bulgular.....	97
3.3.2. Araştırma Bulguları	98
3.3.2.1. Ekonomik Boyut ile İlgili Bulgular	99
3.3.2.2. Sosyolojik Boyut ile İlgili Bulgular	103
3.3.2.3. Güvenlik Boyutu ile İlgili Bulgular.....	107
3.3.2.4. Devlet Desteği Boyutu ile İlgili Bulgular.....	110
3.3.3. Hipotez Testleri	113
3.4. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	138
SONUÇ.....	145
KAYNAKÇA	155
EKLER.....	178
ÖZGEÇMİŞ.....	182

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Petersen'in Göç Sınıflandırılması.....	13
Tablo 2: Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	57
Tablo 3: Türkiye'de Geçici Barınma Merkezinde (GBM) Kalan Suriyeliler	60
Tablo 4: 2014-2019 Yılları Arasında Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yeniden Yerleştirilmesi	61
Tablo 5: Birebir Formülü Kapsamında Türkiye'den Çıkış Yapan Suriyeliler.....	62
Tablo 6: Türkiye'de Sağlık Kurumu Sayısı, Toplam Yatak Sayısı ve 1000 Kişi Başına Düşen Yatak Sayısı (2010-2017)	74
Tablo 7: 4 Nisan 2016 Tarihinden İtibaren Türkiye'de Teslim Alınan Düzensiz Göçmenler	82
Tablo 8: Türkiye'de Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Yoğunluğuna Göre İlk On İl ve Yalova.....	93
Tablo 9: Farklı Evrenler için Kabul Edilebilir Asgari Örneklem Büyüklükleri	94
Tablo 10: Katılımcıların Demografik Bilgileri	97
Tablo 11: Katılımcıların Diğer Demografik Bilgileri	98
Tablo 12: Ekonomik Boyutla İlgili Soruların Betimsel Sonuçları	99
Tablo 13: Ekonomi Konularına Ait Sorularla İlgili Faktör Analizi Sonuçları	102
Tablo 14: Sosyolojik Soruların Betimsel Sonuçları.....	104
Tablo 15: Sosyolojik Sorularla İlgili Faktör Analizi Sonuçları	106
Tablo 16: Güvenlik Konularıyla İlgili Soruların Betimsel Sonuçları	108
Tablo 17: Güvenlik Soruları ile İlgili Faktör Analizi Sonuçları	109
Tablo 18: Devlet Desteği ile İlgili Soruların Betimsel Sonuçları	111
Tablo 19: Devlet Desteği Soruları ile İlgili Faktör Analizi Sonuçları	112
Tablo 20: Cinsiyete Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	113
Tablo 21: Yaş Grubuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	114
Tablo 22: Gelir Durumuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	116

Tablo 23: Eğitim Durumuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	117
Tablo 24: Mesleklere Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	118
Tablo 25: Haber Alma Kaynağına Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	119
Tablo 26: Cinsiyete Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	120
Tablo 27: Yaş Grubuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	121
Tablo 28: Gelir Durumuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	123
Tablo 29: Eğitim Durumuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	125
Tablo 30: Meslek Gruplarına Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	127
Tablo 31: Haber Alma Kaynağına Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması	129
Tablo 32: Cinsiyete Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	130
Tablo 33: Yaş Gruplarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	130
Tablo 34: Gelir Durumuna Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	131
Tablo 35: Eğitim Durumuna Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	132
Tablo 36: Meslek Gruplarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	132
Tablo 37: Haber Alma Kaynaklarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması	133
Tablo 38: Cinsiyete Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularından Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması	133

Tablo 39: Yaş Gruplarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	134
Tablo 40: Gelir Durumlarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	135
Tablo 41: Eğitim Durumlarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	136
Tablo 42: Meslek Gruplarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması.....	137
Tablo 43: Haber Alma Kaynaklarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması....	138

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yıllara Göre Suriye Nüfusu	53
Grafik 2: Ülkelere Göre Suriyeli Sayısı	54
Grafik 3: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	55
Grafik 4: Türkiye’de Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler	58
Grafik 5: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Barınma Merkezlerinde Kalan Suriyeliler	59
Grafik 6: 2019 Yılında Çalışma İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancılar (İlk 10 Ülke)	65
Grafik 7: Yıllara Göre Türkiye’de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı	67
Grafik 8: Türkiye’de İlkokul ve Ortaokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı..	68
Grafik 9: Türkiye’de Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı	69
Grafik 10: Türkiye’de 2018-2019 Eğitim Yılı Yükseköğretimde Suriyeli Öğrenciler	70
Grafik 11: Türkiye’de Toplam Hekim Sayısı	73
Grafik 12: Türkiye’de Hekim Başına Düşen Kişi Sayısı	74
Grafik 13: Türkiye’de Hekim Başına Düşen Hasta Müracaat Sayısı	75
Grafik 14: Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	77
Grafik 15: Türkiye’de 2018 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler.....	79
Grafik 16: Yıllara Göre Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruklarına Göre Dağılımı.....	80
Grafik 17: 2019 Yılında Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmen Aylık ve Kümülatif Toplamları	81
Grafik 18: Türkiye’de Yıllara Göre Göçmen Kaçakçıları	83

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Segregasyon, Entegrasyon ve Asimilasyon Politikaları Karşılaştırması	40
Şekil 2: Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı	56
Şekil 3: Türkiye’de 2018 Sonu İtibarıyla Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İllere Göre Dağılımı	78

KISALTMALAR LİSTESİ

AB:	Avrupa Birliği
AFAD:	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM:	Birleşmiş Milletler
BMMYK:	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
CTDC:	Center for Transnational Development and Collaboration
GBM:	Geçici Barınma Merkezi
GEM:	Geçici Eğitim Merkezi
GİGM:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
HNO:	Humanitarian Needs Overview
IOM:	International Organization for Migration
İBB:	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İHH:	İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
SPSS:	Statistical Package for the Social Sciences
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİKA:	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TÜİK:	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD:	Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği
UNHCR:	The United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF:	United Nations International Children's Emergency Fund
WFP:	World Food Programme

GİRİŞ

Türkiye, farklı zaman dilimleri içerisinde çeşitli göç hareketlerine şahitlik etmiştir. Bu göçlerin sebepleri ekonomik, sosyal, siyasal, askeri ve diğer birçok etken olmak üzere farklılık göstermiştir. Komşu ülkelerde yaşanan sosyal, ekonomik, siyasal ve askeri çalkantılar göçü ve göçmenleri bu coğrafyanın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Türkiye, son yıllara kadar genellikle göç rotasının bir durağı yani transit ülke konumunda olmuştur. Ancak son on yılda hem yurt içinde hem de yurt dışında yaşanan gelişmeler neticesinde yeniden önemli ve kitlesel göç hareketlerine şahit olunmasıyla Türkiye'nin konumunda da değişiklik meydana gelmiştir. Özellikle yakın coğrafyamızda ortaya çıkan olumsuzluklar geniş halk kitlelerini can korkusu ile ülkelerini terk etmeye zorlamıştır. Son durumda Türkiye'nin göç yolculuğunun son durağı yani hedef ülke konumuna geldiğini söylemek mümkündür. Bunda Türkiye'nin Suriye'de patlak veren iç savaş ve devamında yaşanan insanlık dramı neticesinde sayısı milyonları bulan Suriyelinin ikinci evi olması oldukça etkili olmuştur.

2011 yılında Suriye'de başlayan bu iç savaş neticesinde milyonlarca insan ya ülke içinde yerinden edilmiş kişi olmuştur ya da genellikle en yakın komşu ülkelere kaçmak durumunda kalmıştır. Bu ülkelerin başında da Türkiye gelmektedir. İlk başlarda Suriye'de yaşanan dengesiz siyasi ve askeri ortamın geçici olduğu düşünülmüştür. Ancak yaşanan gelişmeler trendin azalarak durulmak bir yana mevcut insanlık dramının artarak devam edeceğine delalet etmektedir. Suriye'de yaşanan iç savaştan kaçan milyonlarca Suriyeliye “açık kapı politikası” uygulayan Türkiye, kendini hem ekonomik hem de toplumsal bir meydan okumanın ortasında bulmuştur. Kitlesel göç neticesinde Suriyeliler sadece geçici barınma merkezi adıyla anılan kamplarda değil, artık ekseriyetle şehirlerde Türk vatandaşları ile yaşamlarına devam etmektedirler.

Türkiye, Suriyelilerin yaşadığı insanlık dramına kayıtsız kalmamıştır. Ancak Suriye krizi kaynaklı geniş çaplı göç dalgalarının ve yüksek sayıdaki Suriyeli akınlarının maliyeti çoğunlukla Türkiye'nin öz kaynakları ile karşılanmaktadır. Bu problemin ekonomik boyutunu yansıtmaktadır. Ancak söz konusu durum sadece ekonomik olarak değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel anlamda da birçok sorunu

beraberinde getirmektedir. Suriyelilerin, Türkiye'nin her bölgesine dağılmış bir şekilde Türk halkıyla birlikte yaşamaları şüphesiz birçok sosyal sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başlıcaları; toplumsal uyum, eğitim, sağlık ve güvenlik başlıkları altında özetlenebilir. Günlük yaşam içerisinde Suriyelilerin görünürlüklerinin artmasıyla birlikte kamuoyunda da Suriyelilerle ilgili tartışmalar baş göstermiştir. Tüm bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin karşılaştığı büyük göç dalgaları ve Suriyelilerin Türk vatandaşları ile ilişkisi sosyal politika perspektifinden yeniden değerlendirilmeli ve çözüm önerileri sunulmalıdır.

Literatürde Suriyelilerle ilgili akademik çalışmaların* ziyadesiyle bulunmasına karşın, Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki algısını anlamaya dönük araştırmalar** daha kısıtlıdır. Bu çalışma ile literatürdeki bu kısıtlı alana katkı sunulacağı düşünülmektedir. Araştırmanın Suriyeli algısı üzerinde odaklanmasının önemli bir sebebi de Suriye krizinin özellikle ilk zamanlarda düşünüldüğü kadar kısa sürmeyeceğinin her geçen gün daha çok ortaya çıkmasıdır. Suriye iç savaşının başladığı ilk zamanlardan günümüze uygulanan geçicilik yaklaşımından ziyade kalıcılık eksenli bir yaklaşıma geçilmesi gerekliliği giderek daha çok hissedilmektedir. Artık onuncu yılına giren süreç içerisinde Suriyelilerin Türkiye'deki konumu tekrar ele alınmalıdır. Bu anlamda toplumsal barışı tesis edebilmek, huzurlu ve uyumlu bir gelecek inşa edilebilmek adına Türk vatandaşları ile Suriyeliler arasında sağlıklı bir ilişki biçimi ortaya konmalıdır. Bu ortamı sağlamanın ön koşullarından birisi de Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından nasıl algılandıklarını anlamaktır.

Bu noktada tezin temel sorunsalı Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki temel endişelerini tespit etmek ve bu endişelerin ne seviyede olduğunu ölçmektir. Bir başka deyişle Suriyeli meselesinde Türk vatandaşlarının bakış açısını anlamak

* Bunlardan birkaçı için bkz. Osman Bahadır Dinçer vd., **Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik**, Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu - Brookings Enstitüsü Yayınları, 2013. & Kemal Kirişçi, **Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı**, Çev. Sema Karaca, USAK - Brookings Enstitüsü, Ankara, 2014. & Hamza Ateş, Mücahit Bektaş, "Suriyelilerin Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Entegrasyonu", **TESAM Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu**, 2016, ss. 17-43.

** Örneğin bkz. M. Murat Erdoğan, **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, 2015. & Coşkun Taştan, Salih Zeki Haklı, Emir Osmanoğlu, **Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2017. & Derya Tümeğ, **Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı: Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri**, Ankara, TÜRKSAM, 2018.

amaçlanmıştır. Böylelikle Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük toplumsal kabul ve uyum bakımından istek ve iradesinin olup olmadığını tespit etmek istenilmektedir. Ayrıca Türk vatandaşlarının demografik özelliklerinin Suriyeli algısını etkileyip etkilemediği de irdelenecektir. Örnek mekân olarak Yalova'nın seçilmesinde geçmişten günümüze ilin özellikle turizm ve sağlık sektörü kaynaklı Arap topluluklara ev sahipliği yapıyor olması tercih sebebi olmuştur. Bunun yanında Suriyeliler ile ilgili çalışmaların genellikle sınır illeriyle kısıtlı kaldığı görülmüştür. Bundan ötürü Türkiye'nin batı kesiminde yaşayan insanların bakış açısı da gözler önüne serilmek istenmiştir.

Bu temel sorunu araştırma yöntemi olarak nicel araştırma yöntemlerinden olan betimsel yöntemin uygun olacağı düşünülmüştür. Araştırma evreni olan Yalova ili nüfusunun büyüklüğü göz önüne alınarak en uygun veri toplama aracının anket formu olduğuna karar verilmiştir. Anket formu Türk vatandaşlarının algısını etkileyen ekonomik, sosyolojik, güvenlik, sağlık ve eğitim faktörleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Evrendeki tüm bireylere ulaşmak zor olacağı için “kartopu örneklem yöntemi” ile gönüllülük esasına dayalı olarak örnekleme oluşturan katılımcılara ulaşılmıştır. Anket formu katılımcılara “internet tabanlı anket tekniği” ve “yüz yüze anket tekniği” ile uygulanmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgiler sosyal bilimler için geliştirilmiş olan SPSS paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir. Araştırmada, demografik özelliklerin ifade etmek için frekans analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma, bir grup olarak hazırlanana soruların birbiri ile uyumu ve tutarlılığı ölçmek için güvenilirlik analizi, madde analizi için değişkenle toplam puanların tutarlılığı için korelasyon analizi, değişkenlerin bir yapı oluşturup oluşturmadığını (yapı geçerliliği) incelemek için faktör analizi, değişkenlerin normallik durumunu incelemek için Kolmogorov Simirnov analizi, iki grubun ortalamasını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi, üç ve daha fazla grubun ortalamaların karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Varyans analizinin anlamlı çıkması durumunda çoklu karşılaştırma yapmak için Tukey testi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0.05 ele alınmıştır.

Tezin birinci bölümünde göç olgusu ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Buna ek olarak göçmen, mülteci ve sığınmacı gibi birbiriyle sıklıkla karıştırılan kavramlar

arasındaki farklar belirtilmiştir. Ayrıca geçici koruma kapsamı altında bulunan Suriyelilerin konumu da tartışılmıştır. Devamında ise göçün zaman, yön, hukuk ve süre açısından ne şekilde sınıflandırıldığı ortaya konmuştur. Daha sonra ise göçe sebep ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel etkenler incelenmiştir. Son olarak ise göçün doğurduğu ekonomik, sosyal ve kültürel sonuçlara değinilmiştir.

Tezin ikinci bölümünde ise göçmen algısı ve Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin durumu irdelenmiştir. Göçmen algısının sosyal politika disiplini açısından ele gerekliliği vurgulandıktan sonra ilk kısımda Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki algısının hangi etkenler tarafından şekillendirildiği ortaya konmuştur. Türk halkının Suriyeliler hakkında algısını etkileyen faktörlerin başında medya gelmektedir. Buna ek olarak ekonomik kaygılar da Suriyeliler hakkında algıya büyük oranda etki etmektedir. Bunun dışında güvenlik endişeleri, eğitim durumu ve Suriyelilerin Türkiye’de geçici mi yoksa kalıcı mı olduğu tartışmaları hususu algıyı etkilemektedir. Bölümün ikinci kısmında ise Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin gerçekte ne durumda oldukları demografi, ekonomi, güvenlik, eğitim ve sağlık ile ilgili veriler ışığında ortaya konmuştur.

Tezin üçüncü ve son bölümünde ise araştırmaya yönelik saha çalışması yapılarak öne sürülen hipotezler sınanmıştır. Araştırma hipotezleri genel olarak Türk vatandaşlarının Suriyeli algısının ekonomik, sosyolojik ve güvenlik boyutları bakımından olumsuz olduğunu ileri sürmektedir. Buna ek olarak Suriyelilere dönük toplumsal kabulün düşük olduğu ve uyum sağlama isteğinin zayıf olduğu hipotezi ortaya konulmaktadır. Türk halkının Suriyelileri ekonomik bir yük olarak gördükleri, bunun yanı sıra Türk vatandaşları arasında Suriyelilerin güvenlik endişelerine sebebiyet verdiği ve devletin Suriyelilere sağladığı eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden yararlanılmasının rahatsızlık doğurduğu varsayılmaktadır. Bu bağlamda Yalova ilinde yaşayan Türk vatandaşlarının Suriyeli algısını ölçmeye yönelik oluşturulan 45 değişkenli anket formu uygulanarak veri toplanmıştır. Saha çalışması Yalova il merkezi ve tüm diğer illerinde 436 katılımcıya uygulanmıştır. Böylelikle Yalova’daki Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük bakış açısı ekonomik, sosyolojik, güvenlik ve devletin sağladığı temel hizmetler gibi faktörler bakımından değerlendirilmiştir. Katılımcıların yaş, gelir, eğitim, istihdam, medeni durum, ikamet

ve haber alma kaynağı gibi demografik değişkenler göz önünde bulundurularak anket verileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulgular alt boyutlarıyla da birlikte analiz edilerek grafikler ve tablolar yardımıyla paylaşılmıştır. Son olarak ise literatürle karşılaştırmalı olarak bulgular değerlendirilmiş ve sonuç kısmı ile çalışma tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GÖÇ OLGUSU

Göçün olgusunun tam manasıyla anlaşılabilmesi için göç ve ilgili kavramlar yanında, göçün sınıflandırılması ve göçün sebep ile sonuçlarının da bilinmesi gerekmektedir. Çalışmanın bu bölümü, bahsedilen gerekliliği yerine getirme amacını taşımaktadır.

1.1. GÖÇ VE İLGİLİ KAVRAMLAR

Göç kavramı, kendi başına bir anlam dairesine sahip olmakla birlikte, yakın kavramları da içinde veya çevresinde barındıran bir kavramdır. Bu nedenle öncelikle göç kavramı, daha sonra da göç ile kavramlara kısaca bakmak faydalı olacaktır.

1.1.1. Göç Kavramı

Göç olgusunun ortaya çıkışı insanoğlunun yeryüzüne dağılmasıyla birlikte başladığından, göç kavramı insanlık tarihi kadar kadimdir.¹ Göç olgusu, bireyin yaşadığı mekânla kurduğu bağı çeşitli sebeplerden ötürü bozmak durumunda kalması veya gönüllü olarak bozmak istemesi neticesinde ortaya çıkmaktadır.² Bu anlamda göç olgusu; insanların ekonomik, sosyolojik, siyasi ve toplumsal hayatın diğer tüm şartlarının zorlaması neticesinde ya da bu şartlardan uzaklaşmak isteğiyle bulundukları mekânı terk ederek başka bir mekâna yerleşmeleri olarak da tanımlanabilir.³ Uluslararası Göç Örgütü (IOM) göçü;

*“Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek.
Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği
nüfus hareketleri...”*

olarak tanımlamaktadır.⁴

¹ Khalid Koser, **International Migration: A Very Short Introduction**, New York, Oxford University Press, 2007, s. 1.

² Süleyman Ekici, Gökhan Tuncel; “Göç ve İnsan”, **Birey ve Toplum Dergisi**, S. 9, C. 5, 2015, s. 9.

³ Buket Akıncı, Ahmet Nergiz, Ercan Gedik, “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, S. 2, C. 1, 2015, s. 61.

⁴ International Organization for Migration (IOM), **Glossary on Migration**, Geneva, 2004, s. 41.

Göç olgusu, çok boyutlu olması hasebiyle antropologlar, sosyologlar, planlamacılar, idareciler ve ekonomistlerin gündeminden hiç düşmeyen bir kavramdır.⁵ Göç olgusunun çok boyutlu olması aynı zamanda bu kavramın tanımlanmasını zorlaştırmaktadır.⁶ Göçün çok boyutlu bir kavram olması toplumların nüfus yapısını nitelik ve nicelik bakımından değiştirmesi sonucunu doğurmaktadır. Buna ek olarak göç, bir toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda da değiştirmektedir.⁷ Bundan dolayı olsa gerek; göç olgusunun yaşanmadığı bir toplum adeta ölü addedilmiştir. O kadar ki göç etmeyen insan topluluklarının durağanlaştığı, bir manada insan olma özelliğini kaybettiği vurgulanmaktadır.⁸

Göç olgusu ele alınırken vurgulanması gerek en önemli özellik göçün bir “süreç” olduğudur. Göç kesinlikle durağan bir yapıda değildir.⁹ Bu anlamda göç “toplumsal varoluşun her boyutunu etkileyen ve kendi karmaşık dinamiklerini geliştiren bir süreç” olarak nitelendirilmiştir.¹⁰ Burada göçün bir süreç olarak ele alınmasının esas nedeni göçün sebep ve sonuç ilişkisi içinde incelenmesi gerekliliğinden doğmaktadır. Ekonomik ve sosyal etkenler hem göçe sebep olmakta hem de göç neticesinde yine ekonomik ve sosyal dönüşümler yaşanmaktadır.¹¹

Göç olgusunu ortaya çıkaran sebepler ve göçün sonuçları sürekli bir etkileşim içinde olduğu için bu kavramı tanımlamak, ölçmek, çözümlemek, açıklamak ve yorumlamak da karmaşık bir hal almaktadır.¹² Bu tespitle bağlantılı olarak göç; “asıl yerinden, ulaşılmak istenilen yere hareket”¹³ olarak da tanımlanabilir. Göç kavramı

⁵ Mustafa Mutluer, **Uluslararası Göçler ve Türkiye**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2003, s. 9.

⁶ Belma T. Akşit, “Göç Araştırmaları Hızlı Değerlendirme Metodolojisi”, **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998 s. 67.

⁷ Muharrem Es, Hamza Ateş, “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 48, 2004, s. 210.

⁸ İlber Ortaylı, “Genel Göç Olgusu”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, Haziran, 2006, s. 19.

⁹ Ahmet İçduygu, İbrahim Sirkeci, “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’sinde Göç Hareketleri,” **75. Yılda Köylerden Şehirlere**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, s. 249.

¹⁰ Stephen Castles, Mark J. Miller, **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Çev. Bülent Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, 2008, s. 30.

¹¹ Ahmet İçduygu, Turgay Ünal, “Türkiye’de İçgöç: Sorunsal Alanlar ve Araştırma Yöntemleri,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998, s. 38.

¹² İçduygu & Sirkeci, **a.g.e.**, s. 249.

¹³ Kemal H. Karpat, **Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2010, s. 71.

içinde fiziksel olarak mesafe kat etmek ya da coğrafyadan ayrılarak hareket etme unsurlarını barındırmaktadır.¹⁴ Göç kavramı, sosyal ve kültürel hareketliliği ifade etmektedir. Bu hareketlilik kalıcı veya geçici bir zaman dilimi boyunca görülebilir.¹⁵

Göç kavramı tanımlanırken bazı temel özellikler göze çarpmaktadır. Bu özelliklerin başında “yaşam yerini değiştirme” unsuru gelmektedir. Buradan da anlaşılabilirliği üzere, bir kişinin göç etmiş sayılabilmesi için hâlihazırda yaşadığı yerden başka bir yere hareket etmiş olması şartı aranmaktadır. Bu şarta göçün *mekân* özelliği denmektedir. Söz konusu mekân, boyut ve sınır bakımından belirsizlik içermektedir.¹⁶ Göç olgusunun temel bileşenlerinden biri de coğrafyadır. Göç tanımı yapılırken mekân değişikliğinden kasıt aslında insanın içinde bulunduğu coğrafyadan bir başka coğrafyaya hareket etmesidir. Göç eden insanların yaşadıkları köy, ilçe, il veya ülkeyi fiziksel olarak terk etmeleri, göçün olmazsa olmaz şartıdır.¹⁷ Göçün mekân özelliği olan yaşam yerini değiştirmenin iki farklı boyutu bulunmaktadır. Birincisi, insanın yaşadığı konutu değiştirmesidir. İkincisi ise, farklı bir emek piyasasındaki işyerine geçiş yapmak olarak da anlaşılmaktadır.¹⁸ Yer değişikliği hususunda yaşam yerinin mi yoksa çalışılan yerin mi esas alınacağı tartışma konusudur. Ekonomik faaliyetlerin hayatın en temel faktörlerinden biri haline gelmesinden dolayı yaşam yerinden çok çalışma yerinin esas alınması gerektiği de belirtilmektedir.¹⁹

Göçün bir diğer temel özelliği ise “*zaman*” olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira göç, “belirli bir zaman dilimi içinde belirli bir yerleşme alanından dışarıya çıkan yer değiştirmelerin toplam sayısı”²⁰ şeklinde de tanımlanmaktadır. Burada amaç bir hareketliliğin zaman bakımından göç olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini ortaya koymaktır. Ancak literatürde zaman kıstası bakımından da ortak bir uzlaşma yoktur. Bir

¹⁴ Şeref Hoşgör, “Türkiye’de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunları ve Yaklaşımlar,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s. 104.

¹⁵ Ahmet Türkylmaz, Abdülhaluk Çay, Zakir Avşar, **Doğu ve Güneydoğu’dan Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları**, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, 1998, s. 25.

¹⁶ Yusuf Ziya Özcan, “İçgöçün Tanımı ve Veriler ile İlgili Bazı Sorunlar,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998, s. 79.

¹⁷ David Bartram, Maritsa V. Poros, Pierre Monforte, **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**, Çeviren: İtir Ağabeyoğlu Tuncay, Ankara, Hece Yayınları, 2017, s. 13.

¹⁸ İlhan Tekeli, “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998, s. 9.

¹⁹ Özcan, **a.g.e.**, s. 81.

²⁰ Tekeli, **a.g.e.**, s. 9.

bakış açısına göre ancak bir yıldan uzun süren hareketlilikler göç olarak değerlendirilmelidir. Fakat bu durumda bir yılını henüz doldurmamış ve toplamda bir yıldan az süren hareketlilikler göç olarak değerlendirilmemektedir. Buna karşın bazı ülkeler ise 24 saatlik bir zaman diliminden uzun süren hareketlilikleri bile nüfus çalışmaları için yeterli kabul etmektedir.²¹

Göç olgusu tanımlanırken insanları göç etmeye zorlayan ya da motive eden faktörlerin başında ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel unsurlar gelmektedir.²² Göç, inkâr edilemez bir şekilde küresel ölçekte yoksulluk, az gelişmişlik ve temel insan hakları gibi meselelerle bağlantılıdır.²³ İnsanlar hâlihazırda yaşadıkları coğrafyada ekonomik anlamda tatmin olmuyorlarsa, sosyal hayata yeterince katılım sağlayamıyorlarsa ve siyasal olarak yeterince temsil edildiklerini düşünmüyorlarsa göç etme eğilimi içine girmektedirler.²⁴

1.1.2. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı ve Geçici Koruma

Literatürde göç ile ilgili birçok kavramın olduğu görülmektedir. Göç etme eylemini yerine getiren özne olarak göçmen, göç ile ilgili en geniş kapsamlı kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁵ Göçmen kavramı ister iç göç ister uluslararası göç olsun göç eden tüm insanları kapsamaktadır.²⁶ Göçmen kavramının altında değerlendirilen birçok başka kavram da mevcuttur.²⁷

“Mülteci” de göçmen kavramı içinde değerlendirilen kavramlardan biridir. Mülteci, kendi ülkesinde çeşitli sebeplere dayalı olarak zulüm görmekten korkan ya da bilfiil zulüm gören bundan dolayı da başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalan insandır.²⁸

²¹ Özcan, **a.g.e.**, s. 80.

²² Yüksel Koçak & Elvan Terzi, “Türkiye’de Göç olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, **Kafkas Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 3, C. 3, 2012, s. 164.

²³ Koser, **International Migration: A Very Short Introduction**, s. 1.

²⁴ Kenan Ören, **Sosyal Politika**, Ankara, Pelikan Yayınları, 2009, s. 153.

²⁵ Faruk Taşçı, **Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar**, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2018, s. 42.

²⁶ Alice Bloch, “Göçmenler ve Mülteciler,” (Çev. Onur Can Taştan) **Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar**, Eds. Pete Alcock, Margaret May, Karen Rowlingston, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011, s. 531.

²⁷ Taşçı, **a.g.e.**, s. 42.

²⁸ Ali İhsan Çelen, “Çalışma Hayatında Göçmenler,” **Çalışma Yaşamında Özel Gruplar**, 2. Baskı, Eds. Salih Dursun, Serpil Aytaç, Bursa, Ekin Yayınevi, 2019, s. 283.

1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde, mülteci kavramı;

“...ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs...”
(Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme 1. Madde, 2. Bent)

şeklinde tanımlanmıştır.²⁹

Mülteci kavramının kapsamı ve çerçevesi uluslararası sözleşmelere rağmen hukuki olarak net değildir. Örneğin Türkiye yukarıdaki tanıma “coğrafi çekince” koymak ihtiyacı hissetmiştir. Buna göre “sadece Avrupa ülkelerinden gelip iltica talebinde bulunanlar” mülteci olarak değerlendirileceklerdir.³⁰

Cenevre sözleşmesindeki mülteci tanımında özellikle vurgulanan unsur “zorunluluk hali” olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulunduğu coğrafyada işkence ve savaş gibi belirgin bir şekilde hayati tehlike durumunun ortaya çıkması, insanların göç etme kararını vermelerine sebep olmaktadır. Bu anlamda göçmen ile mülteci arasındaki farklardan biri de zorlayıcı bir veya birden fazla unsurun varlığıdır. Hayati tehlike veya benzer zorlayıcı unsurlarla karşılaşan ya da karşılaşma ihtimali olan insanlar göç etmek durumunda kalmaktadırlar. Her ne kadar mültecilik ile ilgili uluslararası sözleşmeler olsa dahi ülkeler ek olarak kıstaslar belirlemektedir. Söz konusu hayati tehlikelerin varlığına rağmen hemen hemen her devlet mültecilik statüsünün verilmesi noktasında çeşitli şartlar öne sürmektedir. Böylelikle ülkelere dönük göçmen akınlarının önüne geçmeye çalışmaktadırlar.³¹

“Sığınmacı” ifadesi, göç olgusu ele alınırken bir başka önemli kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine mülteci kavramında olduğu gibi sığınmacılar da ırkı, dini, milliyeti, toplumun belirli bir grubuna aidiyeti veya siyasi fikirleri sebebiyle vatandaşı

²⁹ Sedat Murat & Zehra Taşkesenlioğlu, **Avrupa Birliği Düzeyinde Göç, Entegrasyon ve Yerel Yönetimler**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2009, s. 25.

³⁰ Auveen Woods & Nihal Kayalı, **Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul'daki Yerel Yönetimlerin Rolü**, İstanbul, İstanbul Politikalar Merkezi, 2017, s. 7.

³¹ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 229-230.

olduğu ülkenin baskısına maruz kalmakta veya baskıya maruz kalacağını düşünmektedir. Söz konusu tehdit algısı sebebiyle vatandaşı olduğu ülkeyi terk eden ve bir başka ülkeye sığınarak mülteci statüsü almak için başvuru yapan kişilere sığınmacı denmektedir. Sığınmacı ile mülteci arasındaki fark; sığınmacının göç ettiği ülkeden henüz mülteci statüsü kazanmamış olmasıdır. Mülteci, sığındığı ülkede yasal olarak kabul görmüştür ve bunun neticesinde birtakım haklar elde etmektedir. Sığınmacı ise henüz yasal olarak tanınmadığı gibi bu haklara haiz değildir.³²

Sığınmacı, iltica talebinde bulunmuş ancak henüz mülteci statüsü kazanmamış kişidir. Bu anlamda göç edilmek istenen ülkeye yapılan yasal başvuru ile iltica talebinin sonucunun açıklanması arasında geçen süre sığınmacılık olarak tanımlanmaktadır. İltica talebi olumsuz sonuçlanırsa yani mülteci statüsü verilmezse, göçmen o ülkeyi terk etmek durumunda kalabilmektedir.³³

Zorunluluk durumu hem mülteci hem de sığınmacı için göç ederken temel etkindir. Göç süreci içinde sığınmacı mülteciye, mülteci de göçmene dönüşebilir. Mülteci ve sığınmacılar arasındaki bir başka benzerlik de talep edilen belgeler hususunda göze çarpmaktadır. Göç edilen ülkenin talep ettiği belgeler ibraz edildiği takdirde sığınmacı veya mülteci statüsü kazanılmaktadır.³⁴

Bu noktada karşımıza “sığınma hakkı” kavramı ortaya çıkmaktadır. Bu kavram iki yönlü bir ilişki biçimi ile karşımıza çıkmaktadır. Birincisi sığınma başvurusu yapılan devletin sığınma hakkını vermesidir. İkincisi ise sığınma hakkı isteyen sığınmacının bu hakkı kazanmasıdır.³⁵ Bu aşamadan sonra sığınmacıya sığınma hakkı tanınırsa yani sığınma başvurusu olumlu sonuçlanırsa mülteci statüsünü elde etmiş olur. Fakat sığınma başvurusu olumsuz sonuçlanır da sığınma hakkı verilmezse o kişi yasadışı göçmen durumuna düşer. Bunun neticesinde sığınmacı, başvuru yaptığı ülkeden sınır dışı edilme dâhil birçok yaptırıma maruz kalabilir. Sığınmacının en temel özelliği bekleme pozisyonunda olmasıdır. Sığınma başvurusu yapılan devletin istediği ulusal ve uluslararası belgeleri temin eden sığınmacı artık değerlendirme aşamasının neticesinde mülteci statüsü kazanıp kazanmadığını

³² Murat & Taşkesenlioğlu, **a.g.e.**, s. 25.

³³ Çelen, **a.g.e.**, s. 283.

³⁴ **A.e.**, s. 283.

³⁵ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 57.

öğrenmek için beklemektedir.³⁶ Bir devletin ülkesine gelen sığınmacıların giriş ve çıkışlarını kontrol etmesi, ikamet izni vermesi veya sınır dışı etmesi uluslararası hukuka uygun olduğu gibi aynı zamanda egemenlik hakkıdır. Bu bağlamda devletler, özellikle insani sebeplerden ötürü ülkesine gelen sığınmacılara ikamet ve çalışma izni vermektedirler. Böylelikle devlet, sığınma hakkını tanımış olur.³⁷

*Geçici koruma kavramı, göç ile bağlantılı bir diğer kavramdır. Geçici koruma kapsamına alınan göçmenlerin tüm ihtiyaçları, onları kabul eden devlet tarafından karşılanmaktadır.*³⁸

*Hicret, göç kavramı ile aynı anlamda kullanılan bir başka ifadedir.*³⁹ Eski Türkçede göç yerine “hicret” kelimesi de kullanılmıştır. İslam Ansiklopedisi’nde ilgili madde hicreti,

“...dinî sebeplerle bir yerden diğer bir yere göçme ve özellikle Hz.

Peygamber'in Mekke'den Medine'ye göç etmesi...”

şeklinde tanımlamakta ve kelimenin Arapça “hecr” ya da “hirc” kökünden geldiğini belirtmektedir.⁴⁰

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere hicret kavramının İslam dini bakımından daha farklı ve derin bir anlamı vardır. İslam dinine göre hicret; kâfir ve müşrik ülkelerden, İslam ülkelerine veya Müslümanlara insafli ve adaletli davranılacağı düşünülen ülkelere göç etmektir. Dini muhafaza etmek için hicret etmek zorunluluktur. Öyle ki İslam dinine göre hicret eden Müslümanlar “*muhacir*” olarak anılmakta, fazilet ve derece bakımından üstün kabul edilmektedir.⁴¹ Gücü ve imkânı olduğu halde hicret etmeyen Müslümanlar, Kuran-ı Kerim’de “kendilerine zulmetmiş kişiler” olarak

³⁶ A.e., s. 8.

³⁷ Işıl Özkan, **Göç, İltica ve Sığınma Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2017, s. 124.

³⁸ Esma Güven, “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Çalışma Durumları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri,” **İLEM Bilgi Notu**, No:2, 2016, s. 4.

³⁹ Sabahattin Zaim, “IV. Oturum Değerlendirmesi: Türkiye’den Göçler,” **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, 2006, s. 327.

⁴⁰ Ahmet Önkol, “Hayal-Hilâfiyat” **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**: 17. Cilt, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998, s. 458.

⁴¹ Ahmet Ziyaüddin Gümüşhanevi, “Ensar, Muhacir, Cihâd, Gazve ve Şehitler Hakkında...”, Çev. Ömer Faruk Habergetiren, **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, C. 2, S. 4, Eylül, 2013, s.233.

değerlendirilmiştir.⁴² Ancak burada istisna olarak, “çaresiz kalan, yol bulamayan zavallı erkek, kadın ve çocuklar” sayılmıştır.⁴³

1.2. GÖÇ SINIFLANDIRMALARI

Göç olgusu, göç kavramı yanında göç sınıflandırması ile daha iyi anlaşılabilir. Göçle ilgili çeşitli sınıflandırmalar mümkündür. Örneğin Petersen göçü beşli sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Buna ek olarak her grubu kendi içinde muhafazakâr ve keşifçi olmak üzere ikiye ayırmıştır. Buna göre bazı insanlar elindekileri korumak amacıyla değişen koşullara karşı göç etmeyi tercih etmektedir. Bazı insanlar ise yeniye ulaşmak için göç etmektedirler. Yenilikler için göç edenler “keşifçi”, elindekileri korumak için göç edenler ise “muhafazakâr” olarak ifade edilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Petersen’in Göç Sınıflandırılması

Göç Sınıflandırması	Göç Türleri	
	Muhafazakâr	Keşifçi
İlkel	Amaçsız Gezinme	Topraktan kaçış
	Doğa İnsanı	
Zoraki	Yerinden etme	Köle ticareti
Yönlendirici	Kaçış	Vasıfsız işçi ticareti
Serbest	Grup	Öncü
Kitlese	Yerleşme	Kentleşme

Kaynak: William Petersen, “A General Typology of Migration”, *American Sociological Review*, C. 23, S. 3, 1958, s. 266.

Petersen’in sınıflandırması bir yana, genel manada sınıflandırmada öne çıkan çerçeveye göre göçler; yönüne göre iç-dış, irade açısından gönüllü-zorunlu, hukuki açıdan yasal-yasadışı ve süre açısından kalıcı-geçici şeklinde sınıflandırılmaktadır.⁴⁴

⁴² İ. Lütfi Çakan, “Hicret Kriteri,” *İslam Medeniyeti Mecmuası*, C. 5, S. 2, 1981, s. 8.

⁴³ Şerefeddin Gölcük, “Kuran’da Hicret,” *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 7, 1986, s. 11.

⁴⁴ Ahmet İçduygu, İbrahim Sirkeci & İsmail Aydınğün, “Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi”, *Türkiye’de İç Göçler: Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*, Editör: İçduygu, Ahmet, İbrahim Sirkeci, İsmail Aydınğün, Bolu, 1997, s. 216.

1.2.1. Yönüne Göre Göçler

Yönü itibariyle göçler ikiye ayrılmaktadır. Bunlar ülke sınırları içerisindeki göç hareketlerini ifade eden “iç göç” ve ülkeler arasındaki göçü ifade eden “dış göç” olarak adlandırılmaktadır.

1.2.1.1. İç Göçler

İç göç, temel olarak insanların kendi ülkelerinin sınırlarını aşmadan gerçekleştirdikleri göç türüdür.⁴⁵ İç göç, bütün toplumlarda sürekli yaşanan bir olgudur. Sadece ülkeden ülkeye iç göç hızı ve yoğunluğu farklılık göstermektedir.⁴⁶

Bir başka tanıma göre iç göç, bir ülke sınırları içerisinde bir yıldan kısa sürmemek şartıyla yapılan yer değişikliği olarak ifade edilmektedir.⁴⁷ Bu bağlamda göç eden insanların bulundukları ülke sınırlarını geçmeden yer değiştirmeleri vurgulanmaktadır. Bu göç tipinde, göç eden insanlar aynı ülke sınırları içinde başka bir bölgeye yerleşmektedirler. Göçmenlerin kalıcı veya geçici olarak göç etmeleri fark etmemektedir. Bir göçün iç göç olarak tanımlanabilmesi için fiziksel olarak mekân değişikliğinin sadece göçmenin hâlihazırda bulunduğu ülke sınırları içinde olması gerekmektedir.⁴⁸ İç göçler aynı zamanda “yatay göç” olarak da anılmaktadır. Çünkü göç hareketi ülke sınırları içinde kaldığından dolayı ülkenin toplam nüfusunda bir değişim meydana gelmemektedir. Sadece o ülkenin bölgeleri arasında bir nüfus değişimi olmaktadır.⁴⁹

İç göç, ülke ekonomisinin gelişmişlik durumuna bağlı olarak belirli bir zaman dilimi içerisinde genellikle kırsal kesimlerden şehirlere doğru yaşanan nüfus değişimidir.⁵⁰ İç göçün en temel sebebi, insanların mevcut yaşam koşullarının olumsuzluğundan hareketle daha iyi yaşam koşullarına erişmek için arayışa

⁴⁵ Serdar Sağlam, “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, **Türkiyat Araştırmaları**, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, S. 5, Güz 2006, s. 34.

⁴⁶ A.e., s. 35.

⁴⁷ M. Vedat Pazarlıoğlu, “İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi”, **Yönetim ve Ekonomi**, C. 14, S. 1, 2007, s. 121.

⁴⁸ International Organization for Migration (IOM), a.g.e., s. 32.

⁴⁹ Ören, a.g.e., s. 154.

⁵⁰ Şirin Saracoğlu & Terry L. Roe, “Rural-Urban Migration and Economic Growth in Developing Countries”, **Meeting Papers for The Society for Economic Dynamics**, 241, 2004, s. 1.

girmeleridir. Yaşadıkları ülkenin başka bir bölgesinde daha iyi yaşam koşullarına erişeceklerini düşünen insanlar göç etme kararını almaktadırlar.⁵¹

İç göçlerin sadece gönüllü olarak yapıldığını düşünmek hatalı bir yaklaşımdır. Kimi zaman ülkenin bir bölgesinde terör, şiddet, çatışma, insan hakları ihlallerinin yaşanması, doğal afetler veya insanların sebep olduğu felaketler baş gösterebilir. Bu tip mücbir sebepler dolayısıyla insanlar bulundukları bölgeyi terk etmek zorunda kalabilmektedirler.⁵² İç göçler, terör ve doğal afetler neticesinde hayati tehlike durumunun ortaya çıkmasından dolayı zorunlu sebeplere bağlı olarak da gözlemlenebilmektedir. Tam tersi istihdam, eğitim, tayin ve emeklilik gibi sebeplere dayalı olarak gönüllü olarak da gerçekleşebilir. İster zorunlu ister gönüllü olsun iç göçün ayırt edici özelliği göçün aynı ülkenin köyleri, kasabaları veya şehirleri arasında cereyan etmesidir.⁵³

İç göçün uluslararası göçten farkı, göç eden kişinin ülke sınırları içinde kalarak uluslararası sınırlara takılmadan göç hareketini tamamlamasıdır. Bunun dışında iç göçmenler, kendi ülke sınırları dâhilinde yer değişikliği yaptıklarından onları engelleyen herhangi bir yasal mevzuatla da karşılaşmazlar. İç göçmenler hala kendi ülkelerinde yaşadıkları için oy kullanma, çalışma ve sağlık hizmeti alma gibi vatandaşlık haklarından da yararlanmaya devam ederler. Her ülkenin dil ve kültürel yapısı farklı olsa da iç göçmenler, bu farklılıkların ortaya çıkardığı sorunlar açısından çoğu zaman uluslararası göçmenlere nazaran daha avantajlıdırlar.⁵⁴

1.2.1.2. Dış Göçler

Dış göçler, bir ülkenin sınırını geçerek başka bir ülkeye göç etmek demektir. Dış göçler kalıcı veya geçici mahiyette olabilmektedir. Günümüzde ulaşım imkânlarının gelişmiş olması ve küreselleşme akımı sebebiyle dış göçler en çok görülen göç türlerinden biri olmuştur. İnsanlar, başka ülkelere giderek oradaki fırsatları değerlendirmek istemektedirler.⁵⁵ Dış göç, çalışmak veya yerleşmek

⁵¹ Ören, **a.g.e.**, s. 154.

⁵² International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 32-33.

⁵³ Bülent Çiçekli & Oğuzhan Ömer Demir, **Türkiye Koridorunda Yasadışı Göçmenler**, Ankara, Karınca Yayınları, 2013, s. 41.

⁵⁴ Bartram ve diğerleri, **a.g.e.**, s. 191-192.

⁵⁵ Çiçekli & Demir, **A.g.e.**, s. 41.

amacıyla kalıcı veya geçici olarak ülke sınırlarını aşarak gerçekleştirilen nüfus hareketliliğidir.⁵⁶ Dış göçün ayırıcı özelliği, göçmenin hâlihazırda yaşadığı ülkeyi terk ederek başka bir ülkeye yerleşmesidir. Göçmenin geldiği ülke “kaynak ülke” ya da “menşei ülke” şeklinde ifade edilmektedir.⁵⁷

Dış göç aynı zamanda “uluslararası göç” olarak da ifade edilmektedir. İster geçici olsun ister kalıcı, dış göç “ulusal kimlik” ve “toplumsal üyelik” sorunlarını da beraberinde getirmektedir.⁵⁸ Geleneksel olarak uluslararası göç, 1) sürekli yerleşenler; 2) süreli sözleşmeli çalışanlar; 3) süreli çalışan profesyoneller; 4) gizli veya yasal olmayan çalışanlar; 5) sığınmacılar ve 6) mültecilerden (1951 Cenevre Antlaşmasına göre güvence altına alınanlar) olmak üzere altı kategoriye ayrılmışlardır.⁵⁹

Az gelişmişlik kaynaklı sorunlara bir cevap olarak insanlar dış göçe yönelmektedirler.⁶⁰ İnsanların daha iyi yaşam koşulları ve yüksek gelir arayışı içinde sürekli olarak daha az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru hareket etmeleri dış göçün yapısını anlamak açısından önemlidir.⁶¹ Bu süreci hızlandıran bir başka etken de özellikle II. Dünya Savaşından sonra sanayileşmiş Avrupa ülkelerinin işgücü açığını kendi nüfuslarıyla kapatamamalarıdır. Bu ülkeler işgücü arzı eksikliğini ekseriyetle Türkiye’nin de aralarında bulunduğu Akdeniz ülkelerinden gidermek yoluna gitmişlerdir.⁶²

Dış göçler ekonomik saiklerle gönüllü olarak yapılabilmektedir. Buna ek olarak savaş, doğal afetler, nüfus mübadeleleri ya da ülke sınırlarının değişmesi gibi zorlayıcı sebepler de dış göçün ortaya çıkmasını tetiklemektedir. Ayrıca ırk, din, mezhep farklılıkları neticesinde görülen baskılar da dış göçün sebepleri arasında sayılmaktadır.⁶³ Bir ülkede baş gösteren şiddet olayları veya patlak veren bir iç savaş ya da insanların eliyle meydana gelen felaketler neticesinde kendilerini risk altında

⁵⁶ Sunday Üner, **Nüfusbilim Sözlüğü**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1972, s. 72.

⁵⁷ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 33.

⁵⁸ Ören, **a.g.e.**, s. 156-157.

⁵⁹ Ayhan Gençler, “Avrupa Birliği’nin Göç Politikası”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı)**, 49. Kitap, 2004, s. 174.

⁶⁰ İbrahim Yasa, **Yurda Dönen İşçiler ve Toplumsal Değişme**, Ankara, TODAİE Yayınları, No:182, 1979, s. 1.

⁶¹ Ahmet İçduygu, **International Migration and Human Development in Turkey**, UNDP Human Developments Research Paper 2009/52, October, 2009, s. 2.

⁶² Mahmut Tezcan, **Dış Göç ve Eğitim**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2000, s. 1.

⁶³ Ören, **a.g.e.**, s. 155.

hisseden insanlar başka bir ülkeye göç etmek durumunda kalabilirler. Tüm bu olumsuz ve zorlayıcı faktörlere maruz kalan insanlar genellikle toplu halde başka bir ülkeye göç etmek zorunda kalarak “fiili mülteci” ya da “de facto mülteci” olmaktadır.⁶⁴

1.2.2. İrade Açısından Göçler

Göçün sınıflandırılmasında “irade” de dikkate alınmaktadır. Buna göre, karar verme açısından göç türleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlar “zorunlu” ve “gönüllü” göç olarak sınıflandırılmaktadır. İsimlendirilmelerinden de anlaşılacağı gibi gönüllü göçler kişilerin rızasına dayanmakta iken zorunlu göçler ise kişilerin iradeleri dışında gerçekleşmektedirler.

1.2.2.1. Gönüllü Göçler

Gönüllü göç, “*otoriter bir zorlama olmadan serbest irade ile yapılan göçler*” şeklinde tanımlanmıştır.⁶⁵ Buradan hareketle gönüllü göçler, insanların mücbir sebeplere maruz kalmadan ya da bu sebeplerden çok az etkilenecek kendi hür iradeleriyle göç etmeye karar vermeleridir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere burada “*hür irade*” can alıcı nokta olarak öne çıkmaktadır.⁶⁶ İnsanlar daha iyi yaşam standartlarına ulaşmak, daha yüksek gelir elde etmek, istihdam fırsatlarını değerlendirmek, güvenli bir çevrede farklı sosyal imkânlardan yararlanmak için yer değiştirmek isteyebilirler. İşte bu şekilde yapılan göçler literatürde “*serbest göç*” şeklinde de ifade edilmektedir.⁶⁷ Gönüllü göç ya da serbest göç kavramı olumlu bir tanımlama barındırmaktadır.⁶⁸ Bunun sebebi gönüllü göç tipinde bireylerin veya kitlesel olarak insan topluluklarının üzerinde göç etmeye iten zorlayıcı bir unsurun bulunmaması olabilir.⁶⁹ Gönüllü göçlerde karar alma mekanizması, bireysel olarak ya da aile ile kişilerin kendi rızalarına dayalı olarak işletilmektedir.⁷⁰

⁶⁴ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 23.

⁶⁵ Taylan Akkayan, “Türkiye’de İç Göçler ve Sorunlar”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi**, S. 15, 2002, s. 37.

⁶⁶ Çiçekli & Demir, **a.g.e.**, s. 41.

⁶⁷ Taylan Akkayan, **Göç ve Değişme**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1979, s. 22-23.

⁶⁸ Akgür, **a.g.e.**, s. 52.

⁶⁹ Savaş Çağlayan, “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Güz 2006, S. 17, s. 76.

⁷⁰ Hanifi Sever, **Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 7.

İnsanları gönüllü olarak göç etmeye iten sebeplerin altında çoğunlukla ekonomik şartlar yatmaktadır. Mevcut yaşadıkları bölgede olumsuz ekonomik şartlara maruz kalan insanlar bazen aynı ülke içinde bazen de uluslararası sınırları aşarak başka bir ülkeye göç etme kararı alabilirler. Genellikle gelişmekte olan ülkelerde istihdam imkânlarının kısıtlılığı ve ekonomik yapının olumsuzluğa karşısında gelişmiş ülkelerin ekonomilerinin güçlü olduğu ve daha çok istihdam olanağı sunduğu görülmektedir. Bundan ötürü ekonomik gerekçelerle yapılan gönüllü göçlerin akış yönü de gelişmekte olan ülkelere doğru gerçekleşmektedir.⁷¹ Bunun yanı sıra evlilik, aile birleşimi, seyahat, eğitim ve istihdam gibi etkenler de gönüllü göçe sebep olmaktadır.⁷² Ayrıca insanların kendi hür iradeleriyle gittikleri turizm amaçlı seyahatler ve mevsimlik göçler de gönüllü göç kapsamında değerlendirilmektedir.⁷³ Gönüllü göçe bir başka örnek ise emekli olan insanların hayatlarının geri kalanını geçirmek üzere farklı bir yere taşınmalarıdır.⁷⁴

1.2.2.2. Zorunlu Göçler

Zorunlu göç temel olarak insanların içinde bulundukları koşullar sebebiyle bir bölgeden başka bir bölgeye yerleşmeleridir.⁷⁵ Zorunlu göç, ekonomik ve sosyal sorunlara ya da güvenlik endişelerine bağlı olarak insanların istekleri dışında gerçekleşen göç hareketleri sonucunda ortaya çıkan nüfus değişiklikleridir.⁷⁶ Zorunlu göç, insanların zorlayıcı sebeplere dayalı olarak yer değişikliği yapmalarıdır. Bu göç türünde insanlar kendi “hür iradeleri” ile değil mecburiyetten göç etmektedirler. Zorunlu göçler genellikle güvenlik ve sosyoekonomik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Zorunlu göçlerin on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda görüldüğü ancak günümüzde bu tür göçlerin artık yaşanmadığı iddia edilmektedir.⁷⁷ Fakat son yıllarda yaşanan gelişmeler göstermektedir ki özellikle iç karışıklıklar, savaş, kıtlık gibi

⁷¹ Çiçekli & Demir, **A.g.e.**, s. 33.

⁷² **A.e.**, s. 41.

⁷³ Orhan Deniz, **Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)**, İstanbul, Çantay Yayınevi, 2009, s. 13.

⁷⁴ Deniz Özyakışır, **Göç - Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2013, s. 14.

⁷⁵ Mustafa Gündüz & Nalan Yetim, “Terör ve Göç”, **II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç**, Ankara, DİE Matbaası, 1997, s. 110.

⁷⁶ Akkayan, **Göç ve Değişme**, s. 23.

⁷⁷ Cahit Talas, **Toplumsal Ekonomi - Çalışma Ekonomisi**, 7. Baskı, İstanbul, İmge Yayınları, 1997, s. 190.

sebeplerle zorunlu göçler hala yaşanmaktadır. Zorunlu göçün en açık örneklerinden birisi de nüfus mübadeleleri olarak gösterilebilir.⁷⁸

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere zorunlu göçün ayırıcı özelliği, göç etme kararı alınırken insanları zorlayıcı unsurlara maruz kalmalarıdır. İnsanlar özellikle hayatlarını tehlikeye sokacak bir durumla karşılaştıklarında, bulundukları mekânı terk etmek istemeseler bile göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Bazen bir doğal afet, bazen de insan eliyle ortaya çıkan bir felaket insanları istek ve iradelerinin dışında göç etmeye mecbur kılabilir. Bu tür durumlara “zorlayıcı unsur” denmektedir.⁷⁹

Zorunlu göçlerin yaşanmasına sebep olan en önemli etkenler arasında deprem, sel, yanardağ patlaması, tsunami ve heyelan gibi doğal afetler olsa da tek sebep sadece bunlar değildir. Zorunlu göçe sebep olan diğer faktörler ise; savaş, iç karışıklıklar ve rejim baskısı gibi siyasi ve askeri olumsuz şartlar olarak zikredilebilir.⁸⁰ Terör ve kan davası gibi asayiş bozan unsurlar da toplumsal rahatsızlığı artırmaktadır. Baskı altında ve cezalandırılma korkusu ile yaşamak istemeyen insanlar güven içinde yaşamlarını sürdürebilecekleri başka bir yer arayışı içine girmektedirler.⁸¹ Bugün dünyada sayıları milyonları bulan birçok insan tüm bu olumsuz etkenler yüzünden zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmaktadırlar. Bu insanlar uluslararası koruma aramak için sığınmacı veya mülteci konumuna düşmektedirler. Yine birçok kişi zorunlu göç neticesinde “ülke içinde yerinden edilmiş insan” (Internally Displaced People-IDP) haline gelmiştir. Zorunlu göç eden insanlar başka seçenekleri olmadığı için yaşadıkları yeri terk etmektedirler. İnsanları göç etmeye zorlayan şartların varlığını sürmesi ya da sona ermesi, göçün geçici mi yoksa kalıcı mı olduğunu belirlemektedir.⁸²

1.2.3. Hukuki Açıdan Göçler

Göç sınıflandırmaları, “hukuk” ile de ilgilidir. Hukuki açıdan göçler; yasal göçler ve yasadışı göçler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra “insan ticareti” ve “insan kaçakçılığı” kavramları da hukuki yönü olduğu için ele alınacaktır.

⁷⁸ Hanifi Sever, **Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 7.

⁷⁹ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 25.

⁸⁰ Çiçekli & Demir, **a.g.e.**, s. 40-41.

⁸¹ Akgür, **a.g.e.**, s. 52.

⁸² Çiçekli & Demir, **a.g.e.**, s. 40-41.

1.2.3.1. Yasal Göçler

Yasal göç, insanların yasal prosedürlere uyarak gerçekleştirdikleri göç türüdür. Diğer göç türlerine nazaran yasal göçlerin daha fazla yaşandığı görülmektedir. Aynı zamanda yasal göçmenler kalıcı olarak göç etme eğilimi içindedirler. Mevcut göç yasalarına uygun, ilgili belgelerin sunulduğu ve talep edilen şartların yerine getirildiği göç türü yasal göç olarak ifade edilmektedir.⁸³

Yasal göç, bir ülkeden diğerine belgeli bir şekilde çeşitli sebeplere dayalı olarak giriş yapmaktır. Bu göç türü hem kaynak ülke hem de hedef ülkenin yasal mevzuatına uygundur. Turistler, çalışma izni olan işçiler, öğrenciler yasal göçmenlere örnek olarak verilebilir. Yasal göç için verilen vizeler genellikle kısa sürelidir.⁸⁴

Yasal göç aynı zamanda “belgeli göç” olarak da literatürde yer bulmaktadır. Bunun sebebi göç edilen ülkenin talep ettiği belgeleri ibraz edebilen insanların “belgeli göçmen” olarak kabul edilmeleridir. Göç edilen ülkenin şartlarını sağlayan insanlar “kayıtlı göçmen” olarak da ifade edilmektedirler.⁸⁵ Göç eden insanlar, bulundukları ülkenin yasal mevzuatına göre oturma ve çalışma iznine sahiplerse “düzenli göçmen” olarak nitelendirilmektedirler.⁸⁶

Yasal göçmenler, gittikleri ülkenin talep ettiği belgeleri sağlayarak kayıtlı hale gelirler. Böylece o ülkenin yasal düzenlemelerinin ve uluslararası sözleşmelerin verdiği haklardan yararlanma imkânları olur. Yasal göçmenler; ikamet etme, çalışma ve eğitim alma gibi faaliyetlere katılabilirler.⁸⁷

1.2.3.2. Yasadışı Göçler

Yasadışı göç; göç edilen ülkenin belirlediği göç sürecine uygun olmayan bir biçimde gerçekleştirilen göç türüdür. Başlıca yasadışı göç tipleri; ülke sınırına izinsiz

⁸³ A.e., s. 42.

⁸⁴ Mehmet Akif Kara, **Göç Yazıları - Kuramdan Alana Türkiye’de Göç**, Ankara, Kırmızı Çatı Yayınları, 2017, s. 31.

⁸⁵ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 23.

⁸⁶ Esen Akıntürk, “Birleşmiş Milletlerin Göçmen İşçilere Yönelik Sözleşmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 9, S. 2, s. 4.

⁸⁷ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 23.

veya gizlice girmek, vize süresini aşarak ülkede kalmaya devam etmek veya vizede izin verilen faaliyetlerin dışına çıkmak şeklinde sıralanabilir.⁸⁸

Yasadışı göç olarak tanımlanan üç farklı göç şekli vardır. Bunlardan ilki; göçmenin göç sürecinin en başından beri gittiği ülkenin talep ettiği yasal belgeleri sağlayamadığı göç şeklidir. İkinci örnekte ise göçmen, hedef ülkenin istediği belgeleri sağlamıştır. Fakat ülkeye giriş yaptıktan sonra ya vize süresini aşarak ya da vizenin izin vermediği faaliyetler içine girmek suretiyle yasadışı konuma düşmektedir. Son olarak ise göçmen hedef ülkenin istediği belgeleri edinemediği için bunların yerine sahte belge sunarak ülkeye giriş yapmaktadır. Her üç örnekteki süreçler farklı olsa da burada bahsi geçen göçmenlerin hepsi “kayıt dışı göçmen” ya da “belgesiz göçmen” olarak ifade edilmektedir.⁸⁹ Göç eden insanlar, bulundukları ülkenin yasal mevzuatına göre oturma ve çalışma iznine sahip değiller ise “hukuk dışı göçmen” olarak da nitelendirilmektedirler.⁹⁰

Yasadışı göç literatürde “gizli göç” kavramıyla da ifade edilmektedir. Göç sürecinin başından beri kayıtsız ve belgesiz olunması ya da başta belgeli ve kayıtlı bir şekilde göç edilmesine karşın devamında vize süresinin aşılması veya vizede izin verilmeyen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sebebiyle yasadışı hale gelen göçmenler gizli göç kapsamında değerlendirilmektedir.⁹¹ Yasadışı göçmenler, çeşitli yollarla sınır ihlali yaparak ya da sahte belgelerle giriş yapmaktadırlar. Çok yaygın başka yöntem ise başlangıçta yasal yollardan ülkeye giriş yaparak vize süresinin dolmasından sonra ülkede izinsiz kalmaya devam etmektir.⁹² İkamet veya çalışma izni olmayan göçmenler ve aileleri yasadışı göçmenler kategorisine dâhil edilmektedir. Yasadışı göçmenler literatürde “kayıt dışı göçmen”, “belgesiz göçmen” ya da “düzensiz göçmen” olarak da yer bulmaktadır.⁹³

Gelişmiş olan ülkelerdeki yüksek yaşam standartları, gelişmekte olan ülkelerdeki görece daha olumsuz yaşam şartlarına maruz kalan insanları çekmektedir.

⁸⁸ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 309.

⁸⁹ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 67.

⁹⁰ Akıntürk, **a.g.e.**, s. 4.

⁹¹ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 14.

⁹² Orhan Ersun Civan & Arzu Gökalp, “Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği”, **Çalışma ve Toplum**, C. 28, S. 1, s. 236.

⁹³ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 67.

Refah seviyesi yüksek bir ülkede güven içinde ve özgür bir ortamda yaşamını sürdürmek isteyen insanlar gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere doğru göç akınları yapmaktadır. Gelişmiş ülkeler ise bu göç akımlarını durdurmak ya da en azından daha kontrollü bir şekilde devam etmesini istemektedirler. Bu sebeple göç politikalarını daha katı hale getirmektedirler. Bu durumda göçmenler sert göç politikaları sebebiyle yasal belgeleri temin edememektedirler. Her türlü yasal engele rağmen insanlar belgesiz ve kayıtsız da olsa göç etmekten vazgeçmemekte ve yasadışı göçmen durumuna düşmektedirler. Tüm tedbirlere rağmen gelişmiş ve refah seviyesi yüksek “hedef ülkeler” yasadışı göç oranlarını durdurmak bir kenara, istedikleri seviyelere dahi indirebilmiş değillerdir.⁹⁴

Yasadışı göç tanımlanması zor bir kavramdır. Yasadışı göç sadece sahte belgelerle veya kaçak yollardan ülkeye giriş yapmayı kapsamamaktadır. Göstermelik evlilik, sahte öğrencilik, evlat edinme ve istihdamın yasadışı göçe alet edilmesi verilebilecek örnekler arasındadır. Yasadışı göçle bağlantılı diğer kavramlar ise “insan ticareti” ve “göçmen kaçakçılığı” olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁵ Yasadışı göç kavramının karmaşık bir hal almasının bir başka sebebi de sığınmacı ve mültecilerin ülkeye giriş yapmak için kimi zaman göçmen kaçakçılarıyla birlikte iş birliği yapmalarıdır. İnsanların sadece uluslararası koruma arayışı içinde değil, kısa veya uzun vadeli yerleşmek amacıyla göç etmektedirler.⁹⁶

1.2.3.3. İnsan Ticareti ve İnsan Kaçakçılığı

Esasında yasadışı göçün altında ele alınabilecek olan insan ticareti, Birleşmiş Milletlere göre “*cebiri, baskı, dolandırıcılık, aldatma, gücün kötüye kullanılması veya tehdit kullanımı yoluyla kişilerin taşınması, aktarılması, barındırılması veya alıkonulması*” anlamına gelmektedir. Bu tanım istismar içerdiği için insan ticareti mağdurunun rızasının olup olmadığına bakılmamaktadır. Buna ek olarak 18 yaş

⁹⁴ Çiçekli & Demir, **a.g.e.**, s. 42.

⁹⁵ Khalid Koser, **Irregular Migration, State Security and Human Security**, Global Commission on International Migration (GCIM), 2005, s. 6.

⁹⁶ **A.e.**, s. 6.

altında olan çocukların istismar amacıyla alıkonulması, devredilmesi veya taşınması da insan ticareti kapsamında değerlendirilmektedir.⁹⁷

İnsan ticaretinde, bir kurbanın varlığı açık bir şekilde fark edilmektedir. İnsan ticareti kurbanları diğer yasadışı göçmenlere nazaran daha ileri seviyede sömürüye maruz kalmaktadırlar. Örneğin, yasadışı göçmen daha düşük ücretle çalışırken, insan ticareti mağduru hiçbir karşılık almadan çalıştırılmaktadır. Sömürü, insan ticaretinin temel özelliğidir. İnsan kaçakçılığında açıkça fark edilir şekilde mağdur bir insan vardır. Bu sebeple insan ticareti aynı zamanda bireye karşı işlenen bir suçtur.⁹⁸

Cebir, şiddet, kaçırma, aldatma, hile, nüfuzunu kötüye kullanarak veya kurbanın zor durumundan yararlanarak insanları bir bölgeden başka bir bölgeye ya da başka bir ülkeye taşımak “insan ticareti” olarak tanımlanmaktadır. İnsan ticaretinde “şiddet” ya da “şiddet tehdidi” uygulanarak insanlara cebren ve iradeleri dışında mekân değişikliği yaptırılmaktadır. İnsanlar üzerindeki hâkimiyetini kullanarak ya da gelir elde etmelerini engelleyerek insanları zor durumda bırakarak onları bir başka ülkeye veya bölgeye taşımak, devretmek, barındırmak ya da teslim almak da insan ticareti olarak değerlendirilmektedir.⁹⁹ İnsan ticaretinde insanların irade ve istekleri dışında üstelik cebren ya da aldatma ile mekân değişikliği yaptırılmaktadır.¹⁰⁰

İnsan ticaretinin ayırıcı özelliklerinden birisi de insan tacirinin göçmenleri en başından beri kazanç sağlanacak bir “meta” olarak görmesidir. Bu sebeple insan tacirleri göçmenlere şiddet uygulayarak veya hileye başvurarak aldatmaktan çekinmemektedirler.¹⁰¹

İnsan ticareti kurbanları göçe zorlanmaktadır. İnsan tacirleri kar etmek için insanları kullanmaktadır. Bu anlamda insan tacirleri kurbanlarını adeta bir “mal” ya da “nesne” gibi görmektedirler. İnsan ticareti kurbanları genellikle modellik,

⁹⁷ UN, **Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime**, 2000, s. 2.

⁹⁸ Brian Iselin & Melanie Adams, **Distinguishing between Human Trafficking and People Smuggling**, UN Office on Drugs and Crime, Bangkok, Regional Centre for East Asia and the Pacific, 2003, s. 3.

⁹⁹ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 65.

¹⁰⁰ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 173.

¹⁰¹ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 65.

oyunculuk ya da garsonluk gibi iş vaadiyle kandırılmaktadır. Bu tip aldatma yöntemleri daha çok kadınlara uygulanmaktadır. Bu yöntemle başka ülkelere götürülen masum kadınlar daha sonra şiddet ve cebir de uygulanarak fuhuş bataklığına sürüklenmektedir. Şiddet ve cebire ek olarak yolculuk esnasında yapılan masraflar bahane edilerek göçmenler borçlandırılmaktadır. Böylelikle insanlar şiddet ve borç bataklığından çıkamamaktadır.¹⁰²

Kadınların genellikle ayrımcılığa ve fırsat eşitsizliğine daha çok maruz kalmaları onların insan ticareti kurbanı olmalarını kolaylaştırmaktadır. Kadınların istihdam edilmelerinin engellenmesi, ekonomik özgürlüklerinin kısıtlanması ve kadınların öz savunma noktasında dezavantajlı olmaları bu durumu pekiştirmektedir. Hayatlarındaki olumsuzluklardan uzaklaşmak isteyen kadınlar insan tacirlerinin ağına düşmektedir. İnsan tacirleri kadınları kandırarak ya da onlara şiddet uygulayarak fuhuş sektörüne sokmakta ya da zorla çalıştırmaktadırlar.¹⁰³ İnsan ticaretine verilebilecek bir başka örnek ise “uluslararası evlat edinme” olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁰⁴

Yine yasadışı göçün içinde ele alınabilecek olan insan kaçakçılığı da Birleşmiş Milletlere göre “*doğrudan veya dolaylı olarak maddi veya diğer maddi menfaatlerini elde etmek amacıyla bir kişinin bir ulusal veya daimî ikametgâhı olmayan bir Taraf Devlete yasadışı girişinin sağlanması*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımda geçen “yasadışı giriş”, ülkeye yasal giriş için gerekli şartlara uymadan sınırları geçmek anlamına gelmektedir.¹⁰⁵

İnsan kaçakçılığında, mağdurun insan olmadığı kabul edilmektedir. Göç yasaları ihlal edilen devlet mağdur olarak nitelendirilmektedir. Genelde insanlar kaçakçılara bir ülkeden diğerine geçiş yapmak için para ödemekte veya ödeme sözü vermektedir. Kaçakçı bu ödeme karşılığında ülkeye girişi sağlamak veya kolaylaştırmak için hizmet vermektedir. Bu anlamda göçmenler ve kaçakçıların müşterisidir. İnsan kaçakçılarının daha fazla para için zor kullandığı veya vaat edilen ülkeye ulaşımı sağlayamadığı durumlar da mevcuttur. Ama yine de göçmenler ve insan

¹⁰² Bartram vd., **a.g.e.**, s. 173-174.

¹⁰³ Çiçekli & Demir, **A.g.e.**, s. 34.

¹⁰⁴ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 173-174.

¹⁰⁵ UN, **Protocol against The Smuggling of Migrants by Land, Sea And Air, Supplementing The United Nations Convention against Transnational Organized Crime**, 2000, s. 2.

kaçakçıları arasındaki ilişki ticari bir ilişkidir. İnsan kaçakçılığında devlet mağdur olduğu için kamuya karşı suç işlenmektedir.¹⁰⁶

İnsan kaçakçılığının farklı türleri bulunmaktadır. Birincisi göçmenlerin kendi kendilerine organize ettikleri insan kaçakçılığı türüdür. Ancak günümüzde özellikle Avrupa’da bu tür kaçakçılık neredeyse görülmemektedir. İkincisi ise göçmenlerin gerekli durumlarda veya yolda göçmen kaçakçılarından “hizmet” almalarıdır. Son olarak üçüncüsü ise göçmenlere iş bulmaktan, yerleştirmeye kadar tüm göç süreçlerini yöneten hem kaynak ülke hem de hedef ülkede faaliyet gösteren insan kaçakçılığı şebekesidir.¹⁰⁷

İnsan kaçakçılığına yönelik ekonomik pencereden bir başka bakış açısına göre göçmenler metadır. İnsan kaçakçıları için göçmenler, çok küçük başlangıç maliyetiyle yüksek karı temsil etmektedir. Göçmenler de gidecekleri ülkede ucuz ve kayıtsız işgücü olma noktasında isteklidirler. Buna ek olarak istihdam edilme ümidiyle göçmenler kendilerini adeta taşınabilir bir ticari mal haline getirmektedirler. Bu durum yasal ve yasadışı yönleri olan ve sürekli büyüyen bir “göç sektörü” ortaya çıkarmaktadır. Bu ticari anlayış, göçmenleri dayanıklı, uzun mesafelere taşınabilen, üstelik yeniden alınıp satılabilen ürünlere dönüştürmektedir.¹⁰⁸

Literatürde “insan kaçakçılığı” ve “insan ticareti” kavramları birbirine karıştırılsa da bu iki kavram birbirinden farklıdır. İnsan kaçakçılığı kavramı daha çok belgesiz ve kayıt dışı göçmenlerin yasadışı bir şekilde ve çok yüksek ücretler karşılığında hedef ülkelere ulaştırılmasını ifade eder. İnsan kaçakçıları, göçmenlerin belgesiz bir şekilde göç etmelerini sağlamaktadırlar.¹⁰⁹

İnsan kaçakçıları, sınırlarını korumak için sert göç politikaları izleyen devletlerin istedikleri belgeleri sağlayamayan göçmenlerin yasadışı yollardan ülkeye girişlerini sağlamaktadırlar. İnsan kaçakçıları ve göçmenler arasındaki ilişki göç

¹⁰⁶ Iselin & Adams, **a.g.e.**, s. 3.

¹⁰⁷ Friedrich Heckmann, “Illegal Migration: What can We Know and what can we Explain? The Case of Germany”, **International Migration Review**, C. 38, S. 3, 2004, s. 1111-1112.

¹⁰⁸ Raimo Väyrynen, **Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime**, World Institute for Development Economics Research, United Nations University, Discussion Paper No. 2003/72, s. 3.

¹⁰⁹ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 173.

sürecinden sonra sona ermektedir. Göçmenler, insan kaçakçılarına ödemelerini çoğunlukla önden yapmaktadırlar. Dolayısıyla göç ettikten insan kaçakçıları ve göçmenler arasın herhangi bir borç ilişkisi veya iletişim kalmamaktadır.¹¹⁰

İnsan kaçakçılığına yönelik farklı bir bakış açısı da göçmenlerin hedef ülkeye ulaştırılması yasadışı yollardan da olsa bunun bir tür hizmet sunumu olduğu yönündedir. Buna dayanak olarak insan kaçakçılarının, insan ticareti yapanlar gibi göçmenleri cebir ve şiddet uygulayarak temel hak ve hürriyetlerinden mahrum bırakmak veya onları sömürmek amacı taşımamalarını öne sürmektedirler.¹¹¹ Buna ek olarak göçmenler hedef ülkeye ulaşmak ya da en azından sınırlarından giriş yapmak üzere insan kaçakçılarıyla “anlaşma” yapmaktadırlar.¹¹²

1.2.4. Süre Açısından Göçler

“Süre”, göç sınıflandırmalarında dikkate alınan diğer bir değişkendir. Buna göre göçler, geçici veya kalıcı olmasına göre de sınıflandırılabilir. Göç, şartlara göre bir yıl gibi kısıtlı bir zaman dilimiyle sınırlı kalabilir. Buna karşın ömür boyu süren hatta göç eden ilk neslin ardından gelen kuşaklara etki eden kalıcı göçler de gözlemlenmektedir.¹¹³

1.2.4.1. Geçici Göçler

Üç aydan az olmamak ve bir yılı da aşmamak şartıyla normalde ikamet edilen yer haricinde bir başka bölgeye veya ülkeye yerleşilmesi geçici göç olarak tanımlanmaktadır. Ancak dinlenme, tatil, arkadaş ya da akraba ziyareti, iş veya tıbbi tedavi amaçlı seyahatler bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Göçmenlerin normalde yaşadıkları yer ikamet ülkesi, geçici olarak göç ettikleri yer ise hedef ülke olarak kabul edilmektedir.¹¹⁴

Geçici göçmenler genellikle kısa dönemli çalışma programları ya da eğitim almak için öğrenci vizesi ile ülkeye giriş yapmaktadır. Geçici göçmenler devletin izni ile ülkeye giriş yapmaktadırlar. Fakat bu tip göçmenler için çalışma alanları

¹¹⁰ A.e., s. 174.

¹¹¹ International Organization for Migration (IOM), a.g.e., s. 60.

¹¹² A.e., s. 60.

¹¹³ Yusuf Adıgüzel, **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Nobel Akademik Yayınları, 2016, s. 21.

¹¹⁴ International Organization for Migration (IOM), a.g.e., p. 60.

kısıtlandığı gibi sosyal hizmet ve yardımlara sınırsız erişim hakkı da verilmemektedir.¹¹⁵ “*Misafır işçilik*” ve “*gurbetçilik*” geçici göçmenliğe örnek olarak verilebilir.¹¹⁶ Dünyanın birçok yerinde kamplarda barınan ve başka bir ülkeye yerleşmeyi bekleyen milyonlarca sığınmacı ve mülteci de geçici göç etmiş kabul edilmektedirler.¹¹⁷

“*Mevsimlik göç*”, geçici göç kapsamına giren bir başka göç tipidir. Bu göç türünün en tipik örneği inşaat, tarım ve hayvancılık sektöründe çalışan mevsimlik işçilerin yaptığı göçlerdir. Buna ek olarak uzun tatil dönemlerini ülke içinde veya başka ülkelerde geçirmek için yer değişikliği yapanlar da mevsimlik göç yapmış sayılmaktadırlar.¹¹⁸ Yine kış mevsiminde soğuklardan korunmak için ülkenin güney kesimlerine göç eden emekliler de mevsimlik göçmen kabul edilmektedir. Örneğin ABD’nin “kar kuşağı” olarak anılan kuzey eyaletlerinden, Kaliforniya ve Florida gibi güney eyaletlerine yapılan hareketler bu kapsamda değerlendirilebilir.¹¹⁹

“*Mekik göçü*” kavramı da geçici göç kapsamında değerlendirilen bir başka göç türüdür. Sovyetler Birliği ve doğu bloğu ülkelerinden Türkiye’ye bavul ticareti yapmak için gelen insanlar bu kapsamda değerlendirilmektedir.¹²⁰ Mekik göçüne verilebilecek bir başka örnek ise İran-Türkiye sınırında yaşayan halkın sınır ticareti yapmak için giriş çıkış yapmalarıdır.¹²¹

Geçici göç kararı alan insanlar başlangıçta göçün ne kadar süreceğini de genelde belirlemektedirler. Fakat daha sonra göç edilen yerin şartlarına göre geçici göç kalıcı göçe dönüşebilir.¹²²

¹¹⁵ Bloch, **a.g.e.**, s. 533.

¹¹⁶ Adıgüzel, **Göç Sosyolojisi**, s. 20.

¹¹⁷ Deniz, **a.g.e.**, s. 14.

¹¹⁸ **A.e.**, s. 14.

¹¹⁹ Nazmiye Özgüç, **Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler**, 9. Baskı, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2017, s. 376.

¹²⁰ Ahmet İçduygu, **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları**, Yayın No: TÜSİAD-T/2006-12/427, Mikado Matbaacılık, İstanbul, 2006, s. 74.

¹²¹ Deniz, **a.g.e.**, s. 14.

¹²² Türkan Erdoğan, “Göç ve Göçmen Kavramlarının Analizi”, **Konya Araştırmaları – Göç ve İskân**, Eds. Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Konya, Palet Yayınları, 2017, s. 25.

1.2.4.2. Kalıcı Göçler

Kişinin alışlagelmiş olarak ikamet ettiği ülkesinden en az bir yıllığına ayrılarak başka bir ülkeye gitmesi kalıcı göç olarak nitelendirilmektedir. Bu tip göçler varış ülkesi için uzun vadeli gelen göç, çıkış ülkesi için ise uzun vadeli giden göç olarak istatistiklere geçmektedir.¹²³

Kalıcı göç kapsamında değerlendirilebilecek “uzun süreli yasal yerleşimci”, “denizen” ya da “müdevim” olarak da ifade edilen bir göçmen grubu bulunmaktadır. Bu gruptaki göçmenler, vatandaş olmamakla birlikte göç ettikleri ülkede uzun süreli oturma veya çalışma izni gibi haklara sahiptirler. Bu sebeple kolay kolay sınır dışı edilemezler.¹²⁴

Kalıcı göç kavramı ilk bakışta hiç geri dönüş olmayacakmış gibi bir algı yaratsa da bu durum zamanla değişebilmektedir. Hatta bir kısım göçmenler, kısa veya orta vadede geri dönüş kararı almaktadırlar.¹²⁵

1.3. GÖÇÜN SEBEPLERİ

Göç olgusu, sebepler üzerinden da ele alınabilmektedir. Göçün sebepleri birden çoktur. Sebepler içinde ekonomik, siyasi, askeri, sosyal, kültürel gibi bir üst başlıklandırma mümkündür.

1.3.1. Ekonomik Faktörler

Uluslararası Göç Örgütü’ne göre üç tip göçmen vardır. Bunlar; mülteciler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler olarak sıralanmaktadır.¹²⁶ Bu sınıflandırmada zikredilen ekonomik göçmenler; “kişisel rahatlık” amacıyla göç eden kişiler olarak da anlaşılabılır. Bu anlamda ekonomik göçmenler; kendisinin ve ailesinin ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel durumunu iyileştirmek amacıyla bulunduğu mekândan ayrılarak başka bir yere göç eden kişiler olarak da ifade edilebilir.¹²⁷ İnsanlar yaşadıkları mekân ile başka yerler arasındaki gelişimin dengesiz

¹²³ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 39.

¹²⁴ Bartram vd., **a.g.e.**, s. 95.

¹²⁵ Deniz, **a.g.e.**, s. 14.

¹²⁶ International Organization for Migration (IOM), **a.g.e.**, s. 41.

¹²⁷ **A.e.**, s. 40.

olduğunu fark etmektedirler. Bu yüzden göç etme kararı olarak başka yerlerdeki fırsatları değerlendirmek istemektedirler.¹²⁸

Göçün ekonomik sebeplerinin başında *gelir dağılımındaki adaletsizlik* gelmektedir. Köyünde iş bulamayan insan, kasabaya gitmektedir. Kasabada iş bulamayan insan, şehre gitmektedir. Şehirde de iş bulamayan insan, yurtdışına çıkmaktadır.¹²⁹ Zaim, ekonomik gelişmenin ve refahın artırılması için gösterilen çabaların toplumun sadece belli kesimi tarafından gösterilmesinin sıkıntı doğuracağını belirtmiştir. Öyle ki bu sıkıntılar zincirleme bir etkiyle sosyal ve siyasi karışıklıklara mahal verebilir. Böyle sorunların ortaya çıkmaması için çalışan kesime yönelik ekonomik ve sosyal anlamda pozitif ayrımcılık uygulanması gerekmektedir. Çalışanların, yine onların çabalarıyla meydana gelen ekonomik büyüme ve refahtan hak ettikleri payı almaları en doğal haklarıdır.¹³⁰ Ekonomik sıkıntıların yaşandığı yerlerde “*işgücü hareketliliği*” görülmektedir. Buradan hareketle ekonomik krizlerin göçe sebep olduğunu söylemek doğru olur. Çünkü ekonomik şartlar, göçe sebep olan başlıca etkidir.¹³¹

Ekonomik şartlara bağlı olarak gerçekleşen göçler çoğunlukla *istihdam fırsatlarının* bölgeler arası dengesizliğinden dolayı yaşanmaktadır. Özellikle istihdam imkânlarının kısıtlı olduğu kırsal kesimlerden şehirlere doğru göç akımları görülmektedir. Bu noktada teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan “*teknolojik işsizlik*” kavramını vurgulamamız gerekmektedir.¹³² Teknolojik işsizlik, insan gücü yerine makinelerin kullanılması veya başka verimli yöntemlerin uygulanması neticesinde işsizliğin artmasıdır.¹³³ Tarım sektöründe kullanılan her bir makine beş veya on kişinin daha işsiz kalmasına sebep olmaktadır.¹³⁴ Tarım sektöründe makineleşme ile beraber teknolojik işsizlik artmıştır. Bu sebeple kırsal kesimde işsiz sayısı haddinden fazla yükselmiş ve işgücü fazlası oluşmuştur. Kırsal

¹²⁸ Tekeli, **a.g.e.**, s. 12.

¹²⁹ Zaim, “IV. Oturum Değerlendirmesi: Türkiye’den Göçler,” s. 328.

¹³⁰ Sabahattin Zaim, **Çalışma Ekonomisi**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1997, s. 183.

¹³¹ Taşçı, **a.g.e.**, s. 44.

¹³² Fatih Çelik, “İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:27, Temmuz-Aralık, 2006, s. 158.

¹³³ Zaim, **Çalışma Ekonomisi**, s. 182.

¹³⁴ Akgür, **a.g.e.**, s. 60.

kesimde yaşayan işsizler de iş bulmak ümidiyle şehirlere göç etmektedirler.¹³⁵ Tarımdaki makineleşme, mülkiyet bağlamında bir başka sorun daha ortaya çıkarmıştır. Teknolojik imkânlardan yararlanma kapasitesine sahip olan büyük firmalar, bu teknolojilere yatırım yapmaya gücü yetmeyen küçük çiftçileri işçi haline getirmiş ya da onları zamanla onları sektör dışına iterek göç etmeye zorlamıştır.¹³⁶

İşsizlik sadece kırsal kesimlere özgü değildir. İnsanlar işsiz oldukları için bulundukları bölgeyi, ülkeyi hatta kıtayı bile değiştirmektedirler.¹³⁷ Bölgeler veya ülkeler arasında fırsat eşitliğinin olmamasından dolayı fırsat bolluğunun olduğu yerlere doğru göç akımları yaşanmaktadır.¹³⁸ Söz konusu fırsatların yani çekici faktörlerin yoğun bir şekilde bulunduğu şehirler, sosyoekonomik olarak az gelişmiş kırsal kesimlerden gelen yoğun göç dalgalarıyla karşıya kalmaktadırlar.¹³⁹ Bu tip göçler, toplumsal dönüşüme bağlı olarak yaşanan tek yönlü uyum hareketleri olarak da değerlendirilmektedir.¹⁴⁰

Yoksulluk ve *açlık* da göçü tetikleyen ekonomik sebepler arasında sayılmaktadır.¹⁴¹ Özellikle açlık, insanların kitleler halinde göç etmesine yol açmaktadır.¹⁴² Örneğin; 2011 yılında Somali’de yaşanan kıtlık felaketi neticesinde kitlesel çapta açlık yaşanmış ve 268.000 insan hayatını kaybetmiştir. Bu bilançoya ek olarak 250.000’den fazla insanın da göç ettiği tahmin edilmektedir.¹⁴³

1.3.2. Siyaset ve Güvenlik

İnsanları göç etmeye iten sebeplerin arasında savaş, iç çatışmalar, askeri müdahaleler ve terör de sayılabilir. Bu durumlarda insanlar can güvenlikleri tehlike

¹³⁵ Çelik, **a.g.e.**, s. 158.

¹³⁶ Akgür, **a.g.e.**, s. 60.

¹³⁷ İBB APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü, **İstanbul’u Bekleyen Riskler Araştırması-2: İstanbul’a Muhtemel Göç Dalgaları**, İstanbul, İBB APK Daire Başkanlığı, Gökçe Ofset, 2004, s. 19.

¹³⁸ Kerem Karabulut, **Doğuda Yakalanan Kalkınma Fırsatı: Ticaret**, İstanbul, Atlas Yayın, 2005, s. 6.

¹³⁹ Mehmet Gürbüz, Murat Karabulut, “Kırsal Göçler ile Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi”, **Türk Coğrafya Dergisi**, 50, 2008, s. 39.

¹⁴⁰ İlhan Tekeli & Leila Erder, **Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1978, s. 24.

¹⁴¹ Taşçı, **a.g.e.**, s. 46.

¹⁴² Mutluer, **a.g.e.**, s. 13.

¹⁴³ İHH, **Somali Krizi Raporu**, 2017, s. 1-2, <https://www.ihh.org.tr/public/document/143/somali-krizi-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 17.06.2020.

altında olduğundan bulundukların yerden göç etmek durumunda kalmaktadırlar. Örneğin Türkiye’de özellikle doğu ve güneydoğu bölgelerinde yaşanan terör olayları sebebiyle yaşanan güvenlik sıkıntıları insanları göç etmeye zorlamıştır. Kırsal kesimlerde yaşayan insanlar can ve mal güvenliği kaygıları sebebiyle şehirlere göç etmek durumunda kalmışlardır.¹⁴⁴

Savaşlar, geçmişten günümüze başlıca göç sebebidir. Çoğunlukla savaşlarda mağlup olan taraf zorunlu göç ile yüz yüze kalmaktadır.¹⁴⁵ Savaşlarda insanları göç etmeye zorlayan en önemli etkenlerden birisi de sivillere uygulanan mezalim ve soykırımdır.¹⁴⁶ Buna ek olarak askeri tatbikatlar da insanların göç etmelerine sebep olmaktadır. Özellikle nükleer bomba denemeleri sebebiyle yüzbinlerce insan göç etmek zorunda kalmıştır.¹⁴⁷

Bunun dışında *doğal afet* ihtimali sebebiyle ya da vuku bulmuş bir doğal afetin sonuçlarından kaçmak ve hayatta kalmak için insanlar göç etmek zorunda kalabilmektedirler.¹⁴⁸ Örneğin; 17 Ağustos 1999 Gölcük depreminin ardından ilçeden 25.000’i aşkın insan göç ederek daha güvenli olduğunu düşündükleri bölgelere yerleşmişlerdir.¹⁴⁹

Göçü tetikleyen bir başka unsur güvenlik sorunudur. Günümüzde özellikle terör kaynaklı *güvenlik endişeleri* halen varlığını sürdürmektedir. İnsanlar yaşadıkları yerlerde kendilerinin ve ailelerinin güvenliğinden kaygı duymakta iseler göç etme eğilimleri artmaktadır.¹⁵⁰ Terör unsurlarını bertaraf etmek için yürütülen askeri operasyonlar da insanları göç etmek zorunda bırakmaktadır. Köy ve mezraların boşaltılması neticesinde insanlar yaşadıkları bölgeleri terk ederek şehirlere

¹⁴⁴ Çelik, **a.g.e.**, s. 159.

¹⁴⁵ İBB APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 18.

¹⁴⁶ H. Yıldırım Ağanoğlu, **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanların Makûs Talihi: Göç**, İstanbul, Kum Saati Yayınları, 2001, s. 62.

¹⁴⁷ Mutluer, **a.g.e.**, s. 16.

¹⁴⁸ Graeme Hugo, “Environmental Concerns and International Migration”, **International Migration Review**, 30:1, 1996, s. 105.

¹⁴⁹ İlkay Südaş, “17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Nüfus ve Yerleşme Üzerindeki Etkileri: Gölcük (Kocaeli) Örneği”, **Ege Coğrafya Dergisi**, C. 13, 2004, s. 81.

¹⁵⁰ Akgür, **a.g.e.**, s. 67.

yerleşmektedirler. Bu durumdan ötürü kırsal kesimde ekonomik ve toplumsal hayat durma noktasına gelmektedir.¹⁵¹

Gelişmekte olan ülkelerde ulus devlet anlayışını sürdürmek uğruna “adil” yönetim tarzının tam anlamıyla benimsenmemesi ve piyasa dinamiklerine aykırı uygulamalar insanları göç etmeye iten etkenler arasındadır. Buna ek olarak siyasi, etnik, dini ve mezhepsel sebeplere dayalı olarak alevlenen *iç karışıklıklar* da yine göç etme eğilimini artırmaktadır.¹⁵² İnsanların göç etmesinin bir başka sebebi de ülkedeki siyasal rejimle radikal çatışma içinde olan grupların varlığıdır. Bazen bir ihtilal bazen de savaş durumu insanları göç etmek zorunda bırakmaktadır. Politik göçmenler ve başka ülkelere sığınan insanlar bu çatışmalar neticesinde göç etmektedirler.¹⁵³

1.3.3. Sosyokültürel Şartlar

Göçün altyapısını oluşturan etkenlerden bir tanesi de *hızlı nüfus artışı*dır. Hızla çoğalan nüfus zamanla yaşanılan mekâna sığamamaktadır. Bu aşamadan sonra insanlar farklı beklentiler içine girerek göç etme kararı almaktadırlar. Bu durum kentleşme, kentlileşme ve sanayileşme süreçlerini de tetiklemektedir.¹⁵⁴ Sosyal ve ekonomik anlamda az gelişmiş kırsal kesimlerde yüksek doğurganlık seviyesi sebebiyle nüfus birikmesi yaşanmaktadır. Kırsal kesimdeki aşırı nüfus yüzünden tarım arazilerinin parçalanması, işsizlik ve yoksulluk gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunlarla baş edemeyen insanlar sanayi, turizm ve hizmet sektörünün yoğunlaştığı şehirlere göç etmektedir.¹⁵⁵

Göçün sosyal ve kültürel kapsamındaki sebeplerinden birisi de *eğitim*dir. Eğitim olanaklarının kırsal kesimlere nazaran şehirlerde daha yaygın olmasından dolayı¹⁵⁶ göç eğilimi artmaktadır. Şehirlerde okullaşma oranlarının yüksek olması da insanların göç etmeye ikna etmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) 1991 yılında Türkiye’de yaptığı bir anket çalışmasının sonuçlarına göre kırsal kesimlerdeki aileler

¹⁵¹ A.e., s. 69.

¹⁵² Songül Sallan-Gül, “Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, **İnsan Hakları Yılı**, 23-24, 2001-2002, s. 90.

¹⁵³ İBB APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 20.

¹⁵⁴ Akgür, **a.g.e.**, s. 41.

¹⁵⁵ Tuncer Kocaman, **Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)**, Ankara, DPT Yayınları, 2008, s. 6.

¹⁵⁶ Baki Öz, **Türkiye’de Göç Olgusu, Sorunları ve Çözümleri**, İstanbul Gençlik Basımevi, 1976, s. 26.

çocuklarının geleceği için endişeli olduklarını ve eğitimleri için göç etmeyi düşündüklerini ifade etmişlerdir.¹⁵⁷ Eğitime dayalı göçler sadece kır-kent ekseninde değil ekonomik gelişmişlik düzeyine bağlı olarak gelişmekte olan ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru da yaşanmaktadır.¹⁵⁸ Özellikle yüksek seviyede eğitim almış insanların ülkeler arası hareketi¹⁵⁹ olarak tanımlanan beyin göçü buna örnek olarak gösterilebilir.

Sosyal yapıya bağlı olarak bazı *gelenekler* de göçe sebep olmaktadır. Kız kaçırma ve kan davası gütme gibi geleneksel davranışlar toplumsal huzursuzluğu artırmaktadır. Buna bağlı olarak insanlar bulundukları yerden ayrılarak çoğunlukla büyük şehirlere yerleşmektedirler. Son zamanlarda azalmakla birlikte özellikle doğu illerimizde yaygın bir gelenek olarak “başlık parası” uygulaması devam etmektedir. Kimi zaman çok yüksek rakamlar talep edilmesi sebebiyle damat adayı bu parayı kazanabilmek için şehirlere geçici olarak göç etmektedir.¹⁶⁰

Bunların dışında göçe sebep olan bir takım *ailevi sebepler* de vardır. Ailevi sebeplerle göçler yaşandığı gibi yine bu sebeplere bağlı olarak göçler daha da kalıcı hale gelmektedir. Evlilik, aile birleşmesi gibi sebeplerle insanlar göç etmektedir. Aile birleşmesi durumunda kimi zaman aynı uyrukluğa sahip eşler bir araya gelebilmektedir. Kimi zamanda farklı uyrukluğa sahip eşler birleşmektedir. Göçe sebep olan ailevi sebeplerin siyasi, kültürel ve ekonomik boyutları bulunmaktadır. Bazen ailenin bir ferdi daha önceden başka bir ülkeye göç etmiş olup, akabinde ailenin geri kalan üyelerini de bir araya getirmek istemektedir. Bu tür göçlerde kültürel ve siyasi boyut daha belirgindir. Fakat kimi zamanda ailevi sebeplere dayalı göçler tamamen ekonomik saiklerle gerçekleştirilmektedir.¹⁶¹ Ekonomik sebeplere dayalı olarak yapılan aile birleşimleri, “göçmenliği sürdürmeyi meşrulaştırma” olarak da görülebilir.¹⁶²

Dini gerekçeler de insanların göç etmelerine sebep olmaktadır. İslam’ın yayıldığı ilk yıllarda Mekke’den Medine’ye “hicret” edilmesi dini gerekçelerle yapılan

¹⁵⁷ Akgür, **a.g.e.**, s. 75.

¹⁵⁸ Mutluer, **a.g.e.**, s. 16.

¹⁵⁹ Berrak Kurtuluş, **Amerika Birleşik Devletleri’ne Türk Beyin Göçü**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1999, s. XV.

¹⁶⁰ Akgür, **a.g.e.**, 1997, s. 65.

¹⁶¹ Murat & Taşkesenlioğlu, **a.g.e.**, s. 19.

¹⁶² İBB APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü, **a.g.e.**, s. 20.

göçlere örnek olarak gösterilebilir.¹⁶³ Balkanlardaki Bulgar ayaklanmasını takiben Bulgarlar, ele geçirdikleri topraklardaki Müslümanları din değiştirmeye zorlamışlardır. Bu baskıdan kurtulmak isteyen Müslümanların göç etmek zorunda kalmaları dini gerekçelerle yapılan göçlere bir başka örnektir.¹⁶⁴ Dini göçler her zaman zorunluluktan yapılmamaktadır. Örneğin Kuzey Amerika'dan 400.000 kadar misyoner dünyanın diğer bölgelerine¹⁶⁵ Hristiyanlığı yaymak için göç etmiştir.

1.4. GÖÇÜN SONUÇLARI

Göç, sonuçları ile de idrak edilebilen bir olgudur ve sonuçları, sebepleri gibi çeşitlidir. Göç olgusu hem göç veren hem de göç alan bölgelerde bir takım değişikliklere yol açmaktadır. Bu durum göçün, topluma dinamizm katan özelliğinden kaynaklanmaktadır. Göç neticesinde ekonomik, siyasi ve sosyokültürel sonuçlar ortaya çıkar.

1.4.1. Ekonomik Sonuçlar

Göç olgusu yapısı itibariyle çok dinamikdir. Özellikle dış göçler toplumsal ölçekte etkili olmaktadır. Görece zayıf ekonomiye sahip gelişmekte olan ülkelere güçlü ekonomik yapıya sahip gelişmiş ülkelere doğru yoğun göç dalgaları yaşandığı görülmektedir.¹⁶⁶ Bu durum özellikle “ulus devlet” kavramına zarar vermektedir. Öyle ki bazı devletler uluslararası göçleri milli güvenliklerine yönelik bir tehdit olarak algılamaktadırlar.¹⁶⁷ Göç olgusu, göç alan ve göç veren bölgeler arasında ekonomik anlamda farklı etkiler doğurmaktadır. Göç veren bölgelerde *işgücü arzı* azalırken buna mukabil göç alan bölgelerde *işgücü arzı* fazlası ortaya çıkmaktadır. Net göç veren bölgelerin bir başka dezavantajı ise girişimci sayısının azalmasına bağlı olarak ekonomik büyümenin de düşüş eğilimi göstermesidir. Göç veren bölgelerde yaşayan

¹⁶³ Taşçı, **a.g.e.**, s. 51.

¹⁶⁴ Ağanoğlu, **a.g.e.**, s. 84-89.

¹⁶⁵ Toumas Martikainen, “Göç, Din ve Entegrasyon”, (Çev. Nebile Özmen), **M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 38, 2010, s. 269.

¹⁶⁶ Sallan-Gül, **a.g.e.**, s. 90.

¹⁶⁷ James F. Hollifield, “Migration and International Relations: The Liberal Paradox”, **Migration Between States and Markets**, Editör: Han Entzinger, Marco Martinello ve Catherine Wihtol de Wenden, Aldershot: Ashgate, 2004, s. 4.

insanlar aynı zamanda tüketici olduklarından bu bölgelerdeki üreticilerin ürünlerini sattıkları pazarlarda daralma meydana gelmektedir.¹⁶⁸

İşsizlik sebebiyle yaşanan göç *ücretleri* de etkilemektedir. Göç eden insanlar işgücü piyasasında ikili bir yapı ortaya çıkmasına sebep olurlar. Göçmenler genellikle kayıt dışı sektörde çalışmaktadırlar. Buna ek olarak göç hızı ve yoğunluğu yüksek olursa kayıt dışı sektörde yedek işgücü birikimi oluşmaktadır. Bunun neticesinde sadece kayıt dışı sektörde değil aynı zamanda kayıtlı sektörde de ücretler baskı altında girmektedir. Çok hızlı ve yoğun göç alan bölgelerde ücretler genel düzeyinde düşüş eğilimi göstermektedir.¹⁶⁹

Göçler sadece ücret ya da gelir düzeyini değil aynı zamanda göç alan ve veren bölgeler arasındaki *işsizlik oranlarını* da değiştirmektedir.¹⁷⁰ Göç hareketleri işsizliği üç şekilde etkilemektedir. Birincisi; işsiz birey çalışan bireye göre göç etmeye daha meyillidir. İkincisi; eğer bir bölgede yüksek işsizlik oranı varsa ve diğer bölgelerde işsizlik oranı anlamlı derecede düşükse göç etme eğilimi artmaktadır. Üçüncüsü; eğer bir ülkenin tamamında yüksek işsizlik oranı mevcutsa o ülkenin göç alması ihtimali daha düşüktür.¹⁷¹

Göç, toprağın üstündeki verimli tabakayı süpürüp götüren bir *erozyona* benzetilmektedir.¹⁷² Bu anlamda göç olgusunun diğer sonuçları arasında sayılan nitelikli eğitim almış kişilerin daha iyi yaşam şartları ve yüksek gelir elde etme amacıyla yaptığı beyin göçü sorunu da bir erozyondur. Beyin göçü, göç veren ülke için olumsuz bir ekonomik göstergedir.¹⁷³ Beyin göçü, yüksek düzeyde eğitim almış ve buna bağlı olarak nitelikli işgücünün daha iyi yaşam ve yüksek gelir düzeyi vaad eden

¹⁶⁸ Mustafa Öztürk & Nihat Altuntepe, “Türkiye’de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan Araştırması”, **Journal of Yasar University**, C. 3, S. 11, 2008, s. 1599.

¹⁶⁹ Sevinç Bahar Yenigül, “The Effects of Migration on Urban”, **G. U. Journal of Science**, 18(2), 2005, s. 281.

¹⁷⁰ Mustafa Ercilasun, E. Ayşen Hiç Gencer & Özgür Ömer Ersin, “Türkiye’deki İç Göçleri Belirleyen Faktörlerin Modellenmesi”, **Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı, 12-14 Ekim 2011**, Bışkek-Kırgızistan, 2011, s. 319.

¹⁷¹ Christopher A. Pissarides & Jonathan Wadsworth, “Unemployment and The Regional Mobility of Labour”, **The Economic Journal**, 99(397), 1989, p. 739.

¹⁷² Doğu Ergil, **TBMM Tutanak Dergisi**, 96. Birleşim, 2.6.1998, Dönem 20, C. 53, Yasama Yılı 3, s. 46.

¹⁷³ Sevdâ Gümüş, “Beşerî Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1960-2002),” (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum, 2003, s. 24.

ülkelere yerleşmesini ifade etmektedir.¹⁷⁴ Beyin göçü, bireysel olarak göçmen için fayda sağlasa da özellikle gelişmekte olan ülkeler için yetişmiş insan gücünün kaybedilmesi ve ekonomik anlamda dezavantajlı konuma düşmek anlamına gelmektedir. Bu sebeple “milliyetçi model” destekçileri tarafından beyin göçüne karşı çıkılmaktadır.¹⁷⁵

Göç alan ülkelerde özellikle kayıtlı sektörde çalışanlar olumsuz etkilenseler bile göç olgusu söz konusu ülkelerde olumlu bir gelişme olarak algılanmaktadır. Bunun sebebi ise özellikle dış göç alan ülkelerde göçmenlerin ucuz işgücü olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁷⁶ Fakat bu durum göçmenler için düşük ücret, zayıf sosyal haklar ve ağır çalışma koşulları anlamına gelmektedir. Bu sebeple göçmenlerin çalışma koşulları “bölümlenmiş emek piyasası” olarak tanımlanmaktadır.¹⁷⁷ Yoğun göç alan bölgelerde yüksek işsizlik, yoksulluk oranının artması, gelir dağılımında bozulma, çocuk emeğinin sömürülmesi gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır.¹⁷⁸ Buna ek olarak vasıfsızlık ve yeterli istihdam imkânının olmamasından dolayı göçmenler ekseriyetle güvencesiz, örgütsüz ve süreksiz marjinal işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.¹⁷⁹ Örneğin Türkiye’de geçici koruma statüsü altındaki Suriyelilerin çalışma koşulları hakkındaki düzenlemelerin kapsamının net olmaması bu insanların *kayıt dışı sektörde* istihdam edilmeleri neticesini doğurmaktadır.¹⁸⁰

Göç olgusu yapısı itibariyle çok dinamiklidir. Özellikle dış göçler toplumsal ölçekte etkili olmaktadır. Görece zayıf ekonomiye sahip gelişmekte olan ülkelere güçlü ekonomik yapıya sahip gelişmiş ülkelere doğru yoğun göç dalgaları yaşandığı görülmektedir.¹⁸¹ Bu durum özellikle “ulus devlet” kavramına zarar vermektedir. Öyle

¹⁷⁴ Şenay Gökbayrak, “Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 63 (3), 2008, s. 72.

¹⁷⁵ Berrak Kurtuluş, **Amerika Birleşik Devletleri’ne Türk Beyin Göçü**, s. 45.

¹⁷⁶ Berrak Kurtuluş, “Unwanted Migration: Western European Policies”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 43-44, 2000, s. 123.

¹⁷⁷ Şenol Baştürk, “Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar”, **Sosyal Politika**, Eds. Aysen Tokol, Yusuf Alper, 5. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2014, s. 353.

¹⁷⁸ Öztürk, Altuntepe, **a.g.e.**, s. 1603.

¹⁷⁹ Murat Kayıkçı, “Gecekondu Olgusunun Yeniden Ele Alınışı”, **Türk İdare Dergisi**, S. 443, Haziran 2004, s. 107.

¹⁸⁰ M. Murat Erdoğan & Can Ünver, **Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusunda Görüş, Beklenti ve Önerileri**, Ankara, TİSK Yayınları, 2015, s. 76.

¹⁸¹ Sallan-Gül, **a.g.e.**, s. 90.

ki bazı devletler uluslararası göçleri milli güvenliklerine yönelik bir tehdit olarak algılamaktadırlar.¹⁸²

Göç neticesinde ortaya çıkan bir başka sorun da göçmenlerin istihdamı neticesinde *yerlilerin işsiz kalması* olarak ileri sürülmektedir. Hedef ülkede yaşayan yerliler kalkınma için yapılacak yatırımların sekteye uğramasından ve istihdam imkânlarının azalmasından endişe duymaktadırlar. Ayrıca ekonomik sorunların müsebbibi göçmenler görülmektedir. Fakat bu varsayımın her zaman gerçeği yansıtmadığı aslında önyargılar ve ayrımcılıktan kaynaklandığı ve göçmenlerin bu sebeple ötekileştirildiği de vurgulanmaktadır.¹⁸³ Yine de bu kaygılar tamamen yersiz de değildir. Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyeliler hakkında yapılan bazı çalışmalar, Suriyelilerin yoğun bir şekilde istihdam edildiği bölgelerde Türk vatandaşlarının işsiz kaldığını, ücretler genel düzeyinin düştüğünü¹⁸⁴ ve buna ek olarak özellikle kadınlar, gençler ve daha az eğitilmiş olan dezavantajlı grupların bu durumdan daha çok etkilendiğini göstermektedir.¹⁸⁵ Geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin etkileri sadece istihdamla sınırlı kalmamakta, başta enflasyon olmak üzere ekonomiye genel olarak etki etmektedir. Bu durum özellikle güneydoğudaki sınır illerinde bariz bir şekilde gözlemlenmektedir.¹⁸⁶

Göçün *olumlu tarafları* da bulunmaktadır. Örneğin göç alan ve veren ülkeler arasında yani kaynak ve hedef ülke arasında ithalat ve ihracat rakamlarının yükselişe geçtiği görülmektedir. Ağ etkisi ve tercih etkisi neticesinde göçmenler kaynak ülke ile hedef ülke arasında karşılıklı ticaret hacmini genişletmekte ve işlem maliyetlerini aşağı çekmektedirler.¹⁸⁷ Göç olgusu doğru yönetilirse sadece göçmenler için değil hem kaynak ülkeler hem de hedef ülkeler için birçok yarar sağlama potansiyeline sahiptir.

¹⁸² James F. Hollifield, “Migration and International Relations: The Liberal Paradox”, **Migration Between States and Markets**, Editör: Han Entzinger, Marco Martinello ve Catherine Wihtol de Wenden, Aldershot: Ashgate, 2004, s. 4.

¹⁸³ Coşkun Taştan vd., **I. Uluslararası Göç ve Güvenlik Konferansı Sonuç Raporu: Uluslararası Kitlemeliler ve Türkiye’deki Suriyeliler**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2016, s. 11-12.

¹⁸⁴ ORSAM, **Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme**, Ankara, ORSAM Yayınları, 2015, s. 34.

¹⁸⁵ Esra Özpınar, Yasemin Satır Çilingir & Ayşegül Taşöz Düşündere, **Değerlendirme Notu: Türkiye’deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum**, Tepav Yayınları, 2016, s. 3.

¹⁸⁶ Osman Bahadır Dinçer vd., **Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik**, Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu - Brookings Enstitüsü Yayınları, 2013, s. 33.

¹⁸⁷ Özge Buzdağlı & Alaattin Kızıltan, “Göç-Ticaret İlişkisi: Türkiye’nin Tüketim Malı İhracatı Üzerine Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari ve Bilimler Dergisi**, 25 (3-4), 2011, s. 73.

İşsizliğin ve yoksulluğun azaltılması, beşeri sermaye birikimi, büyüme oranlarının yükseltilmesi, yatırımların artması gibi birçok olumlu gelişmeye göç sürecinin doğru yönetilmesiyle ulaşılabilir.¹⁸⁸ Bu başarılabilirse göçmenlerin gittikleri ülkelerde yaşayan yerli insanların işlerini ellerinden aldığı ve işsizliği artırdığı yönündeki önyargılar kırılabilir. Nitekim göçmenler gittikleri ülkelerde yerlilerin çalışmak istemediği çöpçülük, inşaat işçiliği, demir-çelik, oto tamirciliği ve montajcılık gibi işlerde çalışmaktadırlar. Bu durumda göçmenler yerlilerin işlerini ellerinden almamakta, onların “boş bıraktığı” işlerde çalışarak ekonomiye katkı sunmaktadırlar. Buradan hareketle, iç savaş neticesinde başka ülkelere sığınan Suriyeliler geçimlerini sağlamak için düşük ücretle ve her tür işte çalışmaktadırlar. Türkiye’de de Suriyelilerin, Türk vatandaşlarının çalışmak istemediği için boş bıraktığı ve vasıf gerektirmeyen işlerde istihdam edildikleri görülmektedir. O halde Suriyelilerin işsizliğe sebep olduğunu söylemek tam anlamıyla doğru olmaz.¹⁸⁹

1.4.2. Sosyokültürel Sonuçlar

Göç eden insanların temel amacı hayatlarındaki sorun alanlarından kurtulmak en azından bu sorunları azaltmaktır. Ancak göç her zaman tam anlamıyla çözüm olmamaktadır. Göçmenler gittikleri yerlerde de ırkları, dinleri, milliyetleri, cinsiyetleri ya da belli bir gruba mensubiyetleri sebebiyle baskı görmeye devam etmektedirler.¹⁹⁰ Göçmenler geldikleri yerde yaşam koşulları olumsuz olduğu için göç etmektedirler. Fakat olumsuz koşullardan kurtulmak için gittikleri yerde ise her zaman umduklarını bulduklarını söylemek zordur. Göç edilen ülkede “yabancı düşmanlığı” sebebi ile göçmenler başka bir açıdan yine zorluk çekmektedirler. Göçmen karşıtlığı ve göçe yönelik engellemeler yabancı düşmanlığına varsa bile insanlar göç etmekten vazgeçmemektedirler. Öyle ki kimi zaman yasal, kimi zaman yasadışı yollardan da olsa gelişmiş ülkelere giriş yapmak için her yolu denemektedirler. Bu sebeple gelişmiş ülkeler dış göç kaynaklı sorunlardan bir türlü kurtulamamaktadırlar. Gelişmekte olan ülkeler ise iç göç kaynaklı sorunlarla uğraşmaktadırlar.¹⁹¹

¹⁸⁸ Loua T. Katseli, Robert E. B. Lucas & T. Xenogiani, **Effects of Migration on Sending Countries: What Do We Know?**, Working Paper, No:250, Paris, OECD Development Centre, 2006, s. 5.

¹⁸⁹ Taşçı, **a.g.e.**, s. 54.

¹⁹⁰ Sallan-Gül, **a.g.e.**, s. 80.

¹⁹¹ Hayriye Erbaş, “Küresel Kriz ve Marjinalleşme Sürecinde Göç ve Göçmenler”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, S. 18, 2002, s. 174.

İç göçler de sosyal sorunlara sebep olmaktadır. Göçün en temel ögesi mekân değişikliğidir. Mekân değişikliği ise genellikle kırsal kesimlerden kentlere doğru yaşanmaktadır. Ekonomik, sosyal ya da başka sebeplerle kentlere göç eden insanlar “kentlileşme” sürecine girmektedirler. Bu süreç her zaman istenen hızda ilerlememektedir. Kentlileşme süreci üçe ayrılmaktadır. Birinci aşamada henüz kırsal yaşam tarzı devam ettirilmektedir. İkincisi aşama ise, kent yaşamına uyum sağlamaya başlayarak kentlileşmektir. Son olarak üçüncü aşamada da “kent insanı” haline gelerek kent yaşamına tam uyum sağlama durumu vardır.¹⁹²

Türkiye’de nüfus artış oranının artışa geçtiği 1945 yılından bu yana göç hareketleri de hız kazanmıştır. Bunun bir sonucu olarak kentleşme oranları da yükselişe geçmiştir. Ancak göç hızı çok yüksek seviyelerde seyrettiği için sorunlu bir kentleşme tipi olarak “gecekondulaşma” ortaya çıkmıştır. Gecekondu genellikle kamu ve vakıflara ait araziler ile ormanlık alanların hukuksuz bir şekilde işgal edilmesi neticesinde meydana gelmiştir. Gecekondu mahalleleri sadece mimari bir sorun olarak algılanmamalıdır. Bu sorun aynı zamanda gecekonduarda yaşayan insanların kentlerin ekonomik, sosyolojik ve kültürel yapısına da tam anlamıyla uyum sağlayamadıklarını göstermektedir.¹⁹³

Göçün bir başka sosyal etkisi de aile bağlarını zayıflatıcı özelliği olarak öne çıkmaktadır. Özellikle gelişmiş ülkelerde geniş ailelerin neredeyse hiç görülmemesi buna örnek olarak gösterilmektedir. Ancak yine de göç ve aile yapısı arasındaki ilişkinin çok daha karmaşık olduğu da bir gerçektir.¹⁹⁴

Göçün bir diğer sonucu da göçmenlerin geldikleri yerle irtibatlarını sürdürmeleri neticesinde sosyal değişime sebep olmalarıdır. Göçmenler ile geride kalan inanların teması sayesinde yeni fikirler, ihtiyaçlar ve değerler diğer bölgelere aktarılır.¹⁹⁵

¹⁹² Rüstem Erkan & Mazhar Bağlı, “Göç ve Yoksulluk Bağlamında Kentle Bütünleşme Eğilimi” **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Sayı:1, s. 110.

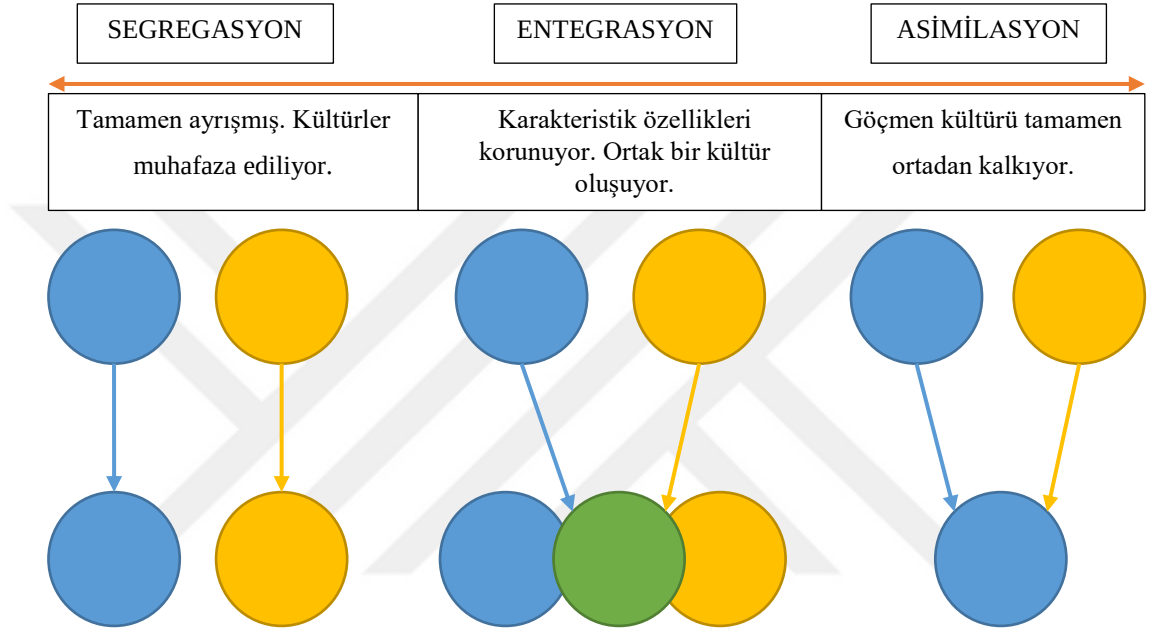
¹⁹³ Çakır, **a.g.e.**, s. 211.

¹⁹⁴ Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü**, Çevirenler: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2009, s. 685-686.

¹⁹⁵ Akkayan, “Türkiye’de İç Göçler ve Sorunlar”, s. 44.

Göçün kültürel sonuçları da mevcuttur. Göç eden insanların, gittikleri yerdeki toplumla ilişkileri bir takım kültürel sonuçlar doğurmaktadır. Göçün ortaya çıkardığı kültürel sonuçlar segregasyon, entegrasyon ve asimilasyon kavramları çerçevesinde ele alınabilir.¹⁹⁶

Şekil 1: Segregasyon, Entegrasyon ve Asimilasyon Politikaları Karşılaştırması

Kaynak: Yusuf Soyupek, Alper Akgül & Ömer Özkaya, “Bir Göç Politikası Olarak Segregasyon”, **Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu**, Eds. Kadir Canatan ve diğerleri, İstanbul, İZU Yayınları, 2015, s. 262.

Segregasyon Latince’de ayrılma, bölünme, farklılaşma, ayrıştırma kavramlarını ifade etmektedir. Segregasyon kavramında iki farklı toplumsal grup bulunmaktadır. Bu gruplardan güçlü olan kendinden farklı olarak nitelediği diğer grubu ötekileştirmektedir. Yine de diğer grubun tüm farklılıklarına rağmen toplumun bir parçası olduğu inkâr edilmemektedir. Fakat hukuk, eğitim, günlük yaşam ve kamu hizmetlerinden yararlanma noktasında ayrımcılık uygulanmaktadır. Böylelikle iki

¹⁹⁶ A.e., s. 55.

grup arasındaki farklılıklar pekiştirilmektedir.¹⁹⁷ Bu sebeple segregasyon, göçmenlerin dışlanması anlamına gelmektedir.¹⁹⁸

Dışlanmanın en açık örneği *gettolar* olarak gösterilebilir. Gettolar, genelde göçmenlerin yaşadığı mekânlardır ve etnik kökene bağlı olarak nüfus yoğunlaşmaları görülmektedir. Gettolaşma, göçmenlerin “kendi kültürel kodlarıyla” yaşamaya devam ederek toplumun geri kalanıyla bütünleşmesini engelleyen bir kavram olarak öne çıkmaktadır.¹⁹⁹ Gettolar, özellikle ilk nesil göçmenler için memleketlerindeki dil, örf, adet ve geleneklerini yaşattıkları mekânlardır. Böylelikle göçmenler farklı kültürlerle etkileşime girmedikleri için kimliklerini ve kültürlerini koruduklarını düşünmektedirler.²⁰⁰ Bu sorunların içinde en önemlisi dil sorunu kaynaklı iletişim zorluğu yaşanması ve göçmenlerin kendilerini ifade edememeleri neticesinde içine kapanık bir hal almalarıdır. Bu yüzden psikolojisi bozulan göçmenlerin fuhuş, madde bağımlılığı ve hırsızlık gibi suçları işleme eğilimleri artabilir.²⁰¹ Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin kamplarda barınması veya şehirlerde birbirlerine yakın ve yoğun bir şekilde ikamet etmeleri bu duruma sebebiyet verebilir.

Göç-kültür ilişkisi *entegrasyon* sonucunu da doğurabilir. Entegrasyon durumunda, farklı kültürler kendilerine has özelliklerini muhafaza etmekle birlikte, kültürel etkileşim neticesinde yeni bir ortak kültür oluşmaktadır.²⁰² Entegrasyon, çok kültürlülük tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Çok kültürlü toplumlarda göçmenlerin toplumun temel değerlerine uyum sağlaması beklenmektedir. Buna mukabil göçmenlerin kendi kültürlerini muhafaza etmelerine de izin verilmektedir. Ancak bu noktada devletin rolü meselesi devreye girmektedir. Devlet, etnik kültürlerin devamını sağlamak için politikalar üretmelidir. Buna ek olarak toplumun çoğunluğunu oluşturan kesim de çok kültürlülük yanlısı tutum sergilemelidir.²⁰³ Bu bağlamda geçici

¹⁹⁷ Yusuf Soyupek, Alper Akgül & Ömer Özkaya, “Bir Göç Politikası Olarak Segregasyon”, **Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu**, Eds. Kadir Canatan ve diğerleri, İstanbul, İZU Yayınları, 2015, s. 261-262.

¹⁹⁸ Martikainen, **a.g.e.**, s. 267.

¹⁹⁹ Taşçı, **a.g.e.**, s. 56.

²⁰⁰ Adıgüzel, “Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu”, s. 175-176.

²⁰¹ Şefika Gürbüz, “Kırdan Kente Zorunlu Göçün Nedenleri ve Sonuçları”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, Haziran, 2006, s. 213.

²⁰² Soyupek vd., **a.g.e.**, s. 262.

²⁰³ Castles & Miller, **a.g.e.**, s. 364.

koruma altında bulunan Suriyelilerin, sürecin uzamasına bağılı olarak Türkiye’de kalıcı hale gelmesi ihtimali göz önüne alınarak birlikte yaşam zemini oluşturulmalıdır.²⁰⁴

Asimilasyon durumunda ise göçmenlerin kültürü tamamıyla yok edilmektedir.²⁰⁵ Asimilasyonda göç edilen yerdeki toplumun kimliği, göçmenin kimliğinin yerine geçmektedir.²⁰⁶ Asimilasyon sürecinde göçmen bireyin veya topluluğun tamamen etnik ve kültürel hususiyetlerini kaybetmesi neticesinde baskın toplum içinde eriyip yok olması durumu söz konusudur.²⁰⁷ Göçmenler, asimilasyona karşı direnç gösterebilirler fakat bu sefer de can güvenliği tehdidi ortaya çıkarabileceğı için son çare olarak tekrar göç etmek zorunda kalabilirler.²⁰⁸

²⁰⁴ M. Murat Erdoğan, **Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, 2015, s. 201.

²⁰⁵ Soyupek vd., **a.g.e.**, s. 262.

²⁰⁶ Martikainen, **a.g.e.**, s. 267.

²⁰⁷ Adıgüzel, “Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu”, s. 185

²⁰⁸ Özcan Taşçı, “Entegrasyon ve Asimilasyon’un Kur’an Açısından Değerlendirilmesi”, **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 5 (1), 2007, s. 109.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ SURİYELİ ALGISI

Bu bölümde dünyadaki göçmen algısına kısaca değindikten sonra Türkiye’de Suriyeli algısını etkileyen faktörler sıralanmaktadır. Daha sonra ise Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin gerçek durumunu ortaya koymak adına demografi, ekonomi, sağlık, eğitim ve güvenlik verileri aracılığıyla bir tablo sunulmaktadır.

Dünya genelinde göç ve göçmenlerle ilgili çok farklı yaklaşımlar olduğu görülmektedir. Ancak genel olarak insanların göç oranlarının olduğu seviyede kalmasını istedikleri anlaşılmaktadır. Ancak bunun istisnaları da mevcuttur. Örneğin, İspanya, Rusya Federasyonu, Birleşik Krallık gibi ülkelerde yaşayan insanların çoğunluğu ülkelere gelen göçmen sayısının azalması gerektiğini düşünmektedirler. Buna karşın ABD, BAE, Suudi Arabistan, Almanya ve Fransa gibi ülkelerde yaşayanların çoğunluğu da ülkelere gelen göçmen sayısının en azından azalmaması gerektiğini düşünmektedirler. Bununla birlikte Avrupa’nın tamamı göz önüne alındığında %52 gibi bir oranla göçmen sayısının artmasına karşı olunduğu görülmektedir.²⁰⁹

Esipova ve arkadaşlarının 2015 yılında gerçekleştirdikleri bir çalışmanın sonuçlarına göre; göçmenlere karşı olan tutumlar ekonomik bir perspektiften ele alındığında ise işsizlik oranların en yüksek olduğu ülkelerin en olumsuz algıya sahip oldukları görülmektedir. İşsizlik oranının %15’ten yüksek olduğu ülkelerdeki yetişkinlerin neredeyse yarısı göçmen sayısının azaltılması gerektiğini düşünmektedir. Yine aynı şekilde hâlihazırda işsiz olup da iş arayan insanlar göçmenlere karşı olumsuz bir yaklaşım içindedir. Düşük gelirli ekonomilerde yaşayan insanlar göçmenlerin o ülkenin vatandaşlarının işlerini ellerinden aldıklarını düşünmeye daha yatkındırlar. Buna karşın yüksek gelir ekonomilerinde yaşayan insanlar ise göçmenlerin zaten o

²⁰⁹ Neli Esipova, Julie Ray, Anita Pugliese & Dato Tsabutashvili, **How The World Views Migration**, IOM, Geneva, 2015, s. 1.

ülkenin vatandaşlarının yapmak istemedikleri işlerde çalıştıklarını düşünmektedirler.²¹⁰

Göçmenlere yönelik tutumlar yaş ve eğitim durumuna göre de değişiklik gösterebilmektedir. Buna göre 54 yaş ve altındaki insanlar ile üniversite eğitimi almış kişilerin göçmenlere karşı daha olumlu bir algı geliştirdikleri gözlemlenmiştir.²¹¹

2.1. SURIYELİ ALGISINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Gerhard Kessler, “Sosyal politika, amme hayatının tüm saha ve şubelerine şamil bir mahiyet arz etmektedir.”²¹² sözü ile geniş manada sosyal politikanın toplumsal hayatın tüm yönleriyle ilgilendiğini ortaya koymuştur. Bu bakımdan göç olgusu ve göçmenler sosyal politikanın araştırma sahasına girmektedir. Buradan hareketle Türk vatandaşları ile Suriyeliler arasındaki etkileşimler sosyal politika perspektifiyle de ele alınmalıdır.

Suriye’de yaşanan savaştan kaçarak Türkiye’ye gelen Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından nasıl algılandıkları orta ve uzun vadede toplumsal kabul ve uyuma dair sorunların çözülmesinde anahtar rol üstlenecektir. Bu anlamda “Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında kanaatlerini etkileyen faktörler nelerdir?” sorusunun cevabı aranmalıdır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 29.05.2020 itibariyle Türkiye’de 3.579.318 Suriyeli geçici koruma statüsü altında bulunmaktadır.²¹³ Bu denli yüksek rakamlarla ifade edilen bir kitlenin Türkiye sınırlarına çok kısa bir süre içerisinde girmesi ve yine çok kısa bir süre içerisinde tüm illerde Türk halkıyla birlikte yaşamaya başlaması Türk vatandaşları ile Suriyelilerin kaçınılmaz olarak birlikte yaşama kültürü geliştirmeleri zorunluluğunu doğurmuştur. Fakat Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki düşüncelerinin her zaman olumlu olduğunu söylemek güçtür. İlk zamanlarda Türk vatandaşları Suriyelileri “zulümden ve savaştan kaçan mağdur insanlar” olarak tanımlasa da zaman geçtikçe Suriyelileri özellikle ekonomik anlamda yük olan, dilenen ve ileride birçok sorun çıkarma potansiyeli bulunan yabancılar olarak

²¹⁰ A.e., s. 1.

²¹¹ A.e., s. 1.

²¹² Gerhard Kessler, *İçtimai Siyaset*, Çev. Orhan Tuna, İstanbul, Gençlik Kitabevi Neşriyat, 1945, s. 5.

²¹³ GİGM, *Geçici Koruma*, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim Tarihi:04.12.2020.)

görmeye başlamışlardır.²¹⁴ Suriyelilerin yakın gelecekte ülkelerine geri dönme ihtimallerinin çok zayıf olması ve geçici barınma merkezleri dışarısında yani şehirlerde Türk halkıyla birlikte yaşamaya başlamaları “misafirlik” algısının “kalıcılık” algısına kaymasına sebep olmaktadır. Bu aşamadan itibaren artık Suriyelilerin Türk toplumuyla uyumunu kolaylaştıracak sosyal politika önlemlerinin hükümet tarafından hayata geçirilmesi elzemdir.²¹⁵

2.1.1. Medyada Suriyeliler

Türk halkının Suriyeli algısı incelenirken algı yönetimi hususunda çok önemli bir yeri olan medya mutlaka ele alınmalıdır. Türk medyası, Suriyeliler ile ilgili haberleri sunarken genellikle büyük bir tehdit unsuru bulunduğu dair vurgu yapmaktadır. Öyle ki bu haberlerin sunumunda sık sık “sel, heyelan, göç dalgası” gibi mecazi ifadeler kullanılmaktadır.²¹⁶ Yapılan haberlerde “Suriyeliler, Türkiye’ye akın ediyor.”, “Türkiye’ye sığınmacı akını yaşanabilir.”, “Türkiye göç dalgasına hazırlanıyor.”, “Suriyeli akını sınırındaki Türkleri rahatsız ediyor.” gibi adeta bir felaketi çağrıştıran ifadeler kullanılmaktadır. Bu ifadeler aynı zamanda Suriyelilerin çok büyük kitleler olarak hareket ettiklerini vurgulayarak tehdit algısını perçinlemektedir.²¹⁷ Türk medyasındaki Suriyelilerle ilgili haberlerde “kaçak mülteciler”, “yasadışı yollarla sınırdan geçen kaçaklar” gibi ifadeler çok sık yer vermektedir. Kullanılan bu dil Suriyelilerin bir anlamda “suçlu” olduklarını vurgulamaktadır.²¹⁸

Suriyelilerin ekonomiye etkileri ile ilgili haberlerde ise “fatura, maliyet, yük, ucuz işgücü, kaçak ve pazarlık” gibi ifadeler sık sık kullanılmaktadır. Bu ifadeler Suriyelilerin ekonomiye genellikle olumsuz etkilerini öne çıkarmaktadır. Pazarlık ifadesi ise AB ile varılan 18 Mart Mutabakatındaki vize muafiyeti ve aktarılabacak para

²¹⁴ Derya Tümeğ, **Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı: Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri**, Ankara, TÜRKSAM, 2018, s. 18.

²¹⁵ Aşkınnur Eşigül vd., **Bilgiden Algıya: Türkiye’deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma**, Viyana/Avusturya, PS: Europe (Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü), 2017, s. 6.

²¹⁶ Hatice Çoban-Keneş, “Metaforun Ayrımcı Hegemonyanın İnşasındaki Rolü: Suriyelilerin Haberleştirilmesindeki Metafor Kullanımı”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, C. 15, S. 2, 2016, s. 260-261.

²¹⁷ **A.e.**, s. 261.

²¹⁸ M. Murat Erdoğan, Yurdum Kavukçuer, Tuğçe Çetinkaya, “Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı”, **Liberal Perspektif: Analiz**, S. 5, Nisan 2017, s. 17.

hususunda Suriyelilerin adeta bir koz olarak görüldüğünün yansımasıdır.²¹⁹ Türk medyasında Suriyeliler hakkında yapılan haberler hususunda en önemli kırılma noktaları Aylan Kurdi'nin ölümü ve 18 Mart 2016'da AB ile Türkiye arasında varılan mutabakattır. Aylan Kurdi'nin ölümü ve AB ile yapılan anlaşma Suriyeliler hakkındaki söylemleri bir nebze olsun yumuşatmıştır. Ancak yine de “mülteci faciası”, “mülteci krizi” gibi ifadeler kullanılmaya devam etmiştir. Bu ifadeler, ortaya çıkan krizin ve yaşanan olumsuzlukların sorumlusu olarak Suriyelileri ön plana çıkarmaktadır.²²⁰

Ana akım ve sosyal medyada Suriyelilerle ilgili çıkan haberler dış politika ve hükümetin söylemleri etrafında şekillenmektedir.²²¹ Suriye krizinin başladığı 2011 yılından bugüne Suriyelilerle ilgili çıkan haberlerin odak noktası 2011-2012 yılları arasında “insanlık dramı” ve “destek zamanı”, 2013-2014 yılları arasında “Esad rejiminin geleceği”, 2014-2015 yılları arasında “Avrupa'ya büyük kaçış”, 2015 yılında “Aylan Bebek” ve “Türkiye-AB Anlaşma Müzakereleri”, 2016 yılından itibaren de “vatandaşlık” bağlamında olmuştur.²²² AB ile varılan anlaşmayı takiben 2017 ve 2018 yıllarında medyada Suriyeliler hakkındaki haberlerde en çok “insan kaçakçılığı”, “Türkiye'nin mülteci politikası” ve “Suriyelilerin uyum ve entegrasyonu” gibi konulara yer verilmiştir.²²³ 2019 sonu ile 2020 yılının başlarına gelindiğinde ise Türkiye'nin Suriyelilerin sınırlardan geçişini engellemeyeceğini açıklamasıyla birlikte başta Yunanistan sınırında cereyan eden olaylar medyada geniş yankı bulmuştur.²²⁴ Ancak yine 2020 yılının başlarında tüm dünyayı etkisi altında alan korona virüs salgını sebebiyle sınırlardaki hareketlilik de kısa sürmüştür.²²⁵

²¹⁹ Çoban-Keneş, **a.g.e.**, s. 265-266.

²²⁰ Erdoğan, Kavukçuer & Çetinkaya, **a.g.e.**, s. 19.

²²¹ Eşiğül vd., **a.g.e.**, s. 7.

²²² Erdoğan, Kavukçuer & Çetinkaya, **a.g.e.**, s. 17.

²²³ Ülkü Doğanay, **Medya 18 Aylık İzleme Raporu Ulusal ve Yerel Medyada Mülteci ve Göç Haberleri**, İGAM, 2019, s. 26.

²²⁴ İGAM, “Göç Gündemi 28 Şubat- 6 Mart 2020”, <https://igamder.org/TR/igam/goc-gundemi-29-subat-6-mart-2020>, (Erişim Tarihi:04.06.2020.)

²²⁵ Euronews, “Pazarkule'den dönmek zorunda kalan göçmenler Covid-19 salgınında neler yaşıyor?”, <https://tr.euronews.com/2020/04/30/pazarkule-den-donmek-zorunda-kalan-gocmenler-covid-19-salgini-nda-neler-yas-yor>, (Erişim Tarihi: 05.06.2020.)

2.1.2. Ekonomik Algı

Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında en çok endişelendikleri hususlardan birisi de ekonomi olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Suriyelilerin, Türk vatandaşlarının işlerini ellerinden aldığına dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır. Türk halkında Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesiyle birlikte işsizliğin arttığı yönünde bir kanaat oluşmuştur.²²⁶ Suriyelilerin kitlesel olarak göç etmeleri neticesinde istihdam fırsatlarının onların eline geçeceğini düşünmektedirler. Fakat gerçekte Suriyeliler yüzünden işinden olanların sayısının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bunun sebebi Suriyelilerin aslında Türk vatandaşlarının yapmak istemedikleri işlerde istihdam edilmeleridir.²²⁷ Suriyelilerin genellikle Türk işçilerden daha düşük ücretle istihdam edildikleri görülmektedir. Aslında Suriyeliler, düşük ücretle ve daha uzun sürelerle çalışmayı kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Türk vatandaşları bu durumdan rahatsızlık duymaktadır. Türkiye'de çalışma izni almak için süreçler oldukça zor olduğu için Suriyelilerin kayıtlı ekonomiye dâhil edilmeleri de güçleşmektedir. Bu sebeple piyasa aktörleri Suriyeli işgücünü kolaylıkla sömürmeye devam etmektedir.²²⁸

Ekonomik anlamda bir başka kaygı verici unsur da Suriyelilere yapılan yardımlar ve sağlanan haklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Suriyelilere yardım edilmesi ve Suriyelilerin çalışarak kendi geçimlerini idame ettirmeleri noktasında Türk toplumunda bilgi kirliliğinden kaynaklanan kafa karışıklığı mevcuttur.²²⁹ Türk vatandaşları Suriyeliler geldikten sonra devletin sosyal transferler vasıtasıyla yaptığı yardımların azaldığını düşünmektedir.²³⁰ Suriyelilere eğitim, sağlık ve benzeri alanlarda sağlanan haklar Türk toplumunda rahatsızlık yaratmaktadır. Hatta Suriyeliler artık iç savaşın kurbanı olarak görülmemekte, Türk hükümetinin sağladığı fırsatlardan istifade eden, toplumun huzur ve barışını bozan bir kitle olarak algılanmaktadır.²³¹

²²⁶ Coşkun Taştan, Salih Zeki Haklı & Emir Osmanoğlu, **Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2017, s.12.

²²⁷ M. Murat Erdoğan, **Suriyeliler Barometresi - 2017 (Yönetici Özeti)**, Araştırma Raporu, 2017, s. 33.

²²⁸ Kemal Kirişçi, **Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınava**, Çev. Sema Karaca, USAK - Brookings Enstitüsü, Ankara, 2014, s. 30.

²²⁹ Tümeğ, **a.g.e.**, s. 19.

²³⁰ Taştan, Haklı & Osmanoğlu, **a.g.e.**, s.16.

²³¹ Tümeğ, **a.g.e.**, s. 20.

Eğitim, sağlık, barınma ve gıda gibi temel ihtiyaçlarını kendi çabalarıyla karşılamaya çalışan Suriyeliler kimi zaman başarısız olmaktadırlar. Temel ihtiyaçlarını karşılayamayan Suriyelilerin para kazanmak için yasadışı yollara meyletmeleri, barınmak için uygun bir yer bulamayanların sokaklarda yaşaması Türk vatandaşları açısından olumsuz bir algı oluşturmaktadır.²³²

2.1.3. Sosyokültürel Bağlam: Geçicilik-Kalıcılık Ekseninde Toplumsal Gerilim

Suriyeliler ve Türk vatandaşları toplumsal uyum ve kabul sürecinden geçmektedirler. Bu sosyolojik sürecin hassasiyetle ele alınması gerekmektedir. Bu anlamda Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olma eğilimi göstermeleri ve toplumsal hayata uyum gösterme çabaları önem arz etmektedir. Buna mukabil Türk vatandaşlarının Suriyelilerin sosyal dışlanmasını engelleyecek bir biçimde anlayışlı ve hoşgörülü bir yaklaşım sergilemeleri hususu ön plana çıkmaktadır.²³³ Fakat bu iki kesim arasında geçicilik-kalıcılık ekseninde bir çatışma olduğu görülmektedir.

Göç olgusu sadece insanların mekân değiştirmek suretiyle nüfus hareketlerine sebep olmakla kalmaz aynı zamanda sosyolojik ve kültürel değişimlere de yol açar.²³⁴ Çünkü göçmenler sadece fiziksel varlıklarını bir mekândan diğerine taşımakla kalmaz aynı zamanda sosyal ve kültürel birikimlerini de göç ettikleri yere ileterek oradaki toplumla etkileşim içine girerler. Böylelikle göçmenler ve yerli halk arasında davranış örüntüleri değiş tokuş edilerek fikri ve kültürel anlamda zenginleşme ve yaygınlaşma görülebilir.²³⁵ Buradan hareketle Suriyeli göçmenlerin zaman içinde Türkiye’nin sosyolojik ve kültürel yapısına etki edeceğini söylemek yanlış olmaz.

Göç edilen mekândaki hızlı değişim göçmenlerin sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda bütünleşmesinin önünde engeller oluşmasına sebep olmaktadır. Sosyal bütünleşme sürecini tamamlayamayan ya da çok yavaş bir ilerleme kaydeden

²³² Hamza Ateş & Mücahit Bektaş, “Suriyelilerin Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Entegrasyonu”, **TESAM Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu**, 2016, s. 32.

²³³ Sinem Yıldırım, Emel İslamoğlu & Cemal İyem, “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin bir Araştırma”, **Bilgi**, S. 35, 2017, s. 113.

²³⁴ Mim Sertaç Tümtaş, “Yoksulluktan Yoksunluğa Göç: Marmaris ve Mersin Örnekleri”, **Toplum ve Demokrasi Dergisi**, C. 3, S. 5, 2009, s. 113.

²³⁵ Mim Sertaç Tümtaş, Cem Ergun, “Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 4, s. 1352.

göçmenler ayrışmaya, kutuplaşmaya ya da farklılaşmaya başlayabilirler. Bunun neticesinde kümelenme, ayrışma veya kutuplaşma olarak ifade edilen sosyal sorunlar ortaya çıkmaktadır.²³⁶ Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin kentlerin belli kesimlerinde yoğunlaştıkları hatta bazı semtlerin artık “Suriyeli Mahallesi” olarak anıldığı görülmektedir.²³⁷ Suriyelilerin çoğunlukla aynı semtlerde veya birbirine çok yakın semtlerde yaşadığı görülmektedir. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı yerlere ilişkin Türk vatandaşlarının algısı olumsuz yönde değişiklik göstermektedir. Bu durum Suriyeli gettolarının oluşmasına bağlı olarak ortaya çıkan rahatsızlığın bir yansımasıdır. Suriyelilerin gettolarda yaşaması aynı zamanda Türk toplumuyla uyumun önündeki en büyük engellerden biridir.²³⁸ Bu durum Türkiye’deki Suriyelilerin kümelenme süreci içinde olduğunu göstermektedir. Böyle devam etmesi halinde bu süreç tamamen ayrışma ve kutuplaşma derecesine varabilir. Suriyelilerin kendi kültürlerini ve yaşam tarzlarını devam ettirmeleri ve Türk toplumuyla uyum sağlama noktasında isteksiz olmaları sürecin olumsuz istikamette ilerlediğini göstermektedir.²³⁹ Suriyelilerin etnik kökeninin farklı olması ve sayılarının giderek artması Türk vatandaşları arasında demografik yapının değişeceği endişesini körüklemektedir. Buna ek olarak Suriyelilerin farklı mezheplere tabi olmaları da Türk vatandaşlarının onlara şüpheyle bakmasına sebep olmaktadır.²⁴⁰ İç savaşın olumsuz etkilerinden uzaklaşmak isteyen Suriyeliler en yakın komşu ülkelere sığınmak zorunda kalmışlardır. Bu ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Suriyelilerin gittikleri ülkelerdeki toplumlar tarafından nasıl algılandıkları ve karşılandıkları çok önemlidir. Buna karşılık Suriyelilerin de gittikleri ülkeye ve orada yaşayan insanların kültürüne uyum sağlamaya eğilimli olup olmadıkları irdelenmelidir.

Türk vatandaşlarının neredeyse yarısı Suriyelilerin ileride savaşın bitmesinin ardından ülkelerine geri dönmesi gerektiğini düşünmektedir. Fakat önemli bir kesim de savaş sona erse bile Suriyelilerin Türkiye’de kalmaya devam edeceğini

²³⁶ M. Murat Yüceşahin & Suat Tuysuz, “Ankara Kentinde Sosyo-mekânsal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz”, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, C. 9, S. 2, 2011, s. 161.

²³⁷ Tümeğ, *a.g.e.*, 2018, s. 25.

²³⁸ *A.e.*, s. 26.

²³⁹ *A.e.*, s. 20.

²⁴⁰ Eşigül vd., *a.g.e.*, s. 6.

öngörmektedir.²⁴¹ Buna ek olarak Türk vatandaşları çok büyük bir bölümü, Suriyelilerin Türk toplumuna uyum sağlayacağını düşünmemektedir. Ayrıca uyum sağlanması hususunda yapılacak çalışmalara da destek düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu durum Türk vatandaşlarının Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyumu hususunda ümitsiz ve isteksiz olduklarının göstergesidir.²⁴²

Entegrasyon ve uyum hususunda beklentiler genellikle “sonradan gelen” göçmenler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Yani göçmenlerin geldikleri yerdeki topluma ve kültüre uyum sağlaması beklenmektedir. Bu durum aslında ev sahibi toplumun üzerinden sorumluluğu alarak “asimilasyon” için uygun bir zemin hazırlamaktadır. Ancak aslında uyum farklı toplumsal kesimlerin sosyolojik, psikolojik ve siyasal etkileşimlerini de içeren çok katmanlı ve çok yönlü bir süreçtir.²⁴³ BMMYK da uyumun dinamik, çok yönlü ve uzun soluklu bir süreç olduğunu vurgulamaktadır. Göçmenlerin perspektifinden bakıldığında uyum, kendi kültürel kimliğini kaybetmeden ev sahibi toplumun yaşam biçimine adapte olmaktır. Ev sahibi toplumun perspektifinden bakıldığında ise uyum için göçmenlere karşı kucaklayıcı ve duyarlı davranılması gerekmektedir. Buna ek olarak kamu kurumlarının da farklı toplum kesimlerinin ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir.²⁴⁴

Suriyeliler hakkında bir başka tartışma konusu da vatandaşlık meselesidir. Türkiye, devlet politikası olarak Suriyelileri misafir olarak görmekte ve “geçici koruma statüsü” vermektedir. Fakat bu bakış açısı Suriyelilerin entegrasyonu için bir engel teşkil etmektedir.²⁴⁵ Erdoğan’ın 2015 yılındaki çalışmasına göre, Türk vatandaşları da Suriyelilere vatandaşlık verilmesine kesin olarak karşı çıkmaktadırlar.²⁴⁶ Bu durum Türk vatandaşlarının Suriyelilerin Türkiye’de kalıcı olmalarını kesinlikle istemedikleri anlamına gelmektedir.

²⁴¹ Erdoğan, A.g.e., s. 142.

²⁴² A.e., s. 143.

²⁴³ Erdoğan, **Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, s. 20.

²⁴⁴ UNHCR, **Refugee Resettlement, An International Handbook to Guide Reception and Integration**, UNHCR, 2002, s. 12. <https://www.refworld.org/docid/405189284.html> Erişim Tarihi: 15.12.2019.

²⁴⁵ İhsan Çetin, “Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu”, **Sosyoloji Dergisi**, S. 34, 2016, s. 201.

²⁴⁶ Erdoğan, a.g.e., s. 147.

2.1.4. Güvenlik Bağlamı

Türk vatandaşlarının Suriyeliler yüzünden endişe duydukları bir başka unsur da güvenlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk vatandaşları, Suriyelilerin asayiş olaylarını artırdığını düşünmekte ve dolayısıyla onları bir tehdit unsuru olarak algılamaktadır. Taştan ve arkadaşlarının çalışmasına göre Suriyelilerin gelmesiyle birlikte hırsızlık, darp, yaralama ve cinayet olaylarının arttığına dair yaygın bir kanaat bulunmaktadır.²⁴⁷

Türk vatandaşlarının Suriyelilerin güvenlik sorununa sebep olduğuna dair algısı gerçekleri yansıtmamaktadır. TÜİK verilerine göre Türkiye’de öldürme, yaralama ve hırsızlık suçlarına dair istatistikler incelendiğinde bu suçları işleyenlerin çok küçük bir kısmının yabancılar olduğu görülmektedir. Buna ek olarak hakaret, kötü muamele, zimmet, rüşvet, kaçakçılık, trafik suçları ve orman suçlarını işleyen hiçbir yabancı bulunmamaktadır.²⁴⁸

Türk halkının Suriyeliler hakkındaki endişeleri, önyargılardan beslenmektedir. İstatistikler tam tersini gösterse de Türk vatandaşlarının büyük bir kısmı Suriyelileri “tehlikeli” bulmakta, onlardan korktuklarını beyan etmekte ve sokakların güvensiz olduğunu düşünmektedir. Hayatında hiç Suriyeliyle karşılaşmamış ya da nadiren karşılaşmış olmalarına rağmen bir an önce ülkelerine dönmeleri veya sınır dışı edilmeleri gerektiğini düşünmektedirler.²⁴⁹

Türk vatandaşlarının tamamını temsil etmeyen küçük bir kesimde yabancı düşmanlığına varacak derecede Suriyeli karşıtlığı gözlemlenmektedir. Suriyelilere karşı sözlü veya fiili tepkilere ek olarak kimi zaman da linç girişimleri yaşandığı görülmektedir. Özellikle “namus” kavramına ilişkin meseleler, bu konuda toplumsal hassasiyet yüksek olduğu için kolaylıkla infial çıkmasına sebep olabilmektedir. Suriyelilerin taciz ve tecavüz olaylarına karıştığı iddiaları ister gerçek olsun ister gerçekdışı bir anda kitleleri harekete geçirecek bir bahane haline gelebilmektedir.²⁵⁰

²⁴⁷ Taştan, Haklı & Osmanoğlu, **a.g.e.**, s.22.

²⁴⁸ **A.e.**, s.23-24.

²⁴⁹ **A.e.**, s. 24.

²⁵⁰ Çetin, **a.g.e.**, s. 212.

2.2. 2011 YILINDAN İTİBAREN TÜRKİYE’DE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURIYELİLERİN DURUMU

2010 yılında Tunus’ta başlayan “Arap Baharı” olarak ifade edilen ancak aslında siyasi rejimler için deprem etkisi yaratan toplumsal çalkantılar, 2011 yılında Suriye’yi de etkisi altına almaya başlamıştır.²⁵¹ Rüşvet, yolsuzluk, adam kayırma, basın özgürlüğü, insan hakları ve özgürlükler gibi meselelerde ülkeyi 40 yıldır yöneten Baas rejiminin iflas etmesi neticesinde 11 Mart 2011’de Dera kentinden başlayan gösteriler, dış faktörlerin de etkisiyle kısa zamanda tüm Suriye’yi sarmıştır.²⁵² Esad yönetimi, barışçıl bir şekilde başlayan ve altı ay boyunca sadece Cuma namazlarını müteakiben yapılan gösterileri güç kullanarak bastırmaya çalışmıştır. Yakınları öldürülen ve tutuklanan insanlar, rejimin değişeceğine dair umutlarını tamamen yitirmiştir.²⁵³

Ülkede artık can güvenliklerinin tehlikede altında olduğunu düşünen 300-400 civarında Suriye vatandaşı, 29.04.2011 tarihinde Hatay ilinin Yayladağı ilçesindeki Cilvegözü sınır kapısından Türkiye’ye grup halinde giriş yapmak istemiştir. Bu grup içinden 252 Suriye vatandaşı kabul edilerek, sınırdan geçmelerine müsaade edilmiş ve Hatay’da bulunan bir spor salonunda barındırılmaya ve gıda ihtiyaçları karşılanmaya başlanmıştır. Türkiye’ye giriş yapan Suriyelilerin üst araması yapılmış ardından tercüman vasıtasıyla kimlikleri var ise kimlik bilgileri ile kimlikleri yok ise sözlü beyanlarına binaen kayıt altına alınmışlardır.²⁵⁴

2.2.1. Demografik Bilgiler

Bu başlık altında Suriyeliler ile ilgili demografik bilgiler paylaşılmaktadır. Suriyelilerin yaş ve cinsiyet bilgileri dışında Türkiye’de en çok hangi illere yerleştiklerine dair verilere de yer verilmektedir. Buna ek olarak geçici barınma merkezlerindeki Suriyeli nüfusunun seyri de grafikler eşliğinde gösterilmektedir.

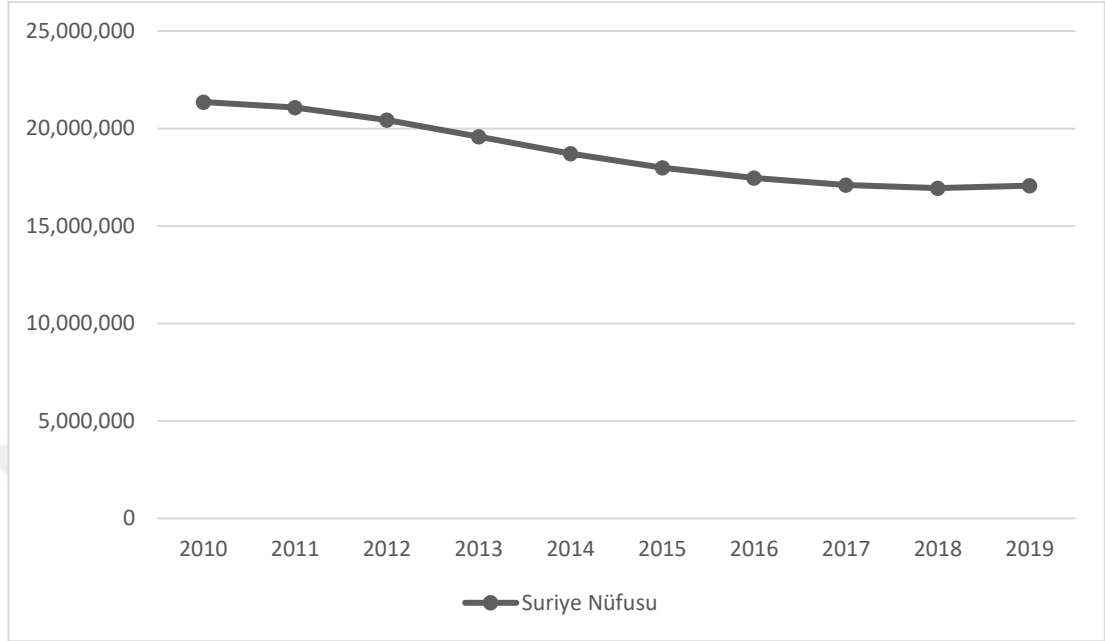
²⁵¹ Oktar Türel, “2011 Yazında Orta Doğu’yu Düşünürken”, **Mülkiye Dergisi**, C. 35, S. 272, s. 10.

²⁵² Hediye Levent, “Suriye Krizinin Dinamikleri ve Aktörlerin Değerlendirilmesi”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, C. 4, S. 44, s. 31-36.

²⁵³ İHH, **3. Yılında Suriye Krizi: Suriye Raporu Mayıs 2011-Haziran 2013**, İstanbul, İHH İnsani Yardım Vakfı Araştırma ve Yayınlar Birimi, 2013, s. 4-5.

²⁵⁴ TBMM, **Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu**, 24. Dönem, 2. Yasama Yılı, 2012, s. 2.

Grafik 1: Yıllara Göre Suriye Nüfusu

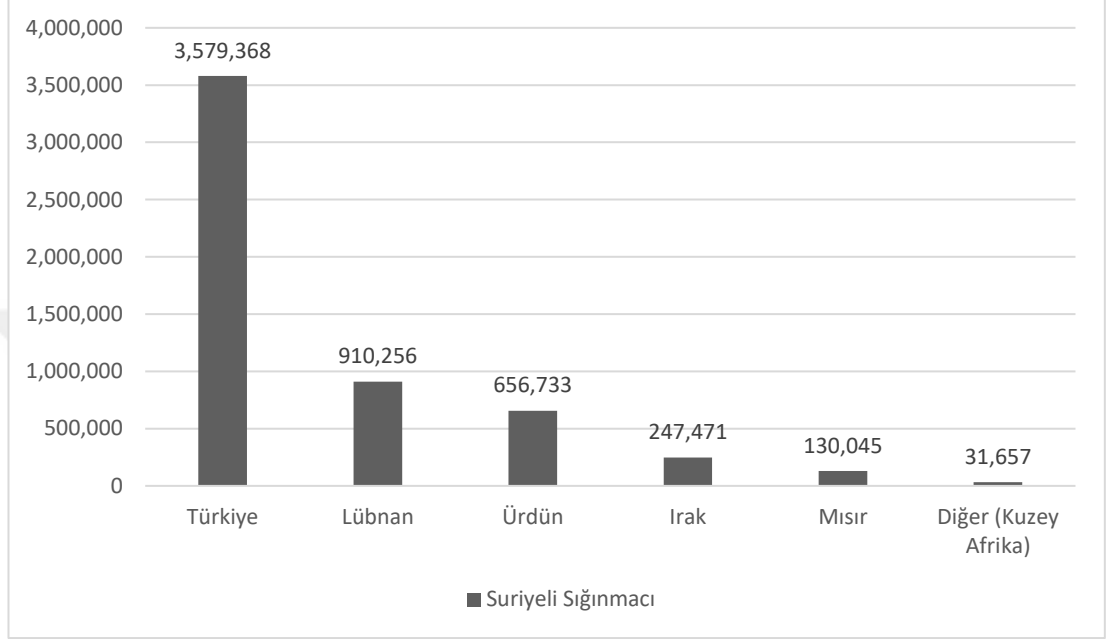

Kaynak: UN, <https://population.un.org/wpp/DataQuery/>, Erişim Tarihi: 22.06.2020

Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre, iç savaş öncesi Suriye Arap Cumhuriyeti'nin nüfusu 21.362.529'dur. Ancak iç savaşın patlak vermesiyle birlikte yukarıdaki grafikte de görüldüğü üzere Suriye nüfusu azalmaya başlamıştır. Kuşkusuz bu durum ülkedeki iç karışıklık, şiddet ve genel güvensizlik ortamının yaygınlaşmasına bağlı olarak insanların özellikle en yakın komşu ülkelere sığınmaları

neticesinde ortaya çıkmıştır. Bugün geldiğimiz noktada Suriye nüfusu 17 milyon civarındadır.

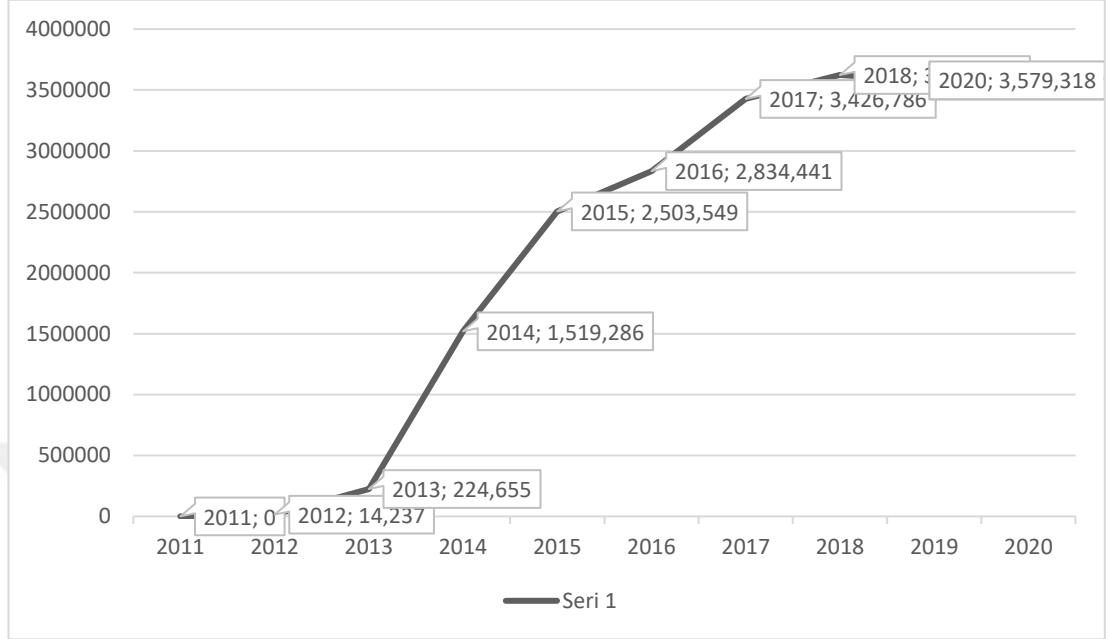
Grafik 2: Ülkelere Göre Suriyeli Sayısı

Kaynak: UNHCR, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Erişim Tarihi:05.06.2020

Suriye iç savaşından kaçan insanlar ekseriyetle en yakındaki sınırlara yönelerek komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu ülkelerin başında da Türkiye gelmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (BMMYK) rakamlarına göre 29 Mayıs 2020 itibariyle Türkiye'de 3.579.368 Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye'yi 910.256 ile Lübnan, 656.733 ile Ürdün, 130.045 ile Mısır ve 31.657 ile diğer Kuzey Afrika ülkeleri takip etmektedir. Türkiye, Suriye iç savaşından kaçan insanların yükünü en fazla çeken ülke konumundadır.

Grafik 3: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

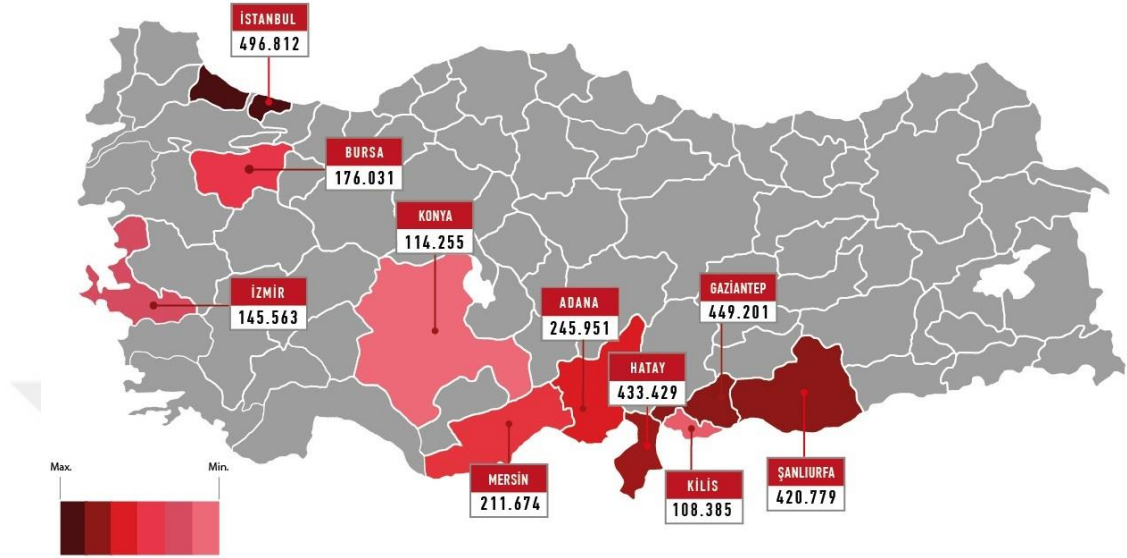
Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 29.05.2020 itibariyle 3.579.318’dir. Suriye iç savaşının başladığı Nisan 2011 tarihinden bu yana geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli sayısı sürekli artış eğilimi göstermiştir. 2013 yılında çatışmaların yoğunlaşması ve Rusya’nın 2015’te Suriye’de fiili olarak operasyonlara başlaması Suriyeli insanları başka ülkelere kaçmaya zorlamıştır. Zor durumdaki sivillere “açık kapı politikası”²⁵⁵ izleyen Türkiye bugün milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır. İstisna durumlar hariç açık kapı politikasından vazgeçmeyen Türkiye, Ekim 2011 tarihinden itibaren 1994 yönetmeliğinin 10. Maddesi gereğince Suriyelileri kitlesel olarak kabul etmiş ve “geçici koruma” statüsü vermiştir. (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2018) Suriye’deki krizin giderek derinleşmesine bağlı olarak Türkiye, acil yardım programı stratejisinden, orta ve uzun vadede Suriyelilerin toplumsal bütünleşmesini destekleyen stratejilere geçiş yapmıştır.²⁵⁶

²⁵⁵ AFAD, *Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri: Kardeş Topraklarındaki Misafirlik*, Ankara, 2014, s. 5

²⁵⁶ IOM, *Migration Crisis Operational Framework: IOM Turkey 2018-2019*, 2018, s. 12.

Şekil 2: Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020

Mayıs 2020 itibariyle Türkiye’nin Suriye sınırında bulunan Hatay’da 443.429, Kilis’te 108.385, Gaziantep’te 448.201 ve Şanlıurfa’da 420.779 Suriyeli ikamet etmektedir. Suriye sınırındaki iller nüfuslarına oranla dikkat çekici yükseklikte Suriyeli popülasyonuna ev sahipliği yapmaktadır. Yine bu sınır illerine yakın olan Adana’da 245.951 ve Mersin’de de 211.674 Suriyeli bulunmaktadır. Türkiye’nin ekonomik anlamda önemli şehirlerinden olan Konya’da 114.255, Bursa’da 176.031 ve İzmir’de 145.563 Suriyeli kayıtlıdır. Son olarak Türkiye’nin demografik ve ekonomik anlamda en büyük şehri olan İstanbul’da 496.812 Suriyeli yaşamlarını sürdürmektedir.

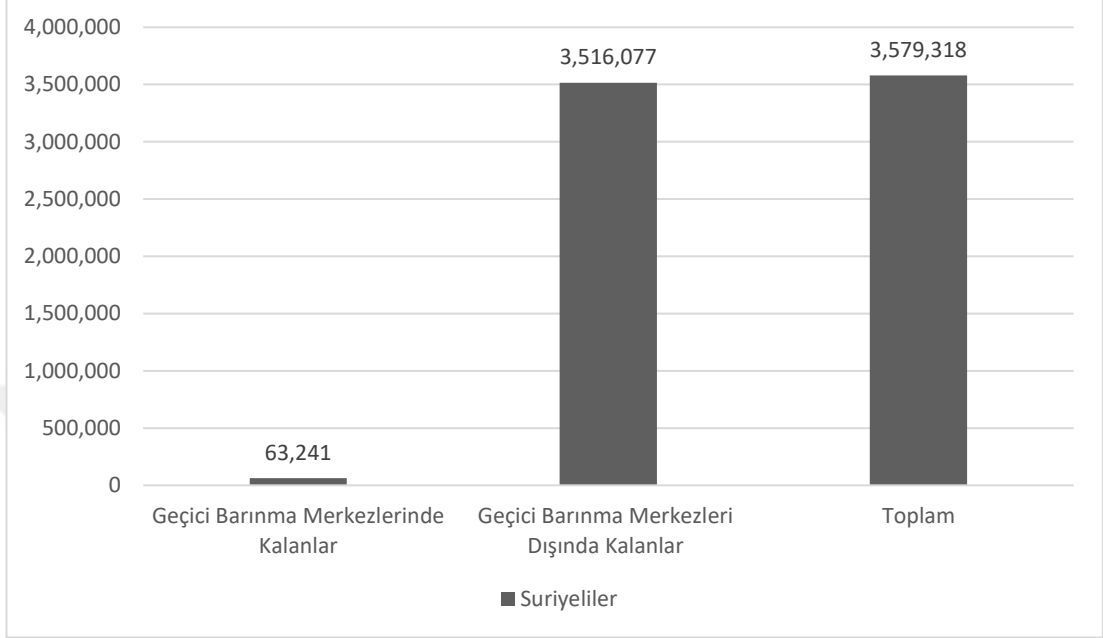
Tablo 2: Türkiye’de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.928.143	1.651.175	3.579.318
0-4	255.017	245.960	500.977
5-9	281.531	258.144	539.675
10-14	201.641	181.629	383.270
15-18	139.112	115.721	254.833
19-24	283.192	210.393	493.585
25-29	199.647	145.042	344.689
30-34	157.302	114.138	271.440
35-39	117.398	95.421	212.819
40-44	83.903	74.439	158.342
45-49	59.044	56.279	115.323
50-54	49.211	48.347	97.558
55-59	37.491	37.507	74.998
60-64	28.103	29.013	57.116
65-69	20.198	20.562	40.760
70-74	7.688	8.629	16.317
75-79	3.744	4.641	8.385
80-84	2.182	2.897	5.079
85-89	1.071	1.502	2.573
90+	668	911	1.579

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 05.06.2020.

29.05.2020 itibariyle Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin 1.928.143’ü erkek, 1.651.175’i kadındır. Yani Türkiye’deki Suriyelilerin % 53,86’sı erkek, % 46,13’ü kadındır. Erkek nüfusun kadınlara nazaran bir miktar daha fazla olduğu görülmektedir. Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin büyük kısmının 0-14 yaş arası çocuklar ile 15-24 yaş arası gençlerden oluştuğu görülmektedir.

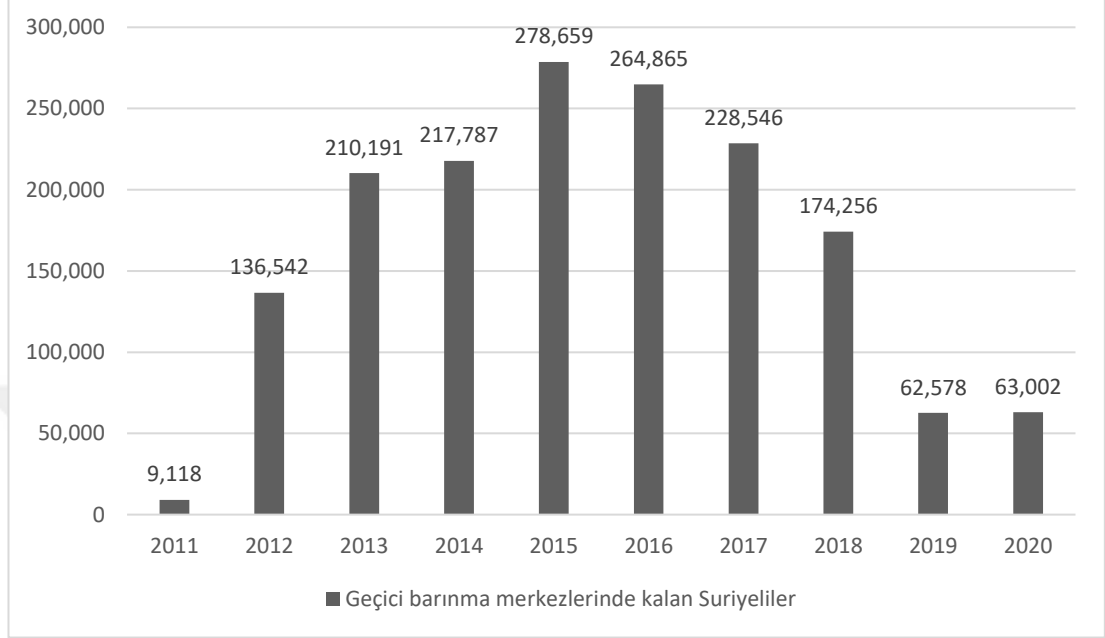
Grafik 4: Türkiye’de Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyeliler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020.

Türkiye’deki Suriyelilerin çok az bir kısmı “geçici barınma merkezi” adı verilen kamplarda yaşamaktadır. 29.05.2020 itibariyle sadece 63.241 Suriyeli geçici barınma merkezlerinde bulunmaktadır. Bu durum, Suriyelilerin ekseriyetinin geçici barınma merkezlerinde izole bir şekilde yaşamadıklarını ortaya koymaktadır. Suriyeliler ve Türk vatandaşları başta şehirlerde olmak üzere birlikte yaşamaktadırlar. Fakat bu durum gettolaşma olmadığı anlamına gelmemektedir. Zira Suriyelilerin şehirlerde genellikle belli ilçe ya da semtlerde birbirlerine yakın ve yoğun bir şekilde ikamet ettikleri gözlemlenmektedir.

Grafik 5: Türkiye’de Yıllara Göre Geçici Barınma Merkezlerinde Kalan Suriyeliler

Kaynak: AFAD, **Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında**, s. 16-17, [https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25332/xfiles/13a-Suriyeli Misafirlerimiz Kardes Topraklarinda 2016 Turkce .pdf](https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25332/xfiles/13a-Suriyeli_Misafirlerimiz_Kardes_Topraklarinda_2016_Turkce_.pdf), Erişim Tarihi: 22.06.2020.

GİGM, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.

Afet ve Acil Durum Koordinasyon Başkanlığı (AFAD) ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) koordinatörlüğü ile kayıt altına alınan Suriyelilerin her türlü ihtiyaçları geçici barınma merkezlerinde karşılanmaktadır.²⁵⁷ Suriyelilere dağıtılan “AFAD Kart” ile marketlerden gıda ve temizlik malzemesi temin edilebilmektedir. Geçici barınma merkezlerindeki aile reislerine verilen AFAD Kart ile hanedeki kişi başına 100 TL yardım yapılmaktadır.²⁵⁸ Mobil hastanelerde sağlık hizmetlerinden faydalanılmaktadır. Türk ve Suriyeli öğretmenler eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. Bunun yanı sıra bankacılık, tercüme ve psikososyal danışmanlık hizmetleri de verilmektedir. Bu anlamda Türkiye barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeliler için büyük bir fedakârlık örneği göstermektedir. Bu çabalar uluslararası

²⁵⁷ Center for Transnational Development and Collaboration (CTDC), **Syrian Refugees in Turkey: Gender Analysis**, United Kingdom, London, 2015, s. 4.

²⁵⁸ Kamu Denetçiliği Kurumu, **Türkiye’deki Suriyeliler: Özel Rapor**, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2016, s. 168.

çapta da dikkat çekmektedir. Başta BM yetkilileri ve yabancı devlet adamları, dünyadaki en iyi barınma merkezlerinin Türkiye’de olduğunu belirtmektedirler.²⁵⁹

Tablo 3: Türkiye’de Geçici Barınma Merkezinde (GBM) Kalan Suriyeliler

İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ADANA (1)	Sarıçam	21.280	21.280
KİLİS (1)	Elbeyli	8.531	8.531
KAHRAMANMARAŞ (1)	Merkez	10.817	10.817
HATAY (3)	Altınözü	2.669	10.565
	Yayladağı	3.935	
	Apaydın	3.961	
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	12.048	12.048
TOPLAM		63.241	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.516.077	

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020

Kendi ülkelerinde güvenli bir şekilde yaşama imkânı olmayan Suriyeliler için Türkiye’de 3 farklı şekilde barınma imkânı tanınmıştır. Birincisi Suriyeliler akrabalık ilişkilerine dayalı olarak özellikle Suriye sınırında bulunan olan Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay, Mardin ve Siirt gibi illerdeki akrabalarının yanlarına yerleşmişlerdir. İkincisi ise Suriyeliler, Türkiye’nin 10 ilinde açılan geçici barınma merkezlerine yerleştirilmişlerdir. Son olarak ise Suriyelilerin kendi imkânları ile Türkiye’nin istedikleri ilinde ev kiralamaları veya satın almalarına izin verilmiştir. Suriyelilerin özellikle büyükşehirlerin çöküntü bölgelerinde kiralık evlerde ikamet ettikleri gözlemlenmektedir.²⁶⁰

Geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyelilerin barınma masrafları ya kendi imkânları ya bireysel olarak Türk vatandaşlarının yardımları ya da sivil toplum

²⁵⁹ AFAD, **Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında**, Ankara, 2016, s. 48.

²⁶⁰ Taştan vd., **a.g.e.**, s. 14-15.

kuruluşlarının katkılarıyla karşılanmaktadır. Ekonomik durumları iyi durumda olmayan Suriyeliler ise kira maliyetlerini düşürmek adına bir arada yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Öyle ki çoğu zaman şehirlerin çeperlerinde, kentsel dönüşüm için boşaltılmış bölgelerde loş, sağlıksız, rutubetli bodrum katlarında ikamet etmek durumunda kalmaktadırlar.²⁶¹

Tablo 4: 2014-2019 Yılları Arasında Suriyelilerin Üçüncü Ülkelere Yeniden Yerleştirilmesi

S.N.	ÜLKE	ÇIKIŞ YAPANLAR
1	KANADA (BMMYK)	4.795
2	ABD	3.944
3	KANADA (DOĞRUDAN)	2.645
4	İNGİLTERE	2.449
5	NORVEÇ	1.926
6	İSVEÇ	168
7	AVUSTRALYA	115
8	AVUSTURYA	58
9	BELÇİKA	46
10	LÜKSEMBURG	46
11	ROMANYA	43
12	LİHTENŞTAYN	18
13	YENİ ZELANDA	15
14	İZLANDA	13
15	HOLLANDA	3
16	FRANSA	1
	TOPLAM	16.285

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü koordinatörlüğü ve BMMYK iş birliği ile Türkiye’deki geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelileri üçüncü ülkelere yerleştirmektedir. 2014 yılından beri Suriyelilerin mülteci statüsünün belirlenmesi ve üçüncü ülkelere yerleştirilmesi ile ilgili birleştirilmiş bir süreç işletilmektedir. Ön

²⁶¹ Taştan vd., a.g.e., s. 14-15.

değerlendirme ve mülakat aşamalarından geçen Suriyeliler üçüncü ülkelere yerleştirilmektedirler. GİGM bu süreçlerin başarılı bir şekilde devam etmesi için önemli bir lojistik desteği sağlamaktadır.²⁶² Fakat tüm çabalara rağmen 29.05.2020 itibariyle toplamda ancak 16.285 Suriyeli üçüncü ülkelere gönderilebilmiştir. Nüfus ve ekonomileri çok büyük olan dünyanın gelişmiş ülkelerinin çok küçük rakamlarla ifade edilen sayılarda Suriyeliyi kabul ettikleri görülmektedir.

Tablo 5: Birebir Formülü Kapsamında Türkiye’den Çıkış Yapan Suriyeliler

ÜLKE	TOPLAM
GENEL TOPLAM	26.135
ALMANYA	9.501
FRANSA	4.549
HOLLANDA	4.464
FİNLANDİYA	1.950
İSVEÇ	1.917
BELÇİKA	1.301
İSPANYA	754
İTALYA	396
HIRVATİSTAN	250
PORTEKİZ	244
AVUSTURYA	213
LÜKSEMBURG	206
LİTVANYA	102
ESTONYA	59
LETONYA	46
SLOVENYA	34
ROMANYA	31
MALTA	17
DANİMARKA	16

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020

18 Mart 2016 tarihinde Avrupa Birliği ülkeleri ile varılan ve “Geri Kabul Anlaşması” olarak da bilinen mutabakatta “1’e 1 formülü” olarak adlandırılan bir

²⁶² BMMYK, Türkiye: Üçüncü Ülkeye Yerleştirme, 2018, <https://data2.unhcr.org/ar/documents/download/67140> Erişim Tarihi:30.11.2019.

madde bulunmaktadır. Bu maddeye göre 4 Nisan 2016 tarihinden itibaren Avrupa'dan alınacak her Suriyeli için Türkiye'den geçici koruma kapsamında olan bir Suriyeli Avrupa ülkelerine yerleştirilmektedir. Böylelikle Türkiye'deki Suriyeli sayısının artması engellenmek istenmektedir. BMMYK işbirliği ile "Gönüllü İnsani Yeniden Yerleştirme Programı" yürütülerek çeşitli kotalar dâhilinde Avrupa'dan gelen Suriyelilere karşılık özellikle engelli, bakıma ve tedaviye muhtaç kişiler ile risk altındaki kadın ve kız çocukları gibi gruplar AB ülkelerine gönderilmektedir. AB ülkeleri ile ilk aşamada 72.000 kişilik kota üzerinde anlaşılmıştır.²⁶³ Ancak yukarıdaki tabloda görüleceği üzere 29.05.2020 itibariyle ancak 26.135 Suriyeli bu programdan yararlanabilmiştir.

2.2.2. Ekonomik Etki

Suriye'de krizin derinleşmesinin bir sebebi de kötüleşen ekonomidir. Her dört Suriyeliden üçü yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Uzun süren ekonomik durgunluk, ulusal para biriminin değersizleşmesi, yaptırımlar, gıda ve akaryakıt fiyatlarındaki yükseliş aşırı kırılgan piyasalara olumsuz etki yapmıştır.²⁶⁴

Suriye iç savaşı 11,7 milyon insanı birçok bakımdan yardıma muhtaç duruma düşürmüştür. İnsanlar çok ağır sosyo-ekonomik şartlar altında hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadır. 6,5 milyon insanın gıda güvenliği yoktur. 2,5 milyon insan da her an gıda güvenliği riski altına girebilir. 6,2 milyon insan ülke içinde yerinden edilmiş kişi haline gelmiştir. 2019 yılında 5 yaşının altında yaklaşık 150.000 çocuk yetersiz beslenmiştir. 3 milyon insan engelli hale gelmiştir. Sağlık kurumlarının %46'sı kullanılabilir durumda değildir. İnsanların %41'i bulaşıcı olmayan hastalıklar için tedaviye ihtiyaç duymaktadır. Nüfusun %37'si anne ve çocuk sağlığı kontrolü

²⁶³ Dışişleri Bakanlığı, **Türkiye-AB Arasında 18 Mart'ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru ve Cevaplar**, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart_ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa Erişim Tarihi: 30.11.2019.

²⁶⁴ Humanitarian Needs Overview, **Syrian Arab Republic**, 2016, s. 4, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2016_hno_syrian_arab_republic.pdf, Erişim, Tarihi: 22.06.2020.

yaptıramamaktadır. Altyapının zarar görmesi sebebiyle atık sulardan mikroplar yayılmaktadır. Ülkedeki okulların üçte biri ya yıkılmış ya da hasarlı durumdadır.²⁶⁵

Türkiye, Suriye’de yaşanan bu insanlık dramına tepkisiz kalamamıştır. İç savaştan kaçan Suriyelilere açık kapı politikası izlenmiştir. Fakat bu politikanın Türkiye ekonomisi için de ağır bir bedeli olmuştur. Suriyelilerle ilgili TBMM’nin 2018 raporuna göre, 3,4 milyon Suriyeli için 30 milyar dolar civarında harcama yapılmıştır. Bu harcamalar; ihale ile konteyner kent kurmak için hizmet alımı, konteyner alımı, elektrik sistemi yaptırılması, altyapı malzemelerinin alımı, kamplardan çıkan atıkların bertaraf edilmesi, ulaşım için kullanılan araçlar, kamplarda çalışan eğitim, sağlık ve diğer personelin maaşları şeklinde sıralanabilir.²⁶⁶ Şüphesiz Suriyelilere yapılan harcamalar bunlarla sınırlı değildir. Türkiye, Suriye’deki krizin ülkemize etki ettiği 2013-2018 dönemi için 35 milyar dolar harcamıştır.²⁶⁷ Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak’ın son açıklamasına göre ise Suriyelilere harcanan para 40 milyar dolardan fazladır.²⁶⁸ Raporlar ve devletin en üst makamlarından yapılan açıklamalar, sürecin uzamasına bağlı olarak Suriyelilere açık kapı politikası izlemenin bedelini artırdığını göstermektedir.

Dünya Gıda Programı (WFP) ve Kızılay iş birliği ile Suriyelilere gıda yardımı yapılmaktadır. Kızılay ve WFP iş birliği kapsamında “Emergency Social Safety Net” (ESSN) programı yürütülmektedir. “Kızılay Kart” adı altında dağıtılan banka kartlarına aylık yüklenen 120 Türk lirası bakiye ile Suriyelilerin gıda ve diğer ihtiyaçları bir nebze olsun karşılanabilmektedir. Ancak bu kartın verilebilmesi için bazı şartlar bulunmaktadır. Kızılay Kart sadece geniş ailelere, yalnız yaşayan

²⁶⁵ Humanitarian Needs Overview, **Syrian Arab Republic**, 2019, s. 28, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2019_Syr_HNO_Full.pdf, Erişim Tarihi:22.06.2020.

²⁶⁶ TBMM, **Göç ve Uyum Raporu**, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, Ankara, 2018, s. 269.

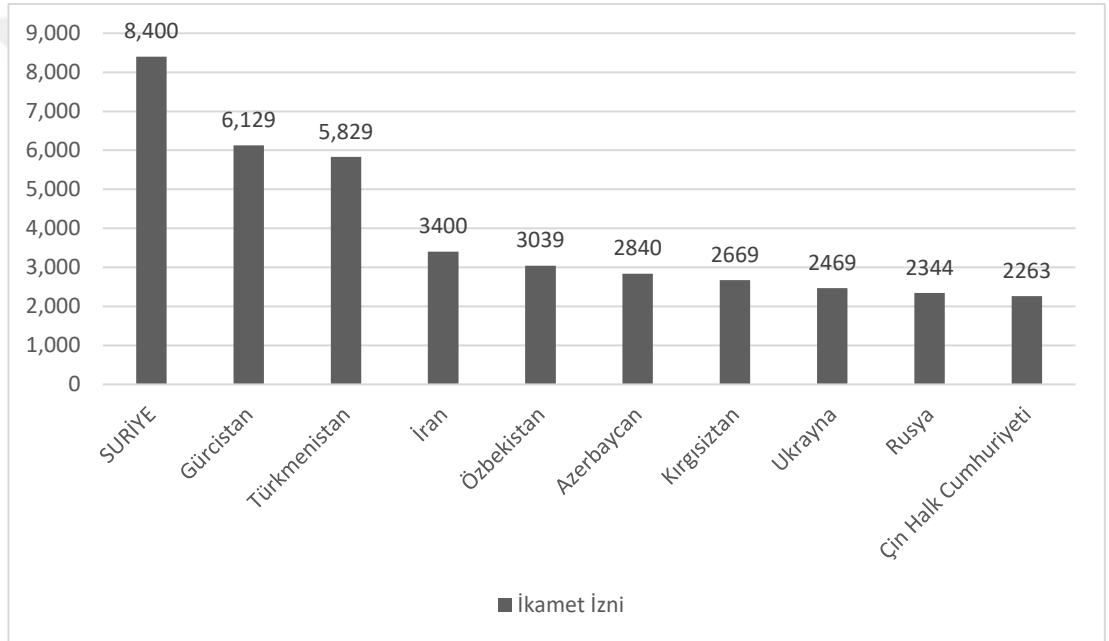
²⁶⁷ Cumhuriyet Halk Partisi, “Ensar ve Muhacir Söylemi Suriyeli Sığınmacıya Derman Olmuyor”, **Bilim Platformu Notları**, S. 39, 2019, s. 4.

²⁶⁸ Yeniçağ Gazetesi, **Bakan Albayrak: “Suriyelilere harcanan para ekonomiyi kötü etkiledi.”**, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/bakan-albayrak-suriyelilere-harcanan-para-ekonomiyi-kotu-etkiledi-253265h.htm> Erişim Tarihi: 25.11.2019.

kadınlara, tek ebeveynli ailelere ve engelli bireylere verilmektedir. Geçerli bir çalışma izniyle çalışanlara veya kayıtlı malvarlığı bulunanlara bu yardım yapılmamaktadır.²⁶⁹

Suriyelilerin gıda, giyim ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak için destek veren birçok sivil toplum kuruluşu mevcuttur. Sivil toplum kuruluşları iş insanları, belediyeler ve büyük firmalarla Türkiye ölçeğinde iş birliği yapmaktadır. Böylelikle, Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını sistematik bir şekilde karşılamaya çalışmaktadırlar.²⁷⁰

Grafik 6: 2019 Yılında Çalışma İzni ile Türkiye'de Bulunan Yabancılar (İlk 10 Ülke)

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> Erişim Tarihi:06.06.2020

2019 yılında verilen çalışma izinleri istatistikleri göz önüne alındığında 8.400 ile en fazla Suriyelilere çalışma izni verildiği görülmektedir. Suriyeliler kayıtdışı sektörde düşük ücretle ve sigortasız olarak marjinal işlerde istihdam edilmektedirler.

²⁶⁹ WFP, **The Emergency Safety Net (ESSN): Helping Refugees in Turkey**, Turkey Factsheet, 2019, s. 1-2.

²⁷⁰ Kılıç Buğra Kanat & Kadir Üstün, **Turkey's Syrian Refugees Towards Integration**, İstanbul, SETA, 2015, s. 22.

2.2.3. Eğitim

Türkiye’deki Suriyelilerin önemli bir bölümünü okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Okul çağındaki çocukların ve yükseköğretim çağındaki gençlerin eğitime erişim sağlayıp sağlamadıkları çok önemli bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu başlık altında paylaşılan veriler ile Suriyeli çocukların ve gençlerin eğitime ne oranda katıldıkları gözler önüne serilmektedir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) verilerine göre bugün hâlâ okul çağındaki Suriyeli çocukların üçte biri herhangi bir şekilde eğitim alamamaktadır. Türkiye, sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapması ve çok büyük çabalar göstermesine rağmen sayısı bir milyonu aşan okul çağındaki Suriyelilerin tamamının eğitime erişimini sağlayamamıştır.²⁷¹ Bu sebeple UNICEF söz konusu çocukları “kayıp nesil” olarak tanımlamakta ve eğitime erişimlerinin sağlanmasını hayati derecede önemli görmektedir.²⁷² Bu anlamda “kayıp nesil” oluşmaması için Suriyeli çocukların eğitim sistemine bir an önce dâhil edilmeleri gerekmektedir.²⁷³

Suriyeli çocukları devlet okullarına kabul edilmesi de birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Eğitim kalitesinin belli bir seviyede tutulması, diploma denkliği, öğretmenlere maddi destek sağlanması, sınıf mevcutlarının artması, müfredat ve dil farklılıklarının bulunması başlıca sorun alanlarıdır.²⁷⁴

Suriyeli çocukların eğitimi ile alakalı çok önemli bir mesele de ikili müfredat meselesidir. Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) Suriyeli çocuklara Esad rejimini öven ve Türkiye aleyhine ifadelerin bulunduğu müfredat üzerinden bir müddet eğitim verilmiştir. Daha sonra ise bu ifadelerin ayıklandığı gözden geçirilmiş bir müfredat üzerinden eğitim devam etmiştir. Buna mukabil devlet okullarına kayıtlı Suriyeli öğrenciler ise MEB müfredatına göre eğitimlerini sürdürmüşlerdir. Ancak dil sorunu ve toplumsal yapı uyumsuzluğu kaynaklı engellerden ötürü istenilen verim alınamamıştır.²⁷⁵ Tüm bu sorunlardan ötürü Mart 2017 tarihinde MEB tarafından

²⁷¹ Kirişçi, **a.g.e.**, s. 31.

²⁷² UNICEF, **No Lost Generation: Protecting The Futures of Children Affected by The Crisis in Syria**, Strategic Overview, 2014.

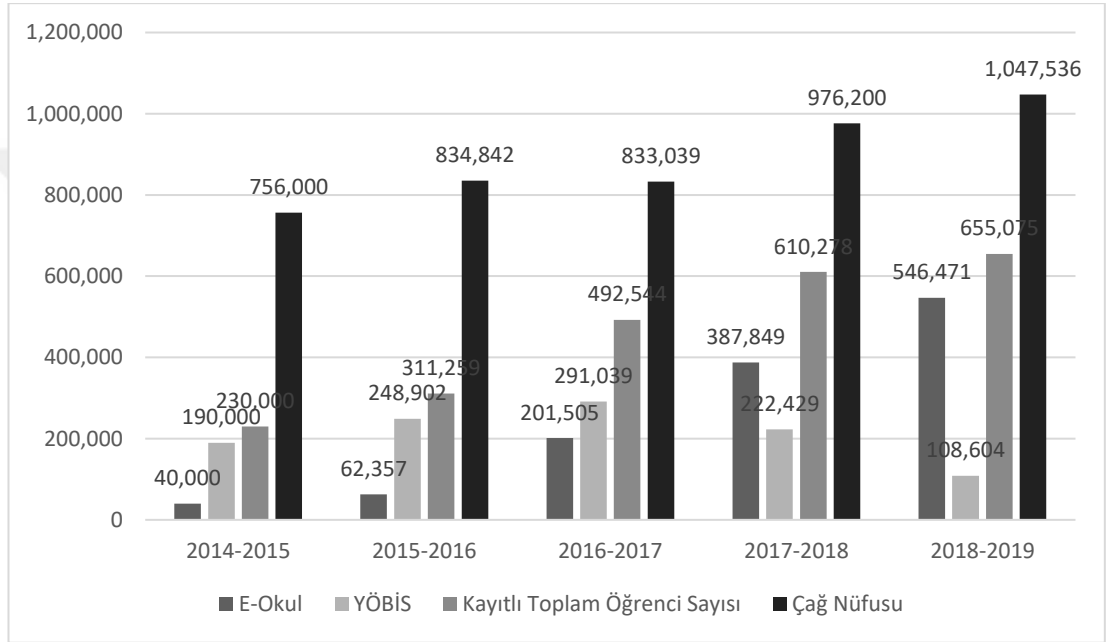
²⁷³ Kirişçi, **a.g.e.**, s. 34.

²⁷⁴ **A.e.**, s. 34-35.

²⁷⁵ Coşkun Taştan & Zafer Çelik, **Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler**, Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 2017, s. 56.

çıkarılan genelge ile İl Milli Eğitim Müdürlükleri'ne 2016-2017 eğitim-öğretim yılı itibariyle Geçici Eğitim merkezlerine yeni kayıt almamaları talimatı verilmiştir. Ek olarak Suriyeli öğrencilere GEM yerine devlet okullarına kaydolma zorunluluğu getirilerek eğitimde ikili müfredat meselesine son verilmiştir.²⁷⁶

Grafik 7: Yıllara Göre Türkiye'de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı

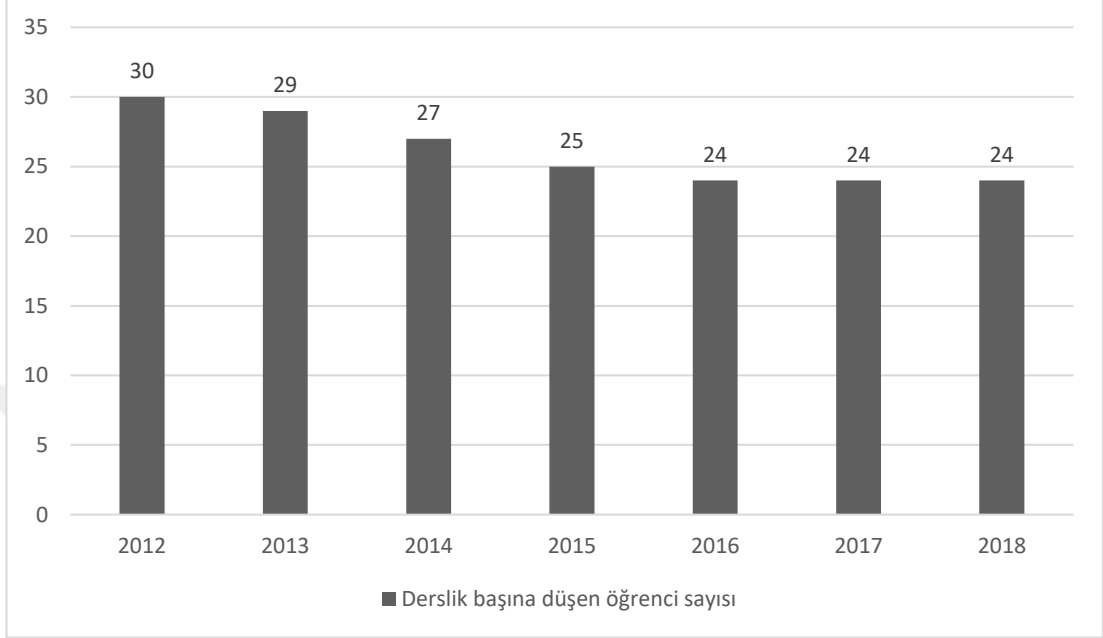

Kaynak: Millî Eğitim Bakanlığı, “Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri”, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Ynternet_BYlteni.pdf Erişim Tarihi:25.11.2019.

2014-2015 ve 2018-2019 eğitim öğretim yılları arasında okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısı 756.000’den 1.047.536’ya yükselmiştir. Fakat Millî Eğitim Bakanlığı’nın verileri göz önüne alındığında Suriyeli çocukların önemli bir kısmının eğitime katılmadığı görülmektedir. 2014 yılından günümüze eğitime erişimi sağlanan Suriyeli çocuk sayısı yükselse de hâlâ her üç Suriyeli çocuktan birinin herhangi bir şekilde eğitim almadığı görülmektedir (Grafik 7).

²⁷⁶ Kalkınma Bakanlığı, **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Eğitim Sisteminde Kalitenin Artırılması - Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara, 2018, s. 42.

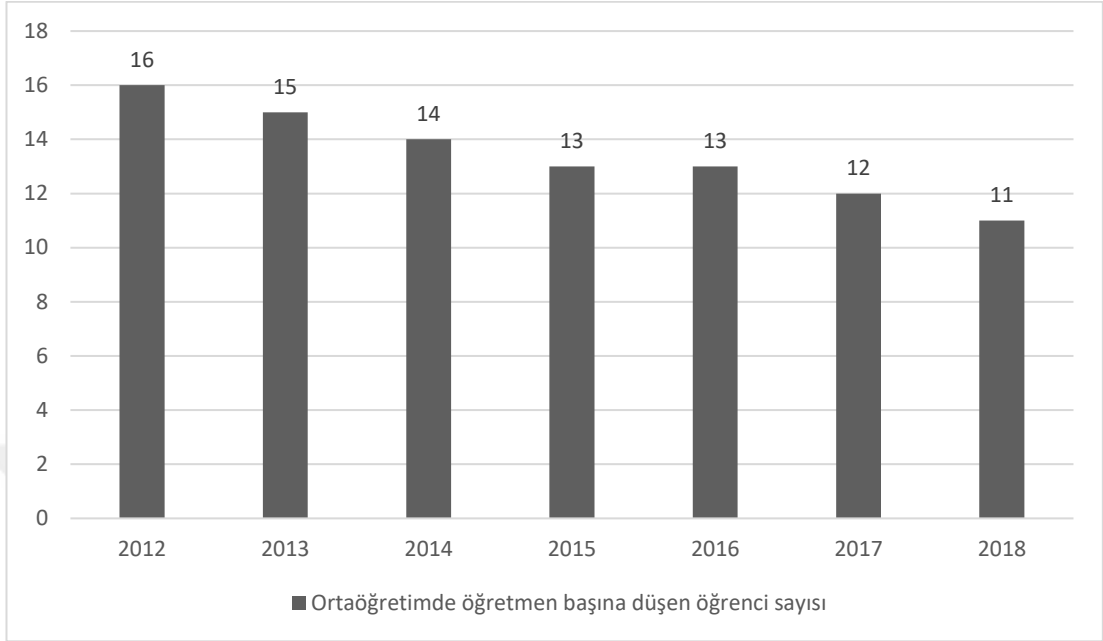
Grafik 8: Türkiye’de İlkokul ve Ortaokulda Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Kaynak: TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi:21.11.2019

Okul çağındaki Suriyeli çocuk sayısının bir milyonu aşması ve bunların içinden 600.000’den fazlasının eğitime katılması doğal olarak kapasite sorunu gündeme getirmektedir. Fakat TÜİK verileri göz önüne alındığında durumun çok da kötü olduğu iddia edilemez. 2012 yılında ortaöğretim okullarında derslik başına düşen öğrenci sayısı 30 iken 2018 yılında bu rakam 24’e gerilemiştir (Grafik 9). Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerin derslik kapasitesi anlamında büyük bir yük getirdiği söylenemez.

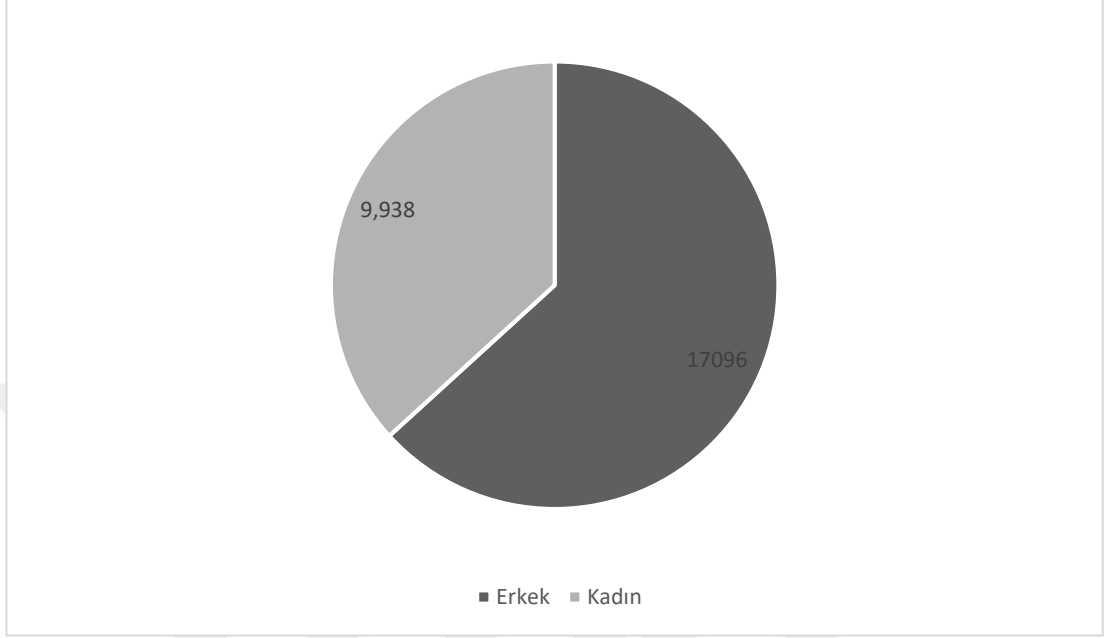
Grafik 9: Türkiye’de Ortaöğretimde Öğretmen Başına Düşen Öğrenci Sayısı

Kaynak: TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi:21.11.2019

Yine 2012-2018 yılları arasında ortaöğretimde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı incelendiğinde düşüş eğilimi olduğu gözlemlenmektedir. 2012 yılında öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 16 iken 2018 yılında 11’e gerilemiştir (Grafik 9).

Grafik 10: Türkiye’de 2018-2019 Eğitim Yılı Yükseköğretimde Suriyeli Öğrenciler

Kaynak: YÖK, <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi:25.11.2019

Yükseköğretim Kurulu verilerine göre 2018-2019 eğitim yılında yükseköğretim kurumlarında 27.034 Suriyeli öğrenci kayıtlıdır. Yükseköğretimde okuyan Suriyelilerin 9.938’i kadın, 17.096’sı erkektir. %63’e %37’lik oranla Suriyeli erkekler yükseköğretime daha fazla katılım göstermişlerdir (Grafik 10). Yükseköğretimde dört milyonu aşan öğrenci sayısı göz önüne alındığında Suriyeli öğrenci sayısının çok düşük olduğu anlaşılabacaktır.

2.2.4. Sağlık

Suriyelilere sunulan sağlık hizmetlerinin koordinasyonu AFAD tarafından yürütülmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeliler ister geçici barınma merkezlerinde isterse de geçici barınma merkezleri dışında Sağlık Bakanlığı’na bağlı birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık birimlerinden hizmet alabilmektedirler. Üniversitelere bağlı uygulama ve araştırma merkezleri ile özel hastanelerden doğrudan

hizmet alımı söz konusu değildir. Ancak acil veya gerekli durumlarda sevkli olarak bu kurumlardan da hizmet alımı yapılabilir. ²⁷⁷

Suriyelilere yönelik sağlık hizmetlerinin masrafları AFAD tarafından karşılanmaktadır. Buna ek olarak Suriyeli hastaların ilaç masrafları da yine AFAD tarafından üstlenilmektedir. Suriyeliler ilaçlarını AFAD ile anlaşmalı eczanelerden temin edebilmektedir. Suriyeliler başlangıçta sadece 11 ilde sağlık hizmeti alabiliyorken, yapılan düzenlemelerin ardından Türkiye'deki tüm illerde sağlık hizmeti alır hale gelmişlerdir. Suriyeliler sadece kaydoldukları ilde sağlık hizmeti almakta iken yapılan düzenleme ile bulundukları ilde ihtiyaç duyulan sağlık hizmetinin sağlanamaması durumunda başka ile sevk edilerek sınırlama ortadan kaldırılmıştır. ²⁷⁸

AFAD'ın Suriyelilere sağlanan sağlık hizmetleriyle ilgili en yakın zamanda yayınlanan raporu 2017 yılına aittir. Bu rapora göre geçici barınma merkezleri içinde ve dışında yaşayan Suriyelilerin %66'sı sağlık hizmetlerinden yararlanmaktadır. Bu oran geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyeliler arasında %97,2 seviyesindedir. Geçici barınma merkezlerinde sağlık hizmetlerinden yararlanma oranının bu denli yüksek olması, kamp içinde doktor ve diğer sağlık çalışanlarının da olduğu sahra hastanelerinin bulunmasına bağlanmaktadır. Geçici barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeliler arasında sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı ise %62,9 olarak gerçekleşmiştir. Kamp dışında yaşayan Suriyelilerin daha düşük oranda sağlık hizmetlerinden yararlanması ise Suriyelilerin bir kısmının kayıtsız olarak Türkiye'de bulunmalarına bağlanmaktadır. ²⁷⁹ Sağlık hizmetlerinden yararlanmayan Suriyelilere sebebi sorulduğunda "İhtiyaç duymadım", "Maddi gücüm yetmedi", "Nereye gideceğimi bilmiyorum" ya da "Yararlanma hakkım yok" gibi cevaplar vermişlerdir. ²⁸⁰ Buna ek olarak Suriyelilerin gerek geçici barınma merkezleri içinde gerekse dışında ilaca erişimleri % 58,9 olarak gerçekleşmiştir. Geçici barınma

²⁷⁷ Kasım Karataş vd., **Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden Hizmet Alan Suriyeliler: Sorun, Gereksinim, Beklenti ve Kurum Memnuniyetleri**, Ankara, 2018, s. 15.

²⁷⁸ A.e., s. 15.

²⁷⁹ AFAD, **Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması**, Ankara, 2017, s. 101.

²⁸⁰ A.e., s. 104.

merkezlerinde yaşayan Suriyelilerin %77,8'i geçici barınma merkezleri dışında yaşayanların ise %56,9'u ilaca erişim sağladıklarını belirtmişlerdir.²⁸¹

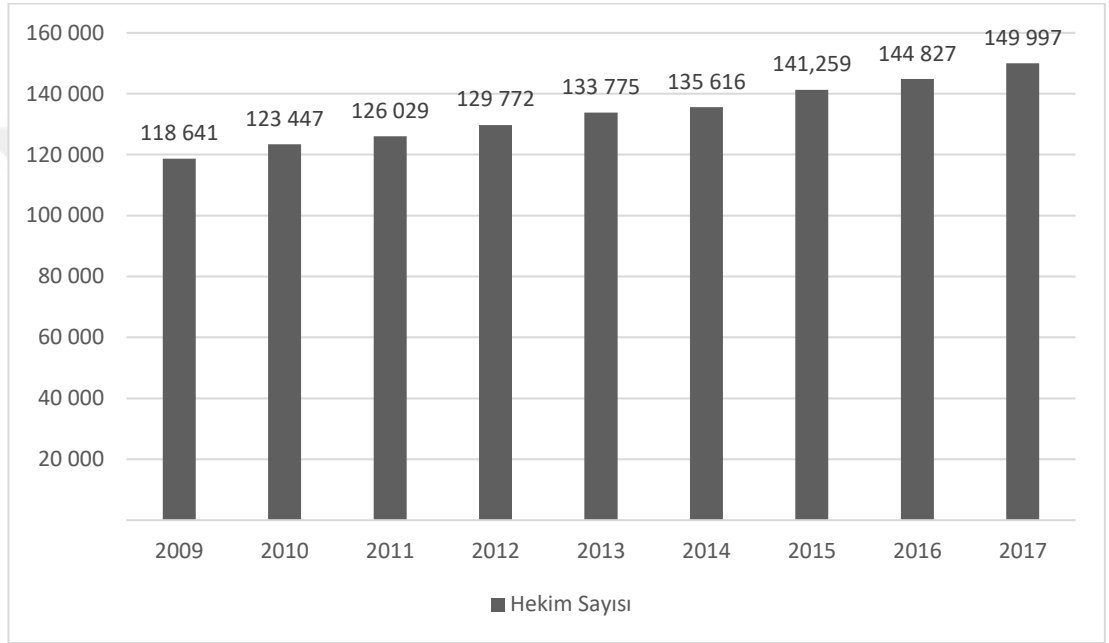
TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun Suriyeliler hakkındaki Göç ve Uyum Raporu'na göre göre 2017 yılı sonu itibariyle 32 milyon muayene, 1 milyon 300 bin yatılı tedavi, 1 milyon 100 bin ameliyat gerçekleştirilmiştir. 0-5 yaş arasındaki Suriyeli bebek ve çocuklardan aşısız olanların aşıları tamamlanmıştır. Ancak yine de Suriyelilerin çok yoğun bir şekilde göç etmeleri neticesinde göç alan yerlerdeki sağlık kurumlarının büyük bir yük altında kaldıkları da vurgulanmıştır. Bu durumun hem Suriyelilerden hem de Türk vatandaşlarından sağlık riski yüksek, engelli veya

²⁸¹ A.e., s. 105.

dezavantajlı kesimlere sağlık hizmeti ulaştırılması hususunda fazladan bir yük getirdiği belirtilmiştir.²⁸²

Suriyelilere sağlanan sağlık hizmetlerinin sağlık sistemi üzerindeki etkilerini anlayabilmek için toplam hekim sayısı, toplam müracaat sayısı, hekim başına düşen hasta sayısı gibi temel göstergeleri incelemek faydalı olacaktır.

Grafik 11: Türkiye’de Toplam Hekim Sayısı

Kaynak: TÜİK, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi:21.11.2019

Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden herhangi bir kısıtlama olmadan ve ücretsiz olarak yararlanmasının sağlık sistemi üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sebep olup olmadığı incelenmelidir. TÜİK verilerine göre 2009 ila 2017 yılları arasında hekim sayısı sürekli artış göstermiştir (Grafik 12). 2009 yılında 118.641 olan hekim sayısı 2017 yılında 149.997’ye yükselmiştir. Hekim sayısı göz önüne alındığında herhangi bir olumsuz durum söz konusu değildir.

²⁸² TBMM, **Göç ve Uyum Raporu**, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, Ankara, 2018, s. 258.

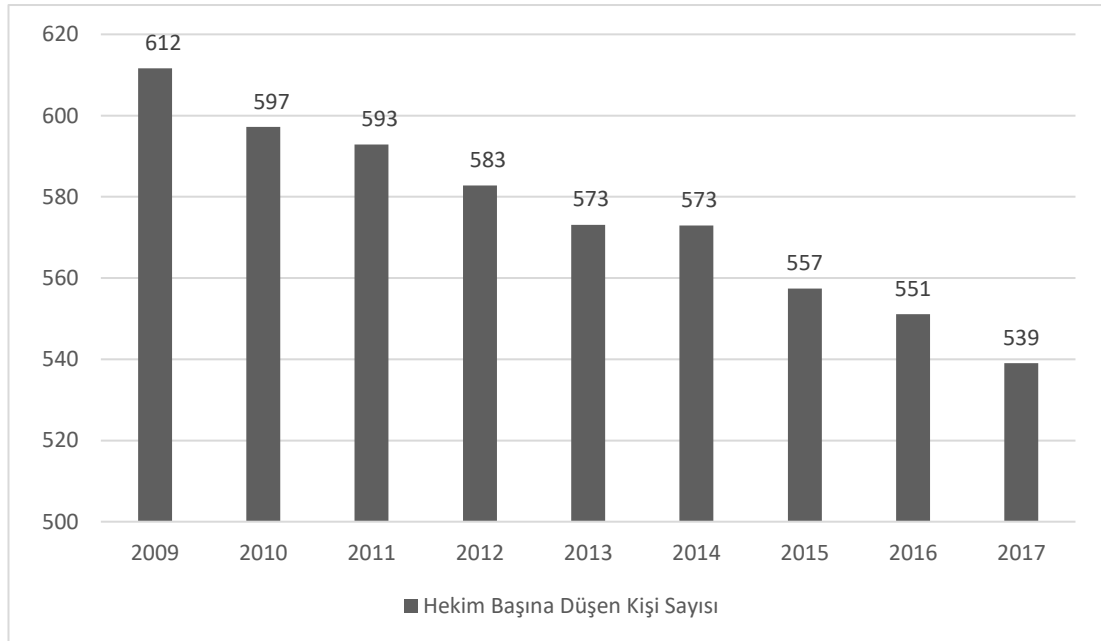
Tablo 6: Türkiye’de Sağlık Kurumu Sayısı, Toplam Yatak Sayısı ve 1000 Kişi Başına Düşen Yatak Sayısı (2010-2017)

Yıllar	Toplam sağlık kurumu sayısı	Yataklı sağlık kurumu sayısı	Yataksız sağlık kurumu sayısı	Toplam yatak sayısı	1000 kişi başına düşen yatak sayısı
2010	26 993	1 439	25 554	200 239	2,72
2011	27 997	1 453	26 544	194 504	2,60
2012	29 960	1 483	28 477	200 072	2,65
2013	30 116	1 517	28 599	202 031	2,64
2014	30 176	1 528	28 648	206 836	2,66
2015	30 449	1 533	28 916	209 648	2,66
2016	32 980	1 510	31 470	217 771	2,73
2017	33 587	1 518	32 069	225 863	2,79

Kaynak: TÜİK, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi:21.11.2019

2010-2017 yılları arasında yataklı ve yataksız sağlık kurumları sürekli artış göstermiştir. Buna ek olarak toplam yatak sayısı ve bin kişi başına düşen yatak sayısı da artış göstermiştir (Tablo 8).

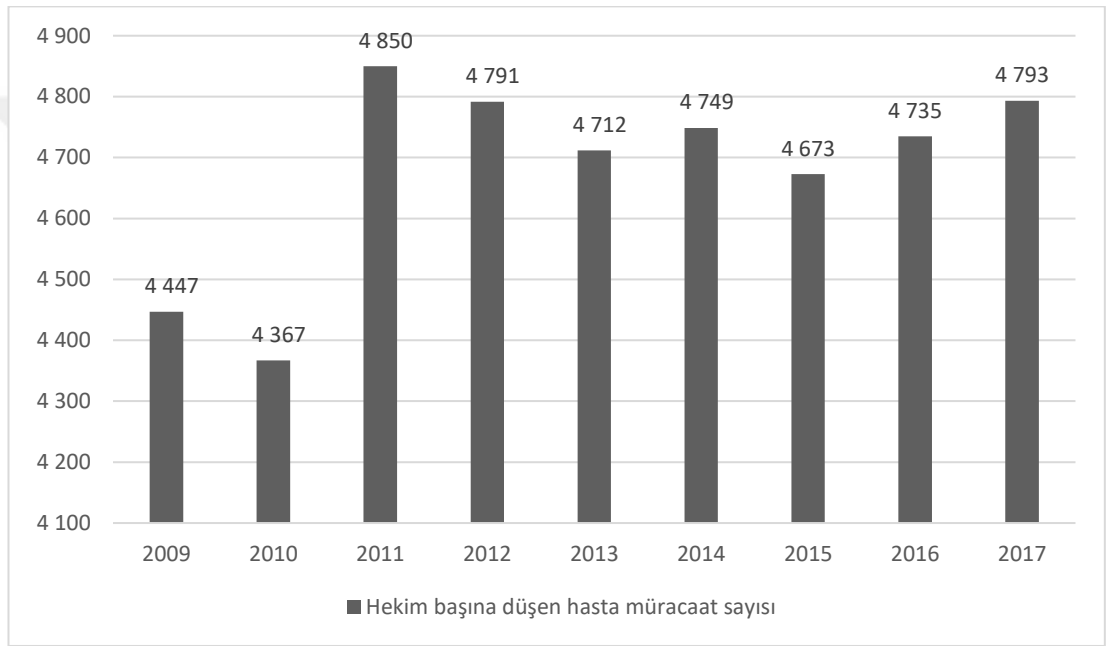
Grafik 12: Türkiye’de Hekim Başına Düşen Kişi Sayısı

Kaynak: TÜİK, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi:21.11.2019

Yine 2009 yılından 2017 yılına kadar hekim başına düşen kişi sayısı incelendiğinde sürekli bir düşüş eğilimi olduğu görülmektedir. 2009 yılında hekim başına düşen kişi sayısı 612 olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılında ise bu sayı 539'a gerilemiştir (Grafik 13). Bu durumda Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden yararlanması sağlık sistemi üzerinde kapasite anlamında telafi edilemez bir yük getirdiği söylenemez.

Grafik 13: Türkiye’de Hekim Başına Düşen Hasta Müracaat Sayısı

Kaynak: TÜİK, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi:21.11.2019

TÜİK verilerine göre hekim başına düşen hasta müracaat sayısı ise 2011 yılında bir önceki yıla göre fark edilir bir şekilde yükselmiştir. 2011 ile 2017 yılları arasında ise hekim başına düşen hasta müracaat sayısında önemli bir düşüş gözlemlenmemiştir (Grafik 14). Hekim sayısı ve hekim başına düşen hasta sayısı düşse bile Suriyelilerin Türkiye’ye geldiği 2011 yılından itibaren hekimler için bir yoğunluğa sebep olduğunu göstermektedir.

2.2.5. Güvenlik

Suriyelilerin geçici barınma merkezleri dışında şehirlerde Türk halkıyla birlikte yaşaması şüphesiz asayiş endişelerini de beraberinde getirmektedir. Türk vatandaşlarında Suriyelilerin suç oranlarını artırdıklarına dair bir kanaat mevcuttur.

Ancak bu kanaatin gerçeği yansıtip yansıtmadığını ortaya koyabilmek için İçişleri Bakanlığının paylaştığı verilere bakmak faydalı olacaktır.

İçişleri Bakanlığı'nın yaptığı basın açıklamasına göre Temmuz 2017 itibariyle 2014-2017 yılları arasında Suriyelilerin karıştığı adli olayların Türkiye geneline oranı %1,32 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu adli olayların çoğunun da Suriyelilerin kendi aralarında yaşandığı belirtilmiştir.²⁸³ 2018 yılında ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Suriyelilerin suç oranı bir önceki yılın 9 ayı göz önünde bulundurulduğunda %1,53'ten %1,46'ya gerilemiştir.²⁸⁴ Aynı dönemde toplam nüfusa oranla Türkiye genelinde işlenen suçların oranı %2,5 olarak gerçekleşmiştir.²⁸⁵ Bu veriler göz önüne alındığında Suriyelilerin Türk vatandaşlarından daha az suç olaylarına karıştıkları anlaşılmaktadır.

Suriyelilerle ilgili güvenlik endişeleri sadece asayişle sınırlı değildir. Göç sonucu ortaya çıkan etnik ve kültürel farklılıklar güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.²⁸⁶ Göç olgusu bir ülkenin güvenliği bakımından üç farklı etki yapabilir. Birincisi, göç olgusu devletin fonksiyonlarını yerine getirmesini kısıtlayabilir. Böylelikle devletin egemenliği ve sınırları güvenlik tehdidi altına girebilir. İkincisi ise göç alan hedef ülkenin demografik yapısı değişebileceği için ulusal kimliği zarar görebilir. Son olarak da bizatihi göç olgusu başka devletlere etki edebilmek ve dış politikalarını yönlendirmek için araç olarak kullanılabilir. Bu durumda da göç, ulusal güvenlik tehdidi olarak algılanmaktadır.²⁸⁷ Türkiye, milyonlarca Suriyeliye ev sahipliği yaptığı için yukarıda sayılan tehditlerin hepsine açık konumdadır.

²⁸³ İçişleri Bakanlığı, "Basın Açıklaması", <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.

²⁸⁴ Anadolu Ajansı, "Suriyelilerin karıştığı suç oranı yüzde 1,46'ya düştü", <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461#>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.

²⁸⁵ Milliyet, "İçişleri Bakanı Soylu: Muhtarlar en önemli ve öncelikli hassasiyetimiz oldu", <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/icisleri-bakani-soylu-muhtarlar-en-onemli-ve-oncelikli-hassasiyetimiz-oldu-2763351>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.

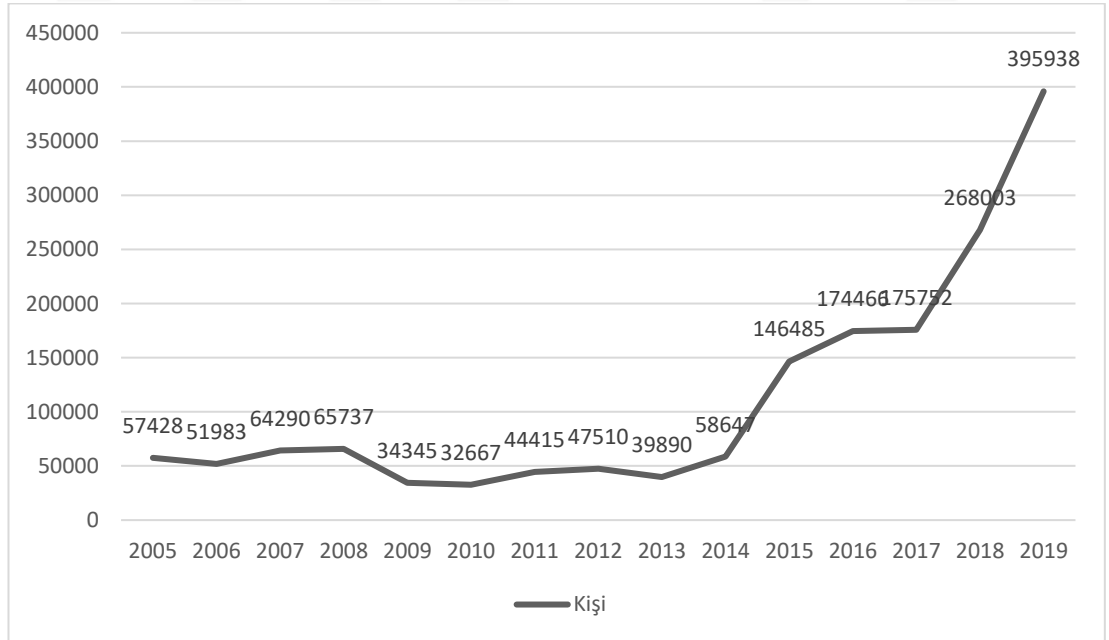
²⁸⁶ Kemal Olçar, Türkiye'nin Göç Alan Bölgelerinde Meydana Gelen Sorunların Güvenlik Bağlamında Analizi: İstanbul, Tuzla, Şifa Mahallesi Örneği, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 2013, s. 163.

²⁸⁷ İbrahim Erdoğan, "Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı", **Akademik Bakış Dergisi**, C. 6, S. 12, 2013, s. 282.

Suriyelilere yönelik açık kapı politikasına rağmen Türkiye’de düzensiz göç, insan ticareti ve insan kaçakçılığı ile ilgili istatistiklerde olumsuz anlamda artışlar gözlemlenmektedir. Bu istatistiklerde Suriyelilerin çoğunlukla ilk sıralarda olması özellikle sınır güvenliği noktasında Türkiye’nin tehdit altında olduğunun göstergesidir.

Türkiye’de bulunan Suriyelilerin ekseriyeti geçici koruma kapsamındadır. Bunun haricinde çeşitli sebeplere dayalı olarak ikamet izini verilen Suriyeliler de bulunmaktadır. 2018 yılında verilen ikamet izinleri incelendiğinde en çok ikamet izni verilen yabancılar arasında ikinci sırada Suriyelilerin olduğu görülmektedir. Hâlihazırda açık kapı politikası ile kitlesel olarak kabul edilen geçici koruma kapsamı altında bulunan Suriyelilere ek olarak ikamet izni ile Türkiye’de yaşamına devam eden Suriyeliler demografik anlamda değişim riskini yükseltmektedir. Bu kadar yüksek sayıda Suriyelinin çok kısa bir süre zarfında ve çok yoğun bir şekilde ülkeye girişine izin verilmiş olması güvenlik riskini artırmaktadır.

Grafik 14: Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

Suriyelilerin Türkiye’ye gelmesi ile düzensiz göç rakamları da yükselişe geçmiştir. 2005-2013 yılları arasında düzensiz göç rakamları yatay bir seyir izlemiştir.

Fakat Suriye krizinin yansımalarının Türkiye’de de hissedilmesiyle birlikte düzensiz göç istatistikleri yükseliş eğilimine girmiştir. 2013-2019 yılları arasında düzensiz göç rakamları sürekli artış göstermiştir. 2013 yılında 39.890 düzensiz göçmen yakalanmıştır. 2019 yılında geline nokta ise 395.938 kişi düzensiz göçmen olarak kayda geçmiştir. Bu durum Türkiye’nin sınır güvenliği hususunda ne kadar zorlu bir imtihandan geçtiğini göstermektedir.

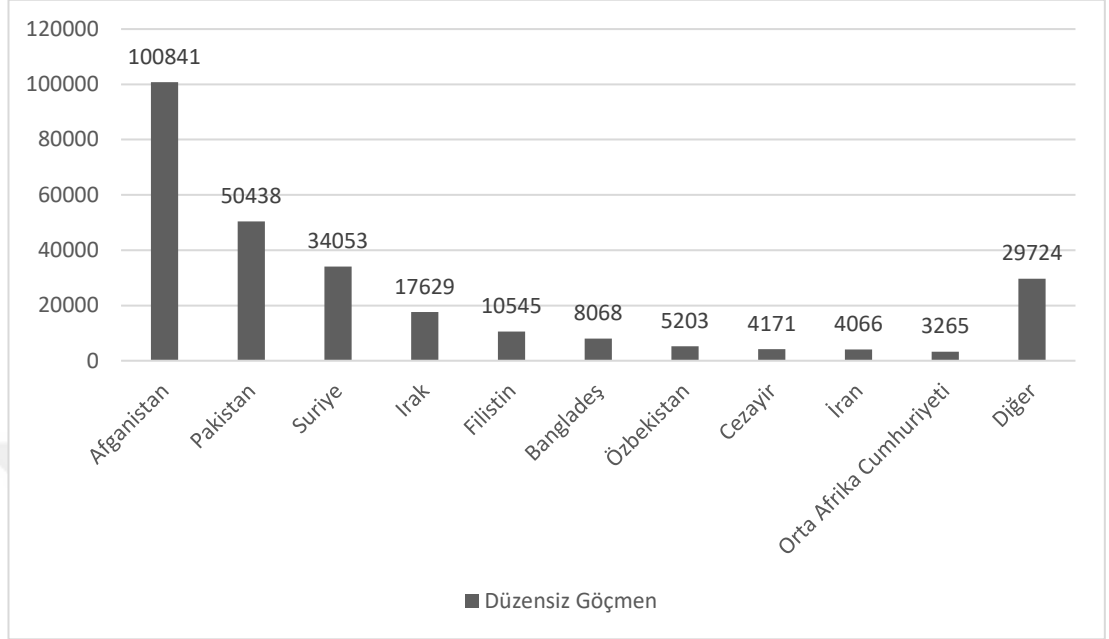
Şekil 3: Türkiye’de 2018 Sonu İtibarıyla Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin İllere Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

Yukarıdaki haritada da görüleceği üzere düzensiz göçmenlerin genellikle sınır illerinde ve denize kıyısı olan illerde yoğun olarak yakalandıkları görülmektedir. Buna ek olarak Türkiye’nin hemen hemen her bölgesinde düzensiz göçmenlerin bulunduğu gözlemlenmektedir.

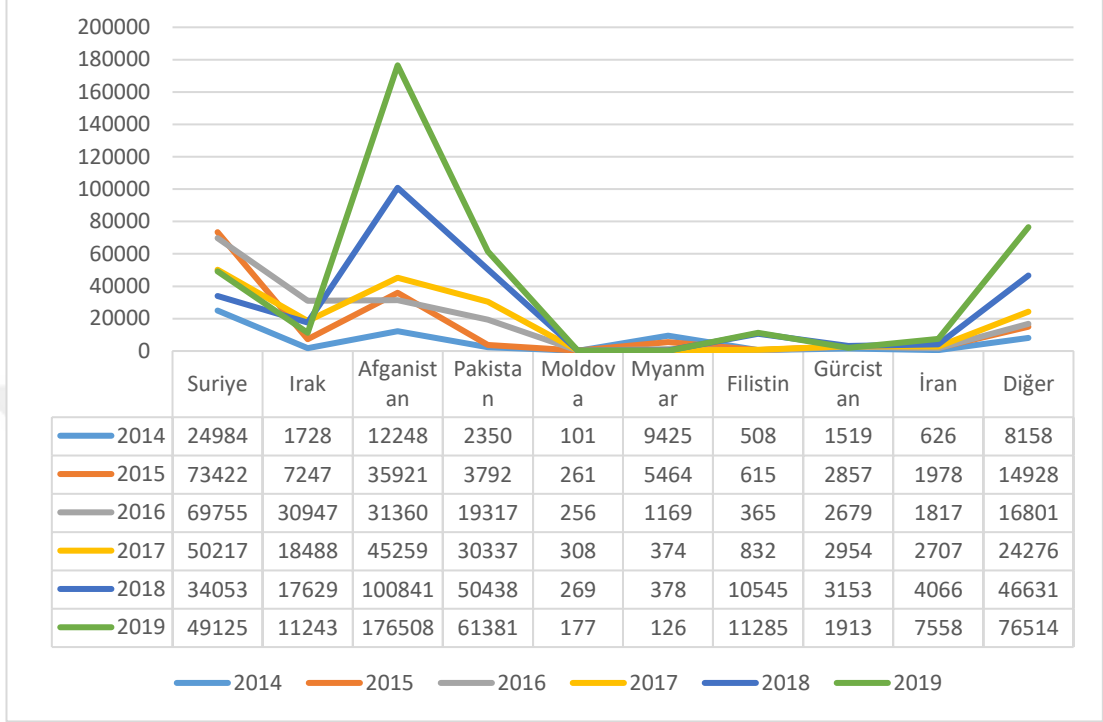
Grafik 15: Türkiye’de 2018 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

Yine 2018 yılından yakalanan düzensiz göçmenler arasında Suriyeliler 34.053 ile üçüncü sıradadır. Suriyelilere yönelik açık kapı politikası ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün Türkiye’nin her ilinde kayıt kabul etmesine rağmen Suriyeliler belgesiz ve kayıtsız bir şekilde de Türkiye’nin sınırlarını ihlal etmeye çalışmaktadırlar.

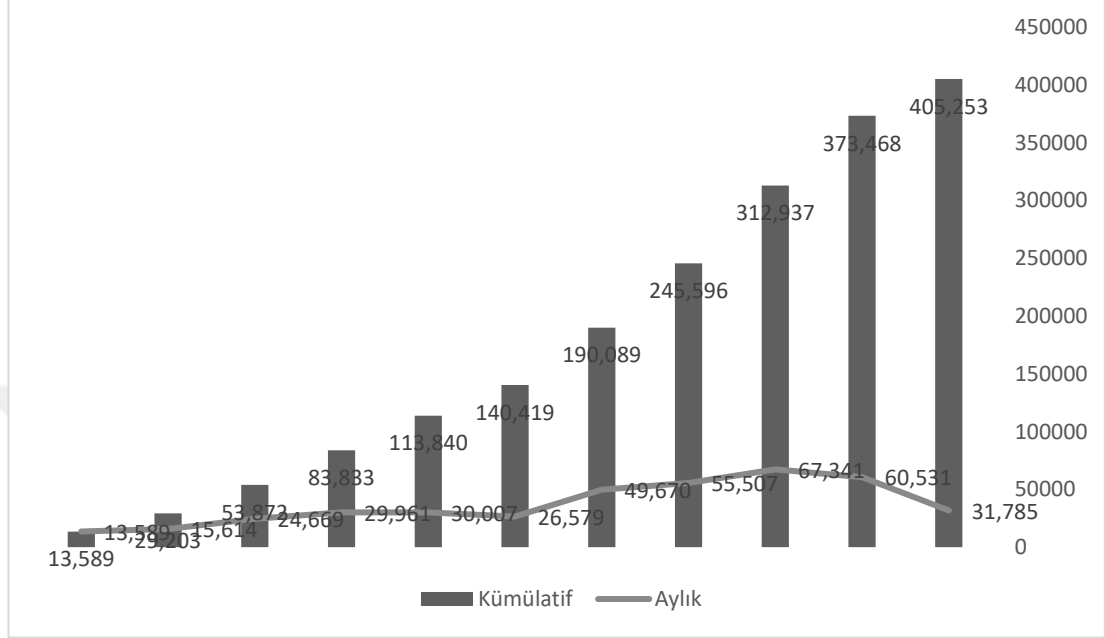
Grafik 16: Yıllara Göre Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruklarına Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

2014-2019 yılları arasında düzensiz göçmen olarak kayda geçen Suriyeli sayısı Afganistan ve Pakistan hariç diğer yabancı uyruklulardan yüksek gerçekleşmiştir.

Grafik 17: 2019 Yılında Türkiye’de Yakalanan Düzensiz Göçmen Aylık ve Kümülatif Toplamları

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:30.11.2019

2019 yılına baktığımız zaman yine durum farklılık arz etmemektedir. Türkiye’nin düzensiz göç istatistikleri 2019 yılında da dramatik bir artış göstermiştir. 2019 yılını aylık olarak incelediğimizde de düzensiz göçmenlerin giderek yükseldiğini görmekteyiz.

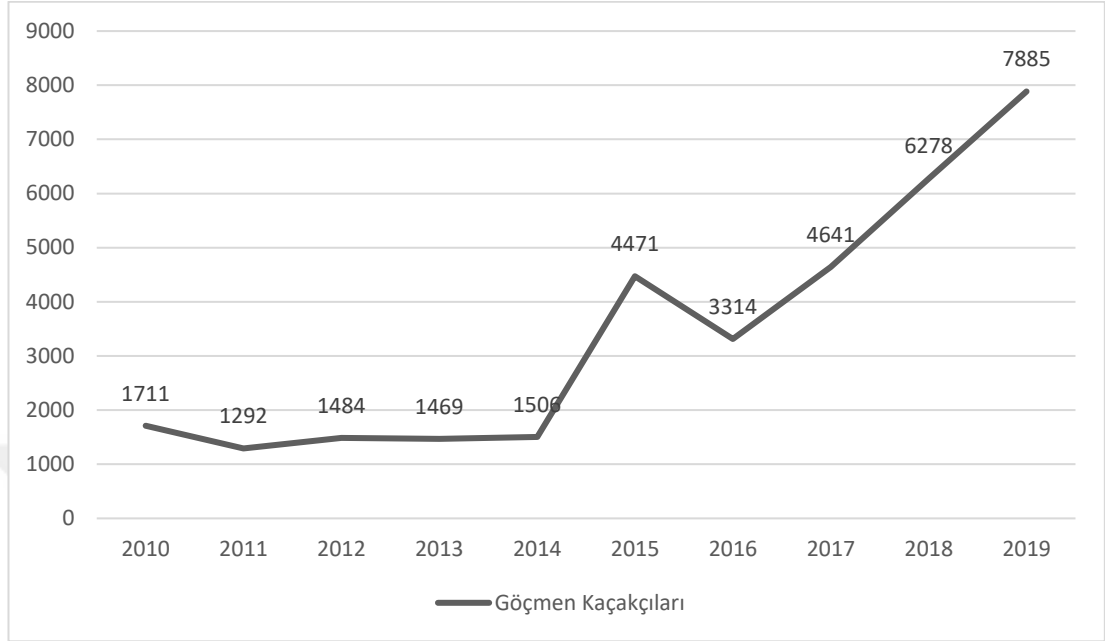
Tablo 7: 4 Nisan 2016 Tarihinden İtibaren Türkiye’de Teslim Alınan Düzensiz Göçmenler

UYRUK	TOPLAM	UYRUK	TOPLAM
GENEL TOPLAM	1.959	GENEL TOPLAM	1.959
PAKİSTAN	730	LÜBNAN	6
SURİYE	369	TUNUS	6
CEZAYİR	194	FİLDİŞİ	5
AFGANİSTAN	115	HAİTİ	4
IRAK	108	MALİ	4
BANGLADEŞ	104	SİERA LEONE	4
FAS	57	DOMİNİK	3
İRAN	54	HİNDİSTAN	3
MISIR	31	KONGO	2
DEMOKRATİK KONGO	27	YEMEN	2
NİJERYA	22	ÜRDÜN	2
KAMERUN	19	BURKİNA FASO	1
SRİ LANKA	17	GAMBİYA	1
FİLİSTİN	16	KOMORLAR	1
NEPAL	11	NİJER	1
GİNE	10	SUDAN	1
MYANMAR	9	ÖZBEKİSTAN	1
GANA	9	TOGO	1
SENEGAL	8	ZİMBABWE	1

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

AB ülkeleri ile yapılan geri kabul anlaşması sadece Suriyelileri kapsamamaktadır. Bu anlaşma 4 Nisan 2016 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Buna göre toplamda 1.959 düzensiz göçmen Türkiye’ye geri alınmıştır. Bunların 369’u Suriye uyrukludur.

Grafik 18: Türkiye’de Yıllara Göre Göçmen Kaçakçıları

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019

Göç olgusunun olumsuz bir başka yan etkisi de göçmen kaçakçılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde göçmen kaçakçılığı faaliyetlerinin 2014 yılından itibaren yükselme eğilimi gösterdiği gözlemlenmektedir. 2010- 2014 yılları arasında yatay seyir takip eden göçmen kaçakçılığı istatistikleri, Suriye krizinin Türkiye’yi etkilerinin bariz hale geldiği 2014 yılından itibaren yükselmeye başladığı görülmektedir. Şüphesiz bu durum, Türkiye’de bulunan milyonlarca Suriyelinin özellikle Avrupa ülkelerine ulaşma arzusundan kaynaklanmaktadır. Hedef ülkeler tarafından düzenli göçmen olarak kabul edilmeyen Suriyelilerin yasadışı yollardan bu ülkelere girmeye çalışarak bu rakamların yükselmesindeki katkısı yadsınamaz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YALOVA HALKININ SURİYELİ ALGISINA YÖNELİK BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Araştırmanın bu bölümünde, evvela Türkiye’de geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından nasıl algılandıkları ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar ele alınmaktadır. Daha sonra ise araştırmanın amacı, kapsamı ve yöntemine dair açıklamalar yapılmaktadır. Son olarak ise araştırma için toplanan veriler analiz edilerek elde edilen bulgular ortaya konulmaktadır.

3.1. LİTERATÜR TARAMASI

Literatürde geçici koruma kapsamı altında olan Suriyelilerle ilgili çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların çok azı bakış açısı itibariyle Türk vatandaşlarının algısına odaklanmıştır.

Yapılan literatür taramasında Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında en çok endişe duydukları hususların ekonomi, güvenlik, toplumsal uyum sorunları ile eğitim ve sağlık gibi devletin Suriyelilere sağladığı temel hizmetler noktasında duyulan rahatsızlıklar olduğu tespit edilmiştir.

Oktay ve arkadaşları “Türkiye’de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği” başlıklı çalışmalarında Türk halkının Suriyelilere yönelik algısını ölçmek için 25 değişkenli bir ölçek üzerinden araştırma yapmışlardır. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre Türk vatandaşlarının Suriyelilerle ilgili algısı genel itibariyle olumsuz yöndedir. Algının bu denli kötü olmasında medyada yer alan olumsuz ve yanlış haberlerin etkisi vurgulanmıştır. Buna ek olarak Suriyelilerle ilgili asılsız duyum ve dedikoduların da algıyı olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir. Türk vatandaşları, Suriyelilerin işsizliği artırdığını düşünmekte ve ülke geneline dağılmalarından rahatsızlık duyduklarını bildirmektedirler. Ancak yine de

Suriyelilerin ülkelerindeki iç savaş koşullarından dolayı korunması gerektiğine inanmaktadırlar.²⁸⁸

Erdoğan, “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” başlıklı çalışmasında Suriyeliler ile Türk Vatandaşları arasında uyum, entegrasyon ve birlikte yaşama dair alan araştırmalarının bulgularını paylaşmıştır. Buna göre Suriye krizi, Türk halkının Suriyelileri “zulümden kaçan insanlar” olarak görmesi, gayretli bürokratların ve STK’ların özverili çalışmaları neticesinde büyük oranda başarılı bir şekilde yönetilmektedir. Ancak sürecin uzaması ve öngörülen sayının çok üzerinde Suriyeli göçmenin kabul edilmesine bağlı olarak Türk halkının toplumsal kabul düzeyinin sınırları zorlanmaktadır. Türkiye’nin göç stratejisi “geçicilik” üzerine kurulmuş durumdadır. Fakat gün geçtikçe Türkiye’deki Suriyelilerin geri dönüş eğilimi azalmaktadır. Bu durum Türk vatandaşları arasında gitgide artan bir rahatsızlığa sebep olmaktadır. Türk vatandaşları arasında “Suriyelileri istemiyoruz” türü protestolara katılım oranı %50’lere varmış durumdadır. Bu durum şüphesiz endişe vericidir. Buna ek olarak Suriyelilerin tehlikeli olabileceği ve onlardan zarar gelebileceği kanaati Türk vatandaşları arasında yaygınlaşmaktadır. Türk vatandaşları ile Suriyeliler arasında din ve etnik benzerliğin olması bir avantajdır. Ancak yine de kültürel anlamda Türk vatandaşları Suriyeliler ile arasına mesafe koymaktadır. Suriyeliler ile alakalı bir başka sorun da ekonomik temelli kaygılardır. Türk vatandaşları, Suriyeliler yüzünden istihdam fırsatlarının azaldığını, ev ve işyeri kiralalarının arttığını düşünmektedir.²⁸⁹

Paksoy ve arkadaşlarının “Suriyelilerin Ekonomik Etkileri” başlıklı çalışmasına göre Türk vatandaşlarının ekonomik anlamda en çok endişe duyduğu hususların başında ev kiralalarının artması gelmektedir. Ev sahipleri için avantajlı bir durum olsa da kiracılar açısından yüksek ev kiralaları olumsuzluk anlamına gelmektedir. Buna ek olarak kiralaların artması özellikle sınır illerinde ev bulmayı daha zor hale getirmiştir. Kilis’te yapılan bir araştırmaya göre katılımcıların %93,5’i Suriyelilerin ev kiralalarının artmasına sebep olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Buna ek olarak

²⁸⁸ Elif Yüksel Oktay, Bahar Menteşe & Gülhan Güven, “Türkiye’de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği”, **2. Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi Tam Metin Kitabı**, Elâzığ, 2019, s. 221.

²⁸⁹ Erdoğan, **Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, s. 207-220.

katılımcıların %75,3'ü Suriyelilerin değişik işlerde çalışmasının yerel halkın işsizlik oranını artırdığına inanmaktadır.²⁹⁰

Orhan ve Senyücel-Gündoğar'ın "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri" adlı çalışmasına göre Suriyelilerin ekonomik anlamda bir başka olumsuz etkisi de özellikle sınır illerinde hayat pahalılığına sebep olmalarıdır. Artan nüfusa dayalı olarak temel gıda maddelerine olan talebin yükselmesi fiyatların yukarı yönlü hareketlenmesine sebep olmuştur. Bundan ötürü sınır illerinde enflasyon Türkiye ortalamasına göre daha yüksek oranda gerçekleşmektedir.²⁹¹

Şahankaya-Adar'ın "Türkiye'de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?" adlı makalesinde Türk halkının tepkisini çeken bir başka ekonomik gerekçe de Suriyelilerin işlerini ellerinden aldığına dair kanaat olduğunu belirtmiştir. Türkiye'deki Suriyelilerin önemli bir bölümü 15-64 yaş arası çalışma çağındaki olan insanlardır. Bu anlamda Suriyeliler önemli bir işgücü potansiyeli oluşturmaktadırlar. Suriyeliler yedek işgücü havuzunu beslemekte ve nitelik gerektirmeyen işlerde ucuz işgücü olarak tercih edilmektedirler. Suriyelilerin çok kötü çalışma koşullarına mecbur bırakılmaları neticesinde işgücü piyasasının koşulları Türk vatandaşları aleyhine aşağı çekilmektedir. Türk vatandaşları gittikçe olumsuzlaşan şartlardan Suriyelileri sorumlu tutmaktadır. Suriyeliler ise kayıt dışı, güvencesiz, düzensiz ve düşük ücretli işlerde çalışan yeni prekarya haline gelmiştir.²⁹²

Demir'in "Göç Politikaları, Toplumsal Kaygılar ve Suriyeli Mülteciler" isimli çalışmasında Suriyelilerin ekonomik etkileri hakkında endişe eden Türk vatandaşlarının genellikle geçinme güclüğü çeken ve gelir düzeyi düşük olanlar olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi yüksek ve geçinme noktasında zorlanmayan insanlar Suriyelilerin ekonomik etkileri hususunda daha az kaygı duymaktadır.²⁹³

²⁹⁰ Hacı Mustafa Paksoy, Hüseyin Koçarlan, Erhan Kılınç & Ahmet Tunç, "Suriyelilerin Ekonomik Etkileri", **Birey ve Toplum**, C. 5, S. 9, 2015, s. 162.

²⁹¹ Oytun Orhan & Sabiha Senyücel-Gündoğar, **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri**, Ankara, ORSAM-TESEV, 2015, 17.

²⁹² Aslı Şahankaya Adar, "Türkiye'de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?", **Çalışma ve Toplum**, C. 1, 2018, s. 30-31.

²⁹³ Oğuzhan Ömer Demir, **Göç Politikaları, Toplumsal Kaygılar ve Suriyeli Mülteciler**, Ankara, Global Politika ve Strateji Analiz, 2015, s. 6.

Öztürkler ve Göksel'in "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme" adlı çalışmasında Suriye'ye sınır illerde yapılan araştırmaya göre ise iş kaybı ve ücretlerin düşmesinden Suriyeliler sorumlu tutulmaktadır.²⁹⁴

Paksoy ve Karadeniz- Özgüven'in "Suriyeli Sığınmacıların Kilis Ekonomisine Etkisi" başlıklı makalesinde Suriyelilerin ekonomiye etkisinin sadece olumsuz yönde olmadığı belirtilmiştir. Kilis ilinde yapılan araştırmaya göre Suriyelilerin işyeri açmasına bağlı olarak ticaret hacminin arttığı görülmüştür.²⁹⁵

Orhan ve arkadaşlarının "Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler" başlıklı çalışmasına göre Türk halkının Suriyeliler hakkında en çok endişe duyduğu hususlardan birisi de demografik değişimdir. Suriyeli nüfusu arttıkça Türk vatandaşlarındaki endişe de katlanmaktadır. Özellikle bazı sınır illerinde yerel halktan daha fazla Suriyelinin bulunması rahatsızlığı artırmaktadır.²⁹⁶ Bu bulguya destek veren bir başka çalışma da Ercoşkun'un "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri" başlıklı yüksek lisans tezidir. Tez çalışmasına göre Kilis ilinin nüfusu çoğunlukla Türkmenlerden oluşmaktadır. Ancak Arap ve Kürt kökenli Suriyelilerin gelmesiyle birlikte Kilis'te yaşayan Türk vatandaşları kendilerini "azınlık" gibi hissetmeye başlamışlardır.²⁹⁷

Ulusoy'un "Diaspora Kavramı ve Türkiye'nin Diaspora Politikalarının Modern Teori Çerçevesinde Sosyo-Politik Bir Analizi" başlıklı makalesine göre Klasik diaspora yaklaşımında insanlar zorunlu sebeplerden ötürü göç etmektedirler ve göç ettikleri yerdeki toplumla aralarında dini, milli ve kültürel anlamda kalın duvarlar mevcuttur.²⁹⁸ Kayalar ve Yıldız'ın "Türkiye'deki Suriyelilerin ve Suriyeli Girişimcilerin Diaspora Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi" başlıklı makalesi de

²⁹⁴ Harun Öztürkler & Türkmen Göksel, **Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme**, Ankara, ORSAM, 2015, s. 17.

²⁹⁵ Saadettin Paksoy & Mine Karadeniz Özgüven, "Suriyeli Sığınmacıların Kilis Ekonomisine Etkisi", **ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi**, C. 4, S. 9, 2017, s. 72.

²⁹⁶ Oytun Orhan vd., **Suriye'ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler**, ORSAM, 2014, s. 18.

²⁹⁷ Burak Ercoşkun, "Suriyeli Mültecilerin Türkiye'ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi SBE), İstanbul, 2015, s. 62.

²⁹⁸ Ergin Ulusoy, "Diaspora Kavramı ve Türkiye'nin Diaspora Politikalarının Modern Teori Çerçevesinde Sosyo-Politik Bir Analizi", **İnsan ve Toplum**, C. 7, S. 1, 2017, s. 142.

yukarıdaki tanıma uygun olarak Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin, klasik diaspora yaklaşımına uygun özellikler sergilediklerini belirtmektedir.²⁹⁹

Aslan’ın “Türkiye’nin Yeni Ötekileri: Suriyeliler” başlıklı makalesine göre Türkiye’de yaşayan Suriyelilerin farklı dil, adet ve örflerinin olması onları günlük yaşam içinde “ayırt edilebilir” hale getirmektedir. Bu sebeple Suriyeliler Türk vatandaşları tarafından farklı bir etnik grup olarak nitelendirilmektedir. Türk vatandaşları arasında Suriyelilerin kültürel farklılıkları sebebiyle yabancı korkusu (xenofobi) mevcuttur. Bu sebeple Türk vatandaşlarının Suriyeli algısı olumsuzdur.³⁰⁰

Şen ve Şimşek’in “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumları” başlıklı makalesine göre üniversite öğrencileri, Suriyelilerin şehir merkezlerine alınmaması gerektiğini, bulaşıcı hastalık riski taşıdıklarını, suç oranlarını artırdıklarını, iş olanaklarını kısıtladıklarını ve vergi ödemediklerini ileri sürerek onlara vatandaşlık hakkı verilmemesini ayrıca Türkiye’ye girişlerinin zorlaştırılması gerektiğini belirtmişlerdir.³⁰¹

Tüzüner’in “Suriyeli Muhacirleri İç Güvenlik Tehdidi Olarak Algılama Hatası ve Türk Özel Hukuku Merkezli Disiplinler Arası Düşünceler” başlıklı makalesine göre Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında en büyük endişelerinden birisi de asayiştir. Fakat yapılan çalışma Suriyelilerin iç güvenlik bağlamında tehdit olmadıklarını ileri sürmektedir. Güvenlik endişeleri yabancı düşmanlığı ve toplumsal bölünme kaynaklıdır. Ortalama bir Türk vatandaşı ile herhangi bir Suriyelinin ulusal güvenliği tehdit etme potansiyeli aynıdır. Bu anlamda Suriyelilere temel hak ve özgürlükler sağlanarak huzurlu bir yaşam ortamı oluşturulmalıdır.³⁰²

Bulut ve arkadaşlarının “Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar” başlıklı makalesine göre

²⁹⁹ Murat Kayalar & Savaş Yıldız, “Türkiye’deki Suriyelilerin ve Suriyeli Girişimcilerin Diaspora Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi”, **Mehmet Afif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 10, S. 25, 2018, s. 464.

³⁰⁰ Cahit Aslan, “Türkiye’nin Yeni Ötekileri: Suriyeliler”, **Route Educational and Social Science Journal**, C. 4, S. 8, 2017, s. 340.

³⁰¹ Gülhan Şen & Hatice Şimşek, “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumları”, **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 8, S. 2, 2019, s. 1967.

³⁰² Özlem Tüzüner, “Suriyeli Muhacirleri İç Güvenlik Tehdidi Olarak Algılama Hatası ve Türk Özel Hukuku Merkezli Disiplinler Arası Düşünceler”, **Nevşehir Barosu Dergisi**, Yıl 1, S. 2, 2014, s. 289.

Suriyelilerin Türk vatandaşları ile iletişimini zorlaştıran faktörlerin başında dil sorunu gelmektedir. Dil sorunun çözümü sadece okullarda verilen Türkçe dersleriyle sağlanamamaktadır. Özellikle anadili Türkçe olmayan Suriyeli çocuklara diğer çocuklarla aynı eğitim programı uygulanması hem öğretmenler hem de öğrenciler açısından içinden çıkılmaz bir sorun haline gelebilmektedir.³⁰³

Bıçer ve Alan'ın "İki Dillilik Bağlamında Suriyeliler Üzerinde Türkçenin Etkisi" başlıklı makalesine göre Türkiye'de yaşayan Suriyeliler "iki dillilik" denilen süreci yaşamaktadırlar. Gençler ve özellikle çocuklar bu sürece daha hızlı bir şekilde uyum sağlamaktadırlar. Ancak yetişkinler için dil hala büyük bir engel olarak durmaktadır. Fakat Türkiye'de geçirilen süre uzadıkça ve daha sonraki nesiller yetiştikçe dil sorunu aşılabilecektir.³⁰⁴ Yukarıdaki duruma bir istisna olarak Apak'ın "Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği" başlıklı çalışmasında Mardin'de Arapçanın yaygın olarak kullanılmasından ötürü Suriyelilerle iletişim sorunun olmadığı dolayısıyla uyum noktasında da sıkıntı yaşanmadığı görülmüştür.³⁰⁵

Özdemir'in "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri" başlıklı makalesine göre Suriye krizi ile ilgili Türkiye'nin yaklaşımı geçicilik üzerine olmuştur. Fakat aslında Türkiye "gelişen kriz" olarak tabir edilen sorunların giderek arttığı bir sürece girmiştir. Sürecin uzaması ve sorunların çoğalması Suriyelilerin Türk vatandaşlığına kabul edilmesi tartışmalarını beraberinde getirmektedir. Zira Suriyelilerin misafir mi yoksa kalıcı mı olduğu noktasında kamuoyunda kafa karışıklığı ve buna bağlı olarak da tepkiler mevcuttur.³⁰⁶

Sosyal medya Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında düşüncelerini görece daha özgür bir şekilde dile getirdikleri bir mecradır. Özdemir ve Öner-Özkan'ın "Türkiye'de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal

³⁰³ Sevilay Bulut, Özlem Kanat Soysal & Demet Gülçiçek, "Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C. 7, S. 2, 2018, s. 1236.

³⁰⁴ Nurşat Bıçer & Yakup Alan, "İki Dillilik Bağlamında Suriyeliler Üzerinde Türkçenin Etkisi", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yıl 24, S. 100, 2018, s. 352.

³⁰⁵ Hıdır Apak, "Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği", **Mukaddime**, C. 5, S. 2, 2014, s. 67.

³⁰⁶ Erol Özdemir, "Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye'ye Etkileri", **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, C. 1, S. 3, 2017, s. 131-132.

Temsilleri” başlıklı makalesinde sosyal medya kullanıcılarının sosyal sözlüklerde Suriyeliler hakkındaki paylaşımlarını incelenmiştir. Araştırmaya göre Türk vatandaşlarının olumlu ve destekleyici paylaşımları son derece kısıtlıdır. Paylaşımlarda hükümetin Suriyelilere yönelik politikasına yönelik olumsuz eleştiriler getirilmekte ve Suriyelilerin geleceğe dönük olarak Türkiye’nin huzur ortamına, ekonomisine ve sosyal yapısına zarar vereceği ileri sürülmektedir.³⁰⁷

Tüm bu olumsuzluklara rağmen Türk örf, adet ve gelenekleri ile Suriye kültürü arasında benzerlikler de mevcuttur. Bu durum Suriyeliler ile Türk toplumu arasındaki uyumu kolaylaştırıcı faktörlerdir. Harunoğulları ve arkadaşlarının “Türkiye’de Suriyeli Üniversite Öğrencileri ile İlgili Bir Durum Tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği” başlıklı makalesine göre Suriyeli üniversite öğrencileri bu benzerlikler neticesinde uyum problemi yaşanmamıştır. Buna ek olarak Suriyeli öğrenciler Türk kültürü ve yaşam tarzını benimsemeye başlamışlardır.³⁰⁸

Akkır’ın “Sekülerleşme ve Göç İlişkisi: Suriyeli Mülteciler Örneği” başlıklı çalışmada Suriyelilerin dini yaşamı üzerine bir araştırmaya yapılmıştır. Buna göre Türkiye’ye göç eden Suriyeliler geldikleri yere nazaran toplumsal ve dini yaşam bakımından daha özgürlükçü bir ortamda olduklarını düşünmektedirler. Böylelikle dinlerini yaşama noktasında herhangi bir mahalle baskısı altında olmadıklarını belirtmektedirler. Yine de Suriyeliler, Türk toplumunun kültürel kodlarına ve toplumsal yapısına uyum sağlamak için dini değerlerinde ve ritüellerinde değişiklik yapmaktadırlar. Bu hareket tarzı Türk toplumunu rahatsız edecek hareketlerden uzak durarak toplumsal bütünleşmeyi kolaylaştırıcı olumlu bir tutumdur.³⁰⁹

³⁰⁷ Fatih Özdemir & Bengi Öner Özkan, “Türkiye’de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri”, **Nesne Psikoloji Dergisi**, C. 4, S. 8, 2018, s. 240.

³⁰⁸ Muazzez Harunoğulları, Seval Süzölmüş & Yedigâr Polat, “Türkiye’de Suriyeli Üniversite Öğrencileri ile İlgili Bir Durum Tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 21, S. 3, 2019, s. 834.

³⁰⁹ Ramazan Akkır, “Sekülerleşme ve Göç İlişkisi: Suriyeli Mülteciler Örneği”, **Bilimname**, C. 2019, S. 38, 2019, s. 490.

3.2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu başlıkta araştırmanın önemi ve amacı, araştırmanın problemleri ve hipotezleri, sınırlılıklar ve varsayımlar, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi ve araçları ile analiz türleri açıklanmaktadır.

3.2.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Araştırmanın amacı Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından nasıl algıladıklarını tespit etmektir. Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük toplumsal kabulünün sınırlarını öğrenmek ileriye dönük olarak sosyal içerme politikalarının şekillendirilmesi için elzemdir. Yapılan literatür taramasında Suriyeliler meselesine Türk vatandaşlarının perspektifinden yaklaşan çalışmaların sayısının kısıtlı olduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmaların büyük bir kısmı Suriye sınırındaki illerle sınırlı kalmaktadır. Hâlbuki Suriyeliler Türkiye’nin her ilinde yaşamakta ve Türk halkı ile etkileşim içine girmektedir. Bu anlamda çalışmamızda Yalova ili seçilerek batıdaki bir ilde yaşayan Türk vatandaşlarının Suriyelilere yönelik kanaatlerini öğrenmek amaçlanmıştır.

3.2.2. Araştırmanın Problemleri ve Hipotezleri

Tez çalışması ile cevabı aranacak başlıca araştırma problemleri aşağıda yer almaktadır:

- Türk vatandaşları, geçici koruma altında bulunan Suriyelileri nasıl algılamaktadır?
- Türk vatandaşlarının, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler hakkındaki endişeleri nelerdir?
- Türk vatandaşlarının, geçici koruma altında bulunan Suriyelilere dönük toplumsal kabulünün sınırları nereye kadar uzanmaktadır?
- Türk vatandaşlarının, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ile uyum sağlama isteği ve iradesi var mıdır?
- Türk vatandaşlarının demografik özellikleri ile geçici koruma altında bulunan Suriyelilere yönelik yaklaşımları arasında bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın amacı doğrultusunda 7 hipotez öne sürülmüştür. Araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır:

- H1: Türk vatandaşlarının, Suriyeliler hakkında genel algısı olumsuz yöndedir.
- H2: Türk vatandaşlarının, Suriyelilere yönelik toplumsal kabulü düşüktür.
- H3: Türk vatandaşlarının, Suriyelilerle uyum sağlama isteği zayıftır.
- H4: Türk vatandaşları, Suriyelileri ekonomik bir yük olarak görmektedir.
- H5: Türk vatandaşları, Suriyelilerin güvenlik sorunlarına sebep olduklarını düşünmektedir.
- H6: Türk vatandaşları, Suriyelilere eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin ücretsiz sağlanması hususunda olumsuz yaklaşım sergilemektedir.
- H7: Türk vatandaşlarının, Suriyeliler hakkındaki kanaatleri çoğunlukla gerçekleri yansıtmamaktadır.

3.2.3. Sınırlılıklar ve Varsayımlar

Bu araştırmanın kapsamına Yalova ilinde yaşayan Türk vatandaşları girmektedir. Araştırmanın kapsamı Yalova ilinde yaşayan tüm Türk vatandaşları olduğu için il içinde herhangi bir coğrafi kısıtlama yapılmamıştır. Katılımcılara yönelik sadece yaş kısıtlaması getirilmiş olup 15 yaş altındakilere anket formu uygulanmamıştır. Araştırmada katılımcıların anket formundaki ifadeleri anladıkları ve içtenlikle yanıtladıkları kabul edilmiştir. Ayrıca seçilen araştırma yönteminin araştırmanın hipotezlerine ve amacına uygun olduğu ve örneklemin evreni yeterli düzeyde temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmanın içeriği ve ankette bulunan bazı olumsuz yargılar sebebiyle katılımcıların veri güvenliğine dair kaygılarının yüksek düzeyde olduğu gözlemlenmiştir. Kaygıları gidermek adına anket formunda katılımcıların isim bilgilerinin talep edilmediği ve diğer verilerin de sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağı belirtilmiştir. Bu kaygıların anket formunun yüz yüze uygulanması esnasında daha çok ortaya çıkması veri toplama hususunda zorluklara sebep olmuştur. Bu sebeple veri toplama süreci, ağırlıklı olarak internet ortamında oluşturulan elektronik anket formu aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde Yalova il merkezine uzak olan ilçelerine gidilerek yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Buna ek olarak ileri yaş gruplarında katılımcı sayısının yeterli seviyeye ulaşması için bu yaş grubuna da yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Son olarak, az sayıda okuma ve yazma bilmeyen katılımcıya anket formu okunarak cevapları alınmıştır.

3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırma evreni Yalova ilinde yaşayan Türk vatandaşları olarak belirlenmiştir. TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine Yalova nüfusunun 262.234 olduğu tespit edilmiştir.³¹⁰

Tablo 8: Türkiye’de Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyelilerin Yoğunluğuna Göre İlk On İl ve Yalova

İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ
KİLİS	115.737	142.541	81,20%
HATAY	440.557	1.609.856	27,37%
GAZİANTEP	452.113	2.028.563	22,29%
ŞANLIURFA	429.890	2.035.809	21,12%
MERSİN	205.154	1.814.468	11,31%
ADANA	240.410	2.220.125	10,83%
MARDİN	88.003	829.195	1,61%
OSMANİYE	50.752	534.415	9,50%
KAHRAMANMARAŞ	92.974	1.144.851	8,12%
BURSA	176.538	2.994.521	5,90%
YALOVA	3.980	262.234	1,48%
TÜRKİYE GENELİ	3.684.835	82.003.882	4,49%

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:21.11.2019

Yalova’da geçici koruma altına bulunan Suriyeli sayısı Kasım 2019 itibariyle 3890’dır. Yalova’nın toplam nüfusu 262.234’tür. Yalova nüfusuyla Suriyelilerin oranı %1.48’dir. Suriyelilerin Türkiye nüfusuna oranı %4,49’dur. Bu anlamda Yalova’daki Suriyeli varlığı genel ortalamanın altındadır. İkamet eden Suriyeli sayısına göre Yalova ili 43. sırada bulunmaktadır.

Evrende yer alan tüm vatandaşlara ulaşmak mümkün olmayacağı için evrenden örneklem seçilirken tesadüfi olmayan örneklem yöntemlerinden “kartopu örnekleme tekniği” kullanılmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına göre araştırmaya dâhil olmuşlardır.

³¹⁰ TÜİK, Temel İstatistikler - Nüfus ve Demografi, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim Tarihi: 9.12.2019)

Örneklem çerçevesi belirlendikten sonra yapılması gereken ne kadar büyüklükte bir örnekleme ihtiyaç duyulduğunun tespit edilmesidir.³¹¹ Bu bağlamda yeterli kabul edilebilecek örneklem büyüklüğünün tespit edilmesinde Gürbüz ve Şahin'in "Farklı Evrenler için Kabul Edilebilir Asgari Örneklem Büyüklükleri" tablosundan faydalanılmıştır. Bu tablo sayısı belirli aralıklarda olan evrenlerin farklı hata oranlarına göre karşılık gelen asgari örneklem büyüklüklerini göstermektedir.³¹²

Tablo 9: Farklı Evrenler için Kabul Edilebilir Asgari Örneklem Büyüklükleri

Evren (N)	Gerekli Örneklem Büyüklüğü (n)		
	%90 (0,10)	%95 (0,05)	%99 (0,01)
100	61	79	87
500	121	217	286
750	131	254	353
1.000	137	278	400
2.500	150	333	526
5.000	154	357	587
20.000	158	377	644
100.000	161	383	661
250.000	162	384	664
500.000	162	384	664
1.000.000	162	384	665
10.000.000	163	384	665

Kaynak: Sait Gürbüz, Faruk Şahin, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz**, 5. Baskı, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara, 2018, s. 130.

Tablo 10'da yer alan bilgilere göre 250 bin ile 500 bin arasında olan evren büyüklüklerinden, örnekleme hata oranı 0,05 ve güven düzeyi 0,95 olarak kabul edildiği takdirde asgari örneklem büyüklüğünün 384 kişi olması gerektiği görülmektedir.

Bu bağlamda araştırma için 436 katılımcıdan anket formu ile veri toplanmıştır. Bu anket verilerine dayalı olarak analizler yapılmıştır.

³¹¹ Sait Gürbüz & Faruk Şahin, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz**, 5. Baskı, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara, 2018, s. 127.

³¹² A.e., s. 130.

3.2.5. Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Araştırma evreninin niteliği göz önüne alındığında veri toplamak için kullanılacak en uygun yöntemin anket yöntemi olduğu değerlendirilmiştir. Bu çalışmada hem elektronik anket türlerinden biri olan “internet tabanlı anket tekniği” hem de “yüz yüze anket tekniği” uygulanmıştır. Araştırma formunun üst kısmında katılımcıların güvenini ve geri dönüş ihtimalini arttırmak için anketin amacı, içeriği ve kullanımını hakkında kısa bir bilgiye yer verilmiştir.

Araştırma öncesinde yapılan literatür taramasında Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında en çok endişe duydukları hususların ekonomi, güvenlik, toplumsal uyum sorunları ile eğitim ve sağlık gibi devletin Suriyelilere sağladığı temel hizmetler noktasında duyulan rahatsızlıklar olduğu tespit edilmiştir. Anket önermeleri de bu endişeleri yansıtacak bir biçimde tasarlanmıştır.

Suriyelilere dönük algıyı ölçmeyi amaçlayan araştırmalar da farklı şekillerde tasarlanmış anket ölçekleri bulunduğu görülmüştür. Örneğin, Kabaklı-Çimen ve Ersoy-Quadir’in “Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi” başlıklı makalesinde 27 değişkenli bir anket formu uygulanmıştır. Anket formunda yazarlar tarafından geliştirilen “Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek 28 önermenden oluşmaktadır.³¹³ Önermelerin kapsamı istenen genişlikte olmadığı için bu ölçekten faydalanılmamıştır.

Suriyeli algısını araştıran bir başka çalışma ise Oktay ve arkadaşlarının “Türkiye’de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği” başlıklı makalesidir. Bu çalışmada 25 değişkenli bir anket formu ile saha çalışması yapılmıştır.³¹⁴ Anket önermeleri Suriyeli algısı hususunda son derece önemli noktalara temas etmektedir. Ancak daha kapsamlı bir anket formu oluşturmak adına bu çalışmadan istifade edilmemiştir.

³¹³ Latife Kabaklı-Çimen & Seher Ersoy-Quadir, “Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 7, S. 2, 2018, s. 1258.

³¹⁴ Oktay vd., **a.g.e.**, s. 210.

Anket formu Türk vatandaşlarının algısını etkileyen ekonomik, sosyolojik, sağlık, güvenlik ve eğitim faktörleri çerçevesinde oluşturulmuştur. Demografik sorular hariç 45 maddelik bir anket formu oluşturulmuştur. Anket formunda 1 ila 5 arasında puanlanan “beşli likert tipi ölçek” kullanılmıştır. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları neticesinde Cronbach Alpha değeri 0,941 olarak bulunmuştur. Sorular, 1-5 arası ölçekte yer alan ifadeler; 5. Kesinlikle katılıyorum, 4. Katılıyorum, 3. Ne katılıyorum ne katılmıyorum, 2. Katılmıyorum ve 1. Kesinlikle katılmıyorum olarak sorulmuştur. Ölçekte puanlama yapılırken veya ortalamalar yorumlanırken; kesinlikle katılıyorum 4.20-5.00 puan, Katılıyorum 3.40-4.19 puan Ne katılıyorum ne katılmıyorum 2.60-3.39 puan, Katılmıyorum 1.80-2,59 puan ve Kesinlikle katılmıyorum ise 1.00-1.79 puan olarak değerlendirilmektedir.

Yalova ilinde oturanlarla yapılan anketlere vermiş oldukları yanıtlar doğrultusunda elde edilen veriler sosyal bilimler için geliştirilmiş olan SPSS 23 istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada, demografik özelliklerin ifade etmek için frekans analizi, aritmetik ortalama ve standart sapma, bir grup olarak hazırlanana soruların birbiri ile uyumu ve tutarlılığı ölçmek için güvenilirlik analizi, madde analizi için değişkenle toplam puanların tutarlılığı için korelasyon analizi, değişkenlerin bir yapı oluşturup oluşturmadığını (yapı geçerliliği) incelemek için faktör analizi, değişkenlerin normallik durumunu incelemek için Kolmogorov-Smirnov analizi, iki grubun ortalamasını karşılaştırmak için bağımsız örneklem t testi, üç ve daha fazla grubun ortalamaların karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Varyans analizinin anlamlı çıkması durumunda çoklu karşılaştırma yapmak için Tukey testi kullanılmıştır. Anlamlılık seviyesi olarak 0.05 ele alınmıştır.

3.3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ilk önce katılımcıların demografik verilerine ilişkin bulgular paylaşılacaktır. Daha sonra ise katılımcılardan elde edilen veriler SPSS paket programı vasıtasıyla analiz edilerek hipotezler test edilecektir. Katılımcıların Suriyelilerle ilgili algılarını etkileyen faktörler ekonomik, sosyolojik, güvenlik ve devlet imkânlarından yararlanma boyutlarıyla ele alınarak bulgular analiz edilecektir.

3.3.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan ve cevap formları araştırmaya dâhil edilen toplam 436 Yalova ili sakinlerine ait demografik özelliklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir. Tablo 10’de katılımcılara ait betimleyici özellikler gösterilmiştir.

Tablo 10: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Değişken	Değişken Düzeyi	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	224	51,4%
	Kadın	212	48,6%
	Toplam	436	100,0%
Yaş Grubu	15-24	94	21,6%
	25-34	128	29,4%
	35-44	109	25,0%
	45-54	59	13,5%
	55-64	33	7,6%
	65 ve üstü	13	3,0%
	Toplam	436	100,0%
Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	41	9,4%
	Lise	83	19,0%
	Ön Lisans	47	10,8%
	Üniversite	179	41,1%
	Yüksek Lisans	57	13,1%
	Doktora	29	6,7%
	Toplam	436	100,0%
Medeni Durumu	Bekâr	175	40,1%
	Dul	16	3,7%
	Evli	245	56,2%
	Toplam	436	100,0%

Araştırmaya katılanların %51,4’ü erkek, %48,6’sı kadındır. Yaş gruplarına göre baktığımızda katılımcıların %21,6’sı 15-24 yaş grubu, %29,4’ü 25-34 yaş arası, %25’i 35-44 yaş arası, %13,5’i 45-54 yaş arası ve %10,6’sı 55 yaş ve üstü bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıları eğitim durumuna göre incelediğimizde %41’i üniversite mezunu, yaklaşık %20’si ise lisansüstü mezunudur. Medeni duruma göre incelendiğinde katılımcıların %56,2’si evli geri kalanları ise bekârdır.

Tablo 11: Katılımcıların Diğer Demografik Bilgileri

Değişken	Değişken Düzeyi	Frekans	Yüzde
Meslek	Emekli	42	9,6%
	Ev Hanımı	33	7,6%
	İşçi	86	19,7%
	İşsiz	17	3,9%
	Kendi Hesabına Çalışan	37	8,5%
	Memur	134	30,7%
	Öğrenci	87	20,0%
	Toplam	436	100,0%
Kazanç/Gelir	500 TL'den az	56	12,8%
	501- 1000 TL	33	7,6%
	1001- 2020 TL	55	12,6%
	2021- 4000 TL	124	28,4%
	4001- 6000 TL	97	22,2%
	6001- 8000 TL	42	9,6%
	8001- 10000 TL	15	3,4%
	10001 TL ve üzeri	14	3,2%
	Toplam	436	100,0%
İkamet	Altınova	15	3,4%
	Armutlu	16	3,7%
	Çınarcık	60	13,8%
	Çiftlikköy	50	11,5%
	Merkez	288	66,1%
	Termal	7	1,6%
	Toplam	436	100,0%
Haber Kaynağı	İnternet Haber Siteleri	110	25,2%
	Sosyal Medya (Facebook vb.)	136	31,2%
	Televizyon	112	25,7%
	Yakın çevrem	78	17,9%
	Toplam	436	100,0%

Araştırmaya katılanların %31'i sosyal medyadan haber almaktadır. Bunu yaklaşık %26 ile televizyon ve %25 ile internet haber siteleri izlemektedir.

3.3.2. Araştırma Bulguları

Araştırmada Türk vatandaşlarının Suriyelilere bakış açısını ölçmek için ekonomik, sosyolojik, güvenlik ve devlet imkânlarından yararlanma durumları ile ilgili olarak birçok soru sorulmuştur.

3.3.2.1. Ekonomik Boyut ile İlgili Bulgular

Türk vatandaşlarına Suriyelilere yönelik algılarının ekonomik boyutunu ölçebilmek açısından vergi, ücretler, sosyal yardım, kira/gayrimenkul bedelleri ve istihdam fırsatları gibi konuları da içine alan geniş bir yelpazede çeşitli sorular sorulmuştur. Bu başlık altında ekonomik faktör ile ilgili anket sorularının betimsel analizi ve faktör analizi paylaşılacaktır.

Tablo 12: Ekonomik Boyutla İlgili Soruların Betimsel Sonuçları

Soru		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam	Ortalama	Std sapma
Suriyeliler vergi ödemelidirler.	Frekans	30	10	45	39	312	436	4,36	1,18
	Yüzde	6,9%	2,3%	10,3%	8,9%	71,6%	100,0%		
Suriyeliler kendilerine ait iş yeri açmamalıdır.	Frekans	122	44	72	28	170	436	3,18	1,68
	Yüzde	28,0%	10,1%	16,5%	6,4%	39,0%	100,0%		
Suriyeliler Türk vatandaşlarının işlerini elinden alıyorlar.	Frekans	58	34	99	55	190	436	3,65	1,43
	Yüzde	13,3%	7,8%	22,7%	12,6%	43,6%	100,0%		
Suriyeliler kiralardan artmasına sebep olmaktadır.	Frekans	52	26	65	56	237	436	3,92	1,42
	Yüzde	11,9%	6,0%	14,9%	12,8%	54,4%	100,0%		
Suriyeliler gayrimenkul fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır.	Frekans	58	35	71	49	223	436	3,79	1,47
	Yüzde	13,3%	8,0%	16,3%	11,2%	51,1%	100,0%		
Gelir seviyesi düşük Suriyeliler ülkeye kabul edilmemelidir.	Frekans	187	58	80	18	93	436	2,48	1,57
	Yüzde	42,9%	13,3%	18,3%	4,1%	21,3%	100,0%		
Gelir seviyesi düşük Suriyeliler sınır dışı edilmelidir.	Frekans	196	58	73	14	95	436	2,44	1,59
	Yüzde	45,0%	13,3%	16,7%	3,2%	21,8%	100,0%		
Suriyelilere aynı (gıda, giysi, barınma, yakacak) ve nakdi (para) yardım yapılmamalıdır.	Frekans	125	68	96	29	118	436	2,88	1,56
	Yüzde	28,7%	15,6%	22,0%	6,7%	27,1%	100,0%		
Suriyeliler daha düşük ücretle ve sigortasız çalışabilirler.	Frekans	273	47	40	15	61	436	1,95	1,46
	Yüzde	62,6%	10,8%	9,2%	3,4%	14,0%	100,0%		

Ekonomi soruları değerlendirilirken en düşük ortalama 1.95 ile “Suriyeliler daha düşük ücretle ve sigortasız çalışabilirler.” sorusuna aittir. Araştırmaya katılan bireyler bu soruya genel olarak katılmıyorum demişlerdir. En yüksek ortalama 4.36 ile “Suriyeliler vergi ödemelidirler.” sorusuna ait olup bireyler bu soruya genel olarak kesinlikle katılıyorum demişlerdir. Benzer şekilde ele alacak olursak “Gelir seviyesi düşük Suriyeliler ülkeye kabul edilmemelidir.” ve “Gelir seviyesi düşük Suriyeliler sınır dışı edilmelidir.” sorularına katılmıyorum, “Gelir seviyesi düşük Suriyeliler sınır dışı edilmelidir.” ve “Suriyeliler kendilerine ait iş yeri açmamalıdır.” sorularına ne katılıyorum ne katılmıyorum ve “Suriyeliler Türk vatandaşlarının işlerini elinden alıyorlar.”, “Suriyeliler kiralara artmasına sebep olmaktadır.” ve “Suriyeliler gayrimenkul fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır.” sorularına katılmıyorum demişlerdir.

Ekonomi, sosyoloji, güvenlik ve devletin sağladığı imkânlar ile alakalı soruların kendi içinde tutarlı olup olmadığı, bu soruları toplayarak bir yapı oluşturup oluşturmayacağını bilmek önemlidir. Bu sayede çok sayıdaki sorularla hipotezleri incelemek yerine daha az sayıdaki sorularla hipotezlerimizi ve araştırma sorularımızı inceleyebiliriz. Buna göre soruların bir ölçek oluşturup oluşturmayacağını belirlemek için ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amacıyla açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Yapı geçerliği, psikolojik test ya da ölçeğin kuramsal bir yapıyı, boyutu, özelliği ne derecede temsil ettiğiyle, bir diğer deyişle yeterince ölçtüğünün gösterilmesiyle ilgilidir. Ölçeğin bir yapıyı yeterince temsil edebilmesi ise maddelerin birbiriyle ne kadar tutarlı, yani aynı yönde ölçüm yapabilmesi yani homojen olabilmesiyle alakalıdır.³¹⁵ Yapı geçerliği, bir testin (ölçek) ölçmeyi amaçladığı şeyi gerçekten ölçüp ölçmediği sorusuna cevap vermektedir. Bu çalışma için yapı geçerliliği, “Ekonomi, sosyoloji, güvenlik ve devletin sağladığı imkânlara ait sorular gerçekten anlamlı bir boyut oluşturuyor mu?” Sorusuna cevap aramak amacıyla yapılmıştır. Yapı geçerliği faktör analizi yöntemiyle test edilmiştir.

³¹⁵ İhsan Dağ, “Psikolojik Test ve Ölçeklerde Geçerlik ve Güvenirlik,” **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi**, Aralık 2005, C. 13, S. 4, s. 18.

Faktör analizlerine başlamadan önce verilerin faktör analizine uygun olup olmadığını gösteren Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ölçütü ve Barlett testi sonuçları incelenmiştir. KMO katsayısı ya da ölçütü, analizde kullanılacak veri setinin ve örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını gösterirken “Barlett’s Sphericity” testi ise ölçekteki değişkenler arasında yüksek düzeyde korelasyon olduğu varsayımına dayanan bir test olup veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını gösterir. KMO değerinin genellikle 0,70 üzerinde olması tavsiye edilir.³¹⁶ Büyüköztürk’e (2007) göre KMO değerinin 0.70’ten büyük olması mevcut veriler ile faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir. Bartlett küresellik testi sonuçlarının anlamlı olması da soruların bir yapı olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Faktör analizi birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı yeni değişkenler (faktörler, boyutlar) bulmayı, keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir yöntemdir.³¹⁷ Boyutların belirlenmesinde temel bileşen analizi tekniği kullanılmıştır. Rotasyon tekniği olarak dik (orthogonal) döndürme yöntemlerden biri olan varimax rotasyon tekniği tercih edilmiştir. Faktör sayısına Kaiser kuralına göre karar verilmiştir.

Ekonomi ile alakalı sorular için yapılan testlerin sonucunda KMO değeri 0.798 olarak bulunmuştur. Buna göre mevcut veriler ile faktör analizi yapılabilir. Bartlett küresellik testi sonuçlarına bakıldığında ($\chi^2 = 1749.259$; $p = 0,01$) elde edilen veriler ($p < 0,01$) düzeyinde oldukça anlamlıdır. Bu sonuçlar ekonomi sorularının çok faktörlü bir yapı olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda iki alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Dik döndürme sonucunda faktörlere düşen değişkenleri ve faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Faktörlerin toplam açıklayıcılığı %58,39’dur. Birinci faktörün açıklayıcılığı %40’tan fazla olduğu için bu değişkenler tek boyut olarak da ele

³¹⁶ Joseph F. Hair Jr., William C. Black, Barry J. Babin & Rolph E. Anderson, **Multivariate Data Analysis**, 7. Edition, Pearson, 2010; Şeref Kalaycı, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Asil Yayınları, Ankara, 2009.

³¹⁷ Şener Büyüköztürk, Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S. 32, Güz, 2002, s. 472.

alınabilir. Burada iki boyut olarak ele alınacaktır. Bundan sonraki hipotez analizleri bu iki boyuta göre ele alınacaktır.

Tablo 13: Ekonomi Konularına Ait Sorularla İlgili Faktör Analizi Sonuçları

Soru	Boyut		Cronbach Alfa
	1	2	
Suriyeliler kiralara artmasına sebep olmaktadır.	0,884		0,803
Suriyeliler gayrimenkul fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır.	0,861		
Suriyeliler Türk vatandaşlarının işlerini elinden alıyorlar.	0,704		
Suriyeliler vergi ödemelidirler.	0,584		
Gelir seviyesi düşük Suriyeliler ülkeye kabul edilmemelidir.		0,868	0,754
Gelir seviyesi düşük Suriyeliler sınır dışı edilmelidir.		0,853	
Suriyelilere aynı (gıda, giysi, barınma, yakacak) ve nakdi (para) yardım yapılmamalıdır.		0,618	
Suriyeliler daha düşük ücretle ve sigortasız çalışabilirler.		0,539	
Suriyeliler kendilerine ait iş yeri açmamalıdır.		0,417	
Varyans	43.96	14.31	0,830
Toplam Varyans		58,39	

Ekonomi konusu ile sorulan soruların güvenilirliğinin (Cronbach Alpha) test edilmesi amacıyla güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Ekonomi1 boyutunu ile ilgili güvenilirlik analizi sonucunda verilerin güvenilirlik değeri (Cronbach Alpha Katsayısı) 0.80, Ekonomi2 boyutunu ile ilgili güvenilirlik değeri 0.754, genel olarak ekonomi değişkeni ile ilgili genel güvenilirlik değeri 0,83 olarak bulunmuştur. Bu sonuç göre Ekonomi1 ve Ekonomi2 oldukça güvenilir, ekonomi ölçeğinin kendisi ise yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.³¹⁸ Güvenirlilik analizinde elde edilen değerler;

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

³¹⁸ Ayhan Ural & İbrahim Kılıç, **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, 2005, s. 258.

Şeklinde değerlendirilir. Ekonomi1 boyutunun ortalaması 3.93 ± 1.09 , Ekonomi2 boyutunun ortalaması 2.59 ± 1.12 ve Toplam Ekonomi ölçeğinin ortalaması $3.18 \pm .97$ 'dir.

Korelasyona dayalı madde analizi ölçekte yer alan her bir madde ile ölçek puanı arasındaki veya maddelerin birbiriyle olan korelasyonlarının hesaplanmasını içerir ve korelasyon katsayılarının eksi (-) işaretli olması, değerinin sıfır ya da sıfıra yakın olması bu maddenin diğer maddelerle birlikte ölçülmek istenen tutumu ölçmekte yetersiz kaldığını ifade eder.³¹⁹ Buna göre ölçekte yer alan soruların korelasyonuna bakıldığında en küçük korelasyon 0.39, en yüksek korelasyon ise 0.77'dir. Yapılan madde analizine göre sorularla toplam puan arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür.

3.3.2.2. Sosyolojik Boyut ile İlgili Bulgular

Katılımcılara Suriyelilere dönük algının sosyolojik boyutunu ölçebilmek için din, mezhep, etnisite, vatandaşlık ve toplumsal kabul gibi konuları içeren geniş bir çerçevede sorular yöneltilmiştir. Bu başlık altında sosyolojik faktör ile ilgili anket sorularının betimsel analizi ve faktör analizi paylaşılmaktadır.

³¹⁹ A. Ata Tezbaşaran, **Likert Tipi Ölçek Hazırlama**, 3. Sürüm, E-Kitap, Mersin, 2008, s. 29.

Tablo 14: Sosyolojik Soruların Betimsel Sonuçları

Soru		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam	Ortalama	Std sapma
Suriyelilerin toplumun ahlakını bozduğunu düşünüyorum.	Frekans	91	55	83	56	151	436	3,28	1,55
	Yüzde	20,9%	12,6%	19,0%	12,8%	34,6%	100,0%		
Suriyeli bir aile ile komşu olmak istemem.	Frekans	101	56	85	38	156	436	3,21	1,59
	Yüzde	23,2%	12,8%	19,5%	8,7%	35,8%	100,0%		
Çocuğumun Suriyeliler ile arkadaşlık yapmasını istemem.	Frekans	130	58	101	32	115	436	2,87	1,56
	Yüzde	29,8%	13,3%	23,2%	7,3%	26,4%	100,0%		
Suriyeli biriyle evlenmek istemem.	Frekans	83	23	75	33	222	436	3,66	1,58
	Yüzde	19,0%	5,3%	17,2%	7,6%	50,9%	100,0%		
Oğlumun Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	Frekans	90	29	95	33	189	436	3,46	1,58
	Yüzde	20,6%	6,7%	21,8%	7,6%	43,3%	100,0%		
Kızımın Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	Frekans	74	29	90	26	217	436	3,65	1,54
	Yüzde	17,0%	6,7%	20,6%	6,0%	49,8%	100,0%		
Suriyelilere kiralık ev vermem.	Frekans	112	31	94	28	171	436	3,26	1,63
	Yüzde	25,7%	7,1%	21,6%	6,4%	39,2%	100,0%		
Suriyelilere evimi satmam.	Frekans	121	32	66	35	182	436	3,29	1,69
	Yüzde	27,8%	7,3%	15,1%	8,0%	41,7%	100,0%		
Suriyelilerin birbirlerine yakın yerlerde ve yoğun bir şekilde oturmalarına müsaade edilmemelidir.	Frekans	98	45	71	41	181	436	3,37	1,62
	Yüzde	22,5%	10,3%	16,3%	9,4%	41,5%	100,0%		
Suriyelilere toplumsal uyum seminerleri verilmelidir.	Frekans	28	1	15	49	343	436	4,56	1,05
	Yüzde	6,4%	0,2%	3,4%	11,2%	78,7%	100,0%		
Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmemelidir.	Frekans	46	23	44	31	292	436	4,15	1,38
	Yüzde	10,6%	5,3%	10,1%	7,1%	67,0%	100,0%		
Suriyeliler Türkiye'de kalıcı hale geldiler.	Frekans	27	13	53	78	265	436	4,24	1,16
	Yüzde	6,2%	3,0%	12,2%	17,9%	60,8%	100,0%		
Bayramlaşmaya giden Suriyeliler ülkelerinde kalmalıdır.	Frekans	39	22	53	37	285	436	4,16	1,33
	Yüzde	8,9%	5,0%	12,2%	8,5%	65,4%	100,0%		
Suriyeliler en kısa zamanda ülkelerine geri dönmelidirler.	Frekans	24	15	46	53	298	436	4,34	1,14
	Yüzde	5,5%	3,4%	10,6%	12,2%	68,3%	100,0%		
Suriyelilerin etnik kökeni (Arap, Kürt, Türkmen, vb.) benim için önemli değildir.	Frekans	46	20	44	44	282	436	4,14	1,37
	Yüzde	10,6%	4,6%	10,1%	10,1%	64,7%	100,0%		
Suriyelilerin dini inancı benim için önemli değildir.	Frekans	65	24	48	43	256	436	3,92	1,50
	Yüzde	14,9%	5,5%	11,0%	9,9%	58,7%	100,0%		
Suriyelilerin mezhebi (Sünni, Şii, Nusayri, Dürzi, vb.) benim için önemli değildir.	Frekans	54	18	51	42	271	436	4,05	1,42
	Yüzde	12,4%	4,1%	11,7%	9,6%	62,2%	100,0%		

Sosyolojik sorulara verilen cevapların ortalaması genel olarak yüksektir. Sosyolojik olaylarla ilgili soruları değerlendirilirken en düşük ortalama 2,87 ile “Çocuğumun Suriyeliler ile arkadaşlık yapmasını istemem.” sorusuna aittir. Araştırmaya katılan bireyler bu soruya genel olarak ne katılıyorum ne katılmıyorum demişlerdir. En yüksek ortalama 4.56 ile “Suriyelilere toplumsal uyum seminerleri verilmelidir.” sorusuna ait olup bireyler bu soruya genel olarak kesinlikle katılıyorum demişlerdir. Benzer şekilde diğer sorulara da katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum cevabı vermişlerdir.

Sosyoloji ile alakalı sorular için yapılan testlerin sonucunda KMO değeri 0.895 olarak bulunmuştur. Buna göre mevcut veriler ile faktör analizi yapılabilir. Bartlett küresellik testi sonuçlarına bakıldığında ($\chi^2 = 14539.601$; $p = ,000$) elde edilen veriler ($p < ,001$) düzeyinde oldukça anlamlıdır. Bu sonuçlar sosyoloji sorularının çok faktörlü bir yapı olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda üç alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Fakat “Suriyelilere toplumsal uyum seminerleri verilmelidir.” sorusu tek başına bir boyutta kaldığı ve bu durum faktör analizinin doğasına aykırı olduğu için bu değişken modelden çıkarılarak tekrar faktör analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucuna göre üç alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Dik döndürme sonucunda faktörlere düşen değişkenleri ve faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Faktörlerin toplam açıklayıcılığı %66,06’dır. Birinci faktörün açıklayıcılığı %40’tan fazla olduğu için bu değişkenler tek boyut olarak da ele alınabilir. Burada üç boyut olarak ele alınacaktır. Bundan sonraki hipotez analizleri bu üç boyuta göre ele alınacaktır.

Tablo 15: Sosyolojik Sorularla İlgili Faktör Analizi Sonuçları

Soru	Boyut			Cronbach Alfa
	1	2	3	
Oğlumun Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	0,871			0,928
Kızımın Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	0,823			
Suriyelilere kiralık ev vermem.	0,814			
Suriyeli biriyle evlenmek istemem.	0,808			
Suriyelilere evimi satmam.	0,763			
Çocuğumun Suriyeliler ile arkadaşlık yapmasını istemem.	0,761			
Suriyeli bir aile ile komşu olmak istemem.	0,760			
Suriyelilerin toplumun ahlakını bozduğunu düşünüyorum.	0,618			
Suriyelilerin birbirlerine yakın yerlerde ve yoğun bir şekilde oturmalarına müsaade edilmemelidir.	0,509			
Suriyeliler en kısa zamanda ülkelerine geri dönmelidirler.		0,817		0,809
Bayramlaşmaya giden Suriyeliler ülkelerinde kalmalıdır.		0,762		
Suriyeliler Türkiye'de kalıcı hale geldiler.		0,734		
Suriyeli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmemelidir.		0,650		
Suriyelilerin dini inancı benim için önemli değildir.			0,897	0,794
Suriyelilerin mezhebi (Sünni, Şii, Nusayri, Dürzi, vb.) benim için önemli değildir.			0,897	
Suriyelilerin etnik kökeni (Arap, Kürt, Türkmen, vb.) benim için önemli değildir.			0,707	
Varyans	44,349	13,213	8,497	0,902
Toplam Varyans	44,349	57,562	66,058	

Sosyoloji konusu ile sorulan soruların güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Sosyoloji1 boyutunu ile ilgili güvenilirlik analizi sonucunda verilerin güvenilirlik değeri 0.928, Sosyoloji2 boyutunu ile ilgili güvenilirlik değeri 0.809, Sosyoloji3 boyutunu ile ilgili güvenilirlik değeri 0.794 ve Genel olarak Sosyoloji değişkeni ile ilgili genel güvenilirlik değeri 0.902 olarak bulunmuştur. Bu sonuç göre sosyoloji3 oldukça güvenilir, Sosyoloji1, Sosyoloji2 ve Sosyoloji ölçeğinin kendisi ise yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir.

Sosyoloji1 boyutunun ortalaması 3.34 ± 1.27 , Sosyoloji2 boyutunun ortalaması 4.22 ± 1.00 , Sosyoloji3 boyutunun ortalaması 4.04 ± 1.10 ve Toplam Sosyoloji ölçeğinin ortalaması 3.74 ± 0.91 'dir.

Korelasyona dayalı madde analizi ölçekte yer alan her bir madde ile ölçek puanı arasındaki veya maddelerin birbiriyle olan korelasyonlarının hesaplanmasını içerir. Buna göre ölçekte yer alan soruların korelasyonuna bakıldığında en küçük korelasyon 0.318, en yüksek korelasyon ise 0.809'dir. Yapılan madde analizine göre sorularla toplam puan arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür.

3.3.2.3. Güvenlik Boyutu ile İlgili Bulgular

Katılımcılara Suriyelilere dönük algının güvenlik boyutunu ölçebilmek için asayiş, suç oranları, savaş riski, istihbarat zafiyeti ve ikamet serbestisi gibi konuları içeren geniş bir çerçevede sorular yöneltilmiştir. Bu başlık altında güvenlik faktörü ile ilgili anket sorularının betimsel analizi ve faktör analizi paylaşılmaktadır.

Tablo 16: Güvenlik Konularıyla İlgili Soruların Betimsel Sonuçları

Soru		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam	Ortalama	Std sapma
Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı savaş riskini artırmaktadır.	Frekans	94	43	81	55	163	436	3,34	1,57
	Yüzde	21,6%	9,9%	18,6%	12,6%	37,4%	100,0%		
Suriyelilerin varlığı Türkiye'ye karşı askeri müdahale için bir bahane olabilir.	Frekans	104	43	79	50	160	436	3,27	1,60
	Yüzde	23,9%	9,9%	18,1%	11,5%	36,7%	100,0%		
Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı istihbarat zafiyetine sebep olmaktadır.	Frekans	62	27	94	61	192	436	3,67	1,44
	Yüzde	14,2%	6,2%	21,6%	14,0%	44,0%	100,0%		
Suriyelilerin suç oranları ortalamanın üstündedir.	Frekans	55	44	108	64	165	436	3,55	1,40
	Yüzde	12,6%	10,1%	24,8%	14,7%	37,8%	100,0%		
Suriyeliler fuhşun artmasına sebep olmaktadır.	Frekans	92	43	113	43	145	436	3,24	1,52
	Yüzde	21,1%	9,9%	25,9%	9,9%	33,3%	100,0%		
Suriyeliler hırsızlık vakalarının artmasına sebep olmaktadır.	Frekans	66	45	100	80	145	436	3,44	1,43
	Yüzde	15,1%	10,3%	22,9%	18,3%	33,3%	100,0%		
Suriyeliler cinayet vakalarının artmasına sebep olmaktadırlar.	Frekans	86	55	113	56	126	436	3,19	1,47
	Yüzde	19,7%	12,6%	25,9%	12,8%	28,9%	100,0%		
Suriyeliler her istedikleri şehirde veya semtte ikamet etmemelidir.	Frekans	54	13	51	38	280	436	4,09	1,41
	Yüzde	12,4%	3,0%	11,7%	8,7%	64,2%	100,0%		
Suriyeliler sadece kamplarda yaşamalıdır.	Frekans	92	59	84	32	169	436	3,29	1,59
	Yüzde	21,1%	13,5%	19,3%	7,3%	38,8%	100,0%		
Avrupa ülkelerinden iade edilen Suriyeliler ülkemize kabul edilmemelidir.	Frekans	45	26	57	28	280	436	4,08	1,39
	Yüzde	10,3%	6,0%	13,1%	6,4%	64,2%	100,0%		
Suriyeliler Türk Silahlı Kuvvetlerinin icra ettiği operasyonlara katılmalıdır.	Frekans	104	26	48	47	211	436	3,54	1,67
	Yüzde	23,9%	6,0%	11,0%	10,8%	48,4%	100,0%		

Güvenlik sorularına verilen cevapların ortalaması genel olarak yüksektir. Güvenlikle ilgili soruları değerlendirilirken en düşük ortalama 3,19 ile “Suriyeliler cinayet vakalarının artmasına sebep olmaktadırlar.” sorusuna aittir. Araştırmaya katılan bireyler bu soruya genel olarak ne katılıyorum ne katılmıyorum demişlerdir. En yüksek ortalama 4,09 ile “Suriyeliler her istedikleri şehirde veya semtte ikamet etmemelidir.” sorusuna ait olup bireyler bu soruya genel olarak katılıyorum demişlerdir. Benzer şekilde diğer sorulara da katılıyorum cevabı vermişlerdir.

Güvenlik ile alakalı sorular için yapılan testlerin sonucunda KMO değeri 0.909 olarak bulunmuştur. Buna göre mevcut veriler ile faktör analizi yapılabilir. Bartlett küresellik testi sonuçlarına bakıldığında ($\chi^2= 3016.038$; $p= ,000$) elde edilen veriler ($p<.001$) düzeyinde oldukça anlamlıdır. Bu sonuçlar Güvenlik sorularının çok faktörlü bir yapı olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda iki alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Dik döndürme sonucunda faktörlere düşen değişkenleri ve faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Faktörlerin toplam açıklayıcılığı %63,08'dir. Fakat “Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı savaş riskini artırmaktadır.”, “Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı savaş riskini artırmaktadır.” ve “Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı istihbarat zafiyetine sebep olmaktadır.” sorularının aynı anda diğer faktörde de yüksek faktör yükleri olduğu görülmüştür. Birinci faktörün açıklayıcılığı %40'tan fazla olduğu için bu değişkenler tek boyut olarak da ele alınmıştır. Bundan sonraki hipotez analizleri bu tek boyuta göre ele alınacaktır.

Tablo 17: Güvenlik Soruları ile İlgili Faktör Analizi Sonuçları

Soru	Boyut		Cronbach Alfa
	1	2	
Suriyeliler cinayet vakalarının artmasına sebep olmaktadırlar.	0,890		0,897
Suriyeliler hırsızlık vakalarının artmasına sebep olmaktadır.	0,884		
Suriyeliler fuhşun artmasına sebep olmaktadır.	0,843		
Suriyelilerin suç oranları ortalamanın üstündedir.	0,827		
Suriyeliler sadece kamplarda yaşamalıdır.	0,680		
Avrupa ülkelerinden iade edilen Suriyeliler ülkemize kabul edilmemelidir.	0,608		
Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı savaş riskini artırmaktadır.	0,604	0,583	0,750
Suriyelilerin varlığı Türkiye'ye karşı askeri müdahale için bir bahane olabilir.	0,581	0,568	
Suriyeliler her istedikleri şehirde veya semtte ikamet etmemelidir.	0,518	0,320	
Suriyeliler Türk Silahlı Kuvvetlerinin icra ettiği operasyonlara katılmalılar.		0,735	
Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı istihbarat zafiyetine sebep olmaktadır.	0,573	0,585	
Varyans	53,872	9,207	0,902
Toplam Varyans	53,872	63,079	

Güvenlik soruları ile ilgili yapılan faktör analizi sonucu ölçeğin toplam ortalama puanı üzerinden analizlerde devam edilmesine karar verilmiştir. Bununla

birlikte alt boyutlarında güvenilirlik değerleri de hesaplanmıştır. Güvenlik konusu ile sorulan soruların güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla güvenilirlik analizi uygulanmıştır. Güvenlik1 boyutunu ile ilgili güvenilirlik analizi sonucunda verilerin güvenilirlik değeri 0.897, Güvenlik2 boyutunu ile ilgili güvenilirlik değeri 0.750 ve Genel olarak Güvenlik değişkeni ile ilgili genel güvenilirlik değeri 0.902 olarak bulunmuştur. Bu sonuç göre Güvenlik2 oldukça güvenilir, Güvenlik1 ve Güvenlik ölçeğinin kendisi ise yüksek derecede güvenilirliğe sahip olduğu görülmektedir. Toplam Güvenlik ölçeğinin ortalaması 3.52 ± 1.07 'dir.

Korelasyona dayalı madde analizi ölçekte yer alan her bir madde ile ölçek puanı arasındaki veya maddelerin birbiriyle olan korelasyonlarının hesaplanmasını içerir. Buna göre ölçekte yer alan soruların korelasyonuna bakıldığında en küçük korelasyon 0.320, en yüksek korelasyon ise 0.825'tir. Yapılan madde analizine göre sorularla toplam puan arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür.

3.3.2.4. Devlet Desteği Boyutu ile İlgili Bulgular

Katılımcılara Suriyelilere dönük algının devlet desteği ile ilgili boyutunu ölçebilmek için eğitim, sağlık ve bu hizmetlerin maliyeti gibi konuları içeren bir çerçevedeki sorular yöneltilmiştir. Bu başlık altında devlet desteği faktörü ile ilgili anket sorularının betimsel analizi ve faktör analizi paylaşılmaktadır.

Tablo 18: Devlet Desteği ile İlgili Soruların Betimsel Sonuçları

Soru		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	Toplam	Ortalama
Suriyeliler halk sağlığını tehdit etmektedirler.	Frekans	73	30	92	73	168	3,53	1,47
	Yüzde	16,7%	6,9%	21,1%	16,7%	38,5%		
Suriyeliler devletin sağladığı sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalıdır.	Frekans	179	63	87	36	71	2,44	1,49
	Yüzde	41,1%	14,4%	20,0%	8,3%	16,3%		
Suriyelilerin sağlık masrafları uluslararası kuruluşlar tarafından karşılanmalıdır.	Frekans	35	9	44	50	298	4,30	1,23
	Yüzde	8,0%	2,1%	10,1%	11,5%	68,3%		
Dernek ve vakıflar Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmeti vermelidir.	Frekans	149	49	97	44	97	2,75	1,55
	Yüzde	34,2%	11,2%	22,2%	10,1%	22,2%		
Suriyeliler Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına göre eğitim almalılar.	Frekans	49	26	66	58	237	3,94	1,39
	Yüzde	11,2%	6,0%	15,1%	13,3%	54,4%		
Suriyelilerin eğitimini uluslararası kurumlar üstlenmelidir.	Frekans	54	15	56	57	254	4,01	1,40
	Yüzde	12,4%	3,4%	12,8%	13,1%	58,3%		
Suriyelilerin Türkçe bilmemeleri önemli bir sorundur	Frekans	27	13	31	49	316	4,41	1,14
	Yüzde	6,2%	3,0%	7,1%	11,2%	72,5%		
Suriyelilere Türk dili eğitimi verilmelidir.	Frekans	22	5	40	45	324	4,48	1,05
	Yüzde	5,0%	1,1%	9,2%	10,3%	74,3%		

Devlet desteği boyutu sorularından eğitim ile ilgili sorulara verilen cevapların ortalaması yüksektir. Araştırmaya katılan bireyler bu soruya genel olarak katılıyorum veya kesinlikle demişlerdir. Sağlıkla ilgili “Suriyeliler halk sağlığını tehdit etmektedirler.” ve “Suriyeliler devletin sağladığı sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalıdır.” sorularına katılmıyorum, “Dernek ve vakıflar Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmeti vermelidir.” sorusuna ne katılıyorum ne katılmıyorum derken “Suriyelilerin sağlık masrafları uluslararası kuruluşlar tarafından karşılanmalıdır.” sorusuna kesinlikle katılıyorum demişleridir.

Devlet desteği ile ilgili sorular için yapılan testlerin sonucunda KMO değeri 0.558 olarak bulunmuştur. Buna göre mevcut veriler ile faktör analizi yapılabilir ama yapı zayıf çıkabilir. Tercih edilen bu değer 0.70’ten büyük olmasıdır. Bartlett

küresellik testi sonuçlarına bakıldığında ($\chi^2= 3016.038$; $p= ,000$) elde edilen veriler ($p<.001$) düzeyinde oldukça anlamlıdır. Bu sonuçlar Devlet imkânlarıyla ilgili sorularının çok faktörlü bir yapı olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda iki alt boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Fakat Eğitim2 değişkeni sağlık boyutunda, Sağlık3 değişkeni Eğitim boyut altında çıktığı için bu değişkenler modelden çıkarılarak tekrar faktör analizi yapılmıştır. Dik döndürme sonucunda faktörlere düşen değişkenleri ve faktör yükleri aşağıdaki tabloda verilmektedir. Faktörlerin toplam açıklayıcılığı %57,14'tür. Bundan sonraki hipotez analizleri bu iki boyuta göre ele alınacaktır.

Tablo 19: Devlet Desteği Soruları ile İlgili Faktör Analizi Sonuçları

Soru	Boyut		Cronbach Alfa
	1	2	
Suriyelilere Türk dili eğitimi verilmelidir.	0,850		0,555
Suriyelilerin Türkçe bilmemeleri önemli bir sorundur.	0,782		
Suriyeliler Millî Eğitim Bakanlığı müfredatına göre eğitim almalılar.	0,622		
Dernek ve vakıflar Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmeti vermelidir.		0,807	0,611
Suriyeliler devletin sağladığı sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalıdır.		0,745	
Suriyeliler halk sağlığını tehdit etmektedirler.		0,609	
Varyans	30,931	26,212	
Toplam Varyans	30,931	57,143	

Devletin sağladığı sağlık ve eğitim imkânları ile ilgili dörder soru sorulmuştur. Faktör analizi sonucu her iki gruptan da birer değişkenin faktör için anlamlı olmadığı görülmüş ve yapıdan dışarı atılmıştır. KMO testinde asgari değer 0,60 olarak kabul edilmekle beraber 0,50'in altında bir değer çıkması durumunda çalışmanın devam edemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır. Ama bu değişkenleri bir bütün olarak ele almak için analize devam edilmiştir. Bu analiz neticesinde üçer değişken birer boyut oluşturmuştur. Boyutların güvenirlik değerleri de düşük çıkmıştır. Eğitim boyutu ile ilgili güvenirlik analizi sonucunda verilerin güvenirlik değeri 0.555 ve Sağlık boyutu ile ilgili güvenirlik değeri 0.611 olarak bulunmuştur. Bu sonuç göre Eğitim güvenirliği düşük ve sağlık boyutu ise oldukça güvenirlidir. Sağlık boyutunun ortalaması 2.55 ± 1.09 ve Eğitim boyutunun ortalaması 4.27 ± 0.90 'dır.

Korelasyona dayalı madde analizi ölçeğe yer alan her bir madde ile ölçek puanı arasındaki veya maddelerin birbiriyle olan korelasyonlarının hesaplanmasını içerir. Buna göre Eğitim boyutunda yer alan soruların korelasyonuna bakıldığında en küçük korelasyon 0.737, en yüksek korelasyon ise 0.795, Sağlık boyutunda yer alan soruların korelasyonuna bakıldığında en küçük korelasyon 0.668, en yüksek korelasyon ise 0.782'dir. Yapılan madde analizine göre sorularla oluşturulan boyutlar arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu görülmüştür.

3.3.3. Hipotez Testleri

Araştırmamıza katılan Yalova sakinlerinin, oluşturduğumuz ekonomi, sosyolojik, güvenlik ve devlet desteği ölçeğinin alt boyutlarına verdiği cevapların demografik özelliklere göre farklılık olup olmadığını hipotez testleri ile incelenmiştir. Bu incelemede demografik özelliklere ait sorular iki kategoriden oluşuyorsa bağımsız örneklem t testi, grup sayısı 3 ve daha fazla kategoriden oluşuyorsa tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi uygulanmıştır. Anlamlı farklılık olduğunda gruplar arası farklılıklar ise Tukey HSD testi ile incelenmiştir. Örneklem hacmi 436 olduğu için parametrik testler kullanılmıştır. %95 güven aralığında test sonuçları değerlendirilmiştir. Hipotez testi yapılan değişkenlerimiz; cinsiyet, yaş grubu, gelir, eğitim, meslek ve haber alma mecrası değişkenleridir. Bu değişkenlere göre ekonomi, sosyolojik, güvenlik ve devlet desteği ölçeğinin alt boyutlarının ortalama puanları arasında farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Ölçeklerin alt boyutlarının oluşturulması ve güvenilirlik analizleri yukarıda anlatılmıştır.

Tablo 20: Cinsiyete Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Ekonomik Etki	Erkek	224	3,82	1,13	-2,139	434	0,033
	Kadın	212	4,04	1,04	-2,144		
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	Erkek	224	2,49	1,08	-1,929	434	0,054
	Kadın	212	2,69	1,15	-1,926		
Ekonomi	Erkek	224	3,08	0,96	-2,311	434	0,021
	Kadın	212	3,29	0,97	-2,310		

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,139$; $sd=434$; $p<0,05$). Buna göre Kadınların ortalaması ($4,04\pm1,13$) erkeklerin ortalamasından ($3,82\pm1,04$) daha büyüktür.

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-1,929$; $sd=434$; $p>0,05$). Buna göre Kadınların ortalaması ($4,04\pm1,13$) erkeklerin ortalaması ($3,82\pm1,04$) arasından fark yoktur.

Tablo 21: Yaş Grubuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Ekonomik Etki	15-24	94	4,21	0,81	5; 430	1,708	0,131
	25-34	128	3,85	1,19			
	35-44	109	3,81	1,04			
	45-54	59	3,92	1,26			
	55-64	33	3,89	1,18			
	65 ve üstü	13	3,83	1,21			
	Toplam	436	3,93	1,09			
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	15-24	94	2,73	1,12	5; 430	1,721	0,128
	25-34	128	2,47	1,11			
	35-44	109	2,46	1,10			
	45-54	59	2,66	1,14			
	55-64	33	2,96	1,13			
	65 ve üstü	13	2,43	1,08			
	Toplam	436	2,59	1,12			
Ekonomi	15-24	94	3,39	0,87	5; 430	1,802	0,111
	25-34	128	3,09	1,00			
	35-44	109	3,06	0,91			
	45-54	59	3,22	1,06			
	55-64	33	3,37	1,06			
	65 ve üstü	13	3,05	0,98			
	Toplam	436	3,18	0,97			

Yaş grubuna göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,708$; $sd=5;430$; $p>0,05$). Bununla birlikte 15-24 yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($4,21\pm0,81$) diğer grupların ortalamasından daha yüksektir.

Yaş grubuna göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,721$; $sd=5;430$; $p>0,05$). Bununla birlikte 15-24 yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($3,93\pm1,09$) diğer grupların ortalamasından daha yüksektir.

Tablo 22: Gelir Durumuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları
Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Ekonomik Etki	500 TL'den az	56	4,28	0,75	7; 428	1,181	0,312
	501-1000 TL	33	4,02	0,88			
	1001-2020 TL	55	3,78	1,28			
	2021-4000 TL	124	3,86	1,15			
	4001-6000 TL	97	3,89	1,12			
	6001-8000 TL	42	3,95	1,12			
	8001-10.000 TL	15	3,98	0,90			
	10.001 ve üzeri	14	3,68	1,35			
	Toplam	436	3,93	1,09			
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	500 TL'den az	56	2,85	1,16	7; 428	1,449	0,184
	501-1000 TL	33	2,58	1,04			
	1001-2020 TL	55	2,57	1,14			
	2021-4000 TL	124	2,70	1,05			
	4001-6000 TL	97	2,43	1,15			
	6001-8000 TL	42	2,40	1,16			
	8001-10.000 TL	15	2,73	1,27			
	10.001 ve üzeri	14	2,13	0,92			
	Toplam	436	2,59	1,12			
Ekonomi	500 TL'den az	56	3,48	0,87	7; 428	1,385	0,210
	501-1000 TL	33	3,22	0,78			
	1001-2020 TL	55	3,11	1,08			
	2021-4000 TL	124	3,22	0,98			
	4001-6000 TL	97	3,08	0,99			
	6001-8000 TL	42	3,08	1,00			
	8001-10.000 TL	15	3,29	0,84			
	10.001 ve üzeri	14	2,82	0,92			
	Toplam	436	3,18	0,97			

Gelir durumuna göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,181$; $sd=7;428$; $p>0,05$). Bununla birlikte geliri 500 TL'nin altında olan bireylerin ortalaması diğer grupların ortalamasından daha yüksektir. Ayrıca geliri 10000 TL olan bireylerin ortalaması ise en düşüktür.

Gelir durumuna göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı

Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,449$; $sd=7;428$; $p>0,05$). Bununla birlikte geliri 10.000 TL olan bireylerin ortalaması ise en düşüktür.

Tablo 23: Eğitim Durumuna Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Ekonomik Etki	İlköğretim ve altı	41	3,71	1,35	5; 430	1,271	0,275
	Lise	83	4,07	1,10			
	Ön Lisans	47	3,82	1,09			
	Üniversite	179	4,01	1,06			
	Yüksek Lisans	57	3,73	1,08			
	Doktora	29	3,96	0,88			
	Toplam	436	3,93	1,09			
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	İlköğretim ve altı	41	2,79	1,21	5; 430	4,419	0,001
	Lise	83	3,03	1,19			
	Ön Lisans	47	2,62	1,05			
	Üniversite	179	2,44	1,04			
	Yüksek Lisans	57	2,33	1,12			
	Doktora	29	2,39	1,02			
	Toplam	436	2,59	1,12			
Ekonomi	İlköğretim ve altı	41	3,20	1,14	5; 430	2,327	0,029
	Lise	83	3,49	1,03			
	Ön Lisans	47	3,15	0,94			
	Üniversite	179	3,14	0,92			
	Yüksek Lisans	57	2,95	0,95			
	Doktora	29	3,09	0,80			
	Toplam	436	3,18	0,97			

Eğitim durumuna göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,271$; $sd=5;430$; $p>0,05$). Bununla birlikte Eğitim durumu lise ve üniversite olan bireylerin ortalaması diğer grupların ortalamasından daha yüksektir.

Eğitim durumuna göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4,419$; $sd=5;430$; $p<0,01$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaoya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre lise altı eğitim düzeyi olan bireylerin ortalamaları üniversite ve üstü eğitim düzeyi olan bireylerin ortalamasından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Tablo 24: Mesleklere Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Ekonomik Etki	Emekli	42	3,76	1,31	6; 429	1,612	0,142
	Ev Hanımı	33	3,99	1,27			
	İşçi	86	3,83	1,16			
	İşsiz	17	4,13	0,77			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	3,65	1,20			
	Memur	134	3,92	1,06			
	Öğrenci	87	4,18	0,84			
	Toplam	436	3,93	1,09			
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	Emekli	42	2,73	1,24	6; 429	1,556	0,159
	Ev Hanımı	33	2,51	1,16			
	İşçi	86	2,66	1,12			
	İşsiz	17	3,01	1,12			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	2,73	1,09			
	Memur	134	2,38	1,07			
	Öğrenci	87	2,65	1,10			
	Toplam	436	2,59	1,12			
Ekonomi	Emekli	42	3,19	1,16	6; 429	1,016	0,414
	Ev Hanımı	33	3,17	1,06			
	İşçi	86	3,18	1,02			
	İşsiz	17	3,51	0,82			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	3,14	0,97			
	Memur	134	3,06	0,93			
	Öğrenci	87	3,33	0,87			
	Toplam	436	3,18	0,97			

Mesleklere göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,612$; $sd=6;429$; $p>0,05$). Bununla birlikte işsiz ve öğrenci olan bireylerin ortalaması diğer meslek grupların ortalamasından daha yüksektir.

Mesleklere göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,556$; $sd=6;429$; $p>0,05$). Bununla birlikte işsiz olan bireylerin ortalaması diğer meslek grupların ortalamasından daha yüksektir. Ayrıca memur olan bireylerin ortalaması ise en düşüktür.

Tablo 25: Haber Alma Kaynağına Göre Ekonomi Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Ekonomik Etki	İnternet Haber Siteleri	110	3,88	1,08	3; 432	3,016	0,030
	Sosyal Medya	136	4,12	0,89			
	Televizyon	112	3,72	1,21			
	Yakın çevrem	78	3,98	1,22			
	Toplam	436	3,93	1,09			
Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim	İnternet Haber Siteleri	110	2,55	1,08	3; 432	0,245	0,865
	Sosyal Medya	136	2,54	1,10			
	Televizyon	112	2,65	1,16			
	Yakın çevrem	78	2,62	1,15			
	Toplam	436	2,59	1,12			
Ekonomi	İnternet Haber Siteleri	110	3,14	0,92	3; 432	0,439	0,725
	Sosyal Medya	136	3,24	0,89			
	Televizyon	112	3,12	1,06			
	Yakın çevrem	78	3,22	1,05			
	Toplam	436	3,18	0,97			

Haber alma kaynağına göre Ekonomi sorularından oluşan Ekonomik Etki alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA)

analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3,016$; $sd=3;432$; $p<0,01$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre Sosyal medya sitelerinden haber alan bireylerin ortalamaları ($4,12\pm0,89$) televizyondan haber alan bireylerin ortalamasından ($3,72\pm1,21$) yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer haber alma kaynaklarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Haber alma kaynağına göre Ekonomi sorularından oluşan Çalışma Hayatına Katılım ve Sosyal Yardımlara Erişim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,245$; $sd=3;432$; $p>0,05$).

Tablo 26: Cinsiyete Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Toplumsal Uyum ve Kabul	Erkek	224	3,19	1,31	-2,540	434	0,011
	Kadın	212	3,50	1,22			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	Erkek	224	4,08	1,05	-3,021	434	0,003
	Kadın	212	4,37	0,93			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	Erkek	224	3,93	1,23	-1,973	434	0,049
	Kadın	212	4,15	1,17			
Sosyoloji	Erkek	224	3,61	0,94	-3,214	434	0,001
	Kadın	212	3,88	0,86			

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2,540$; $sd=434$; $p<0,05$). Buna göre Kadınların ortalaması ($3,50\pm1,22$) erkeklerin ortalamasından ($3,19\pm1,31$) daha büyüktür.

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-$

3,021; sd=434; p<0,01). Buna göre Kadınların ortalaması (4,37±0,93) erkeklerin ortalamasından (4,08±1,05) daha büyüktür.

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (t=-1,973; sd=434; p<0,05). Buna göre Kadınların ortalaması (4,15±1,17) erkeklerin ortalamasından (3,93±1,23) daha büyüktür.

Tablo 27: Yaş Grubuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Toplumsal Uyum Ve Kabul	15-24	94	3,62	1,11	5; 430	1,585	0,163
	25-34	128	3,30	1,36			
	35-44	109	3,31	1,24			
	45-54	59	3,15	1,40			
	55-64	33	3,34	1,23			
	65 ve üstü	13	2,86	1,03			
	Toplam	436	3,34	1,27			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	15-24	94	4,49	0,76	5; 430	3,802	0,002
	25-34	128	4,16	1,01			
	35-44	109	4,19	1,04			
	45-54	59	4,29	1,05			
	55-64	33	4,04	1,13			
	65 ve üstü	13	3,35	1,13			
	Toplam	436	4,22	1,00			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	15-24	94	4,13	1,13	5; 430	1,386	0,228
	25-34	128	4,15	1,18			
	35-44	109	3,89	1,23			
	45-54	59	4,04	1,27			
	55-64	33	4,06	1,25			
	65 ve üstü	13	3,41	1,20			
	Toplam	436	4,04	1,20			
Sosyoloji	15-24	94	3,99	0,76	5; 430	2,854	0,015
	25-34	128	3,72	0,94			
	35-44	109	3,70	0,89			
	45-54	59	3,64	1,01			
	55-64	33	3,69	0,96			
	65 ve üstü	13	3,11	0,95			
	Toplam	436	3,74	0,91			

Bireylerin Yaş grubuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,585$; $sd=5;430$; $p>0,05$). Bununla birlikte 15-24 yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($3,62\pm1,11$) en yüksekken 65 ve üstü yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($2,86\pm1,03$) en düşüktür.

Bireylerin Yaş grubuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3,802$; $sd=5;430$; $p<0,01$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre 65 yaş üstü olan bireylerin ortalaması ($3,35\pm1,13$) diğer yaş grubu ortalamalarından düşüktür ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer yaş grupları ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur($p>0,05$).

Bireylerin Yaş grubuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,585$; $sd=5;430$; $p>0,05$). Bununla birlikte 25-34 yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($4,15\pm1,18$) en yüksekken 65 ve üstü yaş grubundaki bireylerin ortalaması ($3,41\pm1,20$) en düşüktür.

Tablo 28: Gelir Durumuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Toplumsal Uyum ve Kabul	500 TL'den az	56	3,57	1,11	7; 428	1,091	0,368
	501-1000 TL	33	3,32	1,25			
	1001-2020 TL	55	3,27	1,24			
	2021-4000 TL	124	3,44	1,31			
	4001-6000 TL	97	3,27	1,25			
	6001-8000 TL	42	3,12	1,34			
	8001-10.000 TL	15	3,56	1,36			
	10.001 ve üzeri	14	2,76	1,51			
	Toplam	436	3,34	1,27			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	500 TL'den az	56	4,60	0,70	7; 428	2,308	0,026
	501-1000 TL	33	4,14	0,93			
	1001-2020 TL	55	4,22	1,11			
	2021-4000 TL	124	4,31	0,86			
	4001-6000 TL	97	4,12	1,12			
	6001-8000 TL	42	3,91	1,11			
	8001-10.000 TL	15	4,10	0,91			
	10.001 ve üzeri	14	3,91	1,45			
	Toplam	436	4,22	1,00			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	500 TL'den az	56	3,99	1,28	7; 428	1,417	0,197
	501-1000 TL	33	3,83	1,23			
	1001-2020 TL	55	3,81	1,33			
	2021-4000 TL	124	4,15	1,21			
	4001-6000 TL	97	4,23	1,02			
	6001-8000 TL	42	3,71	1,21			
	8001-10.000 TL	15	4,02	1,22			
	10.001 ve üzeri	14	4,21	1,36			
	Toplam	436	4,04	1,20			
Sosyoloji	500 TL'den az	56	3,96	0,74	7; 428	1,510	0,162
	501-1000 TL	33	3,68	0,89			
	1001-2020 TL	55	3,66	0,94			
	2021-4000 TL	124	3,83	0,93			
	4001-6000 TL	97	3,72	0,91			
	6001-8000 TL	42	3,49	0,94			
	8001-10.000 TL	15	3,84	0,90			
	10.001 ve üzeri	14	3,39	1,18			
	Toplam	436	3,74	0,91			

Bireylerin Gelir durumuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü

varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,091$; $sd=7;428$; $p>0,05$). Bununla birlikte 10.000 TL ve üzeri geliri olan bireylerin ortalaması ($2,76\pm1,51$) diğer gelir grubuna sahip olan bireylerin ortalamasından düşüktür.

Bireylerin Gelir grubuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2,308$; $sd=7;428$; $p<0,05$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre 500 TL'den az geliri olan bireylerin ortalaması ($4,60\pm0,70$) diğer 6000 TL ve üzeri geliri olan bireylerin ortalamalarından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer gelir gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Bireylerin Gelir durumuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,417$; $sd=7;428$; $p>0,05$).

Tablo 29: Eğitim Durumuna Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Toplumsal Uyum ve Kabul	İlköğretim ve altı	41	3,16	1,24	5; 430	1,710	0,131
	Lise	83	3,59	1,30			
	Ön Lisans	47	3,42	1,29			
	Üniversite	179	3,36	1,24			
	Yüksek Lisans	57	3,00	1,34			
	Doktora	29	3,25	1,15			
	Toplam	436	3,34	1,27			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	İlköğretim ve altı	41	4,12	1,11	5; 430	1,254	0,283
	Lise	83	4,38	0,97			
	Ön Lisans	47	4,35	0,91			
	Üniversite	179	4,23	0,98			
	Yüksek Lisans	57	4,03	1,10			
	Doktora	29	4,05	0,98			
	Toplam	436	4,22	1,00			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	İlköğretim ve altı	41	3,52	1,33	5; 430	4,601	0,000
	Lise	83	3,95	1,30			
	Ön Lisans	47	3,87	1,43			
	Üniversite	179	4,26	1,01			
	Yüksek Lisans	57	4,22	1,08			
	Doktora	29	3,52	1,33			
	Toplam	436	4,04	1,20			
Sosyoloji	İlköğretim ve altı	41	3,52	0,96	5; 430	1,854	0,101
	Lise	83	3,89	0,97			
	Ön Lisans	47	3,77	0,92			
	Üniversite	179	3,80	0,86			
	Yüksek Lisans	57	3,56	0,96			
	Doktora	29	3,55	0,82			
	Toplam	436	3,74	0,91			

Eğitim durumuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (F=1,710 sd=5;430; p>0,05).

Bireylerin Eğitim durumuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,254$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Bireylerin Eğitim durumuna göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4,601$; $sd=5;430$; $p<0,001$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre niversite ve yüksek lisans mezunu olan bireylerin ortalamaları doktora ve ilköğretim mezunu olan bireylerin ortalamalarından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır($p<0.05$). Diğer eğitim durumu gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur($p>0.05$).

Tablo 30: Meslek Gruplarına Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyut	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Toplumsal Uyum ve Kabul	Emekli	42	3,28	1,39	6; 429	0,660	0,682
	Ev Hanımı	33	3,39	1,34			
	İşçi	86	3,40	1,32			
	İşsiz	17	3,41	1,36			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	3,29	1,40			
	Memur	134	3,19	1,25			
	Öğrenci	87	3,52	1,09			
	Toplam	436	3,34	1,27			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	Emekli	42	4,18	1,03	6; 429	1,777	0,102
	Ev Hanımı	33	4,28	0,97			
	İşçi	86	4,15	1,08			
	İşsiz	17	4,49	0,66			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	4,34	1,10			
	Memur	134	4,06	1,07			
	Öğrenci	87	4,45	0,78			
	Toplam	436	4,22	1,00			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	Emekli	42	4,09	1,28	6; 429	1,057	0,388
	Ev Hanımı	33	3,77	1,31			
	İşçi	86	3,93	1,28			
	İşsiz	17	3,78	1,55			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	4,36	1,10			
	Memur	134	4,03	1,13			
	Öğrenci	87	4,13	1,13			
	Toplam	436	4,04	1,20			
Sosyoloji	Emekli	42	3,68	1,05	6; 429	1,051	0,392
	Ev Hanımı	33	3,73	0,90			
	İşçi	86	3,74	0,97			
	İşsiz	17	3,80	0,96			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	3,80	1,00			
	Memur	134	3,62	0,90			
	Öğrenci	87	3,93	0,74			
	Toplam	436	3,74	0,91			

Araştırmaya katılanları mesleklerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,660$ $sd=6;429$; $p>0,05$).

Araştırmaya katılanları mesleklerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,777$; $sd=6;429$; $p>0,05$).

Araştırmaya katılanları mesleklerine göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,051$; $sd=6;429$; $p>0,05$).

Tablo 31: Haber Alma Kaynağına Göre Sosyolojik Olaylar Ölçeğinin Alt Boyutları Ortalamalarının Karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Toplumsal Uyum ve Kabul	İnternet Haber Siteleri	110	3,24	1,28	3; 432	1,015	0,386
	Sosyal Medya	136	3,47	1,26			
	Televizyon	112	3,23	1,27			
	Yakın çevrem	78	3,40	1,27			
	Toplam	436	3,34	1,27			
Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği	İnternet Haber Siteleri	110	4,15	1,08	3; 432	1,753	0,155
	Sosyal Medya	136	4,36	0,87			
	Televizyon	112	4,09	1,07			
	Yakın çevrem	78	4,28	0,98			
	Toplam	436	4,22	1,00			
Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi	İnternet Haber Siteleri	110	3,90	1,24	3; 432	3,307	0,020
	Sosyal Medya	136	4,27	1,01			
	Televizyon	112	3,85	1,35			
	Yakın çevrem	78	4,09	1,21			
	Toplam	436	4,04	1,20			
Sosyoloji	İnternet Haber Site	110	3,65	0,96	3; 432	2,444	0,063
	Sosyal Medya	136	3,89	0,84			
	Televizyon	112	3,61	0,94			
	Yakın çevrem	78	3,79	0,90			
	Toplam	436	3,74	0,91			

Haber alma kaynağına göre Sosyolojik sorularından oluşan Toplumsal Uyum ve Kabul alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (F=1,015 sd=3;432; p>0,05).

Haber alma kaynağına göre Sosyolojik sorularından oluşan Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (F=1,753; sd=3;432; p>0,05).

Bireylerin Haber alma kaynağına göre Sosyolojik sorularından oluşan Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3,307$; $sd=3;432$; $p<0,001$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaoya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre Sosyal medya sitelerinden haber alan bireylerin ortalamaları ($4,27\pm1,01$) televizyon ve internet haber sitelerinden haber alan bireylerin ortalamalarından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer haber alma kaynaklarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 32: Cinsiyete Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Güvenlik	Erkek	224	3,34	1,06	-3,664	434	0,000
	Kadın	212	3,71	1,05			

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-3,664$; $sd=434$; $p<0,05$). Buna göre Kadınların ortalaması ($3,71\pm1,05$) erkeklerin ortalamasından ($3,34\pm1,06$) daha büyüktür.

Tablo 33: Yaş Gruplarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
15-24	94	3,86	0,89	5; 430	2,709	0,020
25-34	128	3,44	1,15			
35-44	109	3,43	0,98			
45-54	59	3,40	1,23			
55-64	33	3,47	1,10			
65 ve üstü	13	3,17	0,97			
Toplam	436	3,52	1,07			

Bireylerin yaş gruplarına göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2,709$; $sd=5;430$; $p<0,05$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre 15-24 yaş grubunda bireylerin ortalamaları ($3,86\pm0,89$) diğer yaş grubunda olan bireylerin ortalamalarından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer yaş gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$). Ayrıca yaş arttıkça ortalamalarda bir düşüş görülmektedir.

Tablo 34: Gelir Durumuna Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
500 TL'den az	56	3,90	0,83	7; 428	2,665	0,011
501-1000 TL	33	3,59	0,97			
1001-2020 TL	55	3,58	1,07			
2021-4000 TL	124	3,57	1,10			
4001-6000 TL	97	3,41	1,08			
6001-8000 TL	42	3,20	1,13			
8001-10.000 TL	15	3,59	1,08			
10.001 ve üzeri	14	2,84	1,13			
Toplam	436	3,52	1,07			

Bireylerin Gelir durumlarına göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2,665$; $sd=7;428$; $p<0,05$). Hangi grubun ortalamasının diğerlerinden farklı ortalamaya sahip olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD testi yapılmıştır. Çoklu karşılaştırma testine göre 500 TL'den az geliri olan bireylerin ortalaması ($3,90\pm0,83$) diğer gelir gruplarının ortalamalarından yüksektir ve bu istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$). Diğer gelir gruplarının ortalamaları arasında anlamlı fark yoktur ($p>0,05$).

Tablo 35: Eğitim Durumuna Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
İlköğretim ve altı	41	3,42	1,12	5; 430	1,822	0,107
Lise	83	3,74	1,11			
Ön Lisans	47	3,53	1,08			
Üniversite	179	3,56	1,01			
Yüksek Lisans	57	3,30	1,09			
Doktora	29	3,20	1,10			
Toplam	436	3,52	1,07			

Eğitim durumuna göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,822$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Tablo 36: Meslek Gruplarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğinin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Emekli	42	3,47	1,22	6; 429	1,924	0,076
Ev Hanımı	33	3,54	1,19			
İşçi	86	3,58	1,13			
İşsiz	17	3,56	0,91			
Kendi Hesabına Çalışan	37	3,38	1,10			
Memur	134	3,34	1,03			
Öğrenci	87	3,81	0,91			
Toplam	436	3,52	1,07			

Bireylerin meslek gruplarına göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,924$; $sd=6;429$; $p>0,05$).

Tablo 37: Haber Alma Kaynaklarına Göre Güvenlik Sorularından Oluşan Ölçeğin Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken Düzeyleri	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
İnternet Haber Siteleri	110	3,51	1,10	3; 432	0,288	0,834
Sosyal Medya	136	3,59	1,05			
Televizyon	112	3,47	1,06			
Yakın çevrem	78	3,48	1,08			
Toplam	436	3,52	1,07			

Bireylerin haber alma kaynaklarına gruplarına göre Güvenlik sorularından oluşan güvenlik ölçeğinin ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,288$; $sd=3;432$; $p>0,05$).

Tablo 38: Cinsiyete Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularından Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	t	df	p
Sağlık	Erkek	224	2,67	1,13	2,333	434	0,020
	Kadın	212	2,43	1,05			
Eğitim	Erkek	224	4,16	0,93	-2,809	434	0,005
	Kadın	212	4,40	0,86			

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2,333$; $sd=434$; $p<0,05$). Buna göre Erkeklerin ortalaması ($2,67\pm1,13$) kadınların ortalamasından ($2,43\pm1,05$) daha büyüktür.

Bireylerin Cinsiyetlerine göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2,333$; $sd=434$; $p<0,05$). Buna göre Kadınların ortalaması ($4,40\pm0,86$) erkeklerin ortalamasından ($4,16\pm0,93$) daha büyüktür.

Tablo 39: Yaş Gruplarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Sağlık	15-24	94	2,55	0,95	5; 430	0,331	0,894
	25-34	128	2,60	1,11			
	35-44	109	2,58	1,08			
	45-54	59	2,48	1,23			
	55-64	33	2,37	1,18			
	65 ve üstü	13	2,69	1,27			
	Toplam	436	2,55	1,09			
Eğitim	15-24	94	4,46	0,79	5; 430	1,888	0,095
	25-34	128	4,29	0,94			
	35-44	109	4,24	0,82			
	45-54	59	4,03	1,06			
	55-64	33	4,14	1,01			
	65 ve üstü	13	4,41	0,85			
	Toplam	436	4,27	0,90			

Bireylerin yaş gruplarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,331$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Bireylerin yaş gruplarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,888$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Tablo 40: Gelir Durumlarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Sağlık	500 TL'den az	56	2,33	0,91	7; 428	1,518	0,159
	501-1000 TL	33	2,78	0,98			
	1001-2020 TL	55	2,48	1,13			
	2021-4000 TL	124	2,48	1,10			
	4001-6000 TL	97	2,64	1,14			
	6001-8000 TL	42	2,83	1,10			
	8001-10.000 TL	15	2,18	1,21			
	10.001 ve üzeri	14	2,81	1,25			
	Toplam	436	2,55	1,09			
Eğitim	500 TL'den az	56	4,47	0,76	7; 428	0,463	0,861
	501-1000 TL	33	4,26	1,03			
	1001-2020 TL	55	4,24	0,98			
	2021-4000 TL	124	4,24	0,91			
	4001-6000 TL	97	4,26	0,75			
	6001-8000 TL	42	4,25	1,04			
	8001-10.000 TL	15	4,18	1,17			
	10.001 ve üzeri	14	4,17	1,12			
	Toplam	436	4,27	0,90			

Bireylerin gelir durumuna göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,158$; $sd=7;428$; $p>0,05$).

Bireylerin gelir durumuna göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,463$; $sd=7;428$; $p>0,05$).

Tablo 41: Eğitim Durumlarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Sağlık	İlköğretim ve altı	41	2,48	1,22	5; 430	2,153	0,058
	Lise	83	2,35	1,15			
	Ön Lisans	47	2,42	1,09			
	Üniversite	179	2,56	1,02			
	Yüksek Lisans	57	2,81	1,08			
	Doktora	29	2,94	1,13			
	Toplam	436	2,55	1,09			
Eğitim	İlköğretim ve altı	41	4,43	0,69	5; 430	2,058	0,070
	Lise	83	4,20	0,95			
	Ön Lisans	47	3,93	1,23			
	Üniversite	179	4,36	0,80			
	Yüksek Lisans	57	4,29	0,86			
	Doktora	29	4,29	1,03			
	Toplam	436	4,27	0,90			

Eğitim durumlarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=2,153$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Eğitim durumlarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=2,058$; $sd=5;430$; $p>0,05$).

Tablo 42: Meslek Gruplarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Sağlık	Emekli	42	2,35	1,17	6; 429	0,706	0,645
	Ev Hanımı	33	2,53	1,16			
	İşçi	86	2,55	1,18			
	İşsiz	17	2,24	1,07			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	2,58	1,16			
	Memur	134	2,66	1,10			
	Öğrenci	87	2,55	0,91			
	Toplam	436	2,55	1,09			
Eğitim	Emekli	42	3,98	1,11	6; 429	1,926	0,075
	Ev Hanımı	33	4,35	0,95			
	İşçi	86	4,26	0,88			
	İşsiz	17	4,20	0,91			
	Kendi Hesabına Çalışan	37	4,20	0,93			
	Memur	134	4,23	0,91			
	Öğrenci	87	4,51	0,75			
	Toplam	436	4,27	0,90			

Araştırmaya katılan bireylerin meslek gruplarına göre Devlet imkânlarından faydalanma sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,706$; $sd=6;429$; $p>0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin meslek gruplarına göre Devlet imkânlarından faydalanma sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,926$; $sd=6;429$; $p>0,05$).

Tablo 43: Haber Alma Kaynaklarına Göre Devlet İmkânlarından Faydalanma Sorularında Oluşan Ölçeğin Alt Boyutlarının Ortalamalarının Karşılaştırılması

Değişken	Değişken Düzeyi	N	Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Sağlık	İnternet Haber Siteleri	110	2,67	1,14	3; 432	0,700	0,552
	Sosyal Medya	136	2,55	1,12			
	Televizyon	112	2,48	1,11			
	Yakın çevrem	78	2,48	0,96			
	Toplam	436	2,55	1,09			
Eğitim	İnternet Haber Siteleri	110	4,19	1,00	3; 432	1,646	0,178
	Sosyal Medya	136	4,40	0,84			
	Televizyon	112	4,29	0,79			
	Yakın çevrem	78	4,16	1,00			
	Toplam	436	4,27	0,90			

Araştırmaya katılan bireylerin haber alma kaynaklarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin sağlık alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=0,700$; $sd=3;432$; $p>0,05$).

Araştırmaya katılan bireylerin haber alma kaynaklarına göre Devlet desteği sorularından oluşan ölçeğin eğitim alt boyutunun ortalamaları arasında fark olup olmadığı Tek yönlü varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,646$; $sd=3;432$; $p>0,05$).

3.4. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Anket formunu cevaplayan katılımcılardan elde edilen verilerin analizi neticesinde ortaya çıkan sonuçlar incelendiğinde Türk vatandaşlarının Suriyeli algısı hakkında yorum yapmak mümkün hale gelmiştir. Ancak bu algının olumlu veya olumsuz hangi yönde olduğunu anlamak için algıyı etkileyen faktörler sırasıyla ele alınarak değerlendirmek gerekmektedir. Suriyeli algısını etkileyen faktörlerden olan ekonomik, sosyolojik, güvenlik ve devlet desteği boyutları literatürde bu alanda yapılmış çalışmalarla karşılıklı olarak yorumlanmalıdır.

Suriyelilerle ilgili algının ekonomik boyutuyla ilgili bulguları literatürde yer alan çalışmalarla karşılaştırmak gerekmektedir. Durable Solutions Platform ve

İGAM'ın "Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Katılımı" başlıklı raporuna göre Suriyelilerin ekonomik entegrasyonun önündeki en büyük engel dil sorunudur. Dil sorunundan ötürü istihdam fırsatlarını kaçıran ya da suistimale uğrayan birçok Suriyeli özellikle kayıt dışı sektörde düşük ücretle ve vasıf gerektirmeyen işlerde yedek emek ordusu haline gelmiştir. Bununla birlikte elde ettikleri gelir düşük olduğu için vergi ve sigorta primlerini ödeme noktasında zorluk yaşamaktadırlar.³²⁰ Türk vatandaşları ve Suriyeliler arasında istihdam kaybı ve ücretler genel seviyesinin düşmesi gibi konular yüzünden gerilim tırmanmaktadır. Suriyelilerin ekonomik etkileri hususunda birbirine zıt sonuçlar ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Ancak özellikle kayıt dışı sektördeki açığı Suriyelilerin kapattığı bir gerçektir.³²¹ Orhan ve Senyücel-Gündoğar'ın "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri" başlıklı raporunda da Suriyelilerin kayıt dışı istihdam edilmesi ya da işyeri açmaları sebebiyle devletin gelir kaybına uğradığı Türk vatandaşlarının da haksız rekabete maruz kaldığı vurgulanmıştır.³²² Anket formunda vergi ve istihdam ile ilgili sorularda katılımcıların endişelerinin yüksek olması buna bağlanabilir. Ayrıca katılımcılar Suriyelilere dil eğitimi verilmesi ile ilgili soruya da yüksek oranda olumlu cevap vermişlerdir.

Tümen'in Suriyelilerin Türkiye'ye ekonomik etkilerini araştırdığı makalesine göre kira bedellerinin düşük olduğu semtlere Suriyelilerin yerleşmesi ile Türk vatandaşları daha yüksek kira bedelleri talep edilen semtlere taşınmak zorunda kalmışlardır. Her ne kadar Suriyelilerin kayıt dışı sektörde düşük ücretle ve sigortasız çalışmaları maliyet avantajı sağlamış olsa bile Türk vatandaşlarına yaşam standartlarını koruyabilmek açısından hatırı sayılır bir maliyet olarak geri dönmektedir.³²³ Katılımcıların Suriyelilerin gayrimenkul fiyatları ve kira bedellerine etkisi ile ilgili sorularda olumsuz cevap vermelerinin sebebi bu duruma bağlanabilir. Fakat yine de katılımcıların büyük bir bölümü Suriyelilerin düşük ücretle ve sigortasız

³²⁰ Durable Solutions Platform & İGAM (İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi), **Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Katılımı**, 2019, s. 39. <https://igamder.org/uploads/belgeler/DSP-IGAM-Turkey-Final-Report-Mart-2019-TR.pdf>, Erişim Tarihi: 19.06.2019.

³²¹ Ravale Mohyidin, **Media Coverage, Perception and Evidence: The Economic Impact of Syrian Refugees in Turkey**, İstanbul, TRT World Research Center, 2018, s. 19.

³²² Orhan & Senyücel-Gündoğar, **a.g.e.**, s. 35.

³²³ Semih Tümen, "The Economic Impact of Syrian Refugees on Host Countries: Quasi-Experimental Evidence from Turkey", **American Economic Review: Papers & Proceedings**, C. 106, S. 5, 2016, s. 459-460.

alışmalarına olumlu yaklaşmamaktadırlar. Ayrıca gelir seviyesi düşük olan Suriyelilerin Türkiye'ye kabul edilmemesi ya da Türkiye'den sınır dışı edilmesi hakkındaki sorulara da katılımcılar olumsuz cevap vermişlerdir. Buradan hareketle ekonomik olumsuzluklara rağmen Türk halkının Suriyelilere halen müsamahalı davrandığını söylemek mümkündür.

Budak ve arkadaşlarının “Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar ve Toplumsal Etkileri: Elâzığ İli Örneği” başlıklı makalesine göre Türk vatandaşları Suriyelilere yapılan sosyal yardımların farkındadır. Bununla birlikte Suriyelilere yapılan sosyal yardımlar Türk vatandaşlarında rahatsızlığa sebep olmaktadır. Ancak yine de sosyal yardımların yapılmaya devam etmesi gerektiğine inanılmaktadır.³²⁴ Anket formundaki sosyal yardım ile ilgili soruya katılımcıların çoğunluğu olumlu cevap vermişlerdir. Bu anlamda sosyal yardım hususunda bulgular arasında paralellik mevcuttur.

Suriyelilerle ilgili algının sosyolojik boyutuna dair bulguları literatürde yer alan çalışmalarla karşılaştırarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Suriyelilerin sosyolojik etkisiyle ilgili yapılan en kapsamlı çalışmalardan birisi Erdoğan'ın “Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” başlıklı kitabıdır. Türk vatandaşlarıyla yapılan mülakatlardan elde edilen sonuçlara göre Suriyelilerin Türkiye'de bulunmaması gerektiği ifade edilmekte ve bir an önce geri dönmeleri gerektiği ifade edilmektedir.³²⁵ Yalova halkına uyguladığımız anket formunda sosyoloji boyutuyla ilgili sorularda katılımcıların önemli bir bölümü “Suriyeliler en kısa zamanda ülkelerine geri dönmelidirler.” ve “Bayramlaşmaya giden Suriyeliler ülkelerinde kalmalıdır.” önermelerine katılmaktadırlar. Ancak bununla birlikte “Suriyeliler Türkiye'de kalıcı hale geldiler.” önermesine de %60'ın üzerinde kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir. Bu durum Suriyelilerin Türkiye'deki varlığının kamuoyu nezdinde hala tartışılır olduğunu ancak sürecin uzamasına bağlı olarak Suriyelilerin artık “misafir” olarak görülmediklerini ortaya koymaktadır.

³²⁴ Pelin Budak, Merve Sefa Demir, Mehmet Tan & Murat Sarı, “Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar ve Toplumsal Etkileri: Elâzığ İli Örneği”, *Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S. 62, 2017, s. 552.

³²⁵ Erdoğan, *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, s. 210.

Geçici koruma kapsamı altında olan Suriyelilerle ilgili kamuoyunda tartışılan en önemli konulardan birisi de vatandaşlık meselesidir. Yapılan bir çalışma Suriyelilerin %65'inin Türk vatandaşlığını istediğini ve vatandaşlık kazanılması noktasında herhangi bir kıstas konulmasına karşı olduklarını göstermektedir.³²⁶ Ancak anket formunda “Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmemelidir.” önermesine katılımcılar %67 oranında da “kesinlikle katılıyorum”, %7,1 oranında da “katılıyorum” cevabı vermişlerdir. O halde Türk vatandaşlarının çok büyük bir kesiminin Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmesine karşı olduklarını söyleyebiliriz.

Elâzığ ilinde yapılan bir alan araştırmasına göre Türk vatandaşlarının yaklaşık %90'ı Suriyelilerle uyum sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir.³²⁷ Yalova'daki Türk vatandaşlarının da toplumsal kabul ve uyum isteğinin düşük olduğunu gösteren birçok bulgu mevcuttur. Katılımcıların önemli bir kesimi Suriyelilerle komşu olmak istemediğini ve çocuğunun arkadaşlık yapmasını tercih etmediğini belirtmiştir. Ayrıca Suriyelilerle evlilik düşünmediğini ya da kızının/oğlunun Suriyelilerle evlenmesine rıza göstermeyeceğini belirten katılımcıların oranı da bir hayli yüksektir. Bu durum Türk halkının Suriyelilerle sosyal olarak bağ kurmak gibi bir niyeti olmadığını göstermektedir. Daha önce yapılan araştırmalara göre özellikle sınır illerinde yapılan evliliklerin yansımaları nahoş olmuştur. Yörede yaygın olan başlık parası ve düğün masraflarından kaçınmak için birçok Suriyeli kadın dini nikâh alet edilerek kuma olarak istismara uğramıştır. Buna bağlı olarak o bölgedeki Türk vatandaşı kadınlar da sorun yaşamaktadır. Bu tür yanlış davranışlar algıyı olumsuz yönde etkilemekte ve Suriyeli kadınların iffeti ile ilgili asılsız dedikoduları körüklemektedir.³²⁸

Suriyelilerle ilgili algınının sosyolojik boyutunun önemli bir ayağı din, etnisite ve mezhep konularıdır. Din ve kültür benzerliği, Suriyelilerin geldikleri ilk yıllarda Türk vatandaşlarının daha ılımlı davranmasına sebep olmuştur. Böylelikle Suriyeliler

³²⁶ Mülteci-Der, **Sonsuz Geçiciliğe Çare: Suriyeli Mülteciler Türkiye Vatandaşlığı Hakkında Ne Düşünüyor?**, İzmir, Sade Matbaacılık, 2017, s. 30.

³²⁷ Budak vd., **a.g.e.**, s. 559.

³²⁸ Erdoğan, **Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, s. 216.

Türkiye’de tutunma fırsatı yakalamışlardır.³²⁹ Anket formunda Suriyelilerin din, mezhep ve etnisite farklılıklarıyla ilgili sorulara katılımcılar yüksek oranda olumlu cevap vermişlerdir. Buradan hareketle Türk vatandaşlarının Suriyelilere insani sebeplere bağlı olarak müsamaha gösterdiğini söyleyebiliriz. Ancak din ve kültür benzerliği de durumu bir nebze olsun kolaylaştırmaktadır.

Suriyelilerle ilgili algının güvenlik boyutuna dair bulguları literatürde yer alan çalışmalarla karşılaştırarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Tümeğ’in Ankara ilinde yaptığı çalışmaya göre katılımcıların Suriyelilerle ilgili en çok endişe ettikleri konu güvenlik ve asayiş olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların %90’ı Suriyelilerin asayiş ve güvenlik sorunlarına yol açtığını düşünmektedir. Medyada taciz, hırsızlık ve kavga gibi olaylarda Suriyelilerin görünür olması bu algıyı pekiştirmektedir. Buna ek olarak birçok katılımcı Suriyelilerin dilenmesinden, çocuklarının sokaklarda olmasından ve daha başka sorunlara sebep olmaları yüzünden rahatsız olduklarını dile getirmişlerdir.³³⁰ Yalova ilindeki Türk vatandaşlarının önemli bir kesimi de Suriyelilerin suç oranlarını artırdıklarını, fuhuş/hırsızlık/cinayet gibi olaylara ortalamadan daha fazla karıştıklarını düşünmektedir. Bu sebeple Suriyelilerin her istedikleri yerde ikamet etmelerindense kamplarda yaşamları gerektiğini düşünmektedirler.

Güvenlikle ilgili endişeler sadece asayiş olayları ile sınırlı değildir. Katılımcılar Türkiye’nin dış güvenliğine dair de endişeler taşımaktadırlar. Buna göre Suriyeliler Türkiye’nin savaşa girme riskini artırmakta ve istihbarat zafiyetine sebep olmaktadır. Ancak Türk vatandaşlarının önemli bir bölümü Suriyelilerin TSK’nın icra ettiği operasyonlara katılması gerektiğini düşünmektedir. Tümeğ’in çalışmasında da “Suriye’de terör örgütlerine karşı sürdürülen Zeytin Dalı operasyonunda TSK ve ÖSO’nun yanı sıra Türkiye’de yaşayan askerlik çağına gelmiş erkek Suriyelilerin de

³²⁹ M. Murat Erdoğan, **Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler**, Konrad Adenauer Stiftung, 2019, s. 15. <https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/acaf9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464>, Erişim Tarihi: 20.06.2020.

³³⁰ Tümeğ, **a.g.e.**, s. 30.

savaşması gerektiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcılar %89 oranında evet cevabı vermişlerdir.³³¹

Suriyelilerle ilgili bir başka güvenlik sorunu da AB ülkeleri ile 2016 yılında yapılan mutabakattır. Bu mutabakata göre Türkiye “mülteciler için üçüncü güvenli ülke” olarak kabul edilmiş ve Suriyeliler ve Suriyeli olmayanlar için iki farklı uygulama başlatılmıştır. Türkiye üzerinden AB ülkelerine geçen Suriyeliler 1’e 1 formülü çerçevesinde Türkiye’ye iade edilecek bunun karşılığında ise Türkiye’den dezavantajlı konumda olduğu düşünülen bir Suriyeli AB ülkelerine kabul edilecektir. Eğer AB ülkelerine Türkiye üzerinden geçen kişi Suriyeli değilse direk iade edilecektir. Bunun karşılığında ise Türkiye’deki Suriyelilere mali yardım, vize serbestisi ve üyelik müzakerelerinin canlandırılması taahhüt edilmektedir. Ancak süreç içinde sadece cüzi bir miktar mali yardım aktarımı yapılmıştır.³³² Bu anlaşmaya göre Türkiye, para karşılığında Suriyelileri AB ülkelerinden uzak tutan bir tampon bölge haline gelmiştir. Ancak Türk halkının bu mutabakata rızasının olmadığı anlaşılmaktadır. Zira katılımcıların çok büyük bir kesimi AB ülkelerinden iade edilen Suriyelilerin kabul edilmemesi gerektiğini düşünmektedir.

Suriyelilerle ilgili algının devlet desteği boyutuna dair bulguları literatürde yer alan çalışmalarla karşılaştırarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Suriyelilerin kısa zaman içinde ülkelerinde geri dönüş imkânlarının olmadığı anlaşılmaması ile devlet en azından temel ihtiyaçların karşılanması için adımlar atmaya başlamıştır.³³³ Ancak Suriyelilere devlet tarafından sağlanan eğitim ve sağlık alanındaki birtakım haklar Türk vatandaşlarında rahatsızlığa sebep olmuştur. Suriyeliler artık “iç savaştan kaçan kurbanlar” değil de toplumun barış ve huzurunu bozan kişiler olarak görülmeye başlanmıştır.³³⁴

Suriyelilere yönelik devletin sağladığı eğitim ve sağlık hizmetlerinin Türk vatandaşları tarafından nasıl algılandığı hassas bir meseledir. Katılımcıların eğitim ve

³³¹ A.e., s. 31.

³³² Erdoğan, *Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler*, s. 18.

³³³ Kirişçi, *a.g.e.*, s. 7.

³³⁴ Selin Yıldız Nielsen, “Perceptions Between Syrian Refugees and Their Host Community”, *Turkish Policy Quarterly*, C. 15, S. 3, 2016, s. 102.

sağlık ile ilgili önermelere verdikleri cevaplar göz önüne alındığında Suriyelilere sağlanan hizmetlerin devam etmesi gerektiği ancak bunun maliyetinin uluslararası kuruluşlar ya da dernek/vakıflar tarafından karşılanması gerektiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Suriyelilerin halk sağlığını tehdit ettiği ile ilgili endişeler de yüksek düzeydedir. Ek olarak Suriyelilerin Türkçe bilmemeleri önemli bir sorun olarak algılanmakta ve bu açığın kapatılması için Türk dili eğitimi verilmesi gerekliliği vurgulanmaktadır.

SONUÇ

Suriye’de yaşanan iç savaştan dolayı Türkiye’ye dönük kitlesel ölçekte bir göç hareketliliğinin yaşanması hiç kuşkusuz toplumsal rahatsızlıkları tetiklemiştir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları, iç savaşın başlamasını takiben çok fazla sayıda Suriyelinin ülke sınırlarına girmesi ve zamanla kamp dışında da ikamet etmelerine bağlı olarak günlük hayatta görünürlüklerinin artmasıyla birlikte tedirginlik yaşamaktadırlar. Suriye’deki çatışma ortamının tahmin edilenden çok daha fazla uzun sürmesine bağlı olarak Türk vatandaşlarının Suriyelilerle ilgili endişeleri giderek derinleşmiştir. Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki başlıca endişeleri ekonomik ve sosyolojik bağlam ile güvenlik kaygıları ve devlet imkanlarının Suriyelilere aktarılması olarak sıralanabilir.

Saha araştırması için hazırlanan anket formu Yalova ilinde yaşayan Türk vatandaşlarına doldurtulmuştur. Böylelikle anket formunu dolduran katılımcılar üzerinden Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki görüşleri hakkında bir yorum yapılmak istenmiştir. Anket soruları Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkındaki olumlu veya olumsuz düşüncelerini ortaya koymak üzere tasarlanmıştır. Buna ek olarak araştırmanın konusuna yönelik birtakım hipotezler ortaya atılmıştır. Söz konusu hipotezleri şu şekilde sıralayabiliriz:

H1: Türk vatandaşlarının, Suriyeliler hakkında genel algısı olumsuz yöndedir.

H2: Türk vatandaşlarının, Suriyelilere yönelik toplumsal kabulü düşüktür.

H3: Türk vatandaşlarının, Suriyelilerle uyum sağlama isteği zayıftır.

H4: Türk vatandaşları, Suriyelileri ekonomik bir yük olarak görmektedir.

H5: Türk vatandaşları, Suriyelilerin güvenlik sorunlarına sebep olduklarını düşünmektedir.

H6: Türk vatandaşları, Suriyelilere eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin ücretsiz sağlanması hususunda olumsuz yaklaşım sergilemektedir.

H7: Türk vatandaşlarının, Suriyeliler hakkındaki kanaatleri çoğunlukla gerçekleri yansıtmamaktadır.

Araştırma evreninin büyüklüğü göz önüne alındığında veri toplamak için kullanılacak en uygun aracın anket formu olduğu değerlendirilmiştir. Veri toplama yöntemi olarak hem elektronik anket türlerinden biri olan “internet tabanlı anket tekniği” hem de “yüz yüze anket tekniği” uygulanmıştır. Evrendeki tüm bireylere ulaşmak zor olacağı için “kartopu örneklem yöntemi” ile gönüllülük esasına dayalı olarak örnekleme oluşturan katılımcılara ulaşılmıştır. Anket formu katılımcılara “internet tabanlı anket tekniği” veya “yüz yüze anket tekniği” ile uygulanmıştır. Araştırmayla ilgili oluşturulan hipotezler anket formlarından elde edilen veriler ışığında test edilmiştir. Araştırma bulguları bir bütün olarak göz önüne alındığında genel olarak Türk vatandaşlarının Suriyelilerle ilgili algısının son derece olumsuz olduğu görülmektedir. Buradan hareketle H1 hipotezi doğrulanmıştır. Türk vatandaşları, Suriyeliler ile ilgili olarak ekonomik, toplumsal ve güvenlik yönleriyle derin endişe içindedirler. Bunun yanı sıra devletin Suriyelilere özellikle eğitim ve sağlık alanlarında sağladığı imkânlar da Türk vatandaşları arasında tartışmalı bir konudur. Araştırmaya katılan insanların büyük bir bölümü devletin Suriyelilere sağladığı imkânlara destek vermemektedir. Buna ek olarak Suriyelilere aktarılan kaynakların Türk vatandaşlarına yapılacak hizmetleri aksatabileceği endişesini taşımaktadırlar.

Araştırma neticesinde ekonomik algı hususunda birtakım bulgulara erişilmiştir. Buna göre yaş değişkeninin Suriyelilerin ekonomik etkisi alt boyutu üzerinde anlamı bir fark yaratmadığı görülmüştür. Bununla birlikte 15-24 yaş grubunun diğer yaş gruplarına nazaran daha olumsuz bir algıya sahip olduğu görülmüştür. Eğitim değişkeni incelendiğinde ise eğitim seviyesi düştükçe ekonomik algının olumsuzlaştığı anlaşılmaktadır. Lise ve altı eğitim düzeyinde olan bireylerin üniversite ve altı eğitim düzeyinde olan bireylere nazaran Suriyelilerin çalışma hayatına katılımı ve sosyal yardımlardan yararlanması boyutunda daha olumsuz bir bakış açısına sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca ekonomik etki alt boyutunda kadın katılımcıların erkeklere göre daha olumsuz bir kanaate sahip oldukları istatistiksel olarak tespit edilmiştir. Ayrıca ev hanımları, işsizler ve öğrencilerde de ekonomik algı daha olumsuzdur. Bu durum istihdam fırsatlarından yararlanamayan kesimlerin sorumluluğu Suriyelilere yüklediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Takip edilen haber

kaynağı göz önünde bulundurulduğunda Suriyelilerle ilgili haberleri sosyal medyadan takip edenlerin diğer kaynaklardan takip edenlere nazaran daha olumsuz bir algı geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Ekonomik boyut Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında algısını etkileyen en önemli faktörlerin başında gelmektedir. Katılımcılara yöneltilen ve Suriyelilerin ekonomik etkilerinin nasıl algılandığını ölçmeye odaklanmış anket sorularına genellikle oldukça olumsuz bir şekilde geri dönüş yapıldığı gözlemlenmektedir. Türk vatandaşlarının %80,5'i Suriyelilerin de vergi ödemesi gerektiğini düşünmektedir. Bu durum aynı zamanda Suriyelilerin vergi ödemediği ya da başka bir deyişle vergi kaçırdığı algısının da yerleşik olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak Suriyelilerin işyeri açması hususunda Türk vatandaşları iki kutba ayrılmıştır. Türk vatandaşlarının %38,1'lik kesimi Suriyelilerin işyeri açıp işletmelerini desteklerken %45,4'lük kesim de Suriyelilerin işyeri açmamaları gerektiğini düşünmektedir.

Türk vatandaşlarının rahatsız olduğu bir başka konu da Suriyelilerin istihdamı hususudur. Katılımcıların %56,2'lik kesimi Suriyelilerin Türk vatandaşlarının işlerini elinden aldıkları yönündeki önermeye katıldıklarını belirtmektedirler. Ancak literatürde yapılan araştırmalara bakıldığında Suriyelilerin aslında Türk vatandaşlarının çalışmak istemediği ve genellikle vasıfsız işlerdeki emek arzı açığını kapattığı görülmektedir. Literatürde Suriyelerin vasıf gerektirmeyen işlerde, düşük ücretle ve sigortasız bir şekilde çalıştırıldıklarına dair birçok araştırma mevcuttur. Hatta Suriyelilerin yeni prekarya olduklarını dahi öne süren çalışmalar da bulunmaktadır.

Suriyelilerin ekonomik olarak nasıl algılandıklarını bir başka açıdan ölçebilmek için gayrimenkul fiyatlarına ve kiralara olan etkilerinin nasıl algılandığını tespit etmek önemlidir. Türk vatandaşları, Suriyelileri gayrimenkul fiyatları ve kiralardaki artışların müsebbibi olarak görmektedir. Bu algının sebebi özellikle bazı fırsatçı ev sahibi ve emlakçıların Suriyelilere yüksek fiyatlardan konut satmaya veya kiralamaya çalışmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

Türk vatandaşlarının ekonomik anlamda Suriyeliler hakkındaki genel algısı büyük oranda olumsuz olsa dahi %56,2'lik bir oranla düşük gelirli Suriyelilerin ülkeye

kabul edilmemesi ve %58,3'lük bir oranla da sınır dışı edilmesi önermesine katılmamaktadırlar. Bu durum her şeye rağmen Türk vatandaşlarında Suriyelilere yönelik bir merhamet duygusunun olduğunu göstermektedir. Gelir durumu zayıf olan Suriyelilere bu sebepten ötürü bir ayrımcılık yapılmasına karşı olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak Türk vatandaşlarının %73,4'lük bir kesiminin Suriyelilerin daha düşük ücretle ve sigortasız olarak çalıştırılmalarına da rızası yoktur. Türk vatandaşları Suriyelilerin de ücretler genel düzeyi üzerinden ve sigortalı bir şekilde Suriyelilerin istihdam edilmeleri gerektiğini düşünmektedirler. Suriyelilerin dezavantajlı bir konumda olmalarından dolayı sömürülmelerinden yana değildirler.

Suriyelilere yönelik aynı ve nakdi yardım yapılmasıyla ilgili soruda ise katılımcıların farklı yaklaşımlar sergiledikleri gözlemlenmiştir. Katılımcıların %44,3'lük bir kesimi aynı ve nakdi yardım yapılmaması gerektiğini ileri sürerken %33,8'lik kesim ise bu yardımların yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu anlamda Suriyelilere yapılan yardımlar noktasında halkın tam anlamıyla bir fikir birliğine sahip olduğunu söylemek güçtür. Buna ek olarak Suriyelilere yönelik devletin yaptığı harcamaların da Türk vatandaşları nezdinde tartışmalı bir konu olduğu açıktır. Bu bulgular göz önünde bulundurulduğunda H4 hipotezinin doğrulandığını söyleyebiliriz.

Türkiye'nin genel ekonomik durumunun son yıllarda istenilen seviyede olmaması ve devletin Suriyelilere yapmakta olduğu harcamaların sık sık medyada yer bulması Türk vatandaşlarının ekonomik olarak Suriyelilerin etkilerinin olduğundan daha olumsuz bir şekilde algılanmasına sebep olmaktadır. Buna ek olarak uluslararası camiada da özellikle Avrupa Birliği ile yapılan anlaşmalara rağmen Türkiye'nin Suriye'den gelen göç dalgalarının ekonomik yükü ile baş başa bırakıldığını söylemek yanlış olmaz. Vize serbestisi ve 3+3 milyar avroluk hibe karşılığında yapılan ve kamuoyunda "Geri Kabul Anlaşması" olarak bilinen anlaşmaya rağmen AB yükümlülüklerini yerine getirmemiştir. Türkiye'nin yükümlülüklerine bağlı kalmasına rağmen vize serbestisi uygulaması başlatılmamıştır. Buna ek olarak vaat edilen hibenin de çok küçük bir kısmı gönderilmiştir.

Ancak Suriyelilerin ülke ekonomisine sadece olumsuz etkisi olduğunu söylemek doğru olmaz. Özellikle vasıfsız emek arzı açığını kapatmaları ve gelen

nüfusun ortaya çıkardığı türev talepten ötürü ekonomik anlamda bir canlılık kattıkları da vurgulanmalıdır. Bunun yanında Türkiye’de işyeri açarak vergisini ödeyen ve hem Suriyelilere hem de Türk vatandaşlarına istihdam sağlayan birçok Suriyeli bulunmaktadır. Bu anlamda H7 hipotezinin en azından ekonomik anlamda kısmen doğrulandığını söylemek yanlış olmaz.

Türk vatandaşlarının Suriyelileri sosyolojik açıdan nasıl algıladıkları da araştırmanın konusu bakımından çok önemlidir. Bu sebeple sosyolojik açıdan algıyı ölçerken üç alt boyut üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Bu alt boyutları “Toplumsal Uyum ve Kabul”, “Uzun Vadeli Birlikte Yaşam İsteği” ve “Din, Mezhep ve Etnisitenin Toplumsal Kabule Etkisi” şeklinde sıralayabiliriz. Sosyolojik faktörlerle ilgili anket sorularına katılımcılar tarafından verilen cevaplar göz önünde bulundurulduğunda genel itibarıyla Türk vatandaşlarının Suriyelilere dönük toplumsal kabulü son derece düşüktür. Buna ek olarak Suriyelilerle uyum sağlama isteği de zayıftır. Buradan hareketle H2 ve H3 hipotezinin doğrulandığını söyleyebiliriz.

Sosyolojik faktörlerle ilgili alt boyutlar cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde kadınların erkeklere nazaran Suriyelilere dönük toplumsal kabul ve uyumunun daha düşük olduğu, uzun vadeli birlikte yaşama isteğinin daha düşük olduğu ve din, mezhep ve etnisite üzerinden daha olumsuz bir algı geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Sosyolojik faktörler yaş grubu değişkenine göre incelendiğinde ise toplumsal uyum ve kabul ile din, mezhep ve etnisitenin etkisi bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Fakat 15-24 yaş grubunun ortalamadan daha olumsuz, 65 yaş ve üstü yaş grubunun ise ortalamadan daha olumlu bir algısı olduğu görülmüştür. Buna ek olarak 65 yaş ve üstü katılımcıların uzun vadeli birlikte yaşama isteğinin de daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların gelir durumları göz önüne alınarak sosyolojik faktörler ele alındığında toplumsal uyum ve kabul ile din, mezhep ve etnisitenin etkisi alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Bununla birlikte geliri 10.000+ olan bireylerin diğer gelir gruplarına göre daha az olumsuz bir algıya

sahip oldukları görülmektedir. Geliri 500 TL'den az olan katılımcıların uzun vadeli birlikte yaşama isteği diğer gelir gruplarına göre daha düşüktür.

Bireylerin eğitim durumuna göre sosyolojik sorulara nasıl cevap verdikleri incelendiğinde toplumsal uyum ve kabul ile uzun vadeli birlikte yaşama isteği alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşın din, mezhep ve etnisitenin toplumsal kabule etkisi alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur buna göre üniversite ve yüksek lisans mezunu olan bireylerin ortalamaları doktora mezunu olan bireylerden yüksektir. Buradan hareketle lisans ve yüksek lisans mezunlarının doktora mezunlarına nazaran din, mezhep ve etnisite farklılıklarını önemsediklerini söyleyebiliriz.

Meslek grupları değişkenine göre sosyolojik faktörlerde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Haber alınan kaynak değişkenine göre ise sadece din, mezhep ve etnisitenin toplumsal kabulü alt boyutunda sosyal medyadan haber takibi yapan bireylerin ortalaması diğer bireylerin ortalamasından yüksek çıkmıştır. Bu durumda sosyal medyanın din, mezhep ve etnisite farklılıkları üzerinden toplumsal algıyı olumsuz etkilediği sonucuna varabiliriz.

Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında endişe ettikleri konuların birisi de güvenlidir. Katılımcıların güvenlik faktörü ile ilgili anket sorularına verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda hem asayiş hem de dış güvenlik bağlamında Suriyelileri bir tehdit unsuru olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Anket sonuçlarının istatistiksel olarak değerlendirilmesi neticesinde güvenlik algısının son derece olumsuz olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla Türk vatandaşları, Suriyelilerin güvenlik sorunlarına sebep olduğunu düşünmektedir. Bu durum H5 hipotezinin doğrulandığını göstermektedir

Anket formunda güvenlik faktörü ile ilgili sorular hem iç güvenliği hem de dış güvenliği kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu sorular cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde hem kadınların hem de erkeklerin oldukça olumsuz bir algısı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kadınların Suriyeliler hakkındaki güvenlik endişeleri erkeklere nazaran daha yüksektir.

Güvenlik faktörü yaş değişkenine göre incelendiğinde ise 15-24 yaş grubunun en çok güvenlik endişesi taşıyan kesim olduğu görülmektedir. Diğer yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur. Fakat yaş ilerledikçe güvenlik sorularına verilen cevapların daha az olumsuz olduğu tespit edilmiştir.

Gelir durumu değişkenine göre güvenlik soruları ele alındığında gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre geliri 500 TL'den az olan bireylerin güvenlik sorularına verdikleri cevaplar diğer gelir gruplarına göre daha olumsuzdur. Diğer gelir grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

Eğitim, meslek grubu ve haber alma kaynağı değişkenlerine göre yapılan testlerde güvenlik faktörü üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmada Türk vatandaşlarının Suriyelilerin devletin sağladığı imkânlardan faydalanması hususu da incelenmiştir. Suriyelilerin devlet imkânlarından yararlanmasına yönelik algıyı ölçmek için katılımcılara eğitim ve sağlık alt boyutları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplar göz önüne alındığında Suriyelilerin devlet imkânlarından yararlanarak eğitim ve sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanması Türk vatandaşları tarafından olumlu karşılanmamaktadır. Bu halde H6 hipotezi doğrulanmaktadır

Devlet desteği ile ilgili sorular cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkeklerin sağlık alt boyutunda kadınların da eğitim alt boyutunda daha olumsuz geri dönüşler yaptıkları tespit edilmiştir. Yaş grubu, gelir durumu, eğitim durumu, meslek grubu ve haber alma kaynağı değişkenlerine göre ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırma sonuçları bir bütün olarak ele alındığında Türk vatandaşlarının Suriyeli algısının her boyutuyla son derece olumsuz olduğu gözlemlenmektedir. Suriyelilere dönük algının ekonomik boyutu ise Türkiye'nin son dönemde ekonomik olarak dar boğazdan geçmesi ile daha da olumsuz bir hal almıştır. Anket sonuçlarına göre Türk vatandaşları kira ve gayrimenkul bedellerinin yükselmesi, istihdam fırsatlarının azalması ve ücretler genel düzeyinin düşmesi gibi konularda Suriyelileri sorumlu tutmaktadır. Hâlihazırda geçim sıkıntısı çeken geniş halk kitlelerinin

lkelerinde çok uzun bir misafirlik süreci geçiren Suriyelilere karşı olumsuz tutum içinde olmaları şaşırtıcı değildir. Ancak yine de Türk vatandaşlarının ekseriyeti, Suriyelilerin daha düşük ücretle ve sigortasız çalışmasına rıza göstermemektedir. Bununla birlikte Suriyelilere sosyal yardım yapılmasına da olumlu yaklaşılmaktadır.

Araştırmanın sosyolojik boyutu anket verilerine göre incelendiğinde katılımcıların verdiği cevaplara göre din, mezhep ve etnisitenin Suriyeli algısı üzerinde büyük etkisi olmadığı görülmektedir. Ancak Türk vatandaşlarının Suriyelilerle birlikte yaşama isteğinin ve toplumsal kabul düzeyinin son derece düşük olduğu da gözlemlenmektedir. Türk vatandaşları Suriyelilere vatandaşlık verilmesini istememektedir. Ayrıca Suriyelilerin mümkün olan en kısa zaman içinde ülkelerine dönmeleri gerektiği düşünülmektedir.

Türk vatandaşlarının Suriyelilerle algısını olumsuz etkileyen faktörlerden birisi de güvenlik meselesidir. Türk vatandaşları dış güvenlik ve asayiş hususlarında derin endişe içindedirler. Katılımcıların çok büyük bir bölümü Suriyelilerin savaş riskini artırdığını, istihbarat zafiyetine sebep olduğunu ve asayiş olaylarını artırdıklarını düşünmektedirler. Bu sebeple Suriyelilerin Türkiye’ye kabul edilmemesi gerektiğine ve her istedikleri şehirde ya da semtte ikamet etmelerine izin verilmemesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Türk vatandaşlarının Suriyeliler hakkında rahatsızlık duydukları bir başka husus da devletin Suriyelilere sağladığı imknlardır. Başta eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin sunumu ve bu hizmetlerin maliyeti noktasında endişeli olan Türk vatandaşları bulunmaktadır. Katılımcılardan alınan cevaplara göre eğitim ve sağlık hizmetleri verilmeli ancak bunun maliyeti uluslararası kuruluşlar tarafından karşılanmalıdır.

Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre Suriyeliler ve Türk vatandaşlarının toplumsal barış içinde ve huzurlu bir ortamda birlikte yaşamlarına devam edebilmeleri için bazı önerilerde bulunmak mümkündür. İlk ve en önemli olarak Türkiye Cumhuriyeti Devleti Suriyelilerin bu ülkede geçici mi yoksa kalıcı olduğuna karar vermeli ve bu hususta politikalarını belirleyerek adımlarını ona göre atmalıdır. Suriye iç savaşının haddinden fazla uzamasından ötürü geçicilik

yaklaşımına son verilmelidir. Kamuoyu nezdinde Suriyelilerin Türk vatandaşlığına kabul edilmesi hususu çok hassas bir meseledir. Ancak uzun vadede Suriyelilerin bu şartlar altında toplumsal bütünleşme yoluna girmeleri zor görünmektedir. 2011 yılından bu yana Türkiye sınırları içinde doğan yüzbinlerce Suriyeli bebek olduğu da düşünüldüğünde vatandaşlık meselesinin artık daha başka bir perspektiften ele alınması gerekliliği de gün yüzüne çıkmaktadır.

Suriyelilerle ilgili algının olumsuz olmasında en önemli faktörlerden birisi de hiç şüphesiz olumsuz medya haberleri ve bu haberlere bağlı olarak dolaşan yalan ve yanlış dedikodulardır. Suriyelilere maaş bağlanması, seçimler oy kullandırılması, sınavsız üniversitelere giriş hakkı verilmesi ve asayiş olaylarına yüksek oranda bulaştıklarına dair aslı olmayan şayialar Türk halkında Suriyelilere karşı olumsuz kanaatlerin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu anlamda özellikle sosyal medya da bu tür asılsız paylaşım yapan kişi veya kişilerin hukuk önünde hesap vermeleri sağlanmalıdır.

Suriyelilerin Türk toplumuyla bütünleşmesini kolaylaştırmak ve geleceğe ümitli bakabilmelerini sağlamak adına eğitim çok önemli mesele olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin çok büyük bir kesiminin okul çağındaki çocuk ve gençlerden oluştuğu düşünüldüğünde eğitim meselesinin ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır. Suriyeliler orta ve uzun vadede Türkiye’de kalacaklar ise eğitilmiş bireyler olmaları daha faydalıdır. Eğer bir gün Suriye’deki savaş ortamı son bulacak ve ülkelerine döneceklerse yine eğitilmiş olmaları daha faydalıdır. En uzun sınır komşumuz olan bir ülkede milyonlarca eğitimsiz insanın suç ve terör örgütlerine daha kolay bir şekilde alet olacağı aşîkârdır. Bu kötü senaryonun önüne geçebilmek için Suriyeli çocuklar ve gençler istisnasız eğitime dâhil edilmelidir.

Özetle; bu çalışma Türk vatandaşlarının Suriyeli algısının genel itibariyle olumsuz olduğunu ancak yine de insani sebeplere dayalı olarak müsamaha gösterdiğini ortaya koymuştur. Türk vatandaşları ekonomik, toplumsal, güvenlik ve devletin sağladığı imkânlar bakımından Suriyelilerin varlığından endişe etmektedir. Bu sebeple Suriyelilere dönük toplumsal kabul ve uyum isteği son derece düşüktür. Bununla

birlikte toplumun genelinde Suriyelilere karşı olumsuz bir kanaat mevcut iken gençlerde, işsizlerde ve kadınlarda Suriyelilere karşı daha olumsuz bir algı geliştiği tespit edilmiştir. Çalışma neticesinde olumsuz algıya sahip olan toplum kesimleri ve sebepleri paylaşılmıştır. Bu araştırmanın Türk toplumu ve Suriyeliler arasında daha uyumlu bir sosyal yapının oluşmasına hizmet etmesi ve bu alanda farkındalık yaratarak daha fazla araştırmanın yapılması temenni edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Yusuf: **Göç Sosyolojisi**, Ankara, Nobel Akademik Yayınları, 2016.
- AFAD: **Suriye’den Türkiye’ye Nüfus Hareketleri: Kardeş Topraklarındaki Misafirlik**, Ankara, 2014.
- AFAD: **Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında**, Ankara, 2016.
- AFAD: Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/25332/xfiles/13a-Suriyeli_Misafirlerimiz_Kardes_Topraklarinda_2016_Turkce_.pdf, Erişim Tarihi: 22.06.2020.
- AFAD: **Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşullar ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması**, Ankara, 2017.
- Ağanoğlu, H. Yıldırım: **Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Balkanların Makûs Talihi: Göç**, İstanbul, Kum Saati Yayınları, 2001.
- Akıncı, Buket, Ahmet Nergiz, Ercan Gedik: “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, S. 2, C. 1, 2015, ss. 58-83.
- Akıntürk, Esen: “Birleşmiş Milletlerin Göçmen İşçilere Yönelik Sözleşmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 9, S. 2, ss. 1-26.
- Akkayan, Taylan: “Türkiye’de İç Göçler ve Sorunlar”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi**, S. 15, 2002, ss. 29-62.

- Akkayan, Taylan: **Göç ve Değişme**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1979.
- Akkır, Ramazan: “Sekülerleşme ve Göç İlişkisi: Suriyeli Mülteciler Örneği”, **Bilimname**, C. 2019, S. 38, 2019, ss. 469-499.
- Akşit, Belma T.: “Göç Araştırmaları Hızlı Değerlendirme Metodolojisi”, **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998 ss. 67-77.
- Anadolu Ajansı: “Suriyelilerin karıştığı suç oranı yüzde 1,46'ya düştü”, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-karistigi-suc-orani-yuzde-1-46ya-dustu/1289461#>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.
- Apak, Hıdır: “Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği”, **Mukaddime**, C. 5, S. 2, 2014, ss. 53-70.
- Aslan, Cahit: “Türkiye’nin Yeni Ötekileri: Suriyeliler”, **Route Educational and Social Science Journal**, C. 4, S. 8, 2017, ss. 335-341.
- Ateş, Hamza, Mücahit Bektaş: “Suriyelilerin Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Entegrasyonu”, **TESAM Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu**, 2016, ss. 17-43.
- Bartram, David, Maritsa V. Poros, Pierre Monforte: **Göç Meselesinde Temel Kavramlar**, Çeviren: İtir Ağabeyoğlu Tuncay, Ankara, Hece Yayınları, 2017.
- Baştürk, Şenol: “Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar”, **Sosyal Politika**, Eds. Aysen Tokol, Yusuf Alper, 5. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, 2014, ss. 383-413.

- Biçer, Nurşat, Yakup Alan: “İki Dillilik Bağlamında Suriyeliler Üzerinde Türkçenin Etkisi”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yıl 24, S. 100, 2018, ss. 346-352
- Bloch, Alice: “Göçmenler ve Mülteciler,” (Çev. Onur Can Taştan) **Sosyal Politika: Kuramlar ve Uygulamalar**, Eds. Pete Alcock, Margaret May, Karen Rowlingston, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2011, ss. 531-540.
- BMMYK: **Türkiye: Üçüncü Ülkeye Yerleştirme**, 2018, <https://data2.unhcr.org/ar/documents/download/67140>, Erişim Tarihi:30.11.2019.
- Budak, Pelin, Merve Sefa Demir, Mehmet Tan, Murat Sarı: “Yerel Halkın Algısında Suriyeli Sığınmacılar ve Toplumsal Etkileri: Elâzığ İli Örneği”, **Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S. 62, 2017, ss. 543-564.
- Bulut, Sevilay, Özlem Kanat Soysal, Demet Gülçiçek: “Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar”, **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, C. 7, S. 2, 2018, ss. 1210-1238.
- Buzdağlı, Özge, Alaattin Kızıltan: “Göç-Ticaret İlişkisi: Türkiye’nin Tüketim Malı İhracatı Üzerine Bir Uygulama”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari ve Bilimler Dergisi**, 25(3-4), 2011, ss. 65-75.
- Büyüköztürk, Şener: Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, S. 32, Güz, 2002, ss. 470-483.
- Castles, Stephen, Mark J. Miller: **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, Çev. Bülent Bal, İbrahim Akbulut, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, 2008.

Center for
Transnational
Development and
Collaboration
(CTDC):

Syrian Refugees in Turkey: Gender Analysis, United Kingdom, London, 2015.

Civan, Orhan Ersun,
Arzu Gökalp:

“Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği”, **Çalışma ve Toplum**, C. 28, S. 1, ss. 233-264.

Cumhuriyet Halk
Partisi (CHP):

“Ensar ve Muhacir Söylemi Suriyeli Sığınmacıya Derman Olmuyor”, **Bilim Platformu Notları**, S. 39, 2019.

Çağlayan, Savaş:

“Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Güz 2006, S. 17, ss. 67-91.

Çakan, İ. Lütfi:

“Hicret Kriteri,” **İslam Medeniyeti Mecmuası**, C. 5, S. 2, 1981, ss. 3-15.

Çelen, Ali İhsan:

“Çalışma Hayatında Göçmenler,” **Çalışma Yaşamında Özel Gruplar**, 2. Baskı, Eds. Salih Dursun, Serpil Aytaç, Bursa, Ekin Yayınevi, 2019, s. 283.

Çelik, Fatih:

“İç Göçlerin İtici ve Çekici Güçler Yaklaşımı ile Analizi”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:27, Temmuz-Aralık, 2006, ss. 149-170.

Çetin, İhsan:

“Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal ve Kültürel Entegrasyonu”, **Sosyoloji Dergisi**, S. 34, 2016, ss. 197-222.

Çiçekli, Bülent,
Oğuzhan Ömer
Demir:

Türkiye Koridorunda Yasadışı Göçmenler, Ankara, Karınca Yayınları, 2013.

- Çoban-Keneş, Hatice: “Metaforun Ayrımcı Hegemonyanın İnşasındaki Rolü: Suriyelilerin Haberleştirilmesindeki Metafor Kullanımı”, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, C. 15, S. 2, 2016, ss. 253-280.
- Dağ, İhsan: Psikolojik Test ve Ölçeklerde Geçerlik ve Güvenirlik, **Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji Dergisi**, Aralık, 2005, C. 13, S. 4, ss. 17-23.
- Demir, Oğuzhan
Ömer: **Göç Politikaları, Toplumsal Kaygılar ve Suriyeli Mülteciler**, Ankara, Global Politika ve Strateji Analiz, 2015.
- Deniz, Orhan: **Uluslararası Göçler ve Türkiye’ye Yansıması (Sığınmacılar, Mülteciler ve Yasadışı Göçmenler)**, İstanbul, Çantay Yayınevi, 2009.
- Dışişleri Bakanlığı: **Türkiye-AB Arasında 18 Mart’ta Varılan Mutabakata İlişkin Soru ve Cevaplar**, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ab-arasinda-18-mart-ta-varilan-mutabakata-iliskin-soru-cevaplar.tr.mfa> Erişim Tarihi: 30.11.2019.
- Dinçer, Osman
Bahadır ve diğerleri: **Suriyeli Mülteciler Krizi ve Türkiye: Sonu Gelmeyen Misafirlik**, Uluslararası Stratejik Araştırma Kurumu - Brookings Enstitüsü Yayınları, 2013.
- Doğanay, Ülkü: **Medya 18 Aylık İzleme Raporu Ulusal ve Yerel Medyada Mülteci ve Göç Haberleri**, İGAM, 2019.
- Durable Solutions
Platform, İGAM
(İltica ve Göç
Araştırmaları
Merkezi): **Türkiye’deki Suriyeli Mültecilerin Ekonomik Katılımı**, 2019, <https://igamder.org/uploads/belgeler/DSP-IGAM-Turkey-Final-Report-Mart-2019-TR.pdf>, Erişim Tarihi: 19.06.2019.

- Ekici, Süleyman,
Gökhan Tuncel: “Göç ve İnsan”, **Birey ve Toplum Dergisi**, S. 9, C. 5, 2015, ss. 9-22.
- Erbaş, Hayriye: “Küresel Kriz ve Marjinalleşme Sürecinde Göç ve Göçmenler”, **Doğu Batı Düşünce Dergisi**, S. 18, 2002, ss. 173-191.
- Ercilasun, Mustafa, E.
Ayşen Hiç Gencer,
Özgür Ömer Ersin: “Türkiye’deki İç Göçleri Belirleyen Faktörlerin Modellenmesi”, **Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı, 12-14 Ekim 2011**, Bışkek-Kırgızistan, 2011, ss. 319-324.
- Ercoşkun, Burak: “Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Sosyokültürel ve Sosyoekonomik Etkileri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Yeniüzyıl Üniversitesi SBE, İstanbul, 2015.
- Erdoğan, İbrahim: “Küreselleşme Olgusu Bağlamında Yeni Güvenlik Algısı”, **Akademik Bakış Dergisi**, C. 6, S. 12, 2013, ss. 265-292.
- Erdoğan, M. Murat,
Can Ünver: **Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusunda Görüş, Beklenti ve Önerileri**, Ankara, TİSK Yayınları, 2015.
- Erdoğan, M. Murat,
Yurdum Kavukçuer,
Tuğçe Çetinkaya: **Türkiye’de Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı, Liberal Perspektif: Analiz**, S. 5, Nisan 2017.
- Erdoğan, M. Murat: **Suriyeliler Barometresi - 2017 (Yönetici Özeti)**, Araştırma Raporu, 2017.
- Erdoğan, M. Murat: **Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler**, Konrad Adenauer Stiftung, 2019,
<https://www.kas.de/documents/283907/7339115/T%C3%99>

[BCrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/aca9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464,](https://www.bcrkiye%27deki+Suriyeliler.pdf/aca9d37-7035-f37c-4982-c4b18f9b9c8e?version=1.0&t=1571303334464)

Erişim Tarihi: 20.06.2020.

- Erdoğan, M. Murat: **Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınevi, 2015.
- Erdoğan, Türkan: “Göç ve Göçmen Kavramlarının Analizi”, **Konya Araştırmaları – Göç ve İskân**, Eds. Alaattin Aköz, Doğan Yörük, Konya, Palet Yayınları, 2017, ss.13-28.
- Ergil, Doğu: “Türkiye Büyük Millet Meclisi Gündemi”, **TBMM Tutanak Dergisi**, 96. Birleşim, 2.6.1998, Dönem 20, C. 53, Yasama Yılı 3, 1988, ss. 1-171.
- Erkan, Rüstem, Mazhar Bağlı: “Göç ve Yoksulluk Bağlamında Kentle Bütünleşme Eğilimi” **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:22, Sayı:1, ss. 105-124.
- Es, Muharrem, Hamza Ateş: “Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 48, 2004, ss. 205-248.
- Esipova, Neli, Julie Ray, Anita Pugliese, Dato Tsabutashvili: **How The World Views Migration**, IOM, Geneva, 2015.
- Eşigül, Aşkinnur, vd., **Bilgiden Algıya: Türkiye’deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma**, Viyana/Avusturya, PS: Europe (Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü), 2017, s. 6.
- Euronews: “Pazarkule'den dönmek zorunda kalan göçmenler Covid-19 salgınında neler yaşıyor?”, <https://tr.euronews.com/2020/04/30/pazarkule-den->

[donmek-zorunda-kalan-gocmenler-covid-19-salg-n-nda-neler-yas-yor](#), Erişim Tarihi: 05.06.2020.

- Gençler, Ayhan: “Avrupa Birliği’nin Göç Politikası”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı)**, 49. Kitap, 2004, ss. 173-197.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: “Düzensiz Göç”, <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> Erişim Tarihi:20.11.2019.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: “Geçici Koruma”, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi:05.06.2020.
- Gökbayrak, Şenay: “Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 63(3), 2008, ss. 65-82.
- Gölcük, Şerefeddin: “Kuran’da Hicret,” **Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 7, 1986, ss. 9-20.
- Gümüş, Sevdâ: Beşerî Sermaye ve Ekonomik Kalkınma: Türkiye Üzerine Ekonometrik Bir Analiz (1960-2002), (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi SBE, Erzurum, 2003.
- Gümüşhanevi, Ahmet Ziyaüddin: “Ensar, Muhacir, Cihâd, Gazve ve Şehitler Hakkında...”, Çev. Ömer Faruk Habergetiren, **Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, C. 2, S. 4, Eylül, 2013, ss. 232-269.
- Gündüz, Mustafa, Nalan Yetim: “Terör ve Göç”, **II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç**, Ankara, DİE Matbaası, 1997, ss. 109-116.
- Gürbüz, Mehmet, Murat Karabulut: “Kırsal Göçler ile Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi”, **Türk Coğrafya Dergisi**, 50, 2008, ss. 37-60.

- Gürbüz, Sait, Faruk Şahin: **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Felsefe-Yöntem-Analiz**, 5. Baskı, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara, 2018.
- Gürbüz, Şefika: “Kırdan Kente Zorunlu Göçün Nedenleri ve Sonuçları”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, Haziran, 2006, ss. 211-214.
- Güven, Esma: “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’deki Çalışma Durumları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri,” **İLEM Bilgi Notu**, No:2, 2016.
- Hair Jr., Joseph F., William C. Black, Barry J. Babin, Rolph E. Anderson: **Multivariate Data Analysis**, 7. Edition, Pearson, 2010; Şeref Kalaycı, **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, Asil Yayınları, Ankara, 2009.
- Harunoğulları, Muazzez, Seval Süzülmüş, Yadigâr Polat: “Türkiye’de Suriyeli Üniversite Öğrencileri ile İlgili Bir Durum Tespiti: Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Örneği”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 21, S. 3, 2019, ss. 816-837.
- Heckmann, Friedrich: “Illegal Migration: What can We Know and what can we Explain? The Case of Germany”, **International Migration Review**, C. 38, S. 3, 2004, ss. 1103-1125.
- Hollifield, James F.: “Migration and International Relations: The Liberal Paradox”, **Migration Between States and Markets**, Editör: Han Entzinger, Marco Martinello ve Catherine Wihtol de Wenden, Aldershot: Ashgate, 2004, ss. 3-18.
- Hoşgör, Şeref: “Türkiye’de Kantitatif Yöntemlerle Dolaylı Göç Tahminleri, Sorunları ve Yaklaşımlar”, **Konferans:**

- Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1998, ss. 104-124.
- Hugo, Graeme: “Environmental Concerns and International Migration”, **International Migration Review**, 30:1, 1996, ss. 105-131.
- Humanitarian Needs Overview: **Syrian Arab Republic**, 2019, s. 28, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2019_Syr_HNO_Full.pdf, Erişim Tarihi:22.06.2020.
- Humanitarian Needs Overview: **Syrian Arab Republic**, 2016, s. 4, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2016_hno_syrian_arab_republic.pdf, Erişim, Tarihi: 22.06.2020.
- International Organization for Migration (IOM): **Glossary on Migration**, Geneva, 2004.
- International Organization for Migration (IOM): **Migration Crisis Operational Framework: IOM Turkey 2018-2019**, 2018.
- Iselin, Brian, Melanie Adams: **Distinguishing between Human Trafficking and People Smuggling**, UN Office on Drugs and Crime, Bangkok, Regional Centre for East Asia and the Pacific, 2003.
- İBB APK Daire Başkanlığı Araştırma Müdürlüğü: **İstanbul’u Bekleyen Riskler Araştırması-2: İstanbul’a Muhtemel Göç Dalgaları**, İstanbul, İBB APK Daire Başkanlığı, Gökçe Ofset, 2004.
- İçduygu, Ahmet, İbrahim Sirkeci, İsmail Aydıngün: “Türkiye’de İçgöç ve İçgöçün İşçi Hareketlerine Etkisi”, **Türkiye’de İç Göçler: Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı**, Editör:

- Ahmet İçduygu, İbrahim Sirkeci, İsmail Aydıngün, Bolu, 1997, ss. 207-244.
- İçduygu, Ahmet, İbrahim Sirkeci: “Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri,” **75. Yılda Köylerden Şehirlere**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, ss. 249-267.
- İçduygu, Ahmet, Turgay Ünal: “Türkiye’de İçgöç: Sorunsal Alanlar ve Araştırma Yöntemleri,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998, s. 38.
- İçduygu, Ahmet: **International Migration and Human Development in Turkey**, UNDP Human Developments Research Paper 2009/52, October, 2009.
- İçduygu, Ahmet: **Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları**, Yayın No: TÜSİAD-T/2006-12/427, Mikado Matbaacılık, İstanbul, 2006.
- İçişleri Bakanlığı: “Basın Açıklaması”, <https://www.icisleri.gov.tr/basin-aciklamasi05072017>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.
- İGAM: “Göç Gündemi 28 Şubat- 6 Mart 2020”, <https://igamder.org/TR/igam/goc-gundemi-29-subat-6-mart-2020>, Erişim Tarihi:04.06.2020.
- İHH: **3. Yılında Suriye Krizi: Suriye Raporu Mayıs 2011-Haziran 2013**, İstanbul, İHH İnsani Yardım Vakfı Araştırma ve Yayınlar Birimi, 2013.
- İHH: **Somali Krizi Raporu**, 2017, s. 1-2, <https://www.ihh.org.tr/public/document/143/somali-krizi-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 17.06.2020.

- Kabaklı-Çimen Latife, Seher Ersoy-Quadir: “Üniversite Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Tutumlarının Sivil Katılımları Bağlamında İncelenmesi”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, C. 7, S. 2, 2018, ss. 1251-1273.
- Kalkınma Bakanlığı: **On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023): Eğitim Sisteminde Kalitenin Artırılması - Özel İhtisas Komisyon Raporu**, Ankara, 2018.
- Kamu Denetçiliği Kurumu: **Türkiye’deki Suriyeliler: Özel Rapor**, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara, 2016.
- Kanat, Kılıç Buğra, Kadir Üstün: **Turkey’s Syrian Refugees Towards Integration**, İstanbul, SETA, 2015.
- Kara, Mehmet Akif: **Göç Yazıları - Kuramdan Alana Türkiye’de Göç**, Ankara, Kırmızı Çatı Yayınları, 2017.
- Karabulut, Kerem: **Doğuda Yakalanan Kalkınma Fırsatı: Ticaret**, İstanbul, Atlas Yayın, 2005.
- Karataş, Kasım ve diğerleri: **Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden Hizmet Alan Suriyeliler: Sorun, Gereksinim, Beklenti ve Kurum Memnuniyetleri**, Ankara, 2018, s. 15.
- Karpat, Kemal H.: **Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul, Timaş Yayınları, 2010.
- Katseli, Loua T., Robert E. B. Lucas, T. Xenogiani: **Effects of Migration on Sending Countries: What Do We Know?, Working Paper, No:250**, Paris, OECD Development Centre, 2006.
- Kayalar, Murat, Savaş Yıldız: “Türkiye’deki Suriyelilerin ve Suriyeli Girişimcilerin Diaspora Yaklaşımları Bağlamında İncelenmesi”,

- Mehmet Afif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C. 10, S. 25, 2018, ss. 454-466.
- Kayıkçı, Murat: “Gecekondü Olgusunun Yeniden Ele Alınışı”, **Türk İdare Dergisi**, S. 443, Haziran 2004, ss. 105-118.
- Kessler, Gerhard: **İçtimai Siyaset**, Çev. Orhan Tuna, İstanbul, Gençlik Kitabevi Neşriyat, 1945.
- Kirişçi, Kemal: **Misafirliğin Ötesine Geçerken: Türkiye’nin “Suriyeli Mülteciler” Sınavı**, Çev. Sema Karaca, USAK - Brookings Enstitüsü, Ankara, 2014.
- Kocaman, Tuncer: **Türkiye’de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri (1965-2000)**, Ankara, DPT Yayınları, 2008.
- Koçak, Yüksel, Elvan Terzi: “Türkiye’de Göç olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, **Kafkas Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, S. 3, C. 3, 2012, ss. 163-184.
- Koser, Khalid: **International Migration: A Very Short Introduction**, New York, Oxford University Press, 2007.
- Koser, Khalid: **Irregular Migration, State Security and Human Security**, Global Commission on International Migration (GCIM), 2005.
- Kurtuluş, Berrak: “Unwanted Migration: Western European Policies”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, S. 43-44, 2000, ss. 123-131.
- Kurtuluş, Berrak: **Amerika Birleşik Devletleri’ne Türk Beyin Göçü**, İstanbul, Alfa Yayınevi, 1999.

- Levent, Hediye: “Suriye Krizinin Dinamikleri ve Aktörlerin Değerlendirilmesi”, **Ortadoğu Analiz Dergisi**, C. 4, S. 44, ss. 30-43.
- Marshall, Gordon: **Sosyoloji Sözlüğü**, Çevirenler: Osman Akınhay ve Derya Kömürcü, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2009.
- Martikainen, Toumas: “Göç, Din ve Entegrasyon”, (Çev. Nebile Özmen), **M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Sayı 38, 2010, ss. 263-276.
- Milli Eğitim Bakanlığı: “Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri”, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Yinternet_BYlteni.pdf Erişim Tarihi:25.11.2019.
- Milliyet: “İçişleri Bakanı Soylu: Muhtarlar en önemli ve öncelikli hassasiyetimiz oldu”, <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/icisleri-bakani-soylu-muhtarlar-en-onemli-ve-oncelikli-hassasiyetimiz-oldu-2763351>, Erişim Tarihi: 09.06.2020.
- Mohyidin, Ravale: **Media Coverage, Perception and Evidence: The Economic Impact of Syrian Refugees in Turkey**, TRT World Research Center, İstanbul, 2018.
- Murat, Sedat, Zehra Taşkesenlioğlu: **Avrupa Birliği Düzeyinde Göç, Entegrasyon ve Yerel Yönetimler**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2009.
- Mutluer, Mustafa: **Uluslararası Göçler ve Türkiye**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2003.

- Mülteci-Der: **Sonsuz Geçiciliğe Çare: Suriyeli Mülteciler Türkiye Vatandaşlığı Hakkında Ne Düşünüyor?**, Sade Matbaacılık, İzmir, 2017.
- Nielsen, Selin Yıldız: “Perceptions Between Syrian Refugees and Their Host Community”, **Turkish Policy Quarterly**, C. 15, S. 3, 2016, ss. 99-106.
- Oktay, Elif Yüksel, Bahar Menteşe, Gülhan Güven: “Türkiye’de Halkın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Bakış Açısı: Yalova İli Örneği”, **2. Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi Tam Metin Kitabı**, Elazığ, 2019, ss. 206-222.
- Olçar, Kemal: “Türkiye’nin Göç Alan Bölgelerinde Meydana Gelen Sorunların Güvenlik Bağlamında Analizi: İstanbul, Tuzla, Şifa Mahallesi Örneği”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, 2013.
- Orhan, Oytun, Sabiha Senyücel-Gündoğar: **Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri**, Ankara, ORSAM-TESEV, 2015.
- Orhan, Oytun ve diğerleri: **Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar ve Öneriler**, ORSAM, 2014.
- ORSAM: **Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme**, Ankara, ORSAM Yayınları, 2015.
- Ortaylı, İlber: “Genel Göç Olgusu”, **Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık 2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, Haziran, 2006.

- Önkal, Ahmet: “Hayal-Hilâfiyat” **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**: 17. Cilt, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998.
- Ören, Kenan: **Sosyal Politika**, Ankara, Pelikan Yayınları, 2009.
- Öz, Baki: **Türkiye’de Göç Olgusu, Sorunları ve Çözümleri**, İstanbul Gençlik Basımevi, 1976.
- Özcan, Yusuf Ziya: “İçgöçün Tanımı ve Veriler ile İlgili Bazı Sorunlar”, **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998, ss. 78-90.
- Özdemir, Erol: “Suriyeli Mülteciler Krizinin Türkiye’ye Etkileri”, **Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi**, C. 1, S. 3, 2017, ss. 114-140.
- Özdemir, Fatih, Bengi Öner Özkan: “Türkiye’de Sosyal Medya Kullanıcılarının Suriyeli Mültecilere İlişkin Sosyal Temsilleri”, **Nesne Psikoloji Dergisi**, C. 4, S. 8, 2018, ss. 227-244.
- Özgüç, Nazmiye: **Turizm Coğrafyası: Özellikler ve Bölgeler**, 9. Baskı, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2017.
- Özkan, Işıl: **Göç, İltica ve Sığınma Hukuku**, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayınları, 2017, s. 124.
- Özpınar, Esra,
Yasemin Satır
Çilingir, Ayşegül
Taşöz Düşündere: **Değerlendirme Notu: Türkiye’deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum**, Tepav Yayınları, 2016.
- Öztürk, Mustafa,
Nihat Altuntepe: “Türkiye’de Kentsel Alanlara Göç Edenlerin Kent ve Çalışma Hayatına Uyum Durumları: Bir Alan

- Araştırması”, **Journal of Yasar University**, C. 3, S. 11, 2008, ss. 1587-1625.
- Öztürkler, Harun,
Türkmen Göksel: **Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme**, Ankara, ORSAM, 2015.
- Özyakışır, Deniz: **Göç - Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2013.
- Paksoy, Hacı Mustafa,
Hüseyin Koçarlan,
Erhan Kılınç, Ahmet
Tunç: “Suriyelilerin Ekonomik Etkileri”, **Birey ve Toplum**, C. 5, S. 9, 2015, ss. 143-173.
- Paksoy, Saadettin,
Mine Karadeniz
Özgüven: “Suriyeli Sığınmacıların Kilis Ekonomisine Etkisi”, **ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi**, C. 4, S. 9, 2017, ss. 56-78.
- Pazarlıoğlu, M. Vedat: “İzmir Örneğinde İç Göçün Ekonometrik Analizi”, **Yönetim ve Ekonomi**, C. 14, S. 1, 2007, ss.121-135.
- Petersen, William: “A General Typology of Migration”, **American Sociological Review**, C. 23, S. 3, 1958, ss. 256-266.
- Pissarides,
Christopher A.,
Jonathan Wadsworth: “Unemployment and The Regional Mobility of Labour”, **The Economic Journal**, 99(397), 1989, ss. 739-755.
- Sağlam, Serdar: “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”, **Türkiyat Araştırmaları**, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, S. 5, Güz 2006, ss. 33-44.
- Sallan-Gül, Songül: “Dış Göçler, Yoksulluk ve Türkiye’de Göçmenlere Yönelik Yardımlar”, **İnsan Hakları Yıllığı**, 23-24, 2001-2002, ss. 79-93.

- Saracoğlu, Şirin,
Terry L. Roe: “Rural-Urban Migration and Economic Growth in Developing Countries”, **Meeting Papers for The Society for Economic Dynamics**, 241, 2004, s. 1.
- Sever, Hanifi: **Yasadışı Göç ve Göçmen Kaçakçılığı**, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 7.
- Soyupek, Yusuf,
Alper Akgül, Ömer
Özkaya: **Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu**, Eds. Kadir Canatan ve diğerleri, İstanbul, İZU Yayınları, 2015, ss. 259-269.
- Sunday, Üner: **Nüfusbilim Sözlüğü**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1972.
- Südaş, İlkay: “17 Ağustos 1999 Marmara Depreminin Nüfus ve Yerleşme Üzerindeki Etkileri: Gölcük (Kocaeli) Örneği”, **Ege Coğrafya Dergisi**, C. 13, 2004, ss. 73-91.
- Şahankaya-Adar, Aslı: “Türkiye’de Yeni Prekarya Suriyeli İşgücü mü?”, **Çalışma ve Toplum**, C. 1, 2018, ss. 13-36.
- Şen, Gülhan, Hatice
Şimşek: “Türkiye’deki Kamu Yönetimi Öğrencilerinin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Tutumları”, **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, C. 8, S. 2, 2019, ss. 1958-1974.
- Talas, Cahit: **Toplumsal Ekonomi - Çalışma Ekonomisi**, 7. Baskı, İstanbul, İmge Yayınları, 1997.
- Taşçı, Faruk: **Sosyal Politikada Dezavantajlı Gruplar**, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2018.
- Taşçı, Özcan: “Entegrasyon ve Asimilasyon’un Kur’an Açısından Değerlendirilmesi”, **Kelam Araştırmaları Dergisi**, 5:1, 2007, ss. 103-118.

- Taştan Coşkun ve diğerleri: **I. Uluslararası Göç ve Güvenlik Konferansı Sonuç Raporu: Uluslararası Kitleli Göçler ve Türkiye’deki Suriyeliler**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2016.
- Taştan, Coşkun, Salih Zeki Haklı, Emir Osmanoğlu: **Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler**, Ankara, Polis Akademisi Yayınları, 2017.
- Taştan, Coşkun, Zafer Çelik: **Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler**, Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi, Ankara, 2017.
- TBMM: **Göç ve Uyum Raporu**, İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Mülteci Hakları Alt Komisyonu, 26. Dönem, 3. Yasama Yılı, Ankara, 2018.
- TBMM: **Ülkemize Sığınan Suriye Vatandaşlarının Barındıkları Çadırkentler Hakkında İnceleme Raporu**, 24. Dönem, 2. Yasama Yılı, 2012.
- Tekeli, İlhan, Leila Erder: **Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler**, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, 1978.
- Tekeli, İlhan: “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi,” **Konferans: Türkiye’de İçgöç; 6-8 Haziran 1997**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları, Ocak, 1998.
- Tezbaşaran, A. Ata: **Likert Tipi Ölçek Hazırlama**, 3. Sürüm, E-Kitap, Mersin, 2008.
- Tezcan, Mahmut: **Dış Göç ve Eğitim**, Ankara, Anı Yayıncılık, 2000.
- TÜİK: <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi:21.11.2019.

- TÜİK: <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr> Erişim Tarihi:21.11.2019.
- TÜİK: **Temel İstatistikler - Nüfus ve Demografi**, <http://tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>, Erişim Tarihi: 9.12.2019.
- Tümeğ, Derya: **Türk Halkının Suriyeli Sığınmacı/Mülteci Algısı: Mevcut Durum, Saha Çalışması ve Politika Önerileri**, Ankara, TÜRKSAM, 2018.
- Tümen, Semih: “The Economic Impact of Syrian Refugees on Host Countries: Quasi-Experimental Evidence from Turkey”, **American Economic Review: Papers & Proceedings**, C. 106, S. 5, 2016, ss. 456-460.
- Tümtaş, Mim Sertaç, Cem Ergun: “Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, C. 21, S. 4, ss.1347-1359.
- Tümtaş, Mim Sertaç: “Yoksulluktan Yoksunluğa Göç: Marmaris ve Mersin Örnekleri”, **Toplum ve Demokrasi Dergisi**, C. 3, S. 5, 2009, ss. 111-134.
- Türel, Oktar: “2011 Yazında Orta Doğu’yu Düşünürken”, **Mülkiye Dergisi**, C. 35, S. 272, ss. 9-59.
- Türkyılmaz, Ahmet, Abdülhaluk Çay, Zakir Avşar: **Doğu ve Güneydoğu’dan Terör Nedeniyle Göç Eden Ailelerin Sorunları**, Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, 1998.
- Tüzüner, Özlem: “Suriyeli Muhacirleri İç Güvenlik Tehdidi Olarak Algılama Hatası ve Türk Özel Hukuku Merkezli

- Disiplinler Arası Düşünceler”, **Nevşehir Barosu Dergisi**, Yıl 1, S. 2, 2014, ss. 237-313.
- Ulusoy, Ergin: “Diaspora Kavramı ve Türkiye’nin Diaspora Politikalarının Modern Teori Çerçevesinde Sosyo-Politik Bir Analizi”, **İnsan ve Toplum**, C. 7, S. 1, 2017, ss. 139-160.
- UN: <https://population.un.org/wpp/DataQuery/>, Erişim Tarihi: 22.06.2020.
- UN: **Protocol against The Smuggling of Migrants by Land, Sea And Air, Supplementing The United Nations Convention against Transnational Organized Crime**, 2000.
- UN: **Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, Supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime**, 2000.
- UNHCR: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> Erişim Tarihi:05.06.2020.
- UNHCR: **Refugee Resettlement, An International Handbook to Guide Reception and Integration**, UNHCR, 2002, s. 12. <https://www.refworld.org/docid/405189284.html> Erişim Tarihi: 15.12.2019.
- UNICEF: **No Lost Generation: Protecting The Futures of Children Affected by The Crisis in Syria**, Strategic Overview, 2014.
- Ural, Ayhan, İbrahim Kılıç: **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, 2005.

- Väyrynen, Raimo: **Illegal Immigration, Human Trafficking, and Organized Crime**, World Institute for Development Economics Research, United Nations University, Discussion Paper No. 2003/72.
- WFP: **The Emergency Safety Net (ESSN): Helping Refugees in Turkey**, Turkey Factsheet, 2019.
- Woods, Auveen, Nihal Kayalı: **Suriyeli Topluluklarla Etkileşim: İstanbul'daki Yerel Yönetimlerin Rolü**, İstanbul, İstanbul Politikalar Merkezi, 2017.
- Yasa, İbrahim: **Yurda Dönen İşçiler ve Toplumsal Değişme**, Ankara, TODAİE Yayınları, No:182, 1979.
- Yeniçağ Gazetesi: “Bakan Albayrak: Suriyelilere harcanan para ekonomiyi kötü etkiledi.”, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/bakan-albayrak-suriyelilere-harcanan-para-ekonomiyi-kotu-etkiledi-253265h.htm> Erişim Tarihi: 25.11.2019.
- Yenigül, Sevinç Bahar: “The Effects of Migration on Urban”, **G. U. Journal of Science**, 18(2), 2005, ss. 273-288.
- Yıldırım alp, Sinem, Emel İslamoğlu, Cemal İyem: “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin bir Araştırma”, **Bilgi**, S. 35, 2017, ss. 107-126.
- YÖK: <https://istatistik.yok.gov.tr/> Erişim Tarihi:25.11.2019
- Yüceşahin, M. Murat, Suat Tuysuz: “Ankara Kentinde Sosyo-mekânsal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz”, **Coğrafi Bilimler Dergisi**, C. 9, S. 2, 2011, s. 161.

- Zaim, Sabahattin: “IV. Oturum Değerlendirmesi: Türkiye’den Göçler,”
**Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler; 8-11 Aralık
2005**, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, 2006, s. 327.
- Zaim, Sabahattin: Zaim, Sabahattin: **Çalışma Ekonomisi**, İstanbul, Filiz
Kitabevi, 1997.

EKLER

EK-1: ANKET FORMU

Bu anket formu İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütülmekte olan “*Yalova Halkının Suriyeli Algısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*” başlıklı doktora tez çalışması için veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Sizlerden edinilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçla kullanılacaktır. Katkılarınız bizim için önemlidir. Şimdiden kıymetli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Abdullah Selim DOĞAN

abdullahselim@gmail.com

Lütfen size en uygun cevabı işaretleyiniz.

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet

Kadın	()
Erkek	()

Medeni Haliniz

Bekâr	()
Evli	()
Dul	()

Yaş

15-19 ()	35-39 ()	55-59 ()	75-79 ()
20-24 ()	40-44 ()	60-64 ()	80-84 ()
25-29 ()	45-49 ()	65-69 ()	85-89 ()
30-34 ()	50-54 ()	70-74 ()	90+ ()

Öğrenim Durumu

Okuma ve Yazma Bilmiyor	()	Ön Lisans	()
İlkokul	()	Lisans	()
Ortaokul	()	Yüksek Lisans	()
Lise	()	Doktora	()

Gelir Durumu

0-500	()	4001-6000	()
501-1000	()	6001-8000	()
1001-2020	()	8001-10.000	()
2021-4000	()	10.000+	()

İstihdam Durumu

İşsiz	()
Öğrenci	()
Kendi Hesabına Çalışan	()
İşçi	()
Memur	()
Emekli	()
Çiftçi	()
Ev Hanımı	()

İkamet Edilen İlçe

Merkez	()
Çiftlikköy	()
Altınova	()
Termal	()
Çınarcık	()
Armutlu	()

Suriyelilerle ilgili haberleri en çok nereden takip edersiniz?

Televizyon	()
Radyo	()
Gazete	()
İnternet Haber Siteleri	()
Sosyal Medya	()
Yakın Çevrem	()

SORU NO	Ekonomik Faktörler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Suriyeliler vergi ödemelidirler.	()	()	()	()	()
2	Suriyeliler kendilerine ait iş yeri açmamalıdır.	()	()	()	()	()
3	Suriyeliler Türk vatandaşlarının işlerini elinden alıyorlar.	()	()	()	()	()
4	Suriyeliler kiralara artmasına sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
5	Suriyeliler gayrimenkul fiyatlarının artmasına sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
6	Gelir seviyesi düşük Suriyeliler ülkeye kabul edilmemelidir.	()	()	()	()	()
7	Gelir seviyesi düşük Suriyeliler sınır dışı edilmelidir.	()	()	()	()	()
8	Suriyelilere aynı (gıda, giysi, barınma, yakacak) ve nakdi (para) yardım yapılmamalıdır.	()	()	()	()	()
9	Suriyeliler daha düşük ücretle ve sigortasız çalışabilirler.	()	()	()	()	()
SORU NO	Sosyolojik Faktörler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
10	Suriyelilerin toplumun ahlakını bozduğunu düşünüyorum.	()	()	()	()	()
11	Suriyeli bir aile ile komşu olmak istemem.	()	()	()	()	()
12	Çocuğumun Suriyeliler ile arkadaşlık yapmasını istemem.	()	()	()	()	()
13	Suriyeli biriyle evlenmek istemem.	()	()	()	()	()
14	Oğlumun Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	()	()	()	()	()
15	Kızımın Suriyeli biriyle evlenmesini onaylamam.	()	()	()	()	()
16	Suriyelilere kiralık ev vermem.	()	()	()	()	()
17	Suriyelilere evimi satmam.	()	()	()	()	()
18	Suriyelilerin birbirlerine yakın yerlerde ve yoğun bir şekilde oturmalarına müsaade edilmemelidir.	()	()	()	()	()
19	Suriyelilere toplumsal uyum seminerleri verilmelidir.	()	()	()	()	()
20	Suriyeli Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı verilmemelidir.	()	()	()	()	()
21	Suriyeliler Türkiye'de kalıcı hale geldiler.					
22	Bayramlaşmaya giden Suriyeliler ülkelerinde kalmalıdır.	()	()	()	()	()
23	Suriyeliler en kısa zamanda ülkelerine geri dönmelidirler.	()	()	()	()	()
24	Suriyelilerin etnik kökeni (Arap, Kürt, Türkmen, vb.) benim için önemli değildir.	()	()	()	()	()
25	Suriyelilerin dini inancı benim için önemli değildir.	()	()	()	()	()
26	Suriyelilerin mezhebi (Sünni, Şii, Nusayri, Dürzi, vb.) benim için önemli değildir.	()	()	()	()	()

SORU NO	Sağlık Faktörü	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
27	Suriyeliler halk sağlığını tehdit etmektedirler.	()	()	()	()	()
28	Suriyeliler devletin sağladığı sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalıdır.	()	()	()	()	()
29	Suriyelilerin sağlık masrafları uluslararası kuruluşlar tarafından karşılanmalıdır.	()	()	()	()	()
30	Dernek ve vakıflar Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmeti vermemelidir.	()	()	()	()	()
SORU NO	Güvenlik Faktörü	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
31	Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı savaş riskini artırmaktadır.	()	()	()	()	()
32	Suriyelilerin varlığı Türkiye'ye karşı askeri müdahale için bir bahane olabilir.	()	()	()	()	()
33	Suriyelilerin Türkiye'deki varlığı istihbarat zafiyetine sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
34	Suriyelilerin suç oranları ortalamanın üstündedir.	()	()	()	()	()
35	Suriyeliler fuhşun artmasına sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
36	Suriyeliler hırsızlık vakalarının artmasına sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
37	Suriyeliler cinayet vakalarının artmasına sebep olmaktadır.	()	()	()	()	()
38	Suriyeliler her istedikleri şehirde veya semtte ikamet etmemelidir.	()	()	()	()	()
39	Suriyeliler sadece kamplarda yaşamalıdır.	()	()	()	()	()
40	Avrupa ülkelerinden iade edilen Suriyeliler ülkemize kabul edilmemelidir.	()	()	()	()	()
41	Suriyeliler Türk Silahlı Kuvvetlerinin icra ettiği operasyonlara katılmalılar.	()	()	()	()	()
SORU NO	Eğitim Faktörü	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
42	Suriyeliler Milli Eğitim Bakanlığı müfredatına göre eğitim almalılar.	()	()	()	()	()
43	Suriyelilerin eğitimini uluslararası kurumlar üstlenmelidir.	()	()	()	()	()
44	Suriyelilerin Türkçe bilmemeleri önemli bir sorundur.	()	()	()	()	()
45	Suriyelilere Türk dili eğitimi verilmelidir.	()	()	()	()	()

ÖZGEÇMİŞ

1988 yılında Ankara’da doğan Abdullah Selim DOĞAN, lisans eğitimini 2006-2010 yılları arasında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümünde tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı’nda 2014 yılında sunduğu “Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Kamusal Sosyal Yardım ve Hizmetler” başlıklı teziyle yüksek lisans derecesini almıştır. Aynı yıl içerisinde İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı’nda doktora programına başlamıştır. 2010 yılından itibaren Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır. 2011-2016 yılları arasında yüksek lisans ve doktora eğitimi almak üzere görevlendirme ile İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünde bulunmuştur. Çeşitli bildiri, makale ve proje çalışmaları bulunan DOĞAN, iyi derecede İngilizce bilmektedir.